

ÖZET

NAİM TİRALİ’NİN ÖYKÜCÜLÜĞÜ

GEDİKOĞLU, Yasemin Gül

Yüksek Lisans Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı ABD

Tez Danışmanı: Dr. Ahmet ÖZPAY

Haziran 2009, 247 sayfa

“Naim Tirali’nin Öykücülüğü” adlı bu çalışmanın amacı, yazarın hayat hikâyesini, sanat anlayışını ortaya koymak ve öykülerini incelemektir. Birinci bölümde Cumhuriyet Dönemi Türk Öyküsüne panoramik bir bakış açısıyla yaklaşılmış, bu dönemle yazarın öykücülüğü arasında bir bağ kurulmaya çalışılmıştır. İkinci bölümde yazarın hayatı, mizacı ve eserleriyle ilgili bazı bilgiler verilmiştir. Üçüncü bölümde, yazarın sanat, edebiyat, eğitim ve dil konusundaki görüşleri, kendisiyle yapılan röportajlardan, soruşturmalara verdiği cevaplardan ve günlüklerinden hareketle tespit edilip değerlendirilmiştir. Dördüncü bölümde, yazarın sanat hayatının önemli bir kısmını kapsayan gazetecilik yılları ve cezaevi günleri, hakkında çıkan gazete yazıları, günlükleri, röportajları esas alınarak “Gazeteciliği” başlığı altında incelenmiştir. Beşinci bölümde, yazarın öyküleri, altı ana başlık altında incelenmiştir. Bunlar, “Olay Örgüsü”, “Temalar”, “Öykü Kişileri”, “Zaman”, “Mekân” ve “Bakış Açısı ve Anlatıcı”dır. Çalışmanın son bölümünde ise, elde edilen bulgulara yer verilmiş, bu bulgulara dayanılarak bazı tartışmalar yapılmış, tespitlerde bulunulmuş ve sonuçlara ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Naim Tirali, Naim H. Tirali, Edebiyat, Öykü.

ABSTRACT
STORY WRITING OF NAİM TİRALİ

GEDİKOĞLU, Yasemin Gül

Master of Arts Thesis, Department of Turkish Language and Literature

Supervisor: Dr. Ahmet ÖZPAY

June 2009, 247 pages

This study, which is entitled “Story Writing of Naim Tirali” was conducted to investigate the life story of the author, to reveal his perception of art, and to analyze his stories. In the first part, Story Writing in the Republic Period in Turkey is considered with a panoramic view, and it is attempted to establish a connection between this period and the story writing of Naim Tirali. In the second part, information about the life, his works and nature of the author is given. In the third part of the study, the views of the author related to art, literature, education and language are discussed in the lights of the interviews carried out with him, the answers he gave to the questions during the investigations, and his diary. The fourth part of the study entitled Naim Tirali as a Journalist deals with his writings as a journalist which encompasses a considerable part of his life as an artist. This part is based on the information elicited from various articles about him published in newspapers, his experiences during the time he spent in jail, interviews with him and his diary. In the fifth part, the stories of the author are analyzed and evaluated under six headings. These are: “Plot”, “Themes”, “Characters of the Story”, “Time”, “Setting”, and “The Point of View and The Narrator”. In the final part of the study, the findings obtained from the research are given. On the basis of those findings some discussions are made and some conclusions are reached.

Key words: Naim Tirali, Naim H. Tirali, Literature, Story

ÖN SÖZ

“Naim Tirali’nin Öykücülüğü” adlı bu çalışma, yazarın hayat hikâyesini, sanat anlayışını ortaya koymayı ve öykülerini incelemeyi amaçlamaktadır.

Türk edebiyatının dikkate değer öykücülerinden biri olan Naim Tirali hakkında bugüne kadar yüksek lisans ya da doktora düzeyinde akademik bir çalışma yapılmamış olması, bizim bu çalışmayı hazırlamaya girişmemizde hareket noktamız olmuştur.

Bu çalışmada, yazarın hayat hikâyesi, sanatçı kişiliğinin oluşum evresi anlatılmış, eserlerinin bibliyografik künyeleri verilmiştir.

Çalışmamızın hazırlık aşamasında, oldukça ayrıntılı bir kaynak araştırması yapılmıştır. Millî Kütüphane, Meclis Kütüphanesi ve Türk Dil Kurumu Kütüphanesinde yaklaşık iki ay süren araştırmamız esnasında, ellinin üzerinde dergi ve sayıları onu aşkın gazete koleksiyonları taranmıştır.

Tez çalışmamızın birinci bölümünde Cumhuriyet Dönemi Türk Öyküsüne panoramik bir bakış açısıyla yaklaşılmış, bu dönemle yazarın öykücülüğü arasında bir bağ kurulmaya çalışılmıştır.

İkinci bölüm, “Hayatı, Mizacı ve Eserleri” başlığını taşımaktadır. Bu bölümde yazarın hayatı eldeki kaynaklar vasıtasıyla mümkün olduğu ölçüde yazılmaya çalışılmış, mizacıyla ilgili bazı ayrıntılar ve basılı eserlerinin tam listesi ile süreli yayınlardaki öykü ve yazılarının künyeleri verilmiştir.

Üçüncü bölümde, Tirali’nin sanat, edebiyat, eğitim ve dil konusundaki görüşleri, kendisiyle yapılan röportajlardan, soruşturmalara verdiği cevaplardan ve günlüklerinden hareketle tespit edilip değerlendirilmiştir.

Dördüncü bölümde, sanat hayatının önemli bir kısmını kapsayan gazetecilik yılları ve cezaevi günleri, hakkında çıkan gazete yazıları, günlükleri, röportajları esas alınarak incelenmiştir.

Beşinci bölüm, çalışmamızın en kapsamlı ve en uzun bölümüdür. Bu bölümde yazarın öyküleri, altı ana başlık altında değerlendirilmiştir. “Olay Örgüsü” kısmında yazarın kurguda nasıl bir yol izlediği anlatılmıştır.

“Temalar” bölümünde her tema için, kendi içinde de ayrı bir tasnif yapılmıştır. Temaların sıralanmasında en yoğun olandan en az işlenene doğru bir yol izlenmiştir.

“Öykü Kişileri” için, “Tipleri Bakımında” ana başlığı altında bir ayrıma gidilmiş, bunlar da kendi içinde ayrıca gruplandırılmıştır. Öykü kişilerinin tanıtımından sonra, yazarın kişileri nasıl sunduğu da örneklerle anlatılmıştır.

“Zaman”, “Sosyal Zaman” ve “Ferdî Zaman”; “Mekân”, “Geniş Mekânlar”, “Ana Mekânlar” ve “Mekân-İnsan ve İnsan-Eşya İlişkisi” ana başlıkları altında değerlendirilmiştir.

“Bakış Açısı ve Anlatıcı” kısmında, anlatıcının tutumu, anlatım tutumu ve anlatım açısı ele alınmıştır.

Son kısımda ise çalışmanın özetlenmesinden kaçınılmıştır. Burada mümkün olduğu kadar, çalışmadan elde edilen sonuçlara yer verilmiş, tespitler yapılmış, yargılar sunulmuştur.

Bu çalışmanın her safhasında benden yardımlarını esirgemeyen ve bana her zaman sabırla yol gösteren sayın hocam Dr. Ahmet Özpay’a, maddî ve manevî her konuda yanımda olup ülkesine yararlı bir birey olmamı sağlayan aileme katkılarından ve desteklerinden dolayı teşekkür etmeyi bir borç biliyorum.

Yasemin Gül GEDİKOĞLU

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT.....	ii
ÖN SÖZ.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	v
BİRİNCİ BÖLÜM.....	1
GİRİŞ.....	1
Cumhuriyet Dönemi Türk Öykücülüğü.....	1

İkinci Bölüm

HAYATLI, MİZACI VE ESERLERİ	4
1. HAYATI	4
1.1. Doğumu, Ailesi ve Çocukluğu.....	4
1.2. Öğrencilik Yılları ve Askerliği.....	6
1.3. Yazmaya Yönelişi ve Basın Hayatına Girişi.....	6
1.4. Siyaset Hayatı.....	8
1.5. Hastalığı ve Öyküye Yeniden Başlayışı.....	11
1.6. Ölümü.....	13
2. MİZACI	13
3. ESERLERİ	17
3.1. Öyküleri.....	17
3.2. Diğer Eserleri.....	18
3.3. Süreli Yayınlardaki Öyküleri.....	18
3.4. Süreli Yayınlardaki Diğer Yazıları.....	21
3.4.1. Kültür, Edebiyat, Sanat ve Dil.....	21
3.4.2. Şairler, Yazarlar, Eserler.....	22
3.4.3. Tiyatro ve Sinema.....	23
3.4.4. Eğitim.....	23

3.4.5. Anı.....	23
3.4.6. Gezi.....	26
3.4.7. Gazetecilik ve Gazeteler.....	26
3.4.8. Siyaset.....	27
3.4.9. Güncel Olaylar.....	32
3.4.10. Tercümeler.....	33

Üçüncü Bölüm

SANAT, EDEBİYAT, DİL, EĞİTİM VE EDEBİ ŞAHSİYETLER HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİ.....34

1. SANAT VE EDEBİYAT.....34

1.1. Roman, Öykü ve Şiir.....	34
1.2. Sinema ve Tiyatro.....	37
1.3. Gülmece ve Nasrettin Hoca.....	39

2. DİL.....39

3. EĞİTİM.....40

3.1. Köy Enstitüleri ve Halkevleri.....	40
3.2. Öğretmen Açığı ve Okul Eksikliği.....	42
3.3. Eğitim Sistemi ve Öğretmen Profilineki Sıkıntılar.....	43
3.4. Öğretmenlerin ve Aydınların Görevi.....	44

4. SANATÇILAR.....45

4.1. Samipaşazâde Sezai [1859-1936].....	46
4.2. Tevfik Fikret [1867-1915].....	47
4.3. Ömer Seyfettin [1884-1920].....	47
4.4. Yahya Kemal [1884-1958].....	47
4.5. Hamdullah Suphi Tanrıöver [1885-1966].....	48
4.6. Memduh Şevket Esendal [1883-1952].....	49
4.7. Sait Faik Abasıyanık [1906-1954].....	49
4.8. Nazım Hikmet [1902-1963].....	50
4.9. Şükrü Enis Regü [1923-1976].....	51
4.10. Hasan Âli Yücel [1897-1961].....	51
4.11. Yaşar Kemal [1923].....	51
4.12. Necati Cumalı [1921-2001].....	52

4.13. Oktay Akbal [1923].....	53
4.14. Sabahattin Kudret Aksal [1920-1993].....	53
4.15. Aziz Nesin [1915-1995].....	54
5. ÖDÜLLER, KİTAP SERGİLERİ VE KOTALAR.....	54

Dördüncü Bölüm

GAZETECİLİĞİ.....	56
1. GAZETECİLİK YILLARI	56
2. GAZETECİLİK HAKKINDAKİ DÜŞÜNCELERİ.....	60
2.1. Gazeteciliğin İlkeleri ve Anadolu Gazeteleri.....	60
2.2. Gazeteciler Hakkında.....	63
2.3. Dizgi Yanlışları.....	64

Beşinci Bölüm

ÖYKÜLERİNİN İNCELENMESİ	66
1. OLAY ÖRGÜSÜ	66
2. TEMALAR	93
2.1. Cinsellik.....	93
2.1.1. Gece Hayatının Çirkin Yüzü.....	94
2.1.2. Gece Hayatı ve Kurulan Sahte İlişkiler.....	96
2.1.3. İlk Deneyimler ve Beklentiler.....	96
2.1.4. Anlık Heyecanlar ve Tüketişler.....	96
2.1.5. Zaafların Peşinden Koşmak.....	97
2.1.6. Cinsel Sapmalar.....	97
2.1.7. Tek Gecelik Birliktelikler.....	98
2.1.8. Genç Kızlık Hayalleri ve Hayal Kırıklıkları.....	98
2.2. Aşk.....	99
2.2.1. Hayal Kırıklıkları ve Karşılıksız Aşklar.....	99
2.2.2. Aşkta Dış Görüntünün Aldatıcılığı.....	101
2.3. Gençlik ve Hayat.....	101
2.3.1. Hastalıkla Hatırlanan Sıla ve Ölüm.....	101
2.3.2. Gerçeklerle Yalanlar Arasında Kalış.....	102
2.3.3. Kopyanın Öğretmen ve Öğrenci için Değişen Anlamı.....	102

2.3.4. Sığınılan Gerçeklerin Aldatıcılığı.....	103
2.4. Diğer Konular.....	103
2.4.1. Caddelerde Akıp Giden Yaşam.....	103
2.4.2. Amerika-Türkiye Yakınlaşması.....	104
2.4.3. Kötü Durumlarda Gösterilen Duyarlılık.....	104
2.4.4. Maddiyattan Doğan Ayrımcılık.....	105
2.4.5. Takdir Edilmenin Dayanılmaz Çekiciliği.....	105
2.4.6. Arkadaş Dayanışması.....	106
2.4.7. İşinde Dürüstlük ve Profesyonellik.....	106
2.4.8. Entelektüel Yaşamdan Kopukluk.....	107
2.4.9. Hayatın Gerçeklerinden Kopuk Aydın Kesimi.....	107
2.4.10. Hilenin Yarattığı Kaos.....	108
2.4.11. Özel Günlerin Etkisi.....	108
2.4.12. Tabiatın Duyguları Yansıtmaları.....	109
2.4.13. Merhametten Maraz Doğar.....	109
2.4.14. Doğa Tasvirleri ve Hissettirdikleri.....	110
2.4.15. Başa Gelen Olumsuzluklarla Değer Kazanan Sağlık.....	110
2.4.16. Yolculuk Psikolojisi.....	111
2.4.17. Siyasetin Yaşamdaki Yeri.....	111
2.4.18. Sorumluluk ve Özverinin Birlikteliği.....	111
2.4.19. Hatıralar.....	112
2.5. Olduğu Gibi.....	113
3. KİŞİLER.....	114
3.1. Tipleri Bakımından Öykü Kişileri.....	114
3.1.1. Kadın Tipleri.....	114
3.1.1.1. Fattan genç kadın tipi.....	114
3.1.1.2. Düşmüş kadın tipi.....	115
3.1.1.3. Eşcinsel kadın tipi.....	118
3.1.1.4. Zayıf kadın tipi.....	119
3.1.1.5. Şarkıcı kadın tipi.....	119
3.1.1.6. Fedakâr anne tipi.....	119
3.1.2. Genç Kız Tipleri.....	120
3.1.2.1. Düşmüş genç kız tipi.....	120

3.1.2.2. Hovarda genç kız tipi.....	120
3.1.2.3. Saf genç kız tipi.....	121
3.1.3.4. Üniversiteli genç kız tipi.....	122
3.1.2.5. Yüzeysel genç kız tipi.....	124
3.1.3. Genç Erkek Tipleri	124
3.1.3.1. Duygulu genç erkek tipi.....	124
3.1.3.2. Duyarlı genç erkek tipi.....	126
3.1.3.3. Hovarda genç erkek tipleri.....	127
3.1.3.4. Tecrübesiz genç erkek tipi.....	135
3.1.3.5. Deneyimli genç erkek tipi.....	136
3.1.3.6. Âşık genç erkek tipi.....	136
3.1.3.7. Deneyimsiz genç erkek tipi.....	137
3.1.3.8. Saf genç erkek tipi.....	138
3.1.3.9. Eğitimli genç erkek tipleri.....	138
3.1.3.10. Hayal kırılgına uğrayan genç erkek tipi.....	139
3.1.3.11. Karşılıksız aşk yaşayan delikanlı tipi.....	140
3.1.3.12. İyiliksever genç erkek tipi.....	143
3.1.3.13. Aydın görünümlü genç erkek tipi.....	144
3.1.3.14. Yalnız yaşayan genç erkek tipi.....	144
3.1.3.15. Dalavereci erkek tipi.....	145
3.1.4. Diğer Tipler.....	145
3.1.4.1. Aydın tipi.....	145
3.1.4.2. Deli tipi	147
3.1.4.3. Fırsatçı çingene tipi.....	148
3.1.4.4. Orta hâlli insan tipleri.....	148
3.1.4.5. Esnaf tipleri.....	151
3.1.4.6. Yolcu tipleri.....	152
3.1.4.7. Öğretmen tipleri.....	154
3.1.4.8. Öğrenci Tipi.....	156
3.1.4.9. Meyhaneci Tipi.....	159
3.1.4.10. Jandarma Tipi.....	159
3.1.4.11. Doktor, Hastabakıcı ve Hademe Tipi.....	159
3.1.4.12. Hizmetçi Tipi.....	159

3.1.4.13. Çocukluk günlerinden tanınan kişi tipleri.....	160
4. ZAMAN.....	161
4.1. Sosyal Zaman.....	161
4.2. Ferdî Zaman.....	163
5. MEKÂN.....	174
5.1. Geniş Mekânlar.....	174
5.2. Ana Mekânlar.....	176
5.3. Mekân-İnsan ve İnsan-Eşya İlişkisi.....	194
6. BAKIŞ AÇISI VE ANLATICI.....	195
SONUÇ.....	215
KAYNAKLAR.....	219
EKLER.....	228
Naim Tirali Tarafından Yapılan Kanun Teklifleri ve Konuşmalar.....	228
ÖZGEÇMİŞ.....	247

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. Cumhuriyet Dönemi Türk Öyküsüne Genel Bir Bakış

Türk edebiyatı tarihinde öykünün geçmişi çok eskilere dayanmaktadır. Kavram ve metin olarak ilk Türkçe verimlerden itibaren karşımıza çıkan tür, hikâye adını İslamiyet'ten sonra kazanır. Arapça bir kelime olan hikâye, “bir nesneye benzemek, bir kimseyi fiilen veya kavlen taklit etmektir”.

Son yıllarda ise hikâye kelimesi yerini öyküye bırakmıştır. Kelime “öykünmek, taklit etmek” esasından doğmuştur.

“Türk edebiyatında hikâyenin/öykünün bir terim olarak kullanılmaya başlanmasından itibaren, hikâye kelimesinin dayandığı kavram tahkiyedir. Dolayısıyla anlatma esasına bağlı bütün yazı türleri, geçmişte bu kelimenin etrafında izah bulmuştur. Tarih, destan, menkabe, kıssa, masal, rivayet, vak'a, rapor, kopya, taklit, roman, hikâye ve benzeri birçok türün ardındaki kavram tahkiyeli eser, yani hikâyedir”¹.

Eski Türk edebiyatı büyük ölçüde nazma dayanmaktadır. Hüner göstermek isteyen sanatçılar manzum hikâyeyi tercih etmişlerdir. “Nesr halk, nazm padişah gibidir” sözü o dönemde fazlasıyla önemsendiği için, mensur eserlere gereken değer verilmemiş, küçük görülmüştür.

Manzum ya da mensur, eski Türk edebiyatında tahkiye, bir fayda esasına dayanmaktadır. Kıssadan hisse çıkarılmayan hikâyeler gerçek edipler tarafından hoş karşılanmaz. Bu yüzden “meddah ve mukallit ravilerin anlattığı hikâyeler asıl edebiyattan sayılmaz, ‘avam işi’ olarak kabul edilir”.

Tanzimat dönemi ise beraberinde getirdiği Batı edebiyatı etkisi ile hikâyeye olan ilgiyi arttırmıştır. “İlk hikâye örneklerinden sayılan Aziz Efendi'nin Muhayyelat'ı (1868) tasavvufi ıstılahlar, rumuzlar ve telkinlerle doludur”. Hemen arkasından gelen Emin Nihat'ın *Müsameret-name*'si ise, “hakiki vak'alardan seçilmiş ibret verici on hikâye” olarak kaleme alınmıştır. Tanzimat döneminin en çok

¹ Ramazan Korkmaz. (2005). *Yeni Türk Edebiyatı El Kitabı*. 2.Baskı, Grafiker Yayınları, Ank., s.321.

yazan sanatçısı Ahmet Mithat Efendi *Kırk Anbar*'ında "hikâye yazmaktaki gayesinin bazı hikemî ve ahlakî esasları, ağlatmak veya güldürmek suretiyle okuyanlara telkin etmek olduğunu söyler". Bu örneklerden yola çıkarak Tanzimat'ın ilk yazarlarının da kıssadan hisse çıkarma düşüncesine ve fayda prensibine sadık kalarak hikâye yazdıkları açıkça görülmektedir.

İkinci Meşrutiyet yıllarına gelindiğinde ise özellikle Ömer Seyfettin ve Refik Halit, öykü kavramına yeni bir boyut getirmişlerdir. "Süssüz ve akıcı bir Türkçeyle halkın gündelik hayatını anlatan hikâyeler yazmaya başlarlar". Ardından gelen mütareke yıllarında Anadolu'ya geçen ya da Mücadeleyi İstanbul'dan destekleyen yazarlar ise farklı temaların hâkim olduğu öyküler kaleme alırlar.

"Milli Mücadelenin kazanılması, yeni sistemin oturtulması, sosyal ve siyasi hayatın yeni nizamının yavaş yavaş belirmesinden sonra, insanın günlük yaşayışını ilgilendiren; ekonomik eşitsizlik, işçi-işveren ilişkisi, ahlâkî çöküntü gibi bazı temel sorunlar da hikâyenin konusu olmaya başlar"².

Memduh Şevket Esendal haricindeki öykücülerin benimsediği Maupassant tarzı ise, öykünün dil ve teknik açısından gelişmesine ve geniş kitlelerin bu yazın türünü sevip benimsemesine yardımcı olmuştur. Edebiyat-ı Cedide'nin "sentimental" edebî zevki, yerini Memleket Edebiyatı'na bırakır. Birinci Dünya Savaşı ve Millî Mücadele yılları hissettirdikleriyle öykü dünyasını besler.

Cumhuriyetin ilk yılları yeni bir arayışlar dönemidir. "Gerçekçiliğin farklı boyutları ve algılama biçimleri ortaya çıkar". 1928'den sonra kısa bir bocalama dönemi yaşanır. Yeni harflerin kabulü ile değişen şartlar yüzünden verimsiz bir dönem geçirilir. Bu dönemde dergilerde aşk öyküleri ve küçük mizahî öyküler yayımlanmaktadır.

"1930'lara gelindiğinde Sadri Ertem, Selahattin Enis, Refik Ahmet Sevengil gibi yazarların toplandığı Vakıf gazetesi çevresi, yeni gerçekçi Türk hikâyesinin yol açıcılığını yapmaya başlar"³.

Bir süre sonra sıradan insan hikâyelerinin vak'a hikâyelerinin yerini almaya başladığı görülmektedir. Memduh Şevket Esendal, Sabahattin Ali ve Sait Faik Abasıyanık Türk öyküsüne yeni bir soluk getirmiştir.

1940'ların ikinci yarısından itibaren maziye ve ferdin iç dünyasına dönüş, II. Dünya Savaşı'nın etkileri, demokratikleşme sürecinin izleri ve unutulmuş köy gerçeği Türk öykücülerinin temalarını oluşturmuştur. İhtilaller ve askeri müdahaleler

² a.g.e., s.323.

³ a.g.e., s.323.

ise 1970'ten sonraki dönemi etkilemiştir. İç ve dış göçler, parçalanmış aileler, gecekondlu sorunu, kadın hakları, inanma arzusu, dine ve geleneğe dönüş, cinsellik ve nihayet insanın kendi ben'i ile iç mücadelesi son otuz yılın öyküsünde işlenen temalardır.

“Modern Türk Hikâyesinde başlangıçtan itibaren önemini hiç yitirmeden var olan kuvvetli bir toplumsal eleştiri mekanizmasından söz etmek mümkündür. Devirlerin sosyal ve siyasi durumlarına göre, bu eleştiri zaman zaman sübjektif ve ideolojik bakış açılarının edebiyata hakim olmasını da getirmiştir”⁴.

İyi eğitilmiş ve geniş bir genel kültüre sahip, edebiyatın sorunları üstüne düşünmeyi vazife edinmiş çok sayıda yazar olmasına rağmen sadece kendi dünya görüşü ve ideolojisi etrafında eser veren yazarların da bol oluşu Türk edebiyatının gelişmesi ve evrenselleşmesi önünde önemli bir engel teşkil etmektedir ve bu kişilerin edebiyat çevreleri tarafından uyarılıp objektif yazı yazma yeterliliğine sahip olacak düzeye getirilmeleri gerekmektedir.

⁴ a.g.e., s.323-324.

İKİNCİ BÖLÜM

HAYATI, MİZACI VE ESERLERİ

1. HAYATI

1.1. Doğumu, Ailesi ve Çocukluğu

Naim Tirali, 25 Aralık 1925'te Giresun'da doğmuştur. Tam adı Naim Şafak Tirali'dir. Yazılarında Naim H. Tirali ve Nureddin Şafgil imzalarını kullanmıştır.¹ Tirali'nin nüfus cüzdanı on yaşından sonra çıkarılmış ve 1 Şubat 1341 Bulancak olarak kaydedilmiştir fakat bu bilgi doğru değildir.

"Bu yanlışlık ise, dedemin ve babamın ihmallerinden, nüfus cüzdanlarımızın, en küçük kardeşimiz Ahmet Kaya doğduktan sonra, üçünün bir arada o zaman Piraziz muhtarı olan Mahzar Bey amcamız aracılığıyla çıkarılmasından kaynaklanıyordu. İyi ki rahmetli teyzem, doğum günümde, evdeki Kur'an-ı Kerim'in bir sayfa kenarına, karakışım onikisi diye yazmış. Bunu kendisinden duymuş ve aklım ermeye başlayınca da, onikiye onüç ekleyerek, yeni takvime göre, doğum günümü 25 Aralık olarak saptamıştım".²

Bir yazısında Tirali, Piraziz'in halk arasındaki adının Abdal olduğunu belirtmiştir. Bu ad Piraziz Abdal Dede'den gelmektedir. Yüzyıllardır Giresun-Piraziz'de yaşayan Tiraliler de Abdal Beyleri olarak tanınmaktadırlar.³

Tiralizade ailesi Karadeniz bölgesinde düzeni sağlamakla görevlendirilmiştir. Sultan II. Mahmut [1785-1839], 2 Ramazan 1250 tarihli belgeye göre, ailenin ve bölgenin reisi Tiralizade Emin Ağa'ya ayanlık payesi vermiştir. Bu görev sayesinde Emin Ağa insanları mükafatlandırma, cezalandırma, toprak verme gibi yetkilere sahip olmuştur. Bu görevi Emin Ağa'dan sonra Yavuz Ali ve ondan sonra da Ali Ağa devralmıştır.

"Mesela Rize'de bir isyan çıkmış, Tiraliler'e havale etmişler. O zaman imparatorluk şartları içerisinde sahip oldukları teba ile gidip Rize'de isyanı bastırıyorlar. Rize'de isyanı çıkaran Tuzcuoğulları galiba. Onlar da oranın ağası. Onların konaklarından aldıkları bir tavan veya kapı motifi son zamanlara kadar saklanıyordu".

¹ *Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi*. (2003). YKY, İstanbul, s.989.

² Naim Tirali. (1989). *Günlük. Türk Dili Dergisi*, 11: 35.

³ Naim Tirali. (1990). *Günlük. Türk Dili Dergisi*, 21: 52.

Aydınoğulları zamanında padişah tarafından donanmaları yakılan ve 30-35'i Karadeniz'e sürülen, Tiral diye bilinen ailenin soyadının da buradan geldiği tahmin edilmektedir.

Ali Ağa, Tirali'nin dedesi Hasan Bey'in kayınpederidir. Ali Ağa, eşkıya Micanoğlu tarafından kaçırıldığında gerekli altını temin edip onu kurtaran aynı zamanda yeğeni de olan Hasan Tirali'dir. Hasan Tirali, Cumhuriyet Halk Fırkası Giresun Reislği ve Türk Hava Kurumu İdare Meclisi üyeliği yapmıştır. Hasan Bey'in annesi de Meclis-i Mebusan'a Fatsa temsilcisi olarak iştirak eden Hazinesdar ailesinden Naim Bey'in kız kardeşidir. Naim Tirali, adını bu kişiden almıştır.⁴

Hasan Tirali'nin Nafiye Hanım'la evliliğinden dört çocuğu olur. Abdullah Tirali (Naim Tirali'nin babası), Hatice Tirali, Naime Tirali (Naim Tirali'nin halası, eşi Günay Hanım'ın annesi) ve Ünsiye Tirali.

Ailenin dışarıya pek kız vermeyip, dışarıdan da kız almadığını rahatça söyleyebiliriz. Fakat bu geleneği kısmen Abdullah Tirali bozmuştur. Hasan Efendi ve büyük toprak sahibi olan Hacı Emin Efendi (sonradan İnanç soyadını almışlardır.) Kurtuluş Savaşı esnasında güzel bir dostluk kurarlar ve bu dostluk Abdullah Tirali ile Hacı Emin Efendi'nin kızı Asiye Hanım'ın evlenmesine önayak olur.

Halası Naime Hanım'ın kızı Günay Hanım'la beşik kurtmesidir. 1954 yılında gerçekleşen bu evlilikten Hasan [1957], Emine [1959] ve Yavuz [1964] adında üç çocukları olur.⁵

Tirali'nin doğduğu ev Giresun'da Jandarma Okulu Sokağı'ndadır.

"...Tirali'lerin evi, bu kıyıların belki de en eski, en güzel yapısıdır. Piraziz'e tarihi kimliğini kazandıran bir ögedir. Yeni yapılan mendireği tepeden gören, Karadeniz'in sonsuz mavisiyle bütünleşmiş taş bir bina. Ayva ve nar ağaçlarının süslediği küçük avluyu yüksekçe bir duvar ayırır denizden. Evin içindeyse, günün her saatinde yoğun bir sessizlik egemendir. Naim Tirali'nin sakin kişiliğinin havası sinmiştir evin içine adeta. Yekpare taştan kısa bir ayakçakla serin sofaya, oradan da geniş salona geçilir...Koltuklar, yemek masası, sehpa, duvardaki ut, ceviz çerçeveli duvar albümündeki kalabalık aile resimleri, yerdeki eski halı, masadaki sürahi, dolap kapağının porselen düğmesi, koca salona loşluk veren perdeler, her şey burada yaşanmış eski güzel günlerin tanıklığını yapar".⁶

⁴ Cemal A. Kalyoncu. (2000). 2. Mahmud. *Aksiyon*, 309: 42-43.

⁵ Kalyoncu. a.g.m., s.43.

⁶ Necati Güngör. (1995). Naim Tirali ile Piraziz'de. *Hürriyet Gösteri*, 181: 46.

Yazarın çocukluğunun büyük bir kısmı, 1907 ya da 1908'de yabancılara yaptırılan Tepe Sokak'taki⁷ Tiralizade ya da Naim Bey'in koyduğu ismiyle Hasanbey Konağı denilen bu konakta geçmiştir:

1.2. Öğrencilik Yılları ve Askerliği

1932'de başladığı ilkokulun ilk üç yılını Piraziz'de okumuş, son iki yılını da Giresun'da Gazipaşa İlkokulunda tamamlamıştır. Orta ve lise öğrenimini ise hayatının bundan sonraki kısmını tamamen etkileyecek olan Galatasaray Lisesi'nde geçirmiştir. "Tahsin dayım Galatasaraylı idi. Daha sonra üç dönem (9,10 ve 11) DP Giresun milletvekilliği yaptı. Galatasaray'a girmemde o etkili oldu. Zaten kaydımı da o yaptırdı".

Galatasaray Lisesi'ni bitirdikten sonra 1945 Tan Olayı'na⁸ denk gelen dönemde iki ay gibi kısa bir dönem Galatasaray Lisesi'nde müdür yardımcılığı görevini yapmıştır. Ardından İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne başlamıştır. Hukuk tercih etmesinde babasının ve dayısının telkinleri önemli rol oynamıştır ama amacı avukat, hariciyecisi ya da savcı olmak değildir. O seçimini edebiyattan yana yapmış, insanlara düşüncelerini yazarak anlatmaya karar vermiştir.⁹

Askerliğini Tuzla'daki altı aylık uçaksavar eğitiminin ardından İzmir Ordu Basın Bürosu'nda yapmıştır.¹⁰ Bir başka yazısında da yedek subaylık görevi için İzmir Temsil Bürosuna tayin olduğundan bahsetmektedir.¹¹

1.3. Yazmaya Yönelişi ve Basın Hayatına Girişi

Tirali, nasıl yazı yazmaya başladığını anlattığı yazısında kitap okumayı sevmeyen birinin yazı yazmaya meyletmeyeceğini vurgulamıştır.

"Yazar olmanın yolu sanırım öncelikle okumayı sevmekten geçer. Okumaktan hoşlanmayan bir kimsenin yazmaya hevesleneceğini düşünemiyorum. Evimizde kitap okumaya meraklı kimse yoktu. Sadece gazete okunurdu. İlkokula ise son sınıf öğretmeni

⁷ Naim Tirali. (1987). *Günlük. Türk Dili Dergisi*, 3: 36.

⁸ "Rejimi şiddetle eleştiren Vatan ve Tan gazeteleri farklı siyasî görüşlere sahip oldukları hâlde muhalefetle ortak bir cephe oluşturdular. Tan'a bağlı Görüşler dergisi, iktidar partisine (CHP) ve onun dış politikasına Sovyet taraftarı bir tutumla karşı çıkınca 4 Aralık 1945'te başta Tan, Görüşler, Yeni Dünya, Le Turqie, Bernak ve ABC kitapçıları basıldı. 'Tan Olayı' olarak da bilinen bu hadise hükümetin beğenmediği herhangi bir muhalefet grubunu gerektiğinde kanun dışı da olsa susturması olarak nitelendirildi" [Ahmet Yeşil. (2001). *Türkiye'de Çok Partili Siyasi Hayata Geçiş*. 2.Baskı, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, s.62].

⁹ Cemal A. Kalyoncu. (2000). 2. Mahmud. *Aksiyon*, 309: 44.

¹⁰ Kalyoncu. a.g.m., s.44.

¹¹ Naim Tirali. (1955). Şu Bizim Sanatçı Dostlar- Necati Cumalı. *Yenilik*, 25: 20.

Ahmet Oksal'ın Çarşamba günleri öğleden sonra bize öyküler okuması, özellikle Ömer Seyfettinler, beni çok etkilemiş olmalı".¹²

Çocukluk döneminde en çok etkilendiği öykü Ömer Seyfettin'in "Bomba"sıdır. Bu etkilenmede öğretmeni Ahmet Oksal'ın güzel okumasının da katkısı büyüktür.¹³

Naim Tirali'nin ilk yazılarının bir Anadolu gazetesinde çıktığını *Karadeniz Postası*'ndaki bir yazısından öğreniyoruz.¹⁴

Yazmaya olan ilgisini, 7 Ağustos 1943 yılında *Yeşilgireson*'da tefrika edilen ilk öyküsü "Arkadaşlar" ile ispat etmiştir.

"Yeşilgiresun'un sahibi Nuri Ahmet Şimşit ile babam -Piraziz temsilcisi olarak- Giresun İl Genel Meclisi'nde idiler. Bana öyle geldi ki bu hikâyeyi babamın dostluğu yüzünden basmıştı Nuri Ahmet Şimşit. Fakat sonra içime bir kurt düştü. Bir zamanlar *Tercüman*'ı çıkaran çok yakın sınıf arkadaşım Nihat Karaveli ile birlikte Orhan Seyfi Orhon [1890-1972]'a gittik. O, *Çınaraltı* diye bir dergi çıkarıyordu. Hikâyemi o da basınca böylece hikâyeciliğim tasdik edilmiş oldu".¹⁵

1947'de Galatasaray'dan hocaları Cihat Baban ve Ziyad Ebuzziya vesilesi ile *Tasvir* gazetesinde stajyer muhabir olarak çalışmaya başlamıştır. Giresun'da 1947-1949 yılları arasında *Karadeniz Postası*'nı çıkarmıştır.¹⁶ 1959 yılında *Karadeniz Postası* yayın hayatına geri dönmüştür.¹⁷

1950'de hukuk doktorası için Paris'e gitmiş, burada bir yıl kalıp 1951'de babasının vefat haberini duyunca Türkiye'ye geri dönmüştür.¹⁸

1952'de Yenilik Basımevi'ni kurar. Basımevine destek olması için *Yenilik* adlı bir dergi de çıkarmaya başlar. Bu dergi Ocak 1954-Aralık 1957 yılları arasında 12 cilt ve 62 sayı çıkmıştır.¹⁹ Tirali, kendisiyle yapılan bir söyleşide Yenilik

¹² Oktay Akbal. Öykücü Öykücü Kalır. Cumhuriyet [Nakleden: Naim Tirali. (1999). *Çılgınca Şeyler*. 2.Baskı, Yön Yayınları, İstanbul, s.118; Ahmet Özer. (1987). Naim Tirali ile Söyleşi. *Kıyı* [Nakleden: Naim Tirali. (1999). *Aşk Dediğin*. 2.Baskı, Yön Yayınları, İstanbul, s.123].

¹³ Ahmet Özer. (1987). Naim Tirali ile Söyleşi. *Kıyı* [Nakleden: Naim Tirali. (1999). *Aşk Dediğin*. 2.Baskı, Yön Yayınları, İstanbul, s.124].

¹⁴ Naim Tirali. Anadolu Gazeteleri ve Valiler. *Karadeniz Postası*, 08.06.1961.

¹⁵ Cemal A. Kalyoncu. (2000). 2. Mahmud. *Aksiyon*, 309: 44.

¹⁶ Kalyoncu. a.g.m., s.44.

¹⁷ Naim Tirali. Tatil Dönüşü. *Vatan*, 28.09.1959.

¹⁸ Kalyoncu. a.g.m., s.44. Babası 47 yaşındayken vefat etmiştir Ahmet Özer. (1987). Naim Tirali ile Söyleşi. *Kıyı* [Nakleden: Naim Tirali. (1999). *Aşk Dediğin*. 2.Baskı, Yön Yayınları, İstanbul, s.124].

¹⁹ Yenilik Basımevi'nde 1952'de ilk olarak Salah Birsal'in *Şiirin İlkeleri* adlı eseri basılmıştır [Günlük. (1985). *Çağdaş Eleştiri*, 5: 10].

Aynı yıl Sabahattin Kudret Aksal'ın kitabı da Yenilik'ten çıkar. "1952 yılında Paris dönüşü, Yenilik dergisi ve Yenilik Yayınları gündeme geldiğinde, birkaç yıl önce ABC Kitabevi'nce beş yüz adet basıldığı için tükenen "Şarkılı Kahve"yi yeniden basmak söz konusu oldu. Daha sonraki yıllar, bir de oyununa Yenilik Yayınları arasında yer verdim" [Günlük. (1997). Sabahattin Kudret Aksal'ı Anarken. *Türk Dili Dergisi*, 61(11): 42].

Yayınları'nda 30 civarında kitap basıldığını ve bu eserlerin hepsinin de yazınsal değer taşıdıklarını belirtmiştir. Yazar, 1957 yılında *Vatan*'da gazetecilik yaşamına adım atmış;²⁰ fakat gazetede ağır bir sorumluluk altına girdiği için aynı yıl Yenilik Basımevi'ni ve *Yenilik* dergisini kapatmak zorunda kalmıştır.²¹ Sahibi ve başyazarı olduğu *Vatan* gazetesini 1962'de Ankara'da, 1962-1975 arasında İstanbul'da yayımladı.²² Bu gazeteyi aralıksız 20 yıl çıkarmayı başarmıştır.²³ 1961'de *Sözcü* dergisinde genel yayın yönetmenliği yapmış, Ankara'da *İktisat ve Ticaret* (1977-1982) adıyla bir gazete çıkarmıştır.²⁴

1.4. Siyaset Hayatı

Tirali ailesi her zaman yerel siyasetle iç içe olmuştur. Giresun'daki evlerinde misafir ettikleri önemli siyasetçiler arasında Adnan Menderes'i, Ahmet Emin Yalman'ı, Bülent-Rahşan Ecevit çiftini sayabiliriz.²⁵ Tirali de, ailenin ilgi duyduğu siyasetten kendini uzak tutamamış ve 1957 seçimlerinde Manisa'dan aday olarak ilk adımı atmış, fakat başarı elde edememiştir. Kasım Gülek, İlhan Engin'le beraber Tirali'ye CHP'den Manisa merkez adaylığı teklif etmiş, fakat Tirali, seçilmeleri konusunda pek şanslı olmadıklarını fark etmiştir. Çünkü Manisa o dönemde Ege'de DP'nin kalesidir.²⁶

Naim Tirali, milletvekili adayı olduğu dönemi ve anılarını *Bir Adayın Notları* adlı kitabında anlatmıştır.

Sait Faik'in şiirlerinden oluşan *Şimdi Sevişme Vakti* adlı eser de bu yayınevinden çıkmıştır [Günlükler. (2002). *Türk Dili Dergisi*, 88: 51]. "Naim Tirali'nin önerisiyle Sait Faik'in şiirleri de kitaplaştırılır. Sait Faik 50 lira telif ücretini alır, gerisine karışmaz. Şiirleri, *Vakit*'in sanat sayfasından ve dergilerden Ali Avni Öneş derler; kitabın adını da Naim Tirali koyar: *Şimdi Sevişme Vakti*" [Alpay Kabacalı. Yaşama Çağırın Öykü. *Cumhuriyet*, 19.06.1989].

Tirali, Tarık Buğra, Suut Kemal Yetkin, Fazıl Hüsni Dağlarca, Oktay Akbal, Bedii Faik, Nurullah Ataç gibi değerli sanatçıların da kitaplarını basmıştır. [Cemal A. Kalyoncu. 2. Mahmud. (2000). *Aksiyon*, 309: 44].

Cemal Süreya'nın ilk şiiri de *Yenilik* dergisinde yayımlanmıştır. 1952-1957 yılları arasında *Yenilik* dergisinde şiir ve öykülerini yayımladığı sanatçılar arasında unutulmaz saydıkları Ece Ayhan, Yılmaz Gruda, Asaf Çiyiltepe, Yiğit Okur, Ülkü Tamer ve Erdal Öz'dür [Naim Tirali'nin Günlüğü. (1986). *Varlık*, 949: 22].

Feyyaz Kayacan'ın ilk yazıları *Yenilik* dergisinde, ilk kitabı da Yenilik Yayınları arasından çıkmıştır [Günlükler. (2002). *Türk Dili Dergisi*, 88: 51].

Yenilik Yayınevi ve *Yenilik* dergisinin 1956 yılına kadar devam ettiği de söylenmiştir [Cemal A. Kalyoncu. (2000). 2. Mahmud. *Aksiyon*, 309: 44].

²⁰ Naim Tirali. (1992). Günlük. *Türk Dili Dergisi*, 33: 50.

²¹ Ahmet Özer. (1987). Naim Tirali ile Söyleşi. *Kıyı* [Nakleden: Naim Tirali. (1999). *Aşk Dediğin*. 2.Baskı, Yön Yayınları, İstanbul, s.124].

²² *Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi*. (2003). YKY, İstanbul, s.990.

²³ Naim Tirali. (1989). *Yirmibeş Kuruşa Amerika*. 3.Baskı, Cem Yayınları, İstanbul, Arka Kapak.

²⁴ *Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi*. (2003). YKY, İstanbul, s.990.

²⁵ Cemal A. Kalyoncu. (2000). 2. Mahmud. *Aksiyon*, 309: 43.

²⁶ Kalyoncu. a.g.m., s.44.

1957 seçimlerinde Tirali, Manisa'dan milletvekili adayı olmuştur. 1954 seçimlerinde Manisa'da DP, CHP'den bir kat fazla oy aldığı için CHP'nin durumu orada pek parlak değildir. Tüm bunlara rağmen neden milletvekili adaylığı için Manisa'yı seçtiğini şöyle izah etmiştir:

"Manisa, daha önceden birkaç kez görmüş olduğum bir yerd. Orada Hürriyet Partisi'nin de kuvvetli ve iddialı olduğu söyleniyordu. Üç parti arasında geçecek seçim savaşımı, herhalde ilgi çekici görünüşler sunacaktı ve bunları bir yazı dizisinde toplamak mümkündü. İşte vapura binmeden, işi hep bu yönden ele alıyor, bir aday gözüyle gördüklerimi gazeteme yazabileceğim için sevinç duyuyordum" (s. 75).

Naim Tirali, 9 Ekim 1957 Çarşamba günü akşam saat dokuzda Bandırma'ya hareket eden vapur ile yolculuğuna başlamıştır. Perşembe sabahı da trenle başladığı Manisa yolculuğu ikindide sona ermiş ve Manisa'ya varmıştır. Hemen aynı gün Akhisar'a, Hamidiye Köyü'ne gitmişlerdir. Tirali, burada ilk siyasi konuşmasını gerçekleştirmiştir. Aynı gün bir başka toplantı daha olduğu için oradan Yayaköy'e geçmişlerdir. Burası bütün seçimlerde CHP'ye oy veren bir yer olduğu için önem taşımaktadır.

Konuşmasında daha çok basın hürriyetinden, rejim konusundan, ispat hakkından, üniversite özerkliğinden, adli teminattan bahsetmiştir.

İkinci gün, Kırkağaç'ta bir konuşma yapmak için oraya gitmiştir. Buradaki konuşma Kırkağaç'ın birkaç kilometre yakınındaki Bakır ocağında gerçekleşmiştir. Ardından da gene Kırkağaç'ta olan Yağmurlu köyüne geçilmiştir. Ertesi gün Soma'ya da uğramış burada da bir konuşma yapmıştır. Buradan yeniden Akhisar'a geçilmiş ve çok kalmadan Akhisar'ın bir bucağı olan Gölarmara'ya hareket etmişlerdir.

Ertesi gece Manisa'nın iki dağ köyünde konuşma yapmıştır. İlki Sancaklı Uzunçınar, ikincisi Sancaklı Bozköy'dür. Ardından birkaç gün önce CHP'li bir şoförün dövuıldığı köye gitmek üzere yola çıkmışlardır.

Zaman akmaya devam etmiş ve takvim 14 Ekim'i göstermiştir. O gece İlyaslı köyünde bir konuşma yapmıştır. 16 Ekim'de de Soma'da CHP Mitingi yapılmıştır. 17 Ekim'de de benzer bir miting Kırkağaç'ta yapılmıştır. Aynı gece Turgutlu'da yapılacak iki kapalı salon toplantısı için hemen yollara düşmüşlerdir.

O gece Tirali'nin eşi de İstanbul'da doğum yapmaktadır. 18 Ekim saat 02.00'de Tirali, telefonda bir oğlu (Hasan) olduğunu öğrenmiştir. Hemen sabahına uçağa atlayarak İstanbul'a eşinin ve oğlunun yanına gitmiştir. Ardından Asya

gribinden yatan annesini görmüş, gazeteye koşarak arkadaşlarına uğramış ve bir günlük tatilin ardından yeniden Manisa'ya dönmüştür. Döner dönmez de ayağının tozuyla Hacıaliler köyünde bir toplantıya katılmıştır.

Ertesi gün yani 19 Ekim'de Menderes bir konuşma yapmak için Manisa'ya gelmiştir. 21 Ekim pazartesi de Gördes'te DP'nin yapacağı açık hava toplantısına katılmayı düşünmüşlerdir fakat miting yapılmamıştır. Kendileri de boş durmayıp burada iki tane kapalı salon toplantısında konuşmuşlardır.

Aynı gün İnönü de Manisa'da bir konuşma yapmak üzere gelmiştir. İnönü'nün konuşması beklenenin de üstünde bir etki yaratmış, bu durum DP'lileri bile tedirgin etmiştir.

22 Ekim'de Gökçeköy'e gitmişlerdir. Propaganda yasağı başlamadan önceki son gece de Karaköy semtinde bir konuşma yapmış oradan da Göçmen mahallesine geçmiştir.

24 Ekim Perşembe günü artık propaganda yasağı başlamıştır. Naim Tirali, seçimi izlemek üzere Sarıgöl'e gönderilmiştir. Burada üç gün kalacaktır.

27 Ekim 1957. Seçim günü gelip çatmıştır. Tirali, sandıkları denetlerken bazı DP'lilerle ve bir belediye çavuşuyla tartışmış ve karşılıklı tutanaklar tutulmuştur.

Sonuçlar açıklandığındaysa DP Manisa'yı almıştır. Türkiye genelinde de durum farklı değildir. Tirali için 18 günlük Manisa macerası bitmiştir fakat umutlar da yenilenmiştir. Tirali, buradan güzel duygularla ayrılmıştır.

"Binlerce seçmenin güvenini kazanmak, oyunu almak... Herhalde bu da en az milletvekili seçilmek kadar önemli, milletvekili seçilmek kadar övünç vericiydi" (s. 99).

"Bu notlarda bir parlamenter adayının, insanlar ve kitlelerle, hızlı ve değişken ilişkisinin gereği, hızlı bir akış yaratılmış; bunun da gereği olarak, aceleci-kuru-fotoğrafçı saptaması bir deyişe gidilmiş; Adeta, 'falan yere gittik-konuştuk-nutuk attık-döndük; sonra gene hemen, falan yere gittik-konuştuk. Nutuk attık-döndük'teki gibi... Naim Tirali, aceleye getirmese idi de, bu notların içine, politik durumların atlatmacı serüvenlerini, politika insanının görünümünü, bir adayın içinde Babil Kulesi gibi yüceltilen utku umutlarını-bozgun korkularını-savaşım titremelerini-rekabet hırslarını-kıskanma tutkularını-imrenmeleri-birbirleriyle kenetlenme sıcaklıklarını- ve sonra kopmaları- kırıkları-yönetimsel makamlarla resmi, soğuk ve de hırçın ilişkileri de koysa idi, ne güzel bir politika anlatısı yapmış olurdu?"²⁷

²⁷ Bahri Savcı. (1988). 47'lerin 87'lere, Öykülerle. *Milliyet Sanat*, 195: 54.

Tirali'nin bu röportajını eksik ve kimi yönleriyle cansız, duygusuz bulanlar bu yorumları yapmıştır.

1959'da yayımladığı bir yazı nedeniyle 16 ay hapse mahkûm edilen Tirali, 27 Mayıs İhtilâli ile serbest bırakılmıştır.²⁸

1961-1965 döneminde CHP'den Giresun Milletvekili seçilerek Meclis'e girmiştir. Milletvekilliği süresince Dünya Parlamentolar Birliği Türkiye Grubu başkanlığı ve CHP Meclis Grubu Onur Kurulu üyeliği yapmıştır.²⁹ "CHP'den girdim, çünkü DP'nin antidemokratik uygulamasına karşı idik. Gazetede bunun mücadelesini yaptık. Mecburen Halk Partisi ile paralel bir çizgiye geldik".³⁰

1.5. Hastalığı ve Öyküye Yeniden Başlayışı

Naim Tirali, şeker hastasıdır ve farklı dönemlerde üç kalp ameliyatı geçirmiştir.³¹ 1981'de ilk açık kalp ameliyatı için,³² Temmuz 1982'de de ikinci kalp ameliyatı için Amerika'ya gitmiştir.³³ 1994-1996 yılları arasında çeşitli kalp rahatsızlıkları geçirmiş ve üçüncü by-pass ameliyatını bu tarih aralığında olmuştur.³⁴

²⁸ *Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi*. (2003). YKY, İstanbul, s.990 [Daha fazla bilgi için Gazeteciliği bölümüne bk].

²⁹ a.g.e., s.990. Naim Tirali, bir dönem CHP'den milletvekilliği yaptığı ve DP politikasını benimsemediği için gazete yazılarında DP'ye olumsuz eleştirilerde bulunmuştur. Bu konuyla ilgili yazıları için bk. Kapılar, Merdivenler ve Koridorlar. *Vatan*, 22.07.1960; Sütten Ağzı Yanan. *Vatan*, 17.11.1959; 'Maksadı Mahsus'lar Üzerine. *Vatan*, 15.11.1959; 'Ruh'lu Demokrasi. *Vatan*, 28.10.1959; Bölge Ruhu ve Demokrasimiz. *Vatan*, 18.09.1959; Arslan Kılıç. (2000). İnsanoğlundan Ümit Kesilmez. *Şapkasını Yiyen Bakan*. Yön Yayıncılık, İstanbul, s.5-10; Bir Garip Alış-Veriş. *Vatan*, 12.07.1959; İlk Tedavi. *Vatan*, 06.07.1960; Türkçe Ezan Arapça Ezan. *Vatan*, 02.03.1961; Kötü Politikacı ve Fıkra Yazarları. *Vatan*, 15.08.1959; Eski Arkadaşlara Saygı Gerek. *Vatan*, 12.09.1959; Biraz Daha Ciddiyet. *Vatan*, 10.09.1959.

147'ler konusu ile ilgili yazıları için bk. Politikada Açıklık. *Vatan*, 25.03.1961; Yine 147'ler. *Vatan*, 14.03.1961; 147'ler Konusunda Gerçekçi Olmak. *Vatan*, 06.03.1961. 147'ler konusu, "Millî Birlik Komitesinin, tembel, yeteneksiz, reform düşmanı olduklarını iddia ettiği 147 öğretim üyesini üniversitelerden atma kararı"dır [Durmuş Yalçın. (2005). *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi II*. Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, s.578]. Tirali'nin siyaset ve diğer konularla ilgili yazıları için bk. *Şapkasını Yiyen Bakan*. (2000). Yön Yayınları, İstanbul; *Karanlığa Işık Tutmak*. (2000). Yön Yayınları, İstanbul; *Devrimden Önce Devrimden Sonra*. (1965). Yenilik Basımevi, İstanbul.

³⁰ Cemal A. Kalyoncu. (2000). 2. Mahmud. *Aksiyon*, 309: 45.

³¹ Naim Tirali. (2000). Günlük. *Türk Dili Dergisi*, 76: 56-57.

³² Naim Tirali. (1996). Günlük. *Türk Dili Dergisi*, 55: 52.

³³ Tirali'nin Amerika'da hastanede yaşadıkları için bk. Naim Tirali. (2000). Olduğu Gibi ya da Yaşama Felsefesinden Yaşam Gerçeğine. *Türk Dili Dergisi*, 79: 44-50.

³⁴ Naim Tirali. (1996). Günlük. *Türk Dili Dergisi*, 55: 54. Bir söyleşide ilk kalp ameliyatını 1983'te geçirdiğini söylemiş, 1,5 yıl dolmadan ikinci kalp ameliyatını geçirdiğini eklemiştir ama söyleşinin 1984 yılında yapıldığını düşünürsek henüz ilk ameliyatın üstünden bile ancak bir yıl geçmişken ikinci ameliyattan bahsedebilmesi için daha fazla bir zamana ihtiyaç vardır [Adnan Özyalçın. (1984). Öykücülüğünün Kırkinci Yılında Naim Tirali ile Konuşma. *Yazko Edebiyat*, 49-50: 97]. Bir başka yazısında da gene ilk kalp ameliyatını 1983'te geçirdiğini dile getirmiştir [Naim Tirali'nin Günlüğü. (1986). *Varlık*, 946: 16].

Amerika'da geçirdiği iki açık kalp ameliyatı için 25 milyon lira ödemek zorunda kalmıştır. *Yirmibeş Kuruşa Amerika'nın yazarı* için bu meblağ garip bir tesadüf olsa gerek.³⁵ Bu ameliyatlar yazarın mecburi istirahatata çekilmesine ve gazeteciliği bırakmasına neden olur. Fakat bu zamanı kendi lehine çevirmesini bilen Tirali, öykü çalışmalarına hız verir.³⁶

Yazar, ameliyat sonrasında hiçbir şeyin önemli olmadığını anladığını dile getirmiştir. Anladığı bir başka gerçek de öykü yazması gerektiği ve öykü yazarak birçok problemini çözebileceğidir. Ameliyat sonrasında yaşadıklarını da öyküleştirmiştir. Daha önceki öykülerinde de genellikle kendi yaşamından kesitler bulabildiğimiz Tirali, o dönemde yazdıkları için "daha dinamik ve daha gerçekçi" tanımını kullanmıştır. Ameliyat sonrası öykülerini o dönemde ameliyat geçiren Turgut Özal'a da göndermeyi düşünmüştür.³⁷

Tirali'nin yaşamında iki kent vardır. İstanbul ve Giresun. Kış aylarını İstanbul'daki yayınevlerinde ve gazetelerde dostlarıyla beraber edebiyata ve gazeteciliğe dair her ne yapılabilirse onları yapmak için canla başla çalışarak geçirir. Yaz aylarında ise Tirali'yi serinliği ve yeşilliğiyle Giresun, baba toprağı, çağırır.³⁸

"Ağalığı sürdürecektir kadar toprak var ama nesilden nesile parçalanıyor arazi. Çoğunu da sattık. Bu Tapulama Kanunu geldi, 30 senedir anamızı ağlatıyor. Zamanında toprağı işlemek için verdiğimiz bazı yarıcılar, 'Bu yerin sahibi biziz' diye itiraz ediyorlar. Fakat vergi kayıtları toprağın sahibi olduğumuzu ortaya koyuyor".³⁹

Tirali, her yaz gittiği Giresun'da fındık işleriyle uğraşır, onların toplanmasına, devşirilmesine yardımcı olurdu. Vatan'daki arkadaşlarını da unutmaz, dönüşte elinde kilolarca fındıkla gazeteye girerdi. Yarıcılarının nasıl toprakları sahiplendiğini, nasıl ağalaşmaya başladıklarını şaşkınlıkla anlatırdı. Bu yüzden neredeyse topraklarını kaybetme durumuna da gelmiştir. Söz konusu dönemde mahkemelerden, avukatlardan başını kaldıramaz olmuştur. Sanatçı, avukatlık mesleğini daha iyi yapacağına ve kendi söküğünü dikeceğine inanmış olmalı ki hukuk stajına başlayarak avukat olmuş ve kendi davalarına girmeye başlamıştır.⁴⁰

³⁵ Necati Güngör. (1995). Naim Tirali ile Piraziz'de. *Hürriyet Gösteri*, 181: 46.

³⁶ Güngör. a.g.m., s.46.

³⁷ Sibel Güneş. Park ve Öykücülüğü Üzerine Naim Tirali'yle Söyleşi. *Yankı* [Nakleden: Naim Tirali. (1998). *Park*. 5.Baskı, Yön Yayınları, İstanbul, s.125].

³⁸ Necati Güngör. (1995). Naim Tirali ile Piraziz'de. *Hürriyet Gösteri*, 181: 46.

³⁹ Cemal A. Kalyoncu. (2000). 2. Mahmud. *Aksiyon*, 309: 43.

⁴⁰ Tarık Dursun K.. Naim Tirali 'Düşçübaşımız'. *Varlık* [Nakleden: Naim Tirali. (2000). *Şapkasını Yiyen Bakan*. Yön Yayıncılık, İstanbul, s.275].

1.6. Ölümü

Naim Tirali, yukarıda bahsettiğimiz gibi kalp hastasıydı. Buna son zamanlarda bir de Parkinson rahatsızlığı eklenmişti.⁴¹ Nihayetinde Tirali, tedavi gördüğü hastanede kalp yetmezliğinden 25 Mayıs 2009 tarihinde İstanbul'da yaşama veda etti.⁴² 27 Mayıs 2009 tarihinde Caddebostan'da düzenlenen törenin ardından, memleketi olan Giresun'a götürülerek Piraziz'de Ayıkası Mahallesi'ndeki aile mezarlığında toprağa verildi.⁴³

Naim Tirali, Türkiye Yazarlar Sendikası, PEN Yazarlar Derneği⁴⁴, Gazeteciler Cemiyeti, Galatasaray Divan ve Anadolu Kulübü⁴⁵, Türk Dil Kurumu Yönetim Kurulu⁴⁶ üyesidir. 1960'lı yıllarda Türkiye Gazete Sahipleri Sendikası İkinci Başkanlığı, 1970'li yıllarda da Ankara Gazete Sahipleri Sendikası İkinci Başkanlığı yapmıştı. 1972 yılından beri basın şeref kartı sahibiydi.⁴⁷

2. MİZACI

Tirali ailesi, Giresun'da köklü bir aile olduğu için yazar çok saygı gören biridir. Meclis'e girip Giresun'u temsil etmesi de bu saygıyı arttırmıştır. Öykücülüğü kitapları ise pek bilinmez.

⁴¹ Hilmi Yavuz. Naim Tirali İçin. *Zaman*. 03.06.2009.

⁴² <http://www.turkiyeinternette.com/haber/4646-yazar-arressam-yazar-nam-tral-vefat-etti.html>. (26.05.2009).

"Cenaze töreninde basın mensuplarına açıklamalarda bulunan kızı Emine Tirali, babası Naim Tirali'nin kendilerine kitapları ile yazılarını bıraktığını belirterek, 'Aydın görüşlü ve Atatürkçüydü. Yayına hazır hale gelen bir anı kitabı vardı. Bunu hastalığı nedeniyle yayımlayamadı. Onun anısına, 'Geçmiş Zaman Külleri' adlı anı kitabını en kısa zamanda yayımlayacağız' dedi.

Küçük oğlu Yavuz Tirali de babası Naim Tirali'nin kendilerine sevgi ve zarafeti öğrettiğini ve kendisini öyle hatırlayacaklarını söyledi. Hasan Tirali ise, 'Giresun'dan ve basın camiasından çok büyük bir yıldız kaydı. İstanbul'daki arkadaşlarına ve Galatasaray'ına yine her zamanki gibi zarif bir şekilde veda etti. Kendisine son vazifemizi yapmak için buradayız' diye konuştu" [<http://www.cnnturk.com/2009/yasam/diger/05/28/naim.tirali.son.yolculuguna.ugurlandi/528539.0/index.html>]. (28.05.2009)].

"Yazarın, 31 yıllık oğlum diye hitap ettiği ama aslında çok yakın arkadaşı olan ve ailece görüştüğü Durcan Yaşacan, Naim Tirali için: '1978 yılından bu yana kendisine ağabey diye seslendiğim ama hep en yakın dostum-arkadaşım-sırdaşım olan edebiyatımızın güzel insanı Naim Tirali'yi kaybettik. Eserlerin ve anılarımız hiç ölmeyecek sevgili ağabey. Bekle bizi. Biz burada iyice azaldık. Orası güzel insanlarla daha bir dolu. Herkese dayanma gücü diliyorum' diyerek tüzüntüsünü dile getirmiştir" [<http://www.turkiyeinternette.com/haber/4646-yazar-arressam-yazar-nam-tral-vefat-etti.html>]. (26.05.2009)].

⁴³ <http://www.cnnturk.com/2009/yasam/diger/05/28/naim.tirali.son.yolculuguna.ugurlandi/528539.0/index.html>. (28.05.2009); <http://www.turkiyeinternette.com/haber/4646-yazar-arressam-yazar-nam-tral-vefat-etti.html>. (26.05.2009).

⁴⁴ Kalyoncu. a.g.m., s.45.

⁴⁵ Kalyoncu. a.g.m., s.45.

⁴⁶ Emin Sipahioğlu. (1962). Naim Tirali ile Bir Konuşma. *Yeditepe*, 75: 11.

⁴⁷ Naim Tirali. (2000). *Karanlığa Işık Tutmak*, Yön Yayınları, İstanbul, s.3.

Giresun'da olduğu dönemde erken kalkıp deniz kenarında yürüyüş yapmak Tirali'nin önemli bir alışkanlığıdır. İlaçlarını da yanına alarak eve uzun süre dönmez. Denizi izlerken, dalgaları dinlerken bir yandan da öykülerini kurgular. Rutin bir şekilde ilaç kullanmasına, sıkı perhizler yapmasına, şeker ve kalp rahatsızlıklarına rağmen pımpirikli, hayattan kopmuş biri değildir. Yaşamdan alınacak zevkleri henüz terk etmemiştir. Mesela akşam sofralarında rakısını ihmal etmez. Rahatsızlığından ötürü sigarayı bırakmıştır, ancak yanında içilmesine ses çıkarmaz.

Sadık, güvenilir bir dosttur.⁴⁸ Yalan söylemekten, iki yüzlülüktan hiç hoşlanmaz. Bu özelliklere sahip olmadığı için de politik yaşamı uzun soluklu olmamıştır. Milletvekillerinin seçmenlerine gebe kalmasını kendisine yedirememiştir.

İyimser, kendisiyle ve çevresiyle barışık biridir. Başarısızlıklarında bile hayata kötümser bakan biri olmamıştır. Öykülerine de bu iyimser hava sinmiştir.⁴⁹ En olumsuz öykü şahıslarında bile olumlu bir taraf yaratır, onun düzelecek yanları olduğunu sinyallerini verir. Yapısı bakımından “insanoğlundan ümit kesen” biri değil, her koşulda umut taşıyan biridir.⁵⁰

Tirali, yalnızlığı çok sevdiğini belirtmiş ve eklemiştir: “Yalnızlığı çok seviyorum ama yalnız kalamıyorum. Yalnız kalmak, kendime eğilmek, geçmiş düşünmek, ama yalnız kalamıyorum”.⁵¹

Giresunlu bir edebiyatsever olan Orhan Çulfaz'ın Tirali hakkındaki düşüncesine katılmamak mümkün değil. “Naim Tirali, fındık ülkesi Giresun'un Batı'ya açılan bir penceresidir”.⁵²

Naim Tirali, ülkesini, halkını seven, ilkeleri uğrunda yaşayan, kişisel çıkar peşinde koşmayan Atatürk devrimlerine tüm kalbiyle bağlı bir aydındır.⁵³

“Yumuşak, hoşgörülü, hırsları ve iddiaları olmayan, yalın ve abartısız biridir”.⁵⁴ Yazarın, bu sessiz ve sakin kişiliği onun suya sabuna dokunmayan biri olduğunu düşündürmemeli. Çünkü Tirali, yeri geldiğinde hapse düşmeyi dahi göze

⁴⁸Yapmacıksız, candan bir dost olduğunu *Yeşilgiresun*'daki bir yazısında M. Sabih Şendil de dile getirmiştir.

⁴⁹Necati Güngör. (1995). Naim Tirali ile Piraziz'de. *Hürriyet Gösteri*, 181: 48.

⁵⁰Arslan Kılıç. (2000). İnsanoğlundan Ümit Kesilmez. *Şapkasını Yiyen Bakan*, Yön Yayınları, İstanbul, s.10.

⁵¹Perihan Tok. Ellinci Yaşında Naim Tirali'yle Söyleşi. *Nesin Vakfı 1976 Edebiyat Yıllığı* [Nakleden: Naim Tirali. (1999). *Çılgınca Şeyler*. 2.Baskı, Yön Yayınları, İstanbul, s.113].

⁵²Necati Güngör. (1995). Naim Tirali ile Piraziz'de. *Hürriyet Gösteri*, 181: 48.

⁵³Arslan Kılıç. (2000). İnsanoğlundan Ümit Kesilmez. *Şapkasını Yiyen Bakan*, Yön Yayınları, İstanbul, s.10.

⁵⁴Kılıç. a.g.m., s.10.

alarak Bayar-Menderes iktidarıyla dişe diş kavga etmesini bilen, hapisten çıkmasını sağlayan devrim hükümetinin ise tutuculuğunu, yanlışlarını sonuna kadar eleştirmekten vazgeçmeyen bir demokrasi şövalyesidir.

Tirali, yaşama tutkulu bir sanatçıdır. “Herkes karşı sevecen, ama, silik değil kişilikli”.⁵⁵

“Naim Tirali (onun en güzel yanısıdır) her kuşaktandı. Yaşı gereği Oktay Akbal’a, Sait Faik’e, Sabahattin Kudret’e, Kenan Harun’a, Nahit Ulvi’ye, Fethi Karakuş’a, Cahit Sıtkı’ya, (hatta) Ahmet Kutsi, Ahmet Muhip Dranas, Ataç, Suut Kemal Yetkin, ve Fahir Onger’e de yetişmişti; ne var ki, o kuşakla bu kuşak arasında her bir vakit köprücümüzdü”.⁵⁶

Yazar, arkadaşları arasında “Proje Naim” adıyla anılmaktadır. Her sabah gazeteye farklı bir projeyle gelip, bunlar genellikle edebiyatla, müzikle, tiyatroyla ilgili olurdu, büyük bir heyecanla düşündüklerini anlatırdı. Genellikle para kazandıracak bu projeler başta da bir miktar para gerektiriyordu ve o dönemde ne sanatçıların ne de gazetecilerin gözden çıkabilecekleri paraları yoktu. Aralarında parası olan sadece Tirali’ydi. Arkadaşları bu sebepten ona sık sık takılır, birkaç tarla sat da bu projeleri hayata geçir derlerdi. Tüm bunları göze alıp büyük hayaller kurup Tirali’nin bu projesinde yer almak istediklerini söyleyen arkadaşları ise genellikle onun bu projeden vazgeçip akşam başka bir proje düşündüğünü öğrenmekten kurtulamazlardı. Tirali, arkadaşlarına beraber yapalım dediği o “proje”lerden birine tek başına girip üç yüz bin lira zarar etmiştir. Fakat böyle bir durumda bile iyimserliğini koruyarak “...böylece bu projede iş olmadığını anlamış olduk” demeyi de ihmal etmemiştir.⁵⁷

Siyaset ve gazetecilik yaşamı öykü yazmasına engel olmuştur. Ne kadar süre öykü yazamadığı konusu ise netlik kazanmamıştır. Kendisiyle yapılan söyleşilerde farklı tarihlere rastlamaktayız.⁵⁸ Kendisine dostları tarafından en çok

⁵⁵ Bahri Savcı. (1988). 47’lerin 87’ye, Öykülerle. *Milliyet Sanat*, 195: 54.

⁵⁶ Tarık Dursun K. Naim Tirali ‘Düşçübaşımız’. *Varlık* [Nakleden: Naim Tirali. (2000). *Şapkasını Yiyen Bakan*. Yön Yayıncılık, İstanbul, s.273].

⁵⁷ K. a.g.m., s.275-276.

⁵⁸ Yapılan bir söyleşide bu zaman aralığını 29 yıl olarak ifade etmiştir [Naim Tirali ile Söyleşi. (1983). *Varlık*, 911: 8]. Bir başka röportajda ise 30 yıl olarak söylemiştir [Necati Güngör. (1995). Naim Tirali ile Piraziz’de. *Hürriyet Gösteri*, 181: 48]. En sağlıklı bilgiyi ise bu yazıdan elde ediyoruz. En son yazdığı yazı 1954 tarihini taşıyan “Karabiberim” adlı öyküdür. Yeniden yazmaya ise 1982 yılında başladığını dile getiriyor. “Piraziz Nere Berlin Nere” adlı öyküsü 1982 tarihini taşıyor. Bu tarihler göz önüne alındığında aradaki zaman 28 yıl olarak ortaya çıkıyor. Bu aradan sonra yayımlanan ilk öyküsü “Züğürdün Keçisi” olmuştur [(1982). *Türk Dili*, 366: 369-373]. Bu hikâyeyi kendisini yeniden öykü yazmaya teşvik etmekten hiç vazgeçmeyen dostu Oktay Akbal’a adamıştır [Adnan Özyalçın. (1984). Öykücülüğünün Kırkıncı Yılında Naim Tirali ile Konuşma. *Yazko Edebiyat*, 49-50: 94; Ahmet

sorulan soru neden bu kadar uzun süre yazı yazmadığıdır. Gazetecilik ve siyaset cevabın büyük bir kısmını kapsasa da Tirali, bir dost meclisinde “Yazmadım, ama, yaşadım doya doya yaşadım. Yaşamak da çok güzeldi”⁵⁹ diyerek cevabın eksik kalan kısmını tamamlamıştır. Yazmak ve yaşamak bir yolun sağa ve sola ayrılan kıvrımları gibidir. Ya yazmak yaşam hâline gelir, ya da hayata kâmp yazmak sürekli ertelenir. Tirali de, 28 yıllık süreçte yaşamayı seçip yazıyı ertelemiştir.

Öyküleri ve günlükleri ile gazete yazıları arasında bir fark vardır. Bu fark üslup ile ilgili değildir. Yazar öykülerini ve günlüklerini el yazısıyla yazar, üstünde düzeltmeler yaptıktan sonra daktiloya çeker. Gazete yazılarını ise doğrudan daktiloyle yazar. Öyküleri ve günlükleri son hâline getirmek daha büyük bir çaba istediği için bu yolu takip etmiş olabilir. Tirali, daktiloyle yazmayı ‘mekanik’, elle yazmayı ise ‘özdeş’ bulmaktadır.⁶⁰

Tirali, öykülerin sadece sanat dergileriyle sınırlı kalışından üzüntü duymaktadır. Geçmişte gazeteler ve magazin dergileri de öykü yayımlar ve geniş kitlelere hitap ederlerdi.⁶¹ Aynı kitlelere yeniden ulaşabilmek için kolay okunur olan öykülerin gazete ve magazin dergilerinde yer alması gerektiğini savunur. Bunlar karanlık ve girift olmayan, gizli ya da açık bir bildirisi olan öyküler olmalıdır.⁶² “Acaba günlük basın, anlaşılmasız hikâyeler yazan hikâyeciler yüzünden mi, Türk hikâyesini dışladı, yoksa sanat dergilerinde yayınlamak zorunda kalan öykücüler mi birtakım fantezilere kaydı?” sorusunun cevabı henüz netleşmemiş olsa da Tirali, Türk öykücülüğünü çıkmaza sürükleyen yazarların karanlık ve anlaşılmasız öyküler yazması olduğunu düşünmektedir.⁶³

Galatasaray Lisesi’nde okuduğu yıllarda arkadaşlarının hemen hepsine bir lakap takmıştır. Nihat Karaveli’ye “siyasi” lakâbını, Kâmuran adlı bir arkadaşına

Özer. (1987). Naim Tirali ile Söyleşi. *Kıyı* [Nakleden: Naim Tirali. (1999). *Aşk Dediğin*. 2.Baskı, Yön Yayınları, İstanbul, s.126].

Bahsedilen tarih aralığından önce yazdığı öyküleri ile daha sonra yazdığı öyküleri arasında bir bakış açısı farkı oluşmuştur. Tirali, hayata bir lise, üniversite öğrencisi duyarlılığı ile değil, yaşı artık altmışlara ulaşmış ve yaşamışlığın getirdiği tecrübeleri ve olgunluğu üzerinde taşıyan birinin duyarlılığıyla bakmaya başlamıştır. [Naim Tirali ile Söyleşi. (1983). *Varlık*, 911: 8]. Yazı yazmaya ara verdiği dönemde gazeteciliğe ve siyasete eğilmesinin önemli bir sebebinin Türkiye’de sadece öykü yazarak geçinmenin imkânsız oluşu yatmaktadır [Adnan Özyalçiner. (1993). Naim Tirali’yle Söyleşi. *Varlık*, 1034: 40].

⁵⁹ Sibel Güneş. Park ve Öykücülüğü Üzerine Naim Tirali’yle Söyleşi. *Yankı* [Nakleden: Naim Tirali. (1998). *Park*. 5.Baskı, Yön Yayınları, İstanbul, s.124].

⁶⁰ Adnan Özyalçiner. (1993). Naim Tirali’yle Söyleşi. *Varlık*, 1034: 40.

⁶¹ Naim Tirali ile Söyleşi. (1983). *Varlık*, 911: 8.

⁶² Adnan Özyalçiner. (1984). Öykücülüğünün Kırkıncı Yılında Naim Tirali ile Konuşma. *Yazko Edebiyat*, 49-50: 95.

⁶³ Özyalçiner. a.g.m., s.95.

“şapşal” lakabını taktığını ve hâlâ öyle çağırıldığını anlatmıştır. Kendisine de Lazoğlu dediklerini fakat alâkası olmadığını belirtmiştir.⁶⁴

Şapka koleksiyonu vardır.⁶⁵ Sakin ve konuksever biridir.⁶⁶ Yardımseverdir. Tarık Dursun K.’nın evinin kapısında bir yazı asılıdır. Bu yazıda sanatçının bu evi almasına 10’ar bin lira borç vererek destek olan üç kişinin adları yazmaktadır: Nedret Gürcan, Hürrem Erman ve Naim Tirali.⁶⁷

3. ESERLERİ

3.1. Öyküleri

Yirmibeş Kuruşa Amerika

1. Baskı: Yeşilgiresun Yayınları, Giresun, 1949.
2. Baskı: Yazko, İst. 1983.
3. Baskı: Cem Yayınları, İst. 1989.
4. Baskı: Yön Yayınları, İst. 1998.

Park

1. ve 2. Baskı: Üniversite Basımevi, İst. 1947
2. ve 4. Baskı: Cem Yayınları, İst. 1987.
5. Baskı: Yön Yayınları, İst. 1998.

Aşka Kitakse

1. Baskı: Yenilik Yayınevi, İst. 1954.
2. Baskı: Cem Yayınları, İst. 1988.
3. Baskı: Yön Yayınları, İst. 1998.

Piraziz Nere Berlin Nere?

1. Baskı: Cem Yayınları, İst. 1984.
2. Baskı: Yön Yayınları, İst. 1998.

Aşk Dediğin

1. Baskı: Cem Yayınları, İst. 1994.
2. Baskı: Yön Yayınevi, İst. 1999.

Çılgınca Şeyler

1. Baskı: Cem Yayınları, İst. 1994.

⁶⁴ Cemal A. Kalyoncu. (2000). 2. Mahmud. *Aksiyon*, 309: 44.

⁶⁵ Kalyoncu. a.g.m., s.45.

⁶⁶ Necati Güngör. (1995). Naim Tirali ile Piraziz’de. *Hürriyet Gösteri*, 181: 46.

⁶⁷ Tarık Dursun K.. Naim Tirali ‘Düşübaşımız’. *Varlık* [Nakleden: Naim Tirali. (2000). *Şapkasını Yiyen Bakan*. Yön Yayıncılık, İstanbul, s.273].

2. Baskı: Yön Yayınları, İst. 1999.

3.2 Diğer Eserleri

Bir Adayın Notları, Yenilik Basımevi, İst. 1965.⁶⁸

Avrupadaki Amerika, Yenilik Basımevi, İst. 1965.

Devrimden Önce Devrimden Sonra, Yenilik Basımevi, İst. 1965.

Şapkasını Yiyen Bakan, Yön Yayınları, İst. 2000.

Karanlığa Işık Tutmak, Yön Yayınları, İst. 2000.

3.3. Süreli Yayınlardaki Öyküleri

1943

Arkadaşlar. *Yeşilgireson*, 07.08.1943.

1944

Taburcu. (1944). *Servet-i Fünun*, 1458: 13.

Piraziz Hikâyelerinden: Kavga. *Yeşilgireson*, 24.06.1944.

İskele. *Yeşilgireson*, 09.09.1944.

Köprü. *Yeşilgireson*, 9 1. Kânun (Aralık) 1944.

1945

İskele. (1945). *Varlık*, 278-279: 603.

Yeni Zelandalı. (1945). *Kovan*, 22-23: 9.

Köprü. (1945). *Varlık*, 288-289: 18.

Karşı Apartmanın Penceresindeki Kazaklar'a Dair. *Yeşilgireson*, 04.08.1945.

Park. *Yeşilgireson*, 01.09.1945.

⁶⁸ *Bir Adayın Notları*, 1957 genel seçimlerinin hemen ardından, *Vatan* gazetesinde yayımlanan bir gazete röportajıdır. Daha sonra 1965 genel seçimlerinde Giresun'daki seçmenlere dağıtılmak üzere kitapçık hâline getirilmiştir. İkinci basımı 1988 yılında Cem Yayınevi tarafından gerçekleştirilmiş ve *Aşk Dediğin* kitabının içinde yer almıştır. Üçüncü ve son basımı da Yön Yayınları tarafından 1998'de yapılmıştır. *Aşka Kitakse* eserinde yer verilmiştir.

1988 yılında basılan *Bir Adayın Notları*'na yazarın eski notları arasında bulduğu yerel bir Manisa gazetesinde yayımlanan İnönü'nün konuşmasını tarihî bir belge olması münasebetiyle eklemeyi uygun bulmuştur. Ancak hem ikinci hem de üçüncü basımda önemli bağlantı notunu unuttuğunu fark etmiştir.

Tirali, hiçbir baskısına almadığı bir açık hava toplantısında yaptığı konuşma metnini de günlük olarak yayımladığı yazılarının birisinde vermiştir. Naim Tirali. (2001). *Günlük. Türk Dili Dergisi*, 82: 54-56.

1946

Parmak. (1946). *Yenilikler*, 3: 12.

Piraziz Hikâyelerinden: Kavga. (1946). *Varlık*, 310-311:332.

1947

Randevu. (1947). *Varlık*, 138: 12.

1948

25 Kuruşa Amerika. (1948). *Fikirler*, 9: 34.

1949

Tarlabaşı Asfaltına Yağmur Yağıyordu. (1949). *Seçilmiş Hikâyeler*, 18-19(3):57.

1950

Tevekkül Hamamı. (1950). *Yeditepe*, 4: 2.

1954

Aşka Kitakse. (1954). *Yenilik*, 1: 20.

Lambonun Meyhanesinde. (1954). *Yenilik*, 3: 124.

Karabiberim. (1954). *Yenilik*, 11(3):377.

1955

Okul Anıları. (1955). *Yenilik*, 32: 28.⁶⁹

1956

Pislik ve Kan. (1956). *Yenilik*, 40: 64.

1959

Otobüste Skeç. *Vatan*, 20.09.1959.⁷⁰

⁶⁹ Yazarın, *Piraziz Nere Berlin Nere* adlı öykü kitabında "Heeello Erdoğan" adıyla yayımlanmıştır.

⁷⁰ Yazarın, *Piraziz Nere Berlin Nere* adlı öykü kitabında "Otobüste Gösteri" adıyla yayımlanmıştır.

1960

Otobüste Skeç. (1960). *Vatan 1960 Yılığ*. Vatan Gazetecilik ve Matbaacılık T.A.Ş., İstanbul, s.359-360.

1982

Züğürdün Keçisi. (1982). *Türk Dili*, 366: 369-373.

1983

Züğürdün Keçisi. *Yeşilgiresun*, 29.03.1983; 30.03.1983; 31.03.1983; 01.04.1983.

Piraziz Nere Berlin Nere. *Yeşilgiresun*, 16.04.1983; 17.04.1983; 18.04.1983; 19.04.1983; 22.04.1983; 23.04.1983; 24.04.1983; 25.04.1983; 26.04.1983; 27.04.1983; 29.04.1983; 30.04.1983; 01.05.1983.

Pislik ve Kan. *Yeşilgiresun*, 18.04.1983.

Hello. *Karadeniz 52*, 22.04.1983; 23.04.1983.

Vapur. *Karadeniz 52*, 25.04.1983; 26.04.1983.

Takdirname. *Karadeniz 52*, 26.04.1983; 27.04.1983.

Kahvede Kavga. *Yeşilgiresun*, 27.04.1983; 28.04.1983; 29.04.1983.

Cikli Cıklı Hikâye. *Karadeniz 52*, 28.04.1983.

Tevekkül Hamamı. *Karadeniz 52*, 29.04.1983; 30.04.1983.

Motor. *Karadeniz 52*, 30.04.1983; 02.05.1983; 03.05.1983.

Aşka Kitakse. *Karadeniz 52*, 03.05.1983; 04.05.1983; 05.05.1983; 06.05.1983; 07.05.1983; 09.05.1983.

Picasso Aşk Kaatili. *Karadeniz 52*, 10.05.1983; 11.05.1983.

Lambonun Meyhanesinde. *Karadeniz 52*, 11.05.1983; 12.05.1983.

Vapur. *Yeşilgiresun*, 31.05.1983; 01.06.1983.

Cikli Cıklı Hikâye. *Yeşilgiresun*, 11.06.1983.

Takdirname. *Yeşilgiresun*, 20.07.1983; 21.07.1983.

Tevekkül Hamamı. *Yeşilgiresun*, 22.07.1983; 25.07.1983.

Motor. *Yeşilgiresun*, 28.07.1983; 29.07.1983.

Bisiklet. (1983). *Varlık*, 910: 6.

Kahvede Kavga. (1983). *Yazko Edebiyat*, 33: 56-59.

Buluşma. *Yeşilgiresun*, 04.08.1983.

1984

Buluşma. *Yeşilgeresun*, 07.08.1984.

Büyük Cadde. *Yeşilgiresun*, 08.08.1984.

Atlanta Barı. *Yeşilgiresun*, 09.08.1984; 10.08.1984.

Yirmibeş Kuruşa Amerika. *Yeşilgiresun*, 11.08.1984; 13.08.1984.

Gecenin Üçü. *Yeşilgiresun*, 14.08.1984; 15.08.1984.

Pislik ve Kan. *Yeşilgiresun*, 16.08.1984.

Arka Sokak. *Yeşilgiresun*, 17.08.1984; 18.08.1984; 20.08.1984.

Esnaf. *Yeşilgiresun*, 21.08.1984; 22.08.1984.

Bir Çift Bacak. *Yeşilgiresun*, 23.08.1984.

Tarlabası Asfaltına Yağmur Yağıyordu. *Yeşilgiresun*, 24.08.1984;
25.08.1984; 27.08.1984.

Zürafa. *Yeşilgiresun*, 28.08.1984; 29.08.1984.

Karabiberim. *Yeşilgiresun*, 30.08.1984; 31.08.1984; 01.09.1984;
02.09.1984.

Hello. *Yeşilgiresun*, 10.09.1984; 11.09.1984.

Bambarabam. *Yeşilgiresun*, 06.11.1984; 07.11.1984; 08.11.1984.

1986

Giresun'da Eylül Günleri. (1986). *Yeni Aksu*, 2(1):6.⁷¹

Bisiklet. (1986). *Yeni Aksu*, 3: 23-26.

Kümbet. (1986). *Yeni Aksu*, 11(1):8-9.⁷²

1988

Otobüste Gösteri. (1988). *Yeni Aksu*, 6: 20-21.

3.4. Süreli Yayınlardaki Diğer Yazıları

3. 4.1. Kültür, Edebiyat, Sanat ve Dil

Armağanlardan Beklenenler. *Vatan*, 30.06.1959.

Bütün Sanatçıları Düşünmek Gerekir. *Vatan*, 02.07.1959.

⁷¹ Yazarın *Çılgınca Şeyler* adlı öykü kitabında "Giresun'da Bir Öğle Sonrası" adıyla yayımlanmıştır.

⁷² Yazarın *Çılgınca Şeyler* adlı öykü kitabında "Sisler Arasında" adıyla yayımlanmıştır.

- Karpuz Sergisi Değil Kitap Sergisi. *Vatan*, 04.07.1959.
 Dizgi Yanlışları Üzerine. *Vatan*, 10.07.1959.
 Toplumdan Kopmamak. *Vatan*, 14.07.1959.
 Hata İnsan İçindir. *Vatan*, 16.07.1959.
 Viski ve Kitap. *Vatan*, 18.07.1959.
 Hâfıza Yanıltır Kitap Yanıltmaz. *Vatan*, 20.07.1959.
 Tatil Dönüşü. *Vatan*, 28.07.1959.
 Beş Küçük Mikrofon. *Vatan*, 03.11.1959.
 Nobel ve Türk Şairleri. *Vatan*, 09.11.1959.
 Viyana Kapılarında Türk Sanatçıları. *Vatan*, 09.12.1959.
 Viski Yerine Kitap. *Vatan*, 13.07.1960.
 ‘İnkılâp’ Değil ‘İnkılâp’. *Vatan*, 21.07.1960.
 Dil Devrimi ve Yazarlar. *Vatan*, 26.07.1960.
 Nasreddin Hocayı Anış. (1960). *Vatan 1960 Yıllığı*. Vatan Gazetecilik ve Matbaacılık T.A.Ş., İstanbul, s.261-262.

3.4.2. Şairler, Yazarlar, Eserler

- Bir Yolcu. *Yeşilgireson*, 28.08.1943.
 Hamdullah Suphi Tanrıöver’in Konferansı. *Yeşilgireson*, 23 1. Teşrin 1943.
 Yağmur. *Yeşilgireson*, 30.09.1944.
 Genç Nesil Konuşuyor. *Yeşilgireson*, 30.06.1945.
 Aksu. *Yeşilgireson*, 28.07.1945.
 Edmond Rostand. (1945). *Yeni Adam*, 574: 3-11.
 ‘Bugünkü Şiirimiz’. (1946). *Varlık*, 308-309: 291-292.
 Kapalı Çarşı. (1946). *Aksu*, 41-42: 18.
 Nasreddin Hoca’yı Anış. *Vatan*, 26.06.1959.
 Sait Faik Hâtıra Evi ve San’ata Saygı. *Vatan*, 21.08.1959.
 Tevfik Fikret Tam Zamanında Ölmüş. *Vatan*, 29.08.1959.
 Boris Vian Ölmüş. *Vatan*, 02.09.1959.
 ‘Yarı İlâh’ Olabilmek İçin. *Vatan*, 07.11.1959.
 Düdükler Çalarken. *Vatan*, 11.11.1959.
 Kadın Kıyafetindeki Erkekler. *Vatan*, 19.11.1959.
 Yahya Kemal’le Sohbetler. *Vatan*, 06.12.1959.
 İlhan Engin’e Geçmiş Olsun. *Vatan*, 13.12.1959.

- İlk İntiba. *Yeşilgireson*, 25.09.1943.
- Yahya Kemal'e Dair Bir Anket. (1950). *Kaynak*, 30: 139-143.
- Necati Cumalı. (1955). *Yenilik*, 25: 18-22.
- Oktay Akbal. (1955). *Yenilik*, 28: 13-14.
- Esendalı Son Ziyaret. (1955). *Yenilik*, 29: 18-19.
- 'Murad Usta'. *Vatan*, 25.02.1961.
- Hasan-Âli Yücel. *Vatan*, 28.02.1961.
- Haşmet Akal'ın Onuncu Köyü. *Vatan*, 07.03.1961.
- Bir Garip Hastalık. *Vatan*, 28.03.1961.
- Sabahattin Kudret Aksal'ı Anarken. (1997). *Türk Dili Dergisi*, 61: 42-43.

3.4.3. Tiyatro ve Sinema

- Karagöz, Kukla ve Gençlik Tiyatrosu. *Vatan*, 27.11.1959.
- 'Olağanüstü Türk' Filmi Neden Gösterilmiyor. *Vatan*, 27.08.1959.
- Sanat Şehri Ankara. *Vatan*, 19.04.1961.

3.4.4. Eğitim

- Galatasaray Lisesi ve Hoşgörü. *Vatan*, 09.06.1959.
- Öğrenciye Okul Okula Öğretmen. *Vatan*, 08.10.1959.
- Okutmak İçin Okumak. *Vatan*, 20.10.1959.
- İki Başlı Ejderha. *Vatan*, 22.10.1959.
- Bilgi Yarışmaları ve Eğitim Programımız. *Vatan*, 02.12.1959.
- İlk Tedavi. *Vatan*, 06.07.1960.
- Aydınların Savaşı. *Vatan*, 03.08.1960.
- Gericilik mi, İlericilik mi?. *Karadeniz Postası*, 06.07.1961.
- Ya İlim, Ya Yine İlim. *Karadeniz Postası*, 20.12.1961.
- Günlük. (1985). *Çağdaş Eleştiri*, 4: 24-27.
- Günlük. (1985). *Çağdaş Eleştiri*, 5: 10-12.
- Altmış Yaş Kitabı. (1985). *Nesin Vakfı Yıllığı 1985*. Kardeşler Basımevi, İstanbul, s.562-564.

3.4.5. Anı

- Giderayak. *Vatan*, 08.02.1960.
- Yeniden Başlarken. *Bayram*, 08.06.1960.

- Ateşi Yeniden Yakmak. *Vatan*, 09.06.1960.
- Onlara Lâyık Olabilmek İçin. *Vatan*, 11.06.1960.
- Ateşi Yeniden Yakmak. *Karadeniz Postası*, 17.06.1960.
- Ateşi Yeniden Yakmak. *Karadeniz Postası*, 18.06.1960.
- Hapishanedeki Dostlarıma Mektup. *Vatan*, 26.06.1960.
- Bulancak Cezaevini Ziyaret. *Vatan*, 29.07.1960.
- Ali Kıran Baş Kesenler. *Karadeniz Postası*, 13.02.1961; *Vatan*, 07.02.1961.
- Bir 17 Şubat. *Vatan*, 18.02.1961.
- İhtilâl Gününü Yeniden Yaşamak. *Karadeniz Postası*, 05.06.1961.
- İhtilâl Gününü Yeniden Yaşamak. *Karadeniz Postası*, 06.06.1961.
- İhtilâl Gününü Yeniden Yaşamak. *Karadeniz Postası*, 07.06.1961.
- Birkaç Söz. (1965). *Devrimden Önce Devrimden Sonra*. Yenilik Basımevi, İstanbul, s.2.
- Kışın Giresun'da. (1986). *Yeni Aksu*, 4(1): 5.
- Kulakkaya, Kulakkaya. (1986). *Yeni Aksu*, 5(1): 5-6.
- Yalan Dünya. (1986). *Yeni Aksu*, 7(1): 8-9.
- Naim Tirali'nin Günlüğü. (1986). *Varlık*, 946: 16-17.
- Naim Tirali'nin Günlüğünden. (1986). *Yeni Aksu*, 8: 6.
- Naim Tirali'nin Günlüğü. (1986). *Varlık*, 949: 22-23.
- Fındık ve Radyasyon. (1986). *Yeni Aksu*, 12(1): 5.
- Naim Tirali'nin Günlüğü. (1987). *Varlık*, 952: 24.
- Naim Tirali'nin Günlüğü. (1987). *Varlık*, 957: 15.
- Günlük. (1987). *Türk Dili Dergisi*, 1: 32-34.
- Naim Tirali'nin Günlüğü. (1987). *Varlık*, 959: 26.
- Günlük. (1987). *Türk Dili Dergisi*, 2: 33-34.
- Günlük. (1987). *Türk Dili Dergisi*, 3: 36-39.
- Naim Tirali'nin Günlüğü. (1987). *Varlık*, 963: 29.
- Naim Tirali'nin Günlüğü. (1988). *Varlık*, 965: 30-31.
- Günlük. (1988). *Türk Dili Dergisi*, 5: 31-35.
- Naim Tirali'nin Günlüğü. (1988). *Varlık*, 968: 30.
- Günlük. (1988). *Türk Dili Dergisi*, 6: 28-31.
- Günlük. (1988). *Türk Dili Dergisi*, 7: 36-40.

- Günlük. (1988). *Türk Dili Dergisi*, 8: 35-38.
- Günlük. (1988). *Türk Dili Dergisi*, 9: 36-38.
- Naim Tirali'nin Günlüğü. (1989). *Varlık*, 976: 25.
- Günlük. (1989). *Türk Dili Dergisi*, 10: 38-40.
- Günlük. (1989). *Türk Dili Dergisi*, 11: 34-37.
- Günlük. (1989). *Türk Dili Dergisi*, 12: 49-51.
- Günlük. (1989). *Türk Dili Dergisi*, 14: 32-35.
- Günlük. (1989). *Türk Dili Dergisi*, 15: 36-39.
- Günlük. (1990). *Türk Dili Dergisi*, 19: 56-57.
- Günlük. (1990). *Türk Dili Dergisi*, 20: 52-53.
- Günlük. (1990). *Türk Dili Dergisi*, 21: 52-54.
- Günlük. (1991). *Türk Dili Dergisi*, 22: 52-53.
- Günlük. (1991). *Türk Dili Dergisi*, 25: 55-56.
- Günlük. (1991). *Türk Dili Dergisi*, 27: 52-53.
- Günlük. (1992). *Türk Dili Dergisi*, 29: 46.
- Günlük. (1992). *Türk Dili Dergisi*, 30: 29.
- Günlük. (1992). *Türk Dili Dergisi*, 31: 44-45.
- Günlük. (1992). *Türk Dili Dergisi*, 32: 56.
- Günlük. (1992). *Türk Dili Dergisi*, 33: 50-51.
- Günlük. (1993). *Türk Dili Dergisi*, 34: 30-33.
- Günlük. (1993). *Türk Dili Dergisi*, 35: 52-53.
- Günlük. (1993). *Türk Dili Dergisi*, 37: 36-37.
- Jean Cocteau'nun İstanbul Günleri. (1995). *Türk Dili Dergisi*, 47: 52-54.
- Günlük. (1996). *Türk Dili Dergisi*, 55: 52-54.
- Günlük. (1996). *Türk Dili Dergisi*, 56: 52-54.
- Günlük. (1998). *Türk Dili Dergisi*, 65: 53-54.
- Günlük. (1999). *Türk Dili Dergisi*, 71: 48-49.
- Günlük. (1999). *Türk Dili Dergisi*, 74: 45.
- Yazmak ya da Yazamamak. (2000). *Karanlığa Işık Tutmak*. Yön
Yayıncılık, İstanbul, s.5-6.
- Günlük. (2000). *Türk Dili Dergisi*, 76: 56-57.
- Günlük. (2000). *Türk Dili Dergisi*, 77: 56-57.
- Günlük. (2000). *Türk Dili Dergisi*, 79: 44-50.
- Günlük. (2001). *Türk Dili Dergisi*, 82: 54-56.

Necati Cumalı: Yazarlık mı, Avukatlık mı?. (2001). *Türk Dili Dergisi*, 84: 36-39.

Günlükler. (2001). *Türk Dili Dergisi*, 85: 53-54.

Günlükler. (2001). *Türk Dili Dergisi*, 86: 50-52.

Günlükler. (2002). *Türk Dili Dergisi*, 88: 51-53.

Günlükler. (2002). *Türk Dili Dergisi*, 90: 54-55.

Günlükler. (2002). *Türk Dili Dergisi*, 93: 39-40.

Günlükler. (2003). *Türk Dili Dergisi*, 96: 53-54.

Gecikmeli Günlükler. (2003). *Türk Dili Dergisi*, 97: 53.

Gecikmeli Günlükler. (2003). *Türk Dili Dergisi*, 98: 53-55.

Günlükler. (2004). *Türk Dili Dergisi*, 101: 51-52.

Günlükler. (2004). *Türk Dili Dergisi*, 102: 50-52.

Günlükler. (2004). *Türk Dili Dergisi*, 103: 42-43.

Günlükler. (2004). *Türk Dili Dergisi*, 105: 35.

3.4.6. Gezi

Kutsal Şehirde Ticaniler. (1960). *Vatan 1960 Yılığ*. Vatan Gazetecilik ve Matbaacılık T.A.Ş., İstanbul, s.154-155.

Bir Fotoğraftan Alınacak Ders. *Vatan*, 06.04.1961.

Turizm ve Bekâret Kemer. *Vatan*, 27.04.1961.

3.4.7. Gazetecilik ve Gazeteler

Yazarlara Düşen. *Vatan*, 22.07.1959.

Sansür Öldü, Yaşasın Sansür!. *Vatan*, 24.07.1959.

Bir Kelime Yüzünden. *Vatan*, 30.07.1959.

Tarafsız Haber ve Resmî İlân. *Vatan*, 05.08.1959.

Basına Karşı Politika Oyunları. *Vatan*, 07.08.1959.

İğne ve Çuvaldız. *Vatan*, 09.08.1959.

Basın Suçları ve Meslek Sorumluluğu. *Vatan*, 17.08.1959.

Radio Gazetesinin Bilmesi Gereken Bazı Gerçekler. *Vatan*, 26.09.1959.

Okur Mektupları Üzerine. *Vatan*, 05.11.1959.

Yabancılar ve Yerliler. *Vatan*, 11.12.1959.

Utancı Duygusu. *Sözcü*, 13.01.1960.

Mutlu Tesadüf. *Sözcü*, 23.01.1960.

Basının Kendi Kendini Kontrolü. *Vatan*, 18.06.1960.
 Fikir Gazeteleri Yaşamalıdır. *Vatan*, 20.06.1960.
 Anadolu Gazetelerini Unutmayalım. *Vatan*, 21.06.1960.
 Gazeteci Dedektif Değildir. *Vatan*, 07.07.1960.
 Köye Gazete!. *Vatan*, 07.07.1960.
 Basının Asıl Meseleleri. *Vatan*, 25.07.1960.
 İlânlar ve Basın. *Vatan*, 26.07.1960.
 Gazetelerde Sermaye ve Dağıtım. *Vatan*, 27.07.1960.
 Basının Gerçek Hürriyeti İçin. *Vatan*, 28.07.1960.
 Utanç Duygusu. (1961). *Sözcü*, 13(2):9.
 Mutlu Tesadüf. (1961). *Sözcü*, 14(2):7.
 Feza Öncüleri. *Vatan*, 26.02.1961.
 Kâğıt ve Hürriyet. *Vatan*, 01.03.1961.
 Basın İlân Kurumunu Bekleyen Görev. *Vatan*, 31.03.1961.
 Aykırı Düşünceler. *Vatan*, 05.04.1961.
 Yazar Baban'ı Aratmamak İçin. *Vatan*, 23.04.1961.
 Kraldan Çok Kraldan Yana Olanlar. *Vatan*, 30.04.1961.
 Anadolu Gazeteleri ve Valiler. *Karadeniz Postası*, 08.06.1961.
 Devlet Başkanı ve Gazeteciler. *Karadeniz Postası*, 21.06.1961.
 Plân, Plânlama ve Plânlanma. *Karadeniz Postası*, 27.06.1961.
 Basın ve Demokrasi. *Karadeniz Postası*, 30.12.1961.

3.4.8. Siyaset

Ferdinand Lop'u Tanımazsınız. *Vatan*, 05.06.1959.
 İnsanoğlundan Ümit Kesilmez. *Vatan*, 07.06.1959.
 Olanı Biteni Millete Duyurmak. *Vatan*, 15.06.1959.
 Aydınlar ve Politika. *Vatan*, 28.06.1959.
 Liman, Tören ve Seçim. *Vatan*, 06.07. 1959.
 Bay Yaman'ın Yaman Sözleri. *Vatan*, 08.07.1959.
 Bir Garip Alış-Veriş. *Vatan*, 12.07.1959.
 Tartışmadan Anlaşmaya. *Vatan*, 28.07.1959.
 Köy Enstitüleri ve 'Nutuk Tutumu'. *Vatan*, 01.08.1959.
 Partilerde Hizipler ve Transfer Şampiyonları. *Vatan*, 03.08.1959.
 'Kızını Dövmeyen Dizini Döver'. *Vatan*, 11.08.1959.

- Örgüt Mensuplarının Gösterdikleri Doğru Yol. *Vatan*, 13.08.1959.
- Kötü Politikacı ve Fıkra Yazarları. *Vatan*, 15.08.1959.
- Topyekûn Kalkınma Topyekûn İnkâr. *Vatan*, 19.08.1959.
- İktisadî İstikrardan Siyasî İstikrar. *Vatan*, 31.08.1959.
- Denize Değil Derelere. *Vatan*, 06.09.1959.
- Yeni İller veya Ümitsizlik Belgesi. *Vatan*, 08.09.1959.
- Biraz Daha Ciddiyet. *Vatan*, 10.09.1959.
- Eski Arkadaşlara Saygı Gerek. *Vatan*, 12.09.1959.
- Laos Olaylarının Faydalı Yönü. *Vatan*, 14.09.1959.
- Heyetlere, Tarım Seferberliğine ve Opera Oyuncularına Dair. *Vatan*, 16.09.1959.
- Bölge Ruhu ve Demokrasimiz. *Vatan*, 18.09.1959.
- Anlayana Sivrisinek Saz. *Vatan*, 22.09.1959.
- Gülek ve Ötesi. *Vatan*, 02.10.1959.
- 'Gülekofil'ler ve Gülek. *Vatan*, 04.10.1959.
- Devlet Radyosundan Yabancı Radyolara. *Vatan*, 06.10.1959.
- Tekerleksiz Otomobil. *Vatan*, 10.10.1959.
- Günümüzde Yaşayan Bir Büyük Bilge. *Vatan*, 12.10.1959.
- Havadakiler ve Yerdekiler. *Vatan*, 16.10.1959.
- Havanda Su Dövenler. *Vatan*, 18.10.1959.
- Bir Başkan Adaylığının Anlamı. *Vatan*, 24.10.1959.
- Fantezi Yazarlığına Özenen Bir Başyazar. *Vatan*, 26.10.1959.
- 'Ruh'lu Demokrasi. *Vatan*, 28.10.1959.
- Basından Hoşnut Olmayan Bazı Partililer. *Vatan*, 30.10.1959.
- Biterken Başlayan. *Vatan*, 01.11.1959.
- 'Maksadı Mahsuslar'lar Üzerine. *Vatan*, 15.11.1959.
- Sütten Ağzı Yanan. *Vatan*, 17.11.1959.
- Sorular Boşuna Sorulmayacak. *Vatan*, 21.11.1959.
- Söz Gümüş İse. *Vatan*, 25.11.1959.
- Bir Raporun Tepkileri. *Vatan*, 30.11.1959.
- Avrupadaki Amerika ve Yurda Dönüş. *Vatan*, 17.12.1959.
- Demokrasi ve Teokrasi. *Vatan*, 16.01.1960.⁷³

⁷³ Yazarın bu yazısının kaleme alınma tarihi, *Devrimden Önce Devrimden Sonra* adlı eserinde 16 Ocak 1960, *Şapkasını Yiyen Bakan*'da ise 17 Aralık 1959 olarak verilmiştir.

Başbakanın Kehâneti ve Milyonerlerimiz. *Karadeniz Postası*, 03.02.1960; *Vatan*, 22.01.1960.

Gamalı Haçlar ve Türkiye. *Karadeniz Postası*, 04.02.1960; *Vatan*, 20.01.1960.

Yasalara Saygı Gerek. *Karadeniz Postası*, 05.02.1960; *Vatan*, 18.01.1960.

En Meraklı Tefrika. *Vatan*, 14.06.1960.

Partiler ve Paralar. *Vatan*, 16.06.1960.

Yardakçılara Şakşakçılara Dikkat. *Karadeniz Postası*, 21.06.1960; *Vatan*, 10.06.1960.

Karanlığa Işık Tutmak. *Vatan*, 22.06.1960.

Bir Genel Af Şart Olmuştur. *Karadeniz Postası*, 23.06.1960; *Vatan*, 12.06.1960.

Anayasa'ya Terziliğe ve Provaya Dair. *Vatan*, 23.06.1960.

Asker Yemini. *Vatan*, 24.06.1960.

Ocak Bucak Vesaire. *Vatan*, 25.06.1960.

Yeni Bir Ahlâka Doğru. *Vatan*, 27.06.1960.

Anadolu Gazetelerini Unutmayalım. *Karadeniz Postası*, 27.06.1960; *Vatan*, 21.06.1960.

Olmak veya Olmamak. *Karadeniz Postası*, 29.06.1960; *Vatan*, 17.06.1960.

Particilik Oyununa Paydos. *Vatan*, 30.06.1960.

İsveç'ten İki Mektup. *Vatan*, 02.07.1960.

Milletvekilliği ve Para. *Vatan*, 03.07.1960.

Başbakana Kitakse. *Vatan*, 04.07.1960.

Ocak Bucak ve Köylü Şehirli. *Vatan*, 08.07.1960.

Devrimin İlkeleri ve Bazı Yeni Kanunlar. *Vatan*, 09.07.1960.

Kusur, Kadı Kızında da Kusurdur. *Vatan*, 11.07.1960.

12 Temmuz Bildirisi. *Vatan*, 12.07.1960.

Ürkütülen Kurbağa. *Vatan*, 02.08.1960.

Tanık İken Başka Sanık İken Başka. *Sözcü*, 28.09.1960.

Tartışmadan Anlaşmaya. (1960). *Vatan 1960 Yıllığı*. Vatan Gazetecilik ve Matbaacılık T.A.Ş., İstanbul, s.315.

Sigaramın Dumanı. (1960). *Vatan 1960 Yıllığı*. Vatan Gazetecilik ve Matbaacılık T.A.Ş., İstanbul, s.338-339.

Ferdinand Lop'u Tanımazsınız. (1960). *Vatan 1960 Yıllığı*. Vatan Gazetecilik ve Matbaacılık T.A.Ş., İstanbul, s.225.

Şapkasını Yiyen Bir Bakan. (1960). *Vatan 1960 Yıllığı*. Vatan Gazetecilik ve Matbaacılık T.A.Ş., İstanbul, s.463-464.

Günümüzde Yaşayan Bir Büyük Bilge. (1960). *Vatan 1960 Yıllığı*. Vatan Gazetecilik ve Matbaacılık T.A.Ş., İstanbul, s.393-394.

Düdükler Çalarken. (1960). *Vatan 1960 Yıllığı*. Vatan Gazetecilik ve Matbaacılık T.A.Ş., İstanbul, s.445.

Numaralı Partiler. *Karadeniz Postası*, 06.02.1961; *Vatan*, 02.02.1961.

Gizli İşsizlik Açık İşsizlik. *Vatan*, 08.02.1961.

Anlayana Sivrisinek Saz. *Karadeniz Postası*, 11.02.1961; *Vatan*, 06.02.1961.

İş ve Lâf. *Vatan*, 15.02.1961.

Halkevlerinin Yerine. *Vatan*, 20.02.1961.

Yapmacıktan Uzak Bir Politika İçin. (1961). *Sözcü*, 18(2):9.

Devrimi Anlamak İstemeyenler. *Vatan*, 21.02.1961.

Ya İleri, Ya Geri. *Vatan*, 22.02.1961.

Hâtıra Defterleri. *Vatan*, 23.02.1961.

Gölge Etmesinler. *Vatan*, 24.02.1961.

'Önce Yassıada!'. *Vatan*, 27.02.1961.

Türkçe Ezan Arapça Ezan. *Vatan*, 02.03.1961.

Basın Toplantısından. *Vatan*, 03.03.1961.

Yine Yassıada: *Vatan*, 05.03.1961.

147'ler Konusunda Gerçekçi Olmak. *Vatan*, 06.03.1961.

Pala Paşa Ne İstiyor. *Vatan*, 10.03.1961.

Evdeki Bulgurdan Olmamak İçin. *Vatan*, 11.03.1961.

Merkez Adayları ve Karma Sistem. *Vatan*, 13.03.1961.

Yine 147'ler. *Vatan*, 14.03.1961.

Hem Nisbî Temsil, Hem Dar Bölgesi Çoğunluk. *Karadeniz Postası*, 15.03.1961; *Vatan*, 09.03.1961.

Nisbî Sistem Ama. *Vatan*, 15.03.1961.

Politikada Megalomani. *Vatan*, 16.03.1961.

Aydınlık Yolun Öncüsü. *Karadeniz Postası*, 17.03.1961; *Vatan*, 12.03.1961.

- İşaretli Listeler ve Dar Bölge. *Vatan*, 17.03.1961.
- Hep Birlikte Daha İleriye. *Vatan*, 18.03.1961.
- Anayasa ve Seçim Sisteminin Millî Karakteri. *Vatan*, 21.03.1961.
- Olağanüstü ve Olağan İşler. *Vatan*, 23.03.1961.
- Dar Bölge Çoğunluğu Savunan Bir Broşür. *Vatan*, 24.03.1961.
- Anayasa ve Seçim Sisteminin Millî Karakteri. *Karadeniz Postası*, 24.03.1961.
- Politikada Açıklık. *Vatan*, 25.03.1961.
- Kördüğümü Kim Çözecek?. *Vatan*, 27.03.1961.
- Politikacıları Bekleyen Sınav. *Vatan*, 29.03.1961.
- Kördüğüm. *Karadeniz Postası*, 30.03.1961; *Vatan*, 26.03.1961.
- Kerkük'ten Lumumba'ya. *Vatan*, 30.03.1961.
- Yetkili Zevat Üzerine. *Vatan*, 01.04.1961.
- Ayrıntı, Daha Çok Ayrıntı!. *Vatan*, 03.04.1961.
- Yanyana Çalışmak İçin. *Vatan*, 04.04.1961.
- Yine Seçim Kanunu Üzerine. *Vatan*, 07.04.1961.
- Çok Görene Çok Görülen. *Vatan*, 09.04.1961.
- Liderlerin Sorunu. *Vatan*, 11.04.1961.
- Üniversite Öğretim Üyeleri Derken. *Vatan*, 12.04.1961.
- Bu Kuyruk Başka Kuyruk. *Karadeniz Postası*, 13.04.1961; *Vatan*, 08.04.1961.
- Partileri Yapanlar Partileri Yıkanlar. *Karadeniz Postası*, 14.04.1961; *Vatan*, 10.04.1961.
- Bu İş Burada Biter. *Karadeniz Postası*, 18.04.1961; *Vatan*, 13.04.1961.
- Kelimelerin Yanıltmasına Karşı. *Vatan*, 20.04.1961.
- Cezayir Meselesi Çözüm Yolunda. *Vatan*, 24.04.1961.
- Zorbalık Başarı Kazanamaz. *Vatan*, 25.04.1961.
- İnsaf Ediniz Beyler Biraz İnsaf!. *Vatan*, 26.04.1961.
- Bir Yıl Sonra 28 Nisan. *Vatan*, 28.04.1961.
- Vur Abalıya Politikası. *Karadeniz Postası*, 08.05.1961.
- Geçmişte Bugün. *Karadeniz Postası*, 17.05.1961; *Vatan*, 14.05.1961.
- Dışarıdan Görülen, İçeriden Görülen. *Karadeniz Postası*, 18.05.1961.
- Seçim Mutlaka Yapılacak. *Karadeniz Postası*, 20.05.1961.
- 'Referandum Değil' 'Halk Oyu'. *Karadeniz Postası*, 20.06.1961.

- Serbest Seçimler Mutlaka Yapılacak. *Karadeniz Postası*, 26.06.1961.
- Müdahale Gerekliyorsa. *Karadeniz Postası*, 04.07.1961.
- Pazar Günkü Sınav. *Karadeniz Postası*, 08.07.1961.
- Evet'leri Anlamı. *Karadeniz Postası*, 13.07.1961.
- 12 Temmuz Bildirisi Unutulmamalıdır. *Karadeniz Postası*, 14.07.1961.
- Kırmızı Oylara Alkış Tutanları Bekleyen Ödev. *Karadeniz Postası*, 15.07.1961.
- Yassıada, Halkoyu vs. *Vatan*, 16.07.1961.
- Yeni Partilerin Birleşmesi. *Karadeniz Postası*, 17.07.1961.
- Parti Lideri Olmak Zordur. *Karadeniz Postası*, 09.09.1961.
- Önce Seçimi Kazanmak. *Karadeniz Postası*, 11.09.1961.
- Tehlikeli Yarış. *Karadeniz Postası*, 13.09.1961.
- Aftan Yana. *Karadeniz Postası*, 21.12.1961.
- Bardağı Taşırmamak. *Karadeniz Postası*, 22.12.1961.
- İkna Olmak İstemeyenler. *Karadeniz Postası*, 27.12.1961.
- Anlayış, Sabır ve Hoşgörü. *Karadeniz Postası*, 28.12.1961.
- Düşmanlık Yerine Dostluk. *Karadeniz Postası*, 29.12.1961.

3.4.9. Güncel Olaylar

- Kıyafet Deyip Geçmeyin. *Vatan*, 11.06.1959.
- William Saroyan ve Bir Gerçek. *Vatan*, 13.06.1959.
- Bayramın Getirdikleri. *Vatan*, 17.06.1959.
- Amerika'dan Gönderilen Telgraf. *Vatan*, 22.06.1959.
- Bazı Yunanlıların Dostluk Anlayışı. *Vatan*, 24.06.1959.
- Unutmak veya Unutmamak. *Vatan*, 26.07.1959.
- Sigaramın Dumanı. *Vatan*, 23.08.1959.
- Felâket Zinciri. *Vatan*, 25.08.1959.
- Âsî Gençlik ve Yıkıcı Politika. *Vatan*, 04.09.1959.
- Öğrenci Adını Kirletenler. *Vatan*, 14.10.1959.
- Şapkasını Yiyen Bakan. *Vatan*, 13.11.1959.
- Ortak Pazar ve Millî Sanayi. *Vatan*, 23.11.1959.
- Dün Hepimiz Fenerbahçeliydik. *Vatan*, 04.12.1959.
- Ve Dikkatli Kontrol Ediniz. *Vatan*, 15.12.1959.
- Paranın Asıl Sahipleri. *Vatan*, 15.06.1960.

- Ağız Tadıyla Yenecek Pilâv. *Vatan*, 19.06.1960.
- Paranın Asıl Sahipleri. *Karadeniz Postası*, 22.06.1960.
- Yasalardan Önce Polis ve Jandarma. *Vatan*, 28.06.1960.
- El Etek Öpme Konusunda. *Vatan*, 01.07.1960.
- Bir Fotoğraf Deyip Geçmeyin. *Vatan*, 10.07.1960.
- Kapılar, Merdivenler ve Koridorlar. *Vatan*, 22.07.1960.
- Dernek ve Kurumlardan Atılanlar İçin. *Vatan*, 30.07.1960.
- Yenmeyen Böreğin Hikâyesi. *Vatan*, 31.07.1960.
- Alınacak Büyük Ders. *Sözcü*, 21.08.1960.
- Tamtamlar. *Vatan*, 19.02.1961.
- Bayramdan Beklenen. *Bayram*, 19.03.1961.
- Kardeşlik Haftası. *Vatan*, 22.03.1961.
- Gagarin'e Duyulan Saygı. *Vatan*, 14.04.1961.
- Santa Maria ve Kamuoyu. *Vatan*, 05.05.1961.
- Tehlikeli Bir Konu. *Karadeniz Postası*, 24.05.1961.
- Otomobil Sanayi Kurulsun Ama. *Karadeniz Postası*, 09.06.1961.
- Bina ve Arazi Vergisi Derken. *Karadeniz Postası*, 16.06.1961.
- Bir Yarışmadan Alınacak Ders. *Karadeniz Postası*, 24.06.1961.
- Demek ki Varım!. *Karadeniz Postası*, 28.06.1961.
- Özel Sektöre Gerçek Kredi. *Karadeniz Postası*, 19.12.1961.
- Makam Otomobili ve Makam Ödeneği. *Karadeniz Postası*, 25.12.1961.

3.4.10. Tercümeler

- Paul Valery. Valery'den Parçalar. Naim H. Tirali. (Çev), *Yeşilgireson*, 11.08.1945.
- Paul Valery. (1946). Paul Valery'den Düşünceler. Naim H. Tirali. (Çev), *Varlık*, 306-307: 265.
- Franz Kafka. (1946). Komşu. Naim Tirali. (Çev), *Yenilikler*, 4-5: 16.
- Paul Valery. (1947). Paul Valery'den Düşünceler. Naim Tirali. (Çev), *Varlık*, 138: 7.
- Guy de Maupassant. (1993). Rosalie Prudent-Hizmetçi Kızın Öyküsü. Naim Tirali. (Çev), *Türk Dili Dergisi*, 39: 50-52.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SANAT, EDEBİYAT, DİL, EĞİTİM VE EDEBİ ŞAHSİYETLER HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİ

Naim Tirali, gazetelere ve dergilere yazdığı yazıların bir kısmında edebiyat ve sanat hakkındaki düşüncelerini beyan etmiş, birçok sanatçıyla olan anılarını okurlarıyla paylaşarak, onların bilinmeyen yönlerine değinerek, kamuoyunun bu sanatçılar hakkında bilgi sahibi olmasını sağlamıştır.

1. SANAT VE EDEBİYAT

1.1. Roman, Öykü ve Şiir

Tirali, “Kurmacadan çok gerçekçi ve yalın bir dille yazılmış, karanlık olmayan yapıtlar”dan yanadır.⁷⁴ Erdal Öz’ün [1935-2006] birtakım kitaplarını da karanlık ve anlaşılmaz bulduğunu, bu türe karşı olduğunu Öz’e söylemiş, yazar da bu tür yazmaya ısınamamasına rağmen sattığı için devam ettiğini itiraf etmiştir.⁷⁵ Tirali, bir başka sohbet esnasında, Hilmi Yavuz’a [1936] şiirde zor anlaşılabilirlik ve soyut, bir yere kadar kabul edilebilir ama öyküde bunu tasvip etmenin yanlış bir tutum olduğunu belirtmiştir. Aynı sohbet esnasında Fethi Naci’nin [1927-2008] de karanlık ve anlaşılmaz metinleri övmeye sebepini anlayamadığını dile getirmiştir.⁷⁶

Tirali karakteri gereği karanlığa karşıdır. Anlaşılmaz olanı sevmez. Tirali’nin öyküsü, açık, duru, anlaşılır ve iyimserdir. Son dönemlerde ortaya çıkan Borgesvari eserlere karşıdır:

“Bu akım, öykücülüğümüzde, varoluşçulukla birlikte ortaya çıkmıştı. Bunahım edebiyatı, bulanık öyküyü beraberinde getirmişti. Ne var ki, varoluşçuluğun en önemli temsilcisi olan J. P. Sartre’ın öyküleri, bizdeki öykünmecilerinin aksine, açık ve anlaşılır metinlerdi. Naim Tirali’ye göre, öyküde ne söyleyeceğini kestirememiş insanlar, bulanıklığın arkasına gizleniyordu. Öykülerine karanlık bir hava vermek için, Türkçe’yi bozmayı bile göze alıyorlardı. Karanlık öykü bir yenilik esintisi değil, tersine garip bir

⁷⁴ Naim Tirali’nin Günlüğü. (1989). *Varlık*, 976: 25.

⁷⁵ Naim Tirali’nin Günlüğü. (1986). *Varlık*, 946: 16.

⁷⁶ Naim Tirali’nin Günlüğü. (1987). *Varlık*, 957: 15.

özenti sonucuydu. Ne söyleyeceğini bilen bir yazarın karanlığa gizlenmesine gerek yoktu".⁷⁷

Tirali'ye göre, öykücü kısır bir döngü içindedir. Yazar, bunalım öyküsünü, anlaşılmaz, zor bir üslupla yazmayı kabul etmemektedir. Hem yazar olarak, hem de yayıncı olarak Tirali, her zaman açıklıktan ve sadelikten yana olmuştur. Öykü okurla yazar arasında bir iletişim aracıysa karanlık ve karmaşık yazarak kimseye söylemek istediklerimizi aktaramayız düşüncesiyle hareket etmektedir.⁷⁸

Yazar kendisiyle yapılan bir söyleşide gene yalın bir anlatımdan yana olduğunu ifade etmiştir. Tirali için, yazmak okurlara bir bildiri sunmaktır. Bildirinin üslubu yumuşak, sert ya da gerçekçi olabilir ama anlaşılmaz olamaz. Çünkü öyle olduğunda bildiri görevini yerine getiremez ve okurla yazar arasındaki iletişim sağlanamaz. Tirali, öykünün bir bildirisi olsun diye de özel bir çaba sarf etmediğini vurgular. Öykü şekillendiğinde bildiri de kendiliğinden ortaya çıkar. Her okur da bu bildiriden kendi düzeyine göre anlayacağını anlar.⁷⁹

Tirali, üslubunu eleştirdiği Jorge Luis Borges'in [1899-1986] *Ölüm ve Pusla*'sını da ele almıştır. Ferit Edgü [1936] Borges'in, öykülerini gerçek hayattan aldığını, konusu ölüm, zaman, labirentler, düşler, kitaplar ve sözcükler olan yazılar yazdığını belirtmiştir. Bu konuları işleyen öykülerinde günlük gerçeklik yoktur ya da bu gerçeklik birtakım düşsel, düşünsel değişikliklere uğratarak verilmiştir. Kitap dokuz parçadan oluşmuştur; fakat Tirali'ye göre bunun altısının öykü türüyle bir ilgisi yoktur. Diğer üç parçada ise polisiye türü içinde gelişen, tarihsel, dinsel olguların da bulunduğu gerçeğe benzer olaylar anlatılmıştır. Ferit Edgü'nün yazar hakkındaki çıkarımı şöyledir:

"Bu labirentler tutkunu yazar, okuyucuyu gezdirdiği labirentte, ona kendi kendisiyle baş başa bırakır. Çıkış yolunu bulacak, öykünün anlamını kavrayacak (ya da sezinleyecek) olan, hatta öyküye gerçek anlamını (dolayısıyla yaşamını) verecek olan odur. Okuyucudur."

Tirali, okur olarak çıkış yolunu bulamamış, labirentlerden bunalmıştır. Yazar, okurun sayfalar boyunca bir şey anlayamamasının Tomris Uyar'ın [1941-2003] çevirisinden kaynakladığını bile düşünmüş, bir de Türkiye'de bunalım

⁷⁷ Necati Güngör. (1995). Naim Tirali ile Piraziz'de. *Hürriyet Gösteri*, 181: 48.

⁷⁸ Naim Tirali ile Söyleşi. (1983). *Varlık*, 911: 8.

⁷⁹ Adnan Özyalçınar. (1993). Naim Tirali'yle Söyleşi. *Varlık*, 1034: 40.

öyküleri yazmaya hevesli olan yazarların Borges gibi mi olmak istediklerini düşünüp karamsarlığa kapılmıştır.⁸⁰

Değindiği bir başka konu da Tanzimat'tan bu yana öykünün gelişimidir. Tiyatro, roman ve öykü gibi edebî türleri deneyen sanatçılar, Tanzimat döneminde bilerek ve isteyerek dil konusunda ve orta kesim halk hakkında yazarak toplumla doğrudan temasa geçmek istemiş ve sosyal kalkınmayı sağlamak için didaktik eserler vermişlerdir. Bunlar düşünüldüğünde Tanzimat sanatçılarındaki mükemmel eserlere rastlanmaz çünkü amaç edebî kaygıdan çok öğreticiliktir.⁸¹

Edebiyat-ı Cedide yazarlarının elinde öykü daha da olgun bir hâle gelmiştir. Halit Ziya [1866-1945], Mehmet Rauf [1875-1931], Hüseyin Cahit [1875-1957] ve Ahmet Hikmet [1870-1927] bu dönemin başta gelen öykücüleridir. Bu sanatçıların kaleme aldığı öykülerin çoğu, "Müslim ve gayri Müslim, imparatorluk tabanın zahiren önemsiz görünen ruh maceralarını anlatıyor ve içtimaî durumlarını" aksettirmektedir. Ahmet Hikmet Müftüoğlu'nun iki öykü kitabı *Hâristan* ve *Gülistan* ile *Çağlayanlar*'da diğerlerinden farklı temalar işlenir. İlk kitabı Fransızca bir eserden aynen alınmadır. *Çağlayanlar* ise, Türkçülük akımının etkisiyle yazılmış milliyetçi öykülerden oluşur.

Tirali için, Edebiyat-ı Cedide dışında kalan tek başarılı öykücü Hüseyin Rahmi Gürpınar'dır [1864-1944]. Gürpınar edebiyatta doğruluğu, süse tercih eden bir yazardır.

"Hüseyin Rahmi, memleket insanını, çeşitli adetlerimizi, bilhassa İstanbula ait özellikleri, hikayelerinin dar çerçevesi içine sığdırarak, reel bir ifadeyle, daha derli toplu bir şekilde aksettirmeğe muvaffak olmuştur."⁸²

O dönemde, Halide Edip [1882-1964], Reşat Nuri [1889-1956] ve Peyami Safa'nın [1899-1961] da öykü denemeleri olmuş fakat çok büyük başarı yakalayamamışlardır. Önemli öykücüler arasında Sait Faik Abasıyanık [1906-1954], Sabahattin Ali [1907-1948], Reşat Enis [1909-1984], Kemal Bilbaşar [1910-1983], Faik Baysal [1922-2002], Orhan Kemal [1914-1970] gibi isimleri saymıştır. Genç öykücülerin konuyu ikinci plana atarak tahlil ve tasvire yöneldiklerini, bu durumun sevinilecek bir gelişme olduğunu dile getirmiştir.⁸³

⁸⁰ Naim Tirali. (1985). *Çağdaş Eleştiri*, 5: 12.

⁸¹ Naim H. Tirali. (1946). *Türk Edebiyatında Hikâye. Yenilikler*, 1: 10.

⁸² Tirali. a.g.m., s.10-11.

⁸³ Tirali. a.g.m., s.11.

Çeviri eserler hakkındaki düşüncelerini belirttiği yazısında şiir çevirisi yapan sanatçıların, özellikle Fransızca şiirlerde, başarılı olmasında Fransızca bilmeleri kadar şair olmalarının da azımsanmayacak bir etkisi olduğunu vurgulamıştır. Sabri Esat Siyavuşgil [1907-1968], Orhan Veli [1914-1950], Cahit Sıtkı Tarancı [1910-1956], Necati Cumalı [1921-2001], Ahmet Muhip Dıranas [1909-1980] gibi sanatçıların tartışılmaz başarısını bu duruma bağlamıştır. Ozan olmadığı hâlde bu konuda kendini kanıtlamış biri olarak Sabahattin Eyüboğlu'nu [1908-1973] örnek göstermiştir. Can Yücel'in [1926-1999] yaptıklarını ise çeviri olarak değil kendince Türkçe söyleyişler olarak kabul etmiştir.⁸⁴

Marguerite Yourcenar'ın [1903-1987] *Doğu Öyküleri* adlı kitabı hakkındaki düşüncelerini belirtmiştir. Bazı parçaları iki kez okumak zorunda kalmış, bu okumaları hayranlıktan değil anlayamadığı için yaptığını ifade etmiştir. Yazdıkları öyküden çok masal özelliği taşımaktadır. Fakat masalın tekniğini oluşturan açık seçiklik ve bir bildiri taşıma durumu da söz konusu değildir. Bu açıdan Tirali, sanatçının yazdıklarına öykü demek gereği duymuş olabileceğini söylemiştir. Fakat daha başlığında öykü kelimesi geçince okuyucunun beklentiye girmesinin doğal olacağını da eklemiştir. Masaldan hoşlanmadığını belirten Tirali, başlığı Doğu Masalları olsaydı kitabı alıp okumayacağını itiraf etmiştir.⁸⁵

1.2. Sinema ve Tiyatro

Tirali, gördüğü tiyatro oyunları ya da filmler üzerine yazı yazmış, bunları olumlu ve olumsuz yönleriyle okuyucuya tanıtmıştır.

Yapımcılığı Amerika'daki bir film şirketi tarafından üstlenilen, Atatürk'ün hayatını tüm film arşivlerinden faydalanarak anlatan *Olağanüstü Türk* adlı kordelanın (sinema filmi) Türkiye'de neden gösterilmediği konusuna değinmiş, bunu Atatürk düşmanlığı besleyen o dönem politikacılarına bağlamıştır. Ona göre bu film Atatürk ile ilgili gerçekleri saptırmadan yansıttığı için belirli güçler tarafından gözleri kör edilmiş insanların gözünü açar korkusuyla gösterilmemiştir. Atatürk devrimlerine bağlı kişilerin böyle gerici tutumların önüne dikilip, hiç değilse sanatsal açıdan değer taşıyan ama aynı zamanda da gerçeklere ışık tutan bu tür yapıtların gösterilmesi imkânını hazırlamaları gerektiğini vurgulamıştır.⁸⁶

⁸⁴ Naim Tirali. (1987). Günlük. *Türk Dili Dergisi*, 2: 33.

⁸⁵ Naim Tirali. (1988). Günlük. *Türk Dili Dergisi*, 6: 30-31.

⁸⁶ Naim Tirali. 'Olağanüstü Türk' Filmi Neden Gösterilmiyor. *Vatan*, 27.08.1959.

Tirali, İtalyan yönetmen Michelangelo Antonioni'nin *Cinayeti Gördüm* olarak çevrilen *Blow Up* adlı filmini kendisini hemen vermeyen, kolay anlaşılmayan bir yapıt olarak nitelemiştir. Film, Julio Cortazar'ın bir öyküsünden uyarlanmış, fakat film ile öykü arasındaki uygunluk sağlanamamıştır. Öykü Paris'te, film Londra'da geçmektedir. Olay açısından bakıldığında da farklılıklar göze çarpmaktadır. Bunun yanında *Olmak ya da Olmamak* ve *Merhaba Dünya* adlı yapıtları da izlenmeye değer bularak okuyucularına tavsiye etmiştir.⁸⁷

İstanbul Üniversitesi Talebe Birliği Tiyatrosunun Eminönü eski Halkevi salonunda oynadığı *Karagözün Dönüşü* ve *Papuçcu Ahmet* adlı oyunlarını izlemiş ve amatör bir topluluk olmasına rağmen gösterdikleri performans karşısında şaşkınlığa düşmüştür. 6 yıl önce kurulmuş olan bu topluluk milletlerarası tiyatro festivallerine katılmış, Anadolu ve İstanbul'da temsiller vermiştir. Topluluk bu başarıları Avni Dilligil [1908-1971] önderliğinde kazanmıştır. *Karagözün Dönüşü* oyununun yazarı Turgut Özakman [1930]'dır. Karagöz'ü somut bir tip olarak tiyatro sahnesine çıkarma girişimini Tirali, ilgi çekici bulmuştur. Bir kukla oyunu düzeninde sahneye konulan *Papuçcu Ahmet* oyunu Prof. Dr. Fahir İz [1911-2004] tarafından Viyana Kütüphanesi'nde bulunmuştur. Bu topluluğun yerli eserler oynaması ve bu eserleri yabancı ülkelere tanıtılması Tirali'ye göre Türk tiyatrosu için azımsanmayacak bir fayda sağlamıştır.⁸⁸

Ankara Devlet Tiyatrosunda oynanan oyunlar sayesinde Ankara bir sanat şehri hâline gelmiş, sadece tiyatro oyunlarını görmek için bile şehir dışından birçok insan buraya akın etmiştir. Devlet Tiyatrosu güzel bir gelenek başlatmış ve Ankara'da başarılı olan oyunları İstanbulluların da alkışlamasına imkân vermiştir. İnesco'nun [1909-1994] *Gergedan*'ı ve Devlet Tiyatrosu Bale Bölümü'nün ilk temsili *Coppelia* gelmiş ve büyük ilgi uyandırmıştır. İstanbul'da da tiyatrolar vardır fakat bunlar küçük ve iddiasızdır. Hiçbiri Ankara'daki Batılı tiyatro seviyesine ulaşamaz. Bunun bir başka sebebi de Ankara'da tiyatro okulunun bulunması ve oradaki sanatçıların işlerini bilinçli bir şekilde yapmalarıdır.⁸⁹

⁸⁷ Naim Tirali. (1988). *Günlük. Türk Dili Dergisi*, 6: 28-29. Yerli ve yabancı filmler hakkında yaptığı diğer yorumlar için bk.: *Günlük*. (1991). *Türk Dili Dergisi*, 27:52; *Günlük*. (1989). *Türk Dili Dergisi*, 14: 34; *Günlük*. (1988). *Türk Dili Dergisi*, 9: 36.

⁸⁸ Naim Tirali. *Karagöz, Kukla ve Gençlik Tiyatrosu. Vatan*, 27.11.1959.

⁸⁹ Naim Tirali. *Sanat Şehri Ankara. Vatan*, 19.04.1961.

1.3. Gülmece ve Nasrettin Hoca

Tirali, Harbiye Muhsin Ertuğrul Tiyatrosu'ndaki Ferhan Şensoy [1951] söyleşisine gitmiştir. Gençlerin sanatçıya sorduğu terletici sorular karşısında Ferhan Şensoy'un kaçamaksız, samimi cevaplar verişini takdirle karşıladığını vurgulamıştır. Güneşli bir bahar gününde gençlerin gezip tozmak yerine, tiyatro oyunlarını izleyip hayran oldukları Ferhan Şensoy'u daha yakından tanımak için, kapalı bir salonda iki buçuk saat geçirmeyi seçmelerinden tiyatrocuya verdikleri değeri anlamış ve gençlerin bu sevgisi onu çok mutlu etmiştir. Sanatçı da anlattıklarıyla gençlere gülmecenin dünyanın en önemli ve en sorumluluk duyulan uğraşlarından biri olduğunu hatırlatmıştır.⁹⁰

1959 yılında Nasrettin Hoca'yı anmak için Akşehir'de düzenlenen törenin ardından yazdığı yazısında, onun Türk zekâsının en önde gelen temsilcilerinden biri olduğunu ve gerçekten yaşamış biri olduğunun artık kanıtlandığını savunur.

"Akşehir'deki, her yanı açık bulunduğu halde kapı görevi yapan sütununun üzerinde koskoca bir kilit taşıyan o çok meşhur türbede yatanın, 1283'de Akşehir'de ölen, Abdullah oğlu Nasreddin Hoca olduğundan artık kimsenin şüphesi yok. Mahkeme sicilleri ve vakfiye kayıtları, onun Selçuklular zamanında yaşadığını kesin bir şekilde ortaya koyuyor."

Nasrettin Hoca, devrinin ileri görüşlü bir müderrisi, bir fakihidir. Tirali'ye göre Nasrettin Hoca'nın fıkraları toplumsal sorunlara çözüm üretmektedir. Medresenin çaresiz kaldığı sorunları kendine has tarzıyla ortadan kaldırır, Medresenin kapalı ve dar zihniyetini de bulduğu insanî ve zekâ ürünü çözümlerle eleştirmiş olur. Fıkralar sadece iğneleyici bir üslûba sahip değillerdir. Sade dili ve basit bir olaydan bile derin anlamlar çıkmasıyla diğer Doğu kökenli söyleyişlerden farklıdır. Tirali, bu açıdan Doğu'da henüz hak ettiği değeri bulamayan bu fıkraların Batı'da çok daha iyi anlaşıldıklarını düşünmektedir. Gerçek fikir ve sanat eserleri millî olabildikleri oranda uluslararası bir anlam kazanırlar.⁹¹

2. DİL

Türk Dil Kurumu'nun IX. kurultayının yapıldığı esnada yazdığı yazısında, kurumun çalışmalarını baltalamak niyetiyle yapılan yayınların ve Osmanlıcaya bağlılığını bir tutku hâline getirmiş sözde aydınların, dile en büyük zararı verdiğini

⁹⁰ Naim Tirali. (1987). *Günlük. Varlık*, 959: 26.

⁹¹ Naim Tirali. Nasreddin Hoca'yı Anış. *Vatan*, 26.06.1959; Naim Tirali. (1960). Nasreddin Hocayı Anış. *Vatan 1960 Yıllığı*. Vatan Gazetecilik ve Matbaacılık T.A.Ş., İstanbul, s.261-262.

vurgulamıştır. Bu aydınlara göre Türk Dil Kurumu, Türk dilini fakirleştirmeye, ilkel bir dil hâline getirmeye uğraşmaktadır. Gene aynı aydınlar dilimizde tutunan yabancı kelimelere dokunulmamasını ve yenilerine kapıların ardına kadar açılması gerektiğini savunmuş, dilimizin bu şekilde zenginleşeceğini belirtmiştir. Tirali'ye göre, Türk Dil Kurumu Türk dilini çağdaş Batı dilleri seviyesine ulaştırmaya çalışmaktadır. Gene aynı kurumun bir başka görevi de dile giren Arapça, Farsça, Acemce kelimelerin yerine Türkçelerini bulmak ve toplum tarafından kabul edilmesini sağlamaktır. Farklı dillerden giren kelimeleri önlemeye çalışmamak, yerlerine Türkçesini koymamak dilin soysuzlaşmasına sebep olmaktadır. Bu tür kelime değişikliklerinde aydınlara, gazetecilere, sunuculara düşen bu kelimeleri kullanarak halkta aşinalık yaratmaktır. Dil devrimi diğer devrimler gibi kanunla desteklenemediği için zaman içinde gerçekleşecek ve ancak bu işin önemini kavramış gerçek bilginlerin çabasıyla oluşacak bir devrim olduğunu unutmamak gerektiğini belirtmiştir.⁹²

3. EĞİTİM

Naim Tirali, fikirlerini beyan ettiği yazılarında önemli bir başlık açarak eğitim konusuna değinmiş ve bu konudaki eksikleri, bu eksiklerin nasıl kapatılacağını çözümler üreterek vermiştir. Ona göre en hızlı çözülmesi gereken konu öğretmen yetersizliği ve arkasından okul eksikidir. Gelecek nesillerin yetişmesi konusunda da derin kaygılar taşıyan Tirali, eğitim sistemimizdeki aksaklıklara değinmiş, ideal öğretmenin nasıl olması gerektiğini izah etmiştir. Halkevlerinin ve Köy Enstitülerinin asıl amaçlarının ne olduğunu açıklayan Tirali, bu kurumların kapanmasından ya da misyonunun dışına çıkarılmasından duyduğu üzüntüyü de dile getirmiştir

3.1. Köy Enstitüleri ve Halkevleri

Türk Kültür Dernekleri ile ilgili yapılan bir basın toplantısında derneğin yeni Genel Başkanı Behçet Kemal Çağlar [1908-1969] yapmayı planladıkları şeyleri kamuoyuna duyurmuştur. Bu dernek her türlü siyasi kaygının dışında kalarak, Atatürk devrimlerine bağlı aydınların çalışmalarına imkân hazırlayacak, böylece Halkevleri ile yıllarca önce yapılmak istenen Türk Kültür Dernekleri ile

⁹² Naim Tirali. Dil Devrimi ve Yazarlar. *Vatan*, 26.07.1960.

gerçekleşecektir. Tirali'ye göre, DP'nin en büyük hatası Halkevleri'ni CHP etkisinden kurtulamayacak siyasi bir güç olarak görüp kapatması olmuştur. Türk Kültür Dernekleri ve bu misyonla kurulan yeni kurumlar sadece ileri seviyedeki ülkelere ulaşmamız konusunda bize yardımcı olmakla kalmamalı, kültür ve eğitim konusunda da geri kaldığımız dönemin zararlarını gidermede ön saflarda olmalıdır. İleri gitmeyi, Batı medeniyetine ulaşip onu geçmeyi hedefleyen önemli bir kitleden bahsedebileceğimiz gibi, hâlâ geri fikirlerin esiri olarak yaşayan insanlar da vardır (hem de azımsanmayacak kadar çok). Bu derneklerin görevinin çok önemli olduğu ve yapması gerekenlerin planlanandan çok daha fazla olduğunu belirtmiştir.⁹³

Son Havadis'in başyazarı Gökhan Evliyaoğlu'nun, gericilik olarak gördüğü; ama Tirali'ye göre ilerici olarak adlandırılması gereken iki meseleden bahsedilmiştir. İlki CHP'lilerin Halkevleri ve Köy Enstitülerine, "kötü eski" olarak adlandırdığı bu kurumlara, tempo tutmalarının yanlışlığıdır. Evliyaoğlu'na göre, eğer çok arzu ediyorlarsa bir gün CHP iktidara geldiğinde, ki hiç ihtimal vermemekte, Türk Kültür Dernekleri'ni Halkevi hâline getirebilir, Köy Enstitülerini de geçmişteki durumuna çevirebilirler. Tirali için Köy Enstitüleri, köyü uyandırmak için kurulmuş ileri ve ideal kurumlardır. Fakat bu kurumlar politikacılar tarafından hedeflerinden uzaklaştırılmıştır. Köy Enstitülerine tavrı alınan dönem CHP'nin iktidarda olduğu dönemdir. Halkevlerinin ise CHP iktidarı döneminde partiden ayrı tutulup bağımsız bir devrimci kurum olarak teşkilatlandırılmamasını CHP'nin önemli bir kusuru olarak görmektedir. Köy Enstitüleri de Halkevleri de Türkiye'yi Atatürk'ün işaret ettiği çağdaş uygarlık seviyesine ulaştıracak yararlı kurumlardır. Fakat politika birini amacından uzaklaştırmış, ötekisinin kapısına kilit vurmuştur. Tirali, Köy Enstitülerinin ve Halkevlerinin Atatürkçü ve devrimci birer kurum olduğunu ve her türlü komünizm hareketinden uzak durduğunu bu yazıyla hatırlatmak istemiştir.⁹⁴

Türkiye'nin okur-yazar oranını %35'in üzerine çıkarmak için 50000 öğretmene ihtiyaç duyulmaktadır. Öğretmen yetersizliği yüzünden 16000 köyün okulsuz olduğunu da Türkiye Öğretmenler Dernekleri Millî Federasyon Başkanı açıklamıştır. Bu acı gerçekten yola çıkarak Tirali, DP'nin kalkınmanın en önemli göstergesi olan eğitimi iktidarları boyunca gerektiği gibi ele almadıklarını belirtmiştir. Önemli bir öğretmen açığı olan o günlerde görevde olan öğretmenleri

⁹³ Naim Tirali. Halkevlerinin Yerine. *Vatan*, 20.02.1961.

⁹⁴ Naim Tirali. Gericilik mi İlericilik mi?. *Karadeniz Postası*, 06.07.1961.

Köy Enstitülerine taraftar diye görevden uzaklaştırma teşebbüsünde de bulunmaktadır. Tirali, Köy Enstitülerinin komünizm yanlısı öğretmenler yetiştirdiklerinin düşünüldüğünü ve bu ispatlanmadıkça kesin konuşulmaması gerektiğini belirtmiştir. Bu tür şüpheler olduğu için Köy Enstitülü öğretmenler manevî bir baskı altında tutulmaktadır. Eğer Türkiye'nin kalkınması isteniyorsa belirli yolların açılması gerektir. Bu yolların başında da köylüyü aydınlatma misyonu taşıyan Köy Enstitüleri gelmektedir. Tirali'ye göre Köy Enstitülerine taraftarlık, köyün ve köylünün kalkınmasından yana olmakla aynı anlama gelmektedir ve gelmelidir.⁹⁵

3.2. Öğretmen Açığı ve Okul Eksikliği

Tirali, bir başka yazısında DP'nin iktidardaki dokuzuncu yılında hâlâ öğretim meselesinin ciddiyetini koruduğundan, sadece köylerde, kasabalarda değil büyük şehirlerde de öğretmen ve okul yetersizliğinin had safhada olduğundan bahsetmiştir. Eğitim ve öğretim uzun solukta çözüm bulacak bir meseledir. Bu yüzden, dar görüşlü, yaptığı her işi oyla ölçen politikacıların üstesinden gelebileceği bir sorun değildir. Gene de Tirali hükümete gerekeni söylemekten geri kalmamış, okul arayan öğrenciye okul, öğretmen bekleyen okula öğretmen bulma çağrısında bulunmuştur.⁹⁶

Sanatçı, öğretmensizlik ve okulsuzluk problemini iki başlı ejderhaya benzetmiştir. Fakat bu iki başlı ejderhanın öncelikle öğretmensizlik başı ezilmelidir. Çünkü var olan okullara öğretmen bulmak, içi boş binalar yapmaktan daha mantıklıdır. Bu boş binalar hiçbir işe yaramazken, bir çatısı olan herhangi bir yerde öğretmen olduktan sonra ders yapılabilir. Bu, Tirali'nin kalabalık, konforsuz sınıfları savunduğu anlamına gelmemeli, hâl böyleyken önceliğin öğretmen olduğu gerçeğini ortaya koymalıdır. Sınıfların azaltılması ve ikili, üçlü öğretim daha sonra düşünülmesi gereken konulardır. Öğretmen açığı bir süre sadece öğretmen okulları açarak, kurslarda eğitilen aydınları yardımcı öğretmen adıyla yetiştirerek çözülebilir. Bunun yanında mevcut öğretmenlerin de bu şerefli görevi bırakmamalarını sağlayacak koşullar yaratmak lâzımdır. Bu meslek ne denli cazip hâle gelirse o kadar talep olur. Ejderhanın birinci başı böyle çözümlerle ezilirse diğer baş zaten zamanla

⁹⁵ Naim Tirali. Köy Enstitüleri ve 'Nutuk Tutumu'. *Vatan*, 01.08.1959.

⁹⁶ Naim Tirali. Öğrenciye Okul Okula Öğretmen. *Vatan*, 08.10.1959.

yok olacaktır. Tirali, bu görevin ne denli zor olduğunu hatırlatarak yılmadan çalışmak ve sabretmek gerektiğini vurgulamıştır.⁹⁷

1960 İhtilâl hükümetinin Millî Eğitim Bakanı Sayın Prof. Fehmi Yavuz [1912-1991], düzenlenen bir basın toplantısında Ford Vakfı tarafından hazırlatılan Eğitim Millî Komisyonu Raporu'nu dağıtarak basında bu raporun tartışma konusu yapılmasını rica etmiştir. Önceki hükümet tarafından hasır altı edilen bu rapor, tüm acı gerçekleriyle kamuoyuna sunulmuş ve iki hükümet arasındaki anlayış farkı gözler önüne serilmiştir. Tirali'ye göre bir işi başarmanın ilk şartı, ne kadar acı olursa olsun, gerçeği olduğu gibi kabul etmektir. Okur-yazar oranının artırılması, eğitim konusundaki sorunların halledilmesi gibi hemen çözüm üretilmesi gereken problemlerde, Millî Eğitim Bakanlığının yetersiz kaldığını bakan da itiraf ettiği için, aydınlara büyük işler düştüğünü belirtiyor. Tirali'ye göre, eğitim ve öğretim savaşı, biraz da aydınların karanlığa karşı savaşıdır. Bu yüzden aydınlar bu savaşta cephelerini iyi seçmelidirler.⁹⁸

3.3 Eğitim Sistemi ve Öğretmen Profiline Sıkıntılar

Türkiye Eğitim Millî Komisyonu Raporu tarafından açıklanan okul ve öğretmen açıkları dışında önemli bir başka sorun da öğrencilerin genel bilgi seviyesidir. Bir taraftan okul ve öğretmen yetersizliği çözülmeye çalışılırken bir taraftan da öğrencilerin yurda daha yararlı bireyler olarak yetişmesi için çareler aranmalıdır. Yararlı bireyler yaratmak demek birtakım kuru isim ve tarihleri ezberletmek demek değildir. Gelişmiş ülkeler böyle bir programla başarılı olabilir. Çünkü diğer bilgileri alabilecekleri uygun çevre şartları mevcuttur. Türkiye'de ise bu şartlar olgunlaşmadığı için okul birçok koldan bu eksikleri tamamlamaya çalışmalıdır.⁹⁹

Tirali'ye göre Doğu ile Batı arasındaki en büyük farklılık, Doğuluların belleğe, Batılıların da kitaba güvenmesidir. Eğitim sistemine bakıldığında, ezbere dayanan bir eğitim sistemini mi, kitaba başvurmayı öğreten bir eğitim sistemini mi kabul ettiğimiz kesin olarak belli değildir. Programlar ve sistemler Batı'dan alınmış dahi olsa onları kendimize uydurarak Batılı anlamından tamamen uzaklaştırmaktayız. Bunun sebebini de öğretmen kadrolarının ve sınıfların durumunun ezberci eğitim

⁹⁷ Naim Tirali. İki Başlı Ejderha. *Vatan*, 22.10.1959.

⁹⁸ Naim Tirali. Aydınların Savaşı. *Vatan*, 03.08.1960.

⁹⁹ Naim Tirali. Bilgi Yarışmaları ve Eğitim Programlarımız. *Vatan*, 02.12.1959.

sisteminden farklısını kabul etmeyeceğine bağlamaktadır. Batılı kitap disiplininin Türkiye’de işler hâle gelebilmesi, daha nitelikli öğretmenlerin yönlendirmesi ve yıllar süren titiz bir çalışma ile gerçekleşebilir.¹⁰⁰

Konya’daki Öğretmenler Derneği Kongresi’nde derneğin kitaplığından bir yıl içinde sadece bir kitap alındığından, öğretmenlerin okumadığından yakınılmıştır. Tirali, öğretmenlerin maddî ve manevî sıkıntılarla boğuştuklarını bildiğinden, Türkiye’de öğretmenlerin her türlü kaygıdan uzak, sadece görevinin önemini idrak etmiş olarak gelecek nesilleri eğitmesi gerektiğinden bahsetmiştir. Fakat bir ülkenin belirli sorunları, aşamadığı problemleri olabilir, bunlar öğretmenin aslı mesleğini unutmamasını, kendisinden beklenenleri yerine getirmemesi için bahane değildir. Bir öğretmen için okumak başka türlüünü yapamamak olmalıdır. En temel şeylerden geri kalmak pahasına kitap, dergi, gazete almak olmalıdır. Diğer mesleklerde de okuyanla okumayan arasındaki fark çok açık görülür; ama hiçbirinde öğretmenlik kadar hayatî bir önem taşımaz. Tirali için okumayan bir öğretmen, öğretmen bile değildir. Çünkü okutmak için mutlaka okumak gerekir.¹⁰¹

3.4. Öğretmenlerin ve Aydınların Görevi

İdealist öğretmenler devrimin amacını anlatmak için tatili fırsat bilerek köylere koşmuşlardır. Eski hükümetin aydınlığa kavuşmasını istemediği, her türlü gerici hareketin doğru olduğuna inanmaları için çeşitli oyunlarla kandırdığı bu insanlara gerçekleri göstermek, bu karanlık uykudan uyandırmak için yollara düşmüşlerdir. DP’nin köylerde çok oy almasının sebebini cehalet ve geriliğe bağlamıştır. Gerçekleri göremeyen ve sömürülen köylü bu partiye oy verme durumunda bırakılmıştır. Tüm bu zehirli düşüncelere karşı ilk tedaviyi bu idealist öğretmenler yapmalı, bundan sonra enjekte edilmeye çalışılan kötü düşüncelere karşı kendilerini koruyacak güce sahip olmaları sağlanmalıdır.¹⁰²

Kendilerine büyük görev düşen aydınların bunu nasıl yerine getireceklerini de izah etmiştir. Tatil dönemlerinde, uzaktan ya da yakından ilgileri olan köylere giderek oralarda dinlendiklerinde hem yurt gerçeklerini daha yakından görürler hem de orada yaşayanlara faydalı olacak bilgiler verip görevlerini yerine getirirler. Bunu yapamayacak olanlar için de bir çözüm önerisinde bulunmuştur. Okudukları

¹⁰⁰ Naim Tirali. Hâfıza Yanıltır Kitap Yanıltmaz. *Vatan*, 20.07.1959.

¹⁰¹ Naim Tirali. Okutmak İçin Okumak. *Vatan*, 20.10.1959.

¹⁰² Naim Tirali. İlk Tedavi. *Vatan*, 06.07.1960.

gazeteleri köylere göndermek. Çünkü gazete devrimin amaçlarını, sebeplerini, geçmişte kalan hükümetin suiistimallerini, yatırım adı altındaki israfları köylüye gösterecek en iyi araçtır. Bu görevi yerine getirmek öncelikle hükümete sonra da aydınlara düşer fakat herkes elinden geleni yapma konusunda son derece sağduyulu olmalıdır. Örneğin Ankara'da üniversite öğrencileri kapı kapı dolaşarak gazete toplamakta, bazı ticarethaneler okunan gazetelerin toplanması için şehrin çeşitli yerlerine sandıklar koymaktadır. İstanbul'un da bu tür hareketlerde faal olması gerektiğini, merkezlere sandıklar koyarak gazete toplanabileceğini belirtmiştir. Böylece toplanan gazeteler istenilen noktalara kolay ve hızlı bir şekilde yollanabilir.¹⁰³

Kendisi de Galatasaray Lisesi mezunu olan Tirali'ye göre, Galatasaray'ın Türkiye'ye getirdiği en önemli eğitim özelliği "geniş hoşgörülük"tür. Siyasal ve toplumsal hayatımızdaki gerginliklerin, tersliklerin başlıca sebebi üst düzey yöneticilerin eleştiriye tahammülsüzlükleri ve kendi bildiklerinin tek doğru olduğunu düşünceleri, yani hoşgörüden uzak oluşlarıdır. Galatasaray Lisesi 91 yıldır Türkiye için hoşgörülü insanlar yetiştiriyor ve yetiştirmeye devam edecek. Fakat bu sistemi sadece Galatasaray Lisesinin uygulamasıyla Türkiye arzu edilen çağdaş ülke seviyesine çıkamaz. Her okul hoşgörüyü tüm öğrencilerine aynı oranda öğretmeli ve benimsetmelidir. Amaca ancak bu şekilde ulaşılabilir.¹⁰⁴

Tirali'nin üstünde durduğu her sorun bugün çözülmemiş de olsa, daha az öğretmen açığı olan, tüm köylerinde olmasa da birçok köyünde okul ve öğretmen bulunan bir Türkiye hâline gelindi. Ezberci eğitim sistemi, yerini, daha özgür düşünmeyi sağlayan, yaratıcılığa müsait bir öğretim programına bıraktı. Fakat maalesef Köy Enstitüleri ve Halkevleri günümüzde önemini kaybeden ve unutilan kurumlar oldu [Eğitim sistemimiz hâlen problemlerle boğuşmaya devam etmektedir. Bu sistem içinde olumsuz örnekler kadar olumlu örneklerle de rastlamak mümkündür].

4. SANATÇILAR

Naim Tirali'nin sanatçılar hakkında yazdığı yazıların büyük bir bölümü o sanatçıların ölümünün hemen ardından ya da ölüm yıldönümlerine denk gelen

¹⁰³ Naim Tirali. 'Köye Gazete'. *Vatan*, 07.07.1960.

¹⁰⁴ Naim Tirali. Galatasaray Lisesi ve Hoşgörü. *Vatan*, 09.06.1959.

günlerde kaleme alınmıştır.¹⁰⁵ Naim Tirali, sanatçının asıl kaynağının toplum olduğunu, aynı kaynağı politikacının da kullandığını belirterek ikisi arasında ortak bir payda oluşturmuştur. Sanatçı, kendi çıkarları yerine toplumu düşündüğünde daha çok gelişir ve daha kalıcı eserler verir. Yazar okurunun, politikacı seçmenin nabzını yoklamayı ihmal etmemelidir. Çünkü ikisi de ürünlerini topluma beğendirmek zorundadır. Toplumdan kopuk bir yapıt halk tarafından kabul görmez.¹⁰⁶

4.1. Samipaşazâde Sezai [1859-1936]

Tirali'ye göre, Türk öykücülüğünün ilk ve gerçek temsilcisi Samipaşazâde Sezai'dir. Ondan önce gelen Ahmet Mithat Efendi [1844-1912] ve Recaizâde Mahmut Ekrem [1847-1914] tema açısından ve teknik açıdan yetersizdir. Samipaşazâde Sezai'nin *Küçük Şeyler*'i Batı tekniğinde yazılmış ilk Türkçe denemeler olması bakımından önemlidir. Bu kitap, Alphonse Daudet'den [1840-1897] bir öykü tercümesi, beş tane de telif öyküden oluşur. Sanatçı eserin ön sözünde, *Küçük Şeyler*'deki öykülerin gerçek hayat sahnelerini anlattığını belirtmiştir.¹⁰⁷

¹⁰⁵ Tirali, tanınmış ve tanınmamış pek çok sanatçı hakkında yazı yazmıştır. Biz bunlardan aşağıda edebiyat nokta-i nazarından önemli gördüklerimize yer verdik.

Tirali'nin yerli ve yabancı başka sanatçılar, kültür ve sanat hakkındaki değişik görüşlerini içeren yazılar için bk.: Haşmet Akal'ın Onuncu Köyü. *Vatan*, 07.03.1961; Düdükler Çalarken. *Vatan*, 11.11.1959; Sait Faik Abasıyanık. Genç Edebiyatçılar. *Yedigün* [Nakleden: Naim Tirali. (1998). *Park*. 5.Baskı, Yön Yayıncılık, İstanbul, s.103-104]; Naim Tirali'nin Günlüğü. (1986). *Varlık*, 946: 16-17; Genç Nesil Konuşuyor. *Yeşilgireson*, 30.06.1945; Bugünkü Şiirimiz. (1946). *Varlık*, 308-309: 291-292; Aksu. *Yeşilgireson*, 28.07.1945; 'Yarı İlâh' Olabilmek İçin. *Vatan*, 07.11.1959; William Saroyan ve Bir Gerçek. *Vatan*, 13.06.1959; Bir Yolcu. *Yeşilgireson*, 28.08.1943; Edmond Rostand. (1945). *Yeni Adam*, 574: 3,11; Boris Vian Ölmüş. *Vatan*, 02.09.1959; Viyana Kapılarında Türk Sanatçıları. *Vatan*, 09.12.1959; Günlük. (1985). *Çağdaş Eleştiri*, 4: 24-27; Günlük. (1985). *Çağdaş Eleştiri*, 5: 10-12; Günlük. (1988). *Varlık*, 965: 30-31; Naim Tirali'nin Günlüğü. (1987). *Varlık*, 963: 29; Naim Tirali'nin Günlüğü. (1986). *Varlık*, 949: 22-23; Naim Tirali'nin Günlüğü. (1987). *Varlık*, 952: 24; Günlükler. (2001). *Türk Dili Dergisi*, 85: 53-54; Günlükler. (2002). *Türk Dili Dergisi*, 88: 51-53; İsveç'ten İki Mektup. *Vatan*, 02.07.1960; Günlük. (1999). *Türk Dili Dergisi*, 71: 49; Günlük. (1988). *Türk Dili Dergisi*, 7: 36-37; Jean Cocteau'nun İstanbul Günleri. (1995). *Türk Dili Dergisi*, 47: 52-54; Günlük. (1990). *Türk Dili Dergisi*, 19: 56-58; Naim Tirali'nin Günlüğünden. (1986). *Yeni Aksu*, 8: 6; Günlük. (1989). *Türk Dili Dergisi*, 15: 36-37; Günlük. (1998). *Türk Dili Dergisi*, 65: 54; Kapalı Çarşı. (1946). *Aksu*, 41-42: 18.

¹⁰⁶ Naim Tirali. Toplumdan Kopmamak. *Vatan*, 14.07.1959.

¹⁰⁷ Naim H. Tirali. (1946). Türk Edebiyatında Hikâye. *Yenilikler*, 1: 10.

4.2. Tevfik Fikret [1867-1915]

Tevfik Fikret'i anma töreninden bir hafta sonra bu yazıyı kaleme almıştır. Tirali'nin okuduğu lisenin eski müdürü Tevfik Fikret'tir. Fikret'in eski öğrencileri ve onu tanıyan kişilerin hepsi onun çok iyi bir eğitimci olduğu konusunda hemfikirdir.

“Çağının duygulu edebiyatından mümkün olduğu kadar uzaklaşarak, düzeni bozulan toplumu yeni hamleler yapmaya zorlayan Tevfik Fikret, bugün bile hiçbir şairin cesaret edemeyeceği şekilde politik manzumeler yazıyor ve yurt sevgisinin verdiği heyecanla, çok defa dizelerinde şiir pırıltıları da yer alıyordu.”

Fikret'in, dönemin edebiyatına yeni konu ve şekiller katması, mensup olduğu edebiyat okulunun eksiklerini dile getirmekten geri durmaması ile o dönemde önemli adımlar attığını dile getirmiştir. 1959 yılında ise Fikret'in bir manzumesini yayımlayan gazeteci hakkında açılan soruşturmayı göz önünde tutarak dönemin Fikret zamanındaki açık görüşlülüğe ve eleştirilme erdemine sahip olmayışına ışık tutmuştur.¹⁰⁸

4.3. Ömer Seyfettin [1884-1920]

Ömer Seyfettin tüm şöhretini öyküleriyle kazanmıştır. Toplumun her kesimindeki insanlar öykülerinde yer almıştır. Günlük hayattan parçaları alaycı bir üslûpla anlatmasını bilen yazar, çocukluk hatıralarında çok hassastır. Makedonya öykülerinde tam bir milliyetçidir. Tirali'ye göre, Ömer Seyfettin büyük öykücüdür fakat üstün bir sanatçı değildir. O, Türk öykücülüğü için gerekli olan adımı atmış ve bu yolda ilerisi için çok faydalı olmuştur.

4.4. Yahya Kemal [1884-1958]

Tirali, *Kaynak* dergisinin Yahya Kemal'le ilgili yaptığı bir ankette sanatçı hakkındaki olumlu ve olumsuz görüşlerini ifade etmiştir. Tirali, Yahya Kemal'in Türk devriminin şairi olduğuna inanmadığını vurgulamıştır. Kemal'in sanatı ona göre faydaya değil güzele yönelen bir sanattır. Bir çiçeğin süs ve koku bakımından faydası ile eş değerdir. Şairin tanrılaştırılmasının edebiyatımıza faydalı olmayacağından, bağnazlığa götüren her yönelişin büyük zarar vereceğinden bahsetmiş, bunun yanında Yahya Kemal'in Servet-i Fünûncular düşünüldüğünde

¹⁰⁸ Naim Tirali. Tevfik Fikret Tam Zamanında Ölmüş. *Vatan*, 29.08.1959.

doğal olarak onlardan daha iyi olduğunu, şaire ve şiire hürmet edilmesindeki payının inkar edilemeyeceğini dile getirmiştir.¹⁰⁹

Tirali, bir başka yazısında Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın 1959 yılında açtığı Kitap Kitapevi'nden ve kitapevinin, Sermet Sami Uysal'ın [1925] yazdığı *Yahya Kemal'le Sohbetler* adlı ilk yayınından bahsetmektedir. Bu eser basılmadan önce yazıların bir kısmı *Cumhuriyet*'te, bir kısmı da *Vatan*'da yayımlanmış ve büyük bir ilgi görmüştür. Yazar, bu kitapta şairin değişik yanları üzerinde durmuş, onu olduğu gibi tanıtmaya çalışmıştır. Bu yazılar *Vatan*'da yayımlanırken şairin yakınları bu yazı dizisini kesmelerini rica etmiş; fakat bunları çürütecek başka bir bilgi gelmediği için yayına devam edilmiştir. Tirali'ye göre bu eser, şair Yahya Kemal'in yanı sıra insan Yahya Kemal'i de anlatıyor. Yakınlarının bundan rahatsız olabileceğini düşünen Tirali, bu tür yazıların yayınlanmasının şaire zarar vermeyeceğini aksine Yahya Kemal'in şiirlerinin daha iyi anlaşılmasına yardımcı olacağını vurgulamıştır. Abdülhak Şinasi Hisar [1887-1963], Kadri Yörüköğlu [1898-1969] ve Prof. Dr. Necmettin Halil Onan [1902-1968] eserle ilgili düşüncelerini belirtmiştir. Nurullah Ataç [1898-1957] Yahya Kemal'in sohbetinden duyduğu hazzı dile getirmiştir. Tirali, bu sohbetleri yazıya aktarmanın güçlüğü düşünüldüğünde Sermet Sami Uysal'ın sadece takdir edilmesi gerektiğini ifade etmiştir.¹¹⁰

4.5. Hamdullah Suphi Tanrıöver [1885-1966]

Hamdullah Suphi Tanrıöver'in, "Türk Sanatının Ayırıcı Vasıfları ve Büyük Devirleri" konulu, 1943'te Üsküdar halkevinde verdiği konferansa Tirali, Ali Avni Öneş'le beraber katılmıştır. Naim Tirali, *Yeşilgireson*'daki yazısında bu konferansta Tanrıöver'in hangi konulara değindiğini belirtmiştir:

"Tâ iki bin sene evvel Orta Asyanın yaylalarından yola çıkan bir Türkmen atlısının; Afganistan'da Hindistan'da, İran'da, Arabistan'da, Mısır'da, Endülüs'de, velhasıl nal seslerinin duyulduğu her yerde yarattığı medeniyet ve ümrandan uzun uzadıya bahsederek, nazarı dikkatimizi Selçuklular ve bilhassa Osmanlılar üzerine çekti."

Bir buçuk saat süren konferansta Hamdullah Suphi Tanrıöver çinicilik, kumaşçılık, halıcılık, ciltçilik sahalarında oluşturduğumuz sanat eserlerinin Batı dünyasının elinde olduğundan, Ayasofya, Süleymaniye ve Sultanahmet camilerinin iç ve dış güzelliklerinin Türk dehasının taş kesilmiş örnekleri olduğundan bahsetmiş ve Türk gençlerinin tarihten kopuk yaşamamalarını, geçmişlerine ne kadar sahip

¹⁰⁹ Yahya Kemal'e Dair Anket. (1950). *Kaynak*, 30: 143.

¹¹⁰ Naim Tirali. Yahya Kemal'le Sohbetler. *Vatan*, 6.12.1959.

çıkarlarsa yarın ortaya çıkacak tehlikelere o kadar çabuk ve güçlü göğüs gerebileceklerini öğütleyerek sözlerini sonlandırmıştır.¹¹¹

4.6. Memduh Şevket Esendal [1883-1952]

Tirali, Cahit Külebi [1917-1997] ile birlikte, ölümünden üç dört gün önce Memduh Şevket Esendal'ı ziyaret ettiklerinde yaşadıklarını ve hissettiklerini kaleme almıştır. Esendal onlara artık yazamamaktan şikayet etmiş; fakat sebebinin ihtiyarlık olduğunu çok iyi bildiğini söylemiştir. Esendal'ın ideal memleket anlayışı, dağınık köy evlerinden meydana gelen, insanların mutlu yaşadığı, endişesiz çalıştığı, huzur içinde bir ülkedir. Ünlü romanı *Ayaşlı ve Kiracıları*'nın asıl isminin *Ayaşlı ile Kiracıları* olduğunu açıklamıştır. Esendal, bu hatayı diğer baskıda düzeltmek istediğini de eklemiştir. Esendal eserle ilgili, "O kitap bir devri ve o devrin insanlarını anlatır. Bilmem ki artık enteresan tarafı kalmış mıdır?" diye sorduğunda Tirali sözü devralarak bu kitabı iki yıl önce okuduğunu ve o gün yazılan eserlerden daha yeni oluşuna hayran kaldığını belirtmiştir. Kitaplarında yer alan şahısların hepsini Esendal kendisi yaratmıştır. Herhangi biri yaşamış insanlardan esinlenerek meydana getirilmemiştir. Tirali, hayatta hiçbir izi bulunmayan bu şahısların böylesine canlı oluşlarına duyduğu hayreti ve hayranlığı gizleyememiştir. O gece, bu konuşmalarla son bulmuş, Tirali İstanbul'a döndükten bir gün sonra (sanatçı Ankara'da yaşamaktaydı) Memduh Şevket Esendal'ın ölüm haberini gazetelerden öğrenmiştir.¹¹²

4.7. Sait Faik Abasıyanık [1906-1954]

Sait Faik'in Burgazada'daki evi 1959'da Burgaz Adası Güzelleştirme Derneği tarafından bir hatıra evi hâline getirilmiş, Sait Faik'in yatak ve çalışma odası ziyaretçilere kapılarını açmıştır. Tirali, bu düşünceden duyduğu memnuniyeti dile getirmiş; fakat bu durumdan bile kendine vazife çıkarıp eleştirecek bir şeyler bulanlar olduğunu da üzülerek belirtmiştir.

Tirali'ye göre, sanata ve sanatçıya değer verilmeyen bir ülkede az da olsa böyle güzel olaylar olduğunda bunlar sevinçle karşılanmalı ve devamı için atılacak adımlara yardım edilmeli, oysa Orhan Seyfi Orhon [1890-1972], kendisinden sonraki

¹¹¹ Naim H. Tirali. İstanbul'dan Mektuplar:2- Hamdullah Suphi Tanrıöver'in Konferansı. *Yeşilgireson*, 23 1. Teşrin 1943.

¹¹² Naim Tirali. (1955). Esendalı Son Ziyaret. *Yenilik*, 29: 18-19. Günümüzde de yazarın isteğine uyularak eski basım hatası giderilmiş, eser *Ayaşlı ile Kiracıları* şeklinde basılmaktadır.

kuşağın da önemli işler yaptığını kabul etmemek adına, bu değerli hareketi karalamıştır. Tirali, Abasıyanık'ın Orhon'un şiirlerini sevmediğini, Orhon'un da Abasıyanık'ın öykülerini sevmediğini dile getirmiş ama böyle bir hatıra evi Orhan Seyfi için hazırlansaydı Sait Faik'in buna karşı çıkmak bir yana, ülkede sanatçıya verilen kıymet artıyor diye sevineceğini de belirtmiştir.¹¹³

Tirali'nin Paris'te bulunduğu dönemde, Sait Faik Abasıyanık tedavi için beş gün Paris'te bulunmuştur. Tirali ve arkadaşları Abasıyanık'ı ağırlamak ve eğlendirmek için Montparnesse civarında, kadın kılığındaki erkeklerin şarkı söyledikleri, dans ettikleri bir gazinoya götürmüşler; fakat Sait Faik şarkı söyleyenlerin erkek olduğunu anlar anlamaz büyük bir tiksinti duyarak orayı terk etmiş, derhal oteline dönmüştür. Paris'te bu tür yerler çok normal görülmesine hatta turist çekmek için kullanılmasına rağmen Sait Faik'in hiç hoşuna gitmemiştir.¹¹⁴

1987 yılında Sait Faik Öykü ödülü alan Tomris Uyar, ödül töreninde yaptığı konuşmasında Sait Faik için "Öykücülüğümüzün gerillası", benzetmesini yapmıştır. "Sait Faik ne gerilladır, ne de asker. Sait Faik, olsa olsa edebiyatımızın haylaz çocuğudur. Ve edebiyatımızda yadsınamayacak bir yeri varsa, onu ailenin haylaz çocuğu kişiliğiyle yapmıştır".¹¹⁵ sözleriyle Tirali, bu benzetmenin sanatçıya hiç uymadığını ve onu yanlış tanıttığını belirtmiştir.

4.8. Nazım Hikmet [1902-1963]

Naim Tirali, Nazım Hikmet'in "Mavi Gözlü Dev" adlı şiiriyle ilgili önemli bir tespitte bulunmuştur. Türkiye'de o yıllarda, Mehmet Fuat'la Kemal Sülker arasında geçen, "Mavi Gözlü Dev" adlı şiirinde, Nazım Hikmet'in hangi sevgilisini anlattığı tartışmasına değinmiş, üniversite öğrenciliği yıllarında, bir Fransız dergisinde, bu şiire çok benzeyen bir Mayakovski çevirisi okuduğunu belirtmiştir. Ona göre, 'Mavi Gözlü Dev' ya çeviridir ya da Mayakovski'den esinlenmedir. Bu yüzden de şiirde sözü edilen kadının ne Piraye, ne de Hikmet'in hayatına giren başka biri olduğuna inanmaktadır.¹¹⁶

¹¹³ Naim Tirali. Sait Faik Hâtıra Evi ve San'ata Saygı. *Vatan*, 21.08.1959.

¹¹⁴ Naim Tirali. Kadın Kıyafetindeki Erkekler. *Vatan*, 19.11.1959. Sait Faik hakkındaki bir başka yazısı için bk. Naim Tirali. (1992). *Günlük. Türk Dili Dergisi*, 32: 56.

¹¹⁵ Ahmet Özer. (1987). Naim Tirali ile Söyleşi. *Kıyı* [Nakleden: Naim Tirali. (1999). *Aşk Dediğin*. 2.Baskı, Yön Yayınları, İstanbul, s.127].

¹¹⁶ Naim Tirali'nin Günlüğü. (1989). *Varlık*, 976: 25.

4.9. Şükrü Enis Regü [1923-1976]

Şükrü Enis Regü'nün *Buğu*'dan sonra çıkan ikinci kitabı *Yağmur* ikiye bölünmüştür. İlk kısmında şairin 1941-42 yıllarında yazdığı, ikinci kısımda 1943 yılında yazdığı şiirler bulunmaktadır. Tirali, şiirlerin kıta şeklinde yazıldığını, vezinsiz olduğunu ve kafiye'nin ihmal edilmediğini vurgulamıştır. *Buğu*'da yoğunlaşan bir Sait Faik etkisinden bahsederken, *Yağmur*'daki şiirler tema bakımından (geçmişte kalan çocukluk, Allah ve anne sevgisi, tabiat ve insan sevgisi, ölümler) Tirali'ye Ziya Osman Saba'yı [1910-1957] hatırlatmıştır. Fakat Regü'deki tabiat sevgisi insanı bile ihmal etmiştir. Tirali, Şükrü Enis'te Türk şiirine girmemiş kelimeleri kullanma endişesi olmasını eleştirmiş, Buna rağmen Regü, bu kitap ile kendi üslubunu yaratmayı da başarmıştır. Tirali, sanatçının üçüncü kitabı olan *Sulh Dönüşü*'nü merakla beklediğini belirterek yazısına son vermiştir.¹¹⁷

4.10. Hasan Âli Yücel [1897-1961]

Hasan Âli Yücel'in ölüm haberi üzerine yazdığı yazısında, Yücel'in hayata gözlerini kapadığı apartmandaki bir başka dairede de kendisinin yazı yazmakla meşgul olduğunu ve bu ölümden o anda haberinin bile olmadığını üzümlere belirtiyor. Yücel'le ilk kez, onun imzasını taşıyan çeşitli yazılarını okuduğu ilkökul sınırlarında karşılaşmıştır. Yıllar sonra kendisiyle ismen ve şahsen tanışma fırsatı da bulmuş, ona derin bir saygı beslemiştir. Tirali'ye göre Yücel en değerli Millî Eğitim Bakanıdır ama çok partili hayatın ilk ağızda harcadığı politikacılardan da biridir.

"Hasan Âli Yücel, Köy Enstitülerinin kurulmasına ön ayak olduğu ve klasikleri bakanlık kanalıyla yayımlattığı için, alkışlanması gerekirken haksız saldırılara uğramış, hattâ komünistleri himaye ve komünistlik suçlamaları ile mahkemelere bile düşmüştür".

Tirali, kendisinden sonra gelen kuşakların Yücel'in ilerici eğitim anlayışından mahrum kalmasını çeşitli siyasi kaygılara bağlamış, Tirali'ye ve o dönemde yaşayan diğer aydınlara düşenin aynı çağdaş eğitim anlayışını benimseyerek yaymak olduğunu ifade etmiştir.¹¹⁸

4.11. Yaşar Kemal [1923]

Yaşar Kemal'in Kumkapı'da birçok sanatçı arkadaşına verdiği bir öğle yemeği esnasında sanat ve kültür konuları hakkında konuşulmuş, söz, Yaşar

¹¹⁷ Naim H. Tirali. Tenkit, *Yağmur*. *Yeşilgireson*, 30.09.1944.

¹¹⁸ Naim Tirali. Hasan-Âli Yücel. *Vatan*, 28.02.1961.

Kemal'in eserlerine gelmiştir. Tirali, sanatçının parayı ve ünü romanlarından kazanmış olmasına rağmen öykülerindeki düzeye erişemediğini belirtmiş, Kemal'in öykücü kimliğinin romancı kimliğinden üstün olduğunu ifade etmiştir. Kemal, bu sözlerden duyduğu memnuniyeti belirtmiş, onun bu hükmünün doğruluğunu kendisi de tasdik etmiştir.¹¹⁹

4.12. Necati Cumalı [1921-2001]

Tirali, Necati Cumalı ile Salâh Birsell [1919-1999] vasıtasıyla tanışmış, Birsell ve Cumalı öğrenciyken uzun süre Ankara'da aynı pansiyonda kalmışlardır. Tirali, Cumalı'yı *Kızılçullu Yolu* ve *Harbe Gidenin Şarkıları* adlı şiir kitaplarıyla tanımaktadır. Şiirlerindeki o mağrur hâli hoşuna gitmekte, Cumalı'nın kendinden çokça bahsetmesi onu daha iyi tanımasına imkân veriyor diye memnun olmaktadır. 1947 baharında şairin üçüncü şiir kitabı olan *Mayıs Ayı Notları* basılmıştır. Bu kitabın yazım çalışmalarını yaptığı dönemde arkadaşlarından erken saatlerde ayrılıp, çalışması gerektiğini, oturup 'şakır-şukur' iki şiir yazacağını söylediğinde diğer şair ya da yazarlar Cumalı'nın bu türden konuşmalarını tasvip etmez (daha doğrusu kendileri bu şekilde yazamadıkları için derinden bir kıskançlık duyarlardı), sanatı amma da küçümsüyor diye söylenirlerdi. Tirali ve Oktay Akbal ise, Cumalı'nın tarzının bu olduğunu söyleyerek, iyi şiir yazdıktan sonra nasıl yazıldığının teferruatta kaldığını belirtir, şairi savunurlardı. İki yıl sonra Cumalı, İzmir'e avukat stajyerliği için gider ve bir süre sonra hem İzmir'de hem Urla'da yazıhanesi olan bir avukat olur. Bu dönemde şiir yazmaya pek vakit bulamadığını şair kendisi ifade etmiştir. Cumalı ailesine çok düşkündür bu yüzden şiirlerinde annesinden ve kardeşlerinden bahseder. Bir başka kitabı *Denizin İlk Yükselişi*'nin düzeltmelerini Naim Tirali yapmıştır. Cumalı, kitabın düzeltmeleri bittikten kısa bir süre sonra rahatsızlandığını Tirali'ye mektupla bildirmiştir. Fakat Tirali hem tembellikten hem de Cumalı'ya hastalığı yakıştıramamasından dolayı bir türlü geçmiş olsun telgrafi çekememiştir. Bu yazıyla ihmalini de affettirmeye çalışmıştır.¹²⁰

¹¹⁹ Naim Tirali. (1988). Günlük. *Türk Dili Dergisi*, 3: 35.

¹²⁰ Naim Tirali. (1955). Şu Bizim Sanatçı Dostlar- Necati Cumalı. *Yenilik*, 25: 18-22; Naim Tirali. (2001). Necati Cumalı: Yazarlık mı, Avukatlık mı?. *Türk Dili Dergisi*, 84: 36-39.

4.13. Oktay Akbal [1923]

Akbal, Tirali'nin çok değer verdiği yakın bir dostudur. İlk defa *Servet-i Fünûn* dergisinde karşılaşmışlar, üniversite yıllarında Haylayf Pastanesi'ndeki toplantılarla dostlukları oluşmuştur. O günlerde Akbal'ın ilk öykü kitabı *Önce Ekmekler Bozuldu* çıkmıştır. O dönemde tifo hastalığına yakalanan Akbal'ı ziyarete gittiklerinde yanlarında bir *Ulus* gazetesi götürmüşler ve Nurullah Ataç'ın kitap hakkında yazdığı yazıyı göstermişlerdir. Akbal için Ataç'ın ne derece önemli olduğunu bilen arkadaşları bu yazının ona iyi geleceğini düşünmektedirler. Tirali de *Önce Ekmekler Bozuldu* hakkında bir yazı yazmıştır. Aynı yazıda Suna'da, Cennet Bahçesi'nde, Elit Kahvehanesi'nde, Barba Lokantası'nda geçirdikleri güzel günleri yâd etmiştir.

Akbal, birçok gazete ve dergi ile temasta olduğu için edebiyatla ilgili tüm olaylardan haberdar olmaktaydı. Fransa'da çıkan dergileri takip eder, kıyıda köşede kalmış dergilerde iki üç defa çıkan imzaları kolay kolay unutmazdı. Tirali, Yaşar Nabi Nayır'a (1945 ya da 46'da) bir yerde Oktay Akbal'dan bir vesileyle bahsetmiş, fakat Nayır, Akbal'ı tanımadığını söylediğinde Tirali, birçok yerde öyküleri yayınlanmış böyle değerli bir öykücüyü bir dergi sahibinin nasıl olup da tanımadığını hayretle karşıladığını belirtmiştir.¹²¹

4.14. Sabahattin Kudret Aksal [1920-1993]

Sabahattin Kudret Aksal'ın ölüm yıldönümü olması münasebetiyle kaleme aldığı yazısında onu, *Şarkılı Kahve* adlı kitabıyla tanıdığını, bir süre sonra da kendisiyle tanıştığını dile getirmiştir. Sözünü tartarak konuşan, dedikoduyu sevmeyen biri olan Aksal, felsefe öğrenimi gördüğü için olaylara bilgece yaklaşmış, bunu yaparken de her yazısında ve şiirinde dili adeta bir oya gibi işlemeyi ihmal etmemiştir. Tirali'nin Aksal'la ilgili bir pişmanlığı olduğu da bu yazıyla gün ışığına çıkmıştır. Aksal'ın rahatsızlığı döneminde onu öyle görmeye dayanamayacakları için ne Tirali ne de Oktay Akbal ziyaretine gitmişlerdir. Fakat ne kadar zor olursa olsun onu son kez görüp vedalaşmaları gerektiği düşüncesini taşımaktadır ve bu görevi yerine getirememenin derin üzüntüsünü yaşamaktadır.¹²²

¹²¹ Naim Tirali. (1955). Şu Bizim Sanatçı Dostlar- Oktay Akbal. *Yenilik*, 28: 13-14.

¹²² Naim Tirali. (1997). Günlük, Sabahattin Kudret Aksal'ı Anarken. *Türk Dili Dergisi*, 61(11):42-43.

4.15. Aziz Nesin [1915-1995]

1 Mart 1987'de *Hürriyet* gazetesi için Emin Çölaşar¹²³ Aziz Nesin ile konuşmuştur. Sanatçı, yazarlık üstüne şunları söylemektedir:

"Aslında yazarlık mucize gibi bir şey. Havadan sesler toplar gibi, birtakım sözcükler bulup, insanların ilgisini çeken olaylar yaratıyorsunuz. Burada sizin yardımcınız yok. Hatta yardımcı sandığınız insanlar da size zarar verir. Karınız zarar verir, sevgiliniz zarar verir. Yani bu iş, doğururken kadının yalnızlığına, ölürken insanın yalnızlığına benzer bir anlamda. Yazı yazmak dünyanın en saygın emeğidir. Yazarın kazandığı para da, dünyanın en helâl kazancıdır. Çünkü yazar bir şey yazarken hiç kimseyi sömürmez. Olsa olsa kendi kendini sömürür. Çünkü yazdı esere beynini, kanını, canını, alın terini koyar".¹²⁴

Tirali, bu konuşmayı aynen alıntılararak günlüğüne eklemiştir.

5. ÖDÜLLER, KİTAP SERGİLERİ VE KOTALAR

Tirali, Nobel Ödülleri hakkındaki yazısında Nobel'in siyasi etkilerle verildiğine ve bu konuda ciddi eleştiriler yapıldığına değiniyor. 1901'den beri bu ödül beş farklı dalda sahiplerini bulmaktadır; fakat en çok göze çarpan ve eleştirilen edebiyat dalıdır. Adı sanı daha önce duyulmamış şairlere ya da yazarlara Nobel verildiğinde herkesin gözünde büyük bir şüphe uyandığının, iyi sanatçıların hepsinin popüler olması gerekmediğinin ama ödül alan sanatçıların eserlerinin sıkı bir şekilde eleştirilmesinin doğal olduğunun üstünde durmuştur. Son yıllarda Nobel alan şairlerin ödülü, hangi kriterleri sağlayarak aldıklarını anlamadığını, çok daha iyi yazan Türk şairlerin birkaçının ismini hemen verebileceğini dile getirerek ödüle olan güvensizliğini de belirtmiştir.¹²⁵

Türkiye Edebiyatçılar Birliği'nin düzenlediği birinci kitap sergisinden bahsediyor. Türkiye'de kitap okumak halk tarafından en çok ihmal edilen konuların başında gelmektedir. Okur-yazar oranındaki düşüklük ve aydınların içinde bulunduğu ekonomik sıkıntılar Tirali için mazur görülecek bir durumdan çok bahane olarak değerlendirilmiştir. Cumhuriyetin kuruluşu döneminde devletin de desteğiyle oluşturulan sanat eserleri ve kültürel hayat yazar için hayret uyandırıcıdır. Çünkü birçok imkânsızlık içinde başarılımıştır ve önceliğini kaybetmemiştir. Oysa bu yazının yayımlandığı 1959 yılında, artık cumhuriyet ve belirli değerler yerine

¹²³ Yazıda adı Emin Çölaşar olarak geçen kişinin Emin Çölaşan olduğunu ve bir dizgi hatası yapıldığını düşünüyoruz.

¹²⁴ Naim Tirali. (1987). Günlük. *Varlık*, 959: 26.

¹²⁵ Naim Tirali. Nobel ve Türk Şairleri. *Vatan*, 9.11.1959.

oturmuştur. Kültür ve sanat hayatının daha çok ön plana çıkması gerekirken en çok ihmale uğrayan alan o olmuştur. Siyasi partiler kolay oy kazanma peşinde olduklarından kültür ve sanat yoluyla kazanacakları insanlardan feragat etmişlerdir. Çünkü bu yol uzun ve meşakkatli bir yoldur. Paris'te öğrenci iken katıldığı bir kitap satış gününden bahsederek yüzlerce Parislinin kitap imzalatmak ve sevdikleri yazarları görmek için uzun kuyruklar oluşturmasını imrenerek anlatmıştır. Türkiye'de ise bu uzun kuyrukları ancak seneler sonra görebileceğimizi ama buna olan inancını da kaybetmediğini belirtmiştir.¹²⁶

İstanbul Kambiyo Müdürlüğü, Kitapçılar Birliği'ne bir tezkere göndererek, dışardan her çeşit kitap, dergi ve gazete ithaline son verilmesini istemiştir. Bu kararın alınmasının malî sebepleri olduğu, bundan böyle sadece ABD yayınlarının Türkiye'ye gireceği haber verilmiştir (bunu olanaklı kılacak belirli hesaplar olduğu için). Tirali, kendi kendine yetecek ya da savaş şartları altında yaşayan bir ülke için bunun geçerli olabileceğini, mahalle bakkallarının bile vitrinlerinde ithal viskiler varken, yurt dışından gazete ve dergilerin gelmesinin yasaklanmasını son derece saçma ve gaddarca bulmaktadır. Devlete düşen özellikle Türkiye gibi kalkınma hareketi içinde olan bir ülkede yapılması gereken, yurtdışından gelen gazete ve dergi sayısını arttırmak, halkın kültür seviyesini yükseltmek, batı ülkelerine yetişecek düzeye gelmesine olanak yaratmak olmalıdır. Tirali, bir ülkede viski ithali için döviz bulunup gazete, dergi ithali için bulunmuyorsa bu ülkenin geleceği hakkında ciddi endişeler taşımanın yanlış olmayacağını vurgulamıştır.¹²⁷

DP tarafından yabancı eserlere konulan kota ihtilâl hükümeti tarafından kaldırılmış ve Tirali'ye göre böylece çok yerinde bir karar verilmiştir. Çünkü yabancı dille yazılmış gazete, dergi ve kitaplardan dünya meselelerini, bilimsel ve teknik bilgileri takip etmek gerekmektedir. Aydınların daha nitelikli eserler ortaya koyması, daha faydalı tespitlerde bulunması için yabancı dilde yazılmış kitaplar vazgeçilmez kaynaklardır. Batı uygarlığını daha iyi anlamak istendiğinde onların dillerinde yazılmış eserleri okumak şarttır. Ancak bu şekilde Batı medeniyetini gerçekten anlayabiliriz ve bize faydalı olan taraflarından yararlanabiliriz.¹²⁸

¹²⁶ Naim Tirali. Karpuz Sergisi Değil Kitap Sergisi. *Vatan*, 04.07.1959.

¹²⁷ Naim Tirali. Viski ve Kitap. *Vatan*, 18.07.1959.

¹²⁸ Naim Tirali. Viski Yerine Kitap. *Vatan*, 13.07.1960.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

GAZETECİLİĞİ

1. GAZETECİLİK YILLARI

Naim Tirali, muhabirlik, köşe yazarlığı, başyazarlık gibi gazetecilik mesleğinin hemen her kademesinde çalışmış, *Yeşilgireson*, *Karadeniz Postası*, *Vatan* ve *Tasvir* gibi gazetelerin sahibi ya da kurucusu olarak Türk basın tarihinde saygın bir iz bırakmıştır. Yazmaya ilgisi çocukluk yıllarında başlayan Tirali, hukuk öğrenimi görmesine rağmen mesleğini yapmamış, yazmaya ve gazeteciliğe yönelmiştir. Onun daha küçük yaşlarda dedesinin yazıhanesindeki daktilo ile çıkardığı ilk gazete, sonraki yıllarda Galatasaray Lisesinde hazırladığı Fransızca ve Türkçe dergiler amatör yayınlar olmasına rağmen Tirali'nin başarılı gazetecilik yaşantısının ilk sinyalleri olma özelliği taşımaktadır.¹²⁹

Sanatçı, üniversiteye başladığı yıl gazeteciliğe de adım atar. Galatasaray Lisesinden bazı hocalarının yardımıyla 1946'da *Tasvir* gazetesinde stajyer muhabir olur. Burada 5-6 ay kadar çalıştıktan sonra Giresunlu arkadaşı Ali Avni Öneş'in teklifini (babasının koyduğu 300 liralık sermaye ile) kabul ederek 1947'de Giresun'da *Karadeniz Postası*'nı çıkarır. Bu gazete iki yıl boyunca yayımlanır.¹³⁰ Basımına bir süre ara verilen gazete 1959 yılında yeniden yayımlanmaya başlar.¹³¹ Tirali'yi 1956 yılından itibaren *Vatan* gazetesinin ortağı olarak görürüz.¹³² Günlük yazılar yazmaya ise 1959 yılında başlar. 1962 yılında Tirali gazetenin sahibi olur.¹³³

"1956'da Vatan gazetesi ile ilgili bir duyum alırlar: '150 bin liralık bir hisse satılacağı haberi geldi. Oktay Akbal [1923] ve Fazıl Hüsnü [1914-2008], Vatan'da çalışıyordu. Oktay Akbal, '10 bin liralık hisse alabilirim' dedi. Fazıl Hüsnü'nün durumu daha iyiydi. 40-50 bin liralık da belki o aldı. Kalanını da 60 veya 100 bin lira belki, -gazetenin yüzde

¹²⁹ Cemal A. Kalyoncu. (2000). 2. Mahmud. *Aksiyon*, 309: 44.

¹³⁰ Kalyoncu. a.g.m., s.44.

¹³¹ Naim Tirali. Tatil Dönüşü. *Vatan*, 28.09.1959.

¹³² Oktay Akbal. Gerçek Düşten de Beter. *Vatan*, 30.01.1960.

¹³³ Naim Tirali. (1965). Birkaç Söz. *Devrimden Önce Devrimden Sonra*. Yenilik Basımevi, İstanbul, s.2.

onuna denk geliyor- almayı da ben taahhüt ettim. Eski yöneticilerle mutabık kaldık. Ben de magazin sekreteri olarak işe başladım.”¹³⁴

Vatan gazetesi 1945’li yıllarda Demokrat Parti’nin adeta bir sözcüsü gibidir.¹³⁵ Ancak bu, daha sonraki yıllarda değişir. Amerikalı gazeteci Eugene Pulliam¹³⁶, Türkiye’ye geldiği dönemde Adnan Menderes[1899-1961]’le görüşmek istemiş, fakat görüşememiştir.¹³⁷ Ülkesine döndüğünde bu durumu eleştiren “On İkiye Çeyrek Var” adlı yazıyı¹³⁸ *Indianapolis* gazetesinde¹³⁹ kaleme almıştır. Tirali de, Başbakan’ı eleştiren bu yazıyı yayımladığı için 24 Temmuz 1959’da 16 ay¹⁴⁰

¹³⁴ Cemal A. Kalyoncu. (2000). 2. Mahmud. *Aksiyon*, 309: 44. Ahmet Emin Yalman [1888-1972] *Vatan* gazetesinden ayrıldıktan sonra *Hürvatan*’ı çıkarmaya başlamıştır [Tarık Dursun K.. Naim Tirali ‘Düşçübaşımız’. *Varlık* [Nakleden: Naim Tirali. (2000). *Şapkasını Yiyen Bakan*. Yön Yayıncılık, İstanbul, s.274]. 1 Şubat 1961 tarihli *Karadeniz Postası*’nda Ahmet Emin Yalman’ın *Vatan*’dan ayrıldığı ve gazetenin başına Naim Tirali’nin geçtiği haber verilmiştir. Aynı yazıda Yalman’ın *Yeni Vatan* adlı bir gazete çıkaracağı da belirtilmiş ama gazete *Hürvatan* olarak çıkmıştır. 2 Şubat 1961 tarihli *Karadeniz Postası*’nda Tirali, Ahmet Emin Yalman’ın gazeteden kendi rızasıyla ayrıldığını, işine son vermeyi düşünmediklerini, son hareketiyle bunu kendisinin yaptığını belirtmiş, Yalman’la aralarında bir sorun olmadığını beyan etmiştir. Yeni idare heyeti Ahmet Emin Yalman’a teşekkür edip bundan sonraki işlerinde başarılar dilemiştir. Gökşin Sipahioğlu [1926], Ahmet Emin Yalman’la aynı grupta yer alıp, Tirali-Yalman sorununu birinci dereceden yaşamış olduğu için, o dönemde ortaya çıkan durumla ilgili düşüncelerine başvurulması gereken önemli bir gazetecidir. Bir konuşmasında Naim Tirali ve ekibinin onları gazeteden attıklarını iddia etmiş, *Vatan*’ı Türkiye’nin ikinci gazetesi yaptığını, basındaki en büyük reform olan erken baskının onun eseri olduğunu dile getirmiştir. [Yener Süsoy. Gökşin Sipahioğlu: ‘Türkiye’de Erken Baskı Reformunu Ben Yaptım. *Hürriyet*, 29.11.1999]. Naim Tirali, bu suçlamalara karşı kendini şöyle savunmuştur: “Bu sözler gerçeği yansıtmamaktadır. Anımsayabildiğim kadarıyla, ne Ahmet Emin Yalman’ın, ne Gökşin Sipahioğlu’nun, ne de başkalarının işlerine son veren bir yönetim kurulu kararı söz konusudur. Ne var ki, *Hür Vatan*’ı çıkarmak girişiminde bulunanlarla pazarlığa da oturamazdık...Gökşin Sipahioğlu’nun, erken baskı ve erken göndermeyi gerçekleştirerek, *Vatan*’ın satışını yükselttiği ise doğrudur. Ama bu iyi niyetli çaba, giderleri artırdığı için, kısa bir süre sonra bastıran parasızlık, gazetenin ortaklar arasında satışa çıkarılması kararının verilmesine neden olmuştur” [Naim Tirali. (2000). Yazmak ya da Yazmamak. *Karanlığa Işık Tutmak*. Yön Yayınları, İstanbul, s.6].

¹³⁵ Yakup Kadri Karaosmanoğlu [1889-1974], *Vatan* gazetesinin 1945 ile 1950 yılları arasında Demokrat Parti’nin merkezi olduğunu, beyannamelerin çoğunun burada hazırlanıp yayımlandığını, parti üyelerinin konuşmalarının tam metnine sadece *Vatan* aracılığıyla ulaşıldığını dile getirmiştir. Aynı yazı şöyle devam etmektedir: “Bu münasebetle, Ahmet Emin Yalman’ın, bir de, 1950 Mayıs seçimlerinin ertesi günü çıkan başyazısını hatırlıyorum. O ne parlak bir “zafernâme” idi. Yalman, en samimi, en hararetili bir tonla bize, artık hürriyete kavuştuğumuzu; bundan böyle önümüzdeki yolun saadet, refah, hak ve adalet yolu olduğunu müjdeliyordu. İyimserlikle sevinç hiçbir yazarın kaleminden böylesine coşkun bir çağlayan halinde akmamıştı. *Vatan* gazetesi başyazarının bu cezbisi kaç zaman sürdü, bilmiyorum. Herhalde pek uzun değil”. Bir süre sonra (DP iktidarının ikinci ya da üçüncü ayı) Yalman aksaklıkları dile getirmek istediğinde partiden şiddetli tepkiler almış ve o günden sonra DP’nin gözünde *Vatan* bir muhalefet gazetesi hâline gelmiştir. “Resmî çevrelerde ‘fikir ve söz hürriyeti’, ‘insan hakları’, vs gibi dövizler gittikçe itibardan düşmeye yüz tutmuştu. İktidar erkânının etrafını, eski idealistlerin yerine -yine Yalman’ın kullandığı tabirlere göre- birtakım ‘mideciler’ ve ‘vurguncular’ almıştı. Tenkide tahammülsüzlük gittikçe artıyordu”. [Yakup Kadri Karaosmanoğlu. Bir Basın Dâvası Üzerine. *Ulus*, 22.12.1959].

¹³⁶ Alpay Kabacalı. Yaşama Çağırın Öykü. *Cumhuriyet*, 19.06.1989.

¹³⁷ Sibel Güneş. Park ve Öykücülüğü Üzerine Naim Tirali’yle Söyleşi. *Yankı* [Nakleden: Naim Tirali. (1998). *Park*. 5.Baskı, Yön Yayınları, İstanbul, s.126].

¹³⁸ *Tanzimat’tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi*. (2003). YKY, İstanbul, s.990.

¹³⁹ Alpay Kabacalı. Yaşama Çağırın Öykü. *Cumhuriyet*, 19.06.1989.

¹⁴⁰ Verilen 16 aylık bu ceza söz konusu yazıda 16 yıl olarak yanlış ifade edilmiştir. [Necati Güngör. (1995). Naim Tirali ile Piraziz’de. *Hürriyet Gösteri*, 181: 46].

hapis cezasına çarptırılmış, verilen cezayı çekmek üzere 12 Şubat 1960'ta cezaevine girmiştir.¹⁴¹ 27 Mayıs İhtilâli ile serbest kalmış, *Vatan* gazetesi de bir ay süreyle kapatılmıştır.¹⁴² Bu yazı "On İkiye Çeyrek Var" adlı yazıdır.¹⁴³ Cumhuriyet döneminde mahkeme kararı ile kapatılan ilk günlük gazete *Vatan* olmuştur.¹⁴⁴

¹⁴¹ Dostları o günlerde Naim Tiralî'nin üzüntüsünü hafifletmek ve ona destek olmak için telgraflar ve mektuplar göndermişlerdir: Sabahattin Batur'un Telgrafi. 18.12.1959. (Ankara); İsmet İnönü'nün Telgrafi. 15.01.1960. (Yenişehir); İlhan Berk'in Telgrafi. 03.02.1960. (Antalya); CHP Mersin İl Kongresi Başkanı Avukat Fethi Elgün'ün Telgrafi. 08.02.1960. (Mersin); Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın Telgrafi. 18.02.1960. (İskenderun); İhsan Ada'nın Telgrafi. 18.02.1960. (Ankara); Erol Aksoy'un Telgrafi. 19.02.1960. (Ankara); Mustafa Ekmekçi'nin Telgrafi. 19.02.1960. (Ankara); Erol Ülgen'in Telgrafi. 19.02.1960. (Ankara); Keşap Merkez Nahiye Kongresi Adına Kaya Ekmekçi'nin Telgrafi. 21.02.1960. (Giresun); CHP Espiye İlçe Kongre Başkanı Avukat Selahattin Güvenç'in Telgrafi. 27.02.1960. (Espiye); Ahmet Emin Yalman'ın Telgrafi. 28.02.1960. (İstanbul); Ahmet Emin Yalman'ın Mektubu. 20.03.1960; Ahmet Emin Yalman'ın Tiralî'ye İkinci Mektubu. 31.03.1960; Ahmet Emin Yalman'ın Telgrafi. 16.04.1960; Oktay Akbal'ın Paris'ten Gönderdiği Kartpostal. 25.04.1960.

¹⁴² Arslan Kılıç. (2000). İnsanoglundan Ümit Kesilmez. *Şapkasını Yiyen Bakan*. Yön Yayınları, İstanbul, s.8. *Vatan* gazetesi 16 Aralık 1959 Çarşamba günü kapatılmıştır. "...Temyiz Üçüncü Ceza Dairesinin 8.12.1959 tarih, 10644 kararı ve 15284 sayılı ilâmı ile, 5680 sayılı kanunun 30/5 maddesine göre, *Vatan* gazetesinin bir ay müddetle kapatılmasına...''Ahmet Emin Yalman'ın, Selâmi Akpınar'ın ve Naim Tiralî'nin tevkif emirleri, posta vasıtası ile kendi adreslerine bildirilecek ve bir hafta içinde teslim olmaları istenecektir" [Gazap Rüzgârı. *Mim*, 23.12.1959]. *Vatan* gazetesi 19 Ocak 1960'ta yeniden yayın hayatına başlamıştır [Telgraflar. (2000). *Karanlığa Işık Tutmak*. Yön Yayınları, İstanbul, s.374].

Naim Tiralî'nin cezaevine girişi ve orada geçirdiği süre zarfında yaşadıklarıyla ilgili daha fazla bilgi için bk.: Telgraflar. (2000). *Karanlığa Işık Tutmak*. Yön Yayınları, İstanbul, s.374-378; Birkaç Söz. (1965). *Devrimden Önce Devrimden Sonra*. Yenilik Basımevi, İstanbul, s.2; Giderayak. *Vatan*, 08.02.1960; Yeniden Başlarken. *Bayram*, 08.06.1960; Onlara Lâyık Olabilmek İçin. *Vatan*, 11.06.1960; Devrimin İlkeleri ve Bazı Yeni Kanunlar. *Vatan*, 09.07.1960; Aydınların Savaşı. *Vatan*, 03.08.1960; Oktay Akbal. Pulliam'ı Kim Hatırlar?. *Cumhuriyet*, 25.06.1983; Egemen Bostancı. Tiralî Gidiyor. *Akis*, 03.02.1960; Naim Tiralî'ye Gönderilen Telgraflar Devam Etmekte. *Karadeniz Postası*, 22.02.1960; Naim Tiralî'nin Sahil Palasta İlk Sekiz Günü. *Karadeniz Postası*, 26.02.1960; Naim Tiralî 3 Ayını Doldurdu. *Karadeniz Postası*, 18.05.1960; Naim Tiralî'nin Teşekkürü. *Karadeniz Postası*, 29.05.1960; Naim Tiralî Bugün Gidiyor. *Karadeniz Postası*, 03.06.1960; Naim Tiralî'nin İnfaz Evrakı Geldi. *Karadeniz Postası*, 08.02.1960; Naim Tiralî Bugün Giresunda Olacak. *Karadeniz Postası*, 27.01.1960; Naim Tiralî Dün Giresuna Geldi. *Karadeniz Postası*, 28.01.1960; Necdet Semizoğlu. Hasan Tiralî'nin Mahkûmiyeti. *Karadeniz Postası*, 01.02.1960; Naim Tiralî Dün Savcılığa Müracaat Etti. *Karadeniz Postası*, 29.01.1960; Naim Tiralî Yarın Giresuna Geliyor. *Karadeniz Postası*, 26.01.1960; Naim Tiralî Salı Günü İstanbuldan Ayrılacak. *Karadeniz Postası*, 23.01.1960; İhtilâl Günü'nü Yeniden Yaşamak. *Karadeniz Postası*, 05.06.1961; İhtilâl Günü'nü Yeniden Yaşamak. *Karadeniz Postası*, 06.06.1961; İhtilâl Günü'nü Yeniden Yaşamak. *Karadeniz Postası*, 07.06.1961; Ahmet Emin Yalman'ın Telgrafi. 16.04.1960; Oktay Akbal'ın Paris'ten Gönderdiği Kartpostal. 25.04.1960; Ayhan Yetkiner. 13 Yıl Önce. *Barış*, 28.05.1973; Orhan Karaveli. (1982). Adnan Menderes'le Amerika. *Kişiler ve Köşeler*. Koza Yayıncılık, İstanbul, s.102-103; Bir Genel Af Şart Olmuştur. *Vatan*, 12.06.1960; Hapishanedeki Dostlarıma Mektup. *Vatan*, 26.12.1960; Bulancak Cezaevini Ziyaret. *Vatan*, 29.07.1960; [Tarık Dursun K.. Naim Tiralî 'Düşçübaşımız'. *Varlık* [Nakleden: Naim Tiralî. (2000). *Şapkasını Yiyen Bakan*. Yön Yayıncılık, İstanbul, s.278]. Oktay Akbal. Gerçek Düşten de Beter. *Vatan*, 30.01.1960; Çetin Altan. Çilekeşler Zinciri. *Milliyet*, 18.12.1959; Nadir Nadi. Görünen Köy. *Cumhuriyet*, 20.12.1959; Falih Rıfkı Atay. Milletlerarası Teşhis Altında. *Dünya*, 22.12.1959; Yakup Kadri Karaosmanoğlu. Bir Basın Dâvası Üzerine. *Ulus*, 22.12.1959; Mehmet Ohri. *Vatan* Kapanırken. *Yeni And*, 18.12.1959; Bedîî Faik. İnat ve Gurur. *Dünya*, 22.12.1959; Falih Rıfkı Atay. Bir Faydasını Görüyorlar mı Sanki. *Dünya*, 29.12.1959; Basın Suçları ve Meslek Sorumluluğu. *Vatan*, 17.08.1959.

¹⁴³ *Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi*. (2003). YKY, İstanbul, s.990.

¹⁴⁴ Mehmet Ohri. *Vatan* Kapanırken. *Yeni And*, 18.12.1959. 12 Şubat 1960 olarak verilen cezaevine giriş tarihine Naim Tiralî'nin kendi yazısında 17 Şubat 1960 olarak rastlıyoruz. Cezası 16 ay olmasına

Yazar o dönemde olanları şu sözlerle anlatmıştır:

“O günler Türkiye’nin Amerika ile en yakın olduğu günlerdi. Türkiye için de ‘Küçük Amerika’ olmalı diyorlardı. Ve bu dönemde Amerika’da yayımlanan bir yazı yüzünden bizi mahkum ettiler. Hatta ben savunmamı şöyle yaptım. Madem, dedim, burada bu yazıyı yayımlamak suç, yazıyı Amerika’da da yargılayın dedim”.¹⁴⁵

Pulliam’ın tenkit yazısı beraberinde hapis cezaları da getirmeye başlayınca dış basının ilgisi de Türkiye’ye yönelmiştir. Suçlama “Başbakanı küçük düşürücü neşriyatta bulunmak” şeklinde belirlenmiştir. İngiliz *Times* gazetesi ‘Bir gazetenin kapatılması, okuyucularının cezalandırılması demektir’ ifadesiyle verilen kararın yanlışlığını vurgulamıştır. *Guardian* gazetesi ise söz konusu baskıları göz önüne alarak ‘Türk gazetecileri üstün bir cesaret göstermişlerdir’ demiştir. Sadece İngiliz basını değil dünyanın birçok yerindeki basın da bu konuyla yakından ilgilenmiştir.

Aynı dönemde benzer yazılar ve karikatürler yüzünden *Kim*, *Vatan* ve *Ulus* kapanmış, *Kervan*’ın kapanma kararı çıkmıştır. *Vatan*’dan 3, *Ulus*’tan 1, *Kim*’den 1, *Kervan*’dan 1 kişi hapis cezasına çarptırılmıştır.¹⁴⁶

Cezaevine girmeden önce yazdığı son yazı olan “Giderayak” (8 Şubat 1960) ile cezaevinden çıktıktan sonra yazdığı ilk yazı olan “Ateşi Yeniden Yakmak” (9 Haziran 1960) arasında tam 122 gün vardır. Naim Tirali bu süre zarfında *Vatan* gazetesinde hiç yazı kaleme alamamıştır.¹⁴⁷

Bir aydan kısa bir süre sonra yani 3 Ağustos 1960’tan 2 Şubat 1961’e kadar *Vatan*’da yazı yazmaya 6 aylık bir ara daha verdiğini görüyoruz. Oy çoğunluğu sağlayan hissedarların, 27 Mayıs’tan iki ay sonra, gazete yönetimine el koymalarıyla

rağmen cezaevinde 101 gün kalmıştır [Bir 17 Şubat. *Vatan*, 18.02.1961]. İki bilgiyi karşılaştırdığımızda öykücümüzün kendi yazısını esas almak daha doğru olacaktır. Bir başka yerde bu tarih yine 12 Şubat 1960 olarak karşımıza çıkıyor [Telgraflar. (2000). *Karanlığa Işık Tutmak*, Yön Yayınları, İstanbul, s.375]. *Karadeniz Postası*’nda cezaevine bir gün önce girdiği haberi verildiğinde tarih 18 Şubat’ı gösteriyor [Naim Tirali Dün Cezaevine Girdi. *Karadeniz Postası*, 18.02.1960]. Cezaevinden çıkış tarihi de 28 Mayıs 1960’tır [Naim Tirali Dün Cezaevinden Çıktı. *Karadeniz Postası*, 29.05.1960]. Her ne kadar İhtilâl sabahı belirtmesi 27 Mayıs olarak algılsa da İhtilâlden bir gün sonra özgürlüğüne kavuşmuştur. [Birkaç Söz. (1965). *Devrimden Önce Devrimden Sonra*, Yenilik Basımevi, İstanbul, s.2]. Kendi günlük yazılarının birisinden ise 26 Mayıs’ta cezaevinden çıktığını belirtmiştir. [Günlük. (1992). *Türk Dili Dergisi*, 31: 44].

¹⁴⁵ Sibel Güneş. Park ve Öykücülüğü Üzerine Naim Tirali’yle Söyleşi. *Yankı* [Nakleden: Naim Tirali. (1998). *Park*. 5.Baskı, Yön Yayınları, İstanbul, s.126].

¹⁴⁶ Gazap Rüzgârı. *Mim*, 23.12.1959.

¹⁴⁷ Tirali, *Karanlığa Işık Tutmak* adlı kitabında ön söz mahiyetinde yazdığı yazıda aynı süreye değinmiştir. Bu bilgiye rağmen gazete yazılarını bir araya getirdiği bu kitapta, yazarın *Bayram* gazetesinden alınmış, “Ateşi Yeniden Yakmak”tan bir gün önce yayımlanmış “Yeniden Başlarken” (8 Haziran 1960) adlı yazısına yer verilmiştir [Yazmak ya da Yazamamak. (2000). *Karanlığa Işık Tutmak*, Yön Yayınları, İstanbul, s.5].

Tirali'nin de içinde bulunduğu bir grup gazetecinin işine son verilmiş, 1961 Şubatının başında, ancak yargı kararıyla işlerinin başına dönebilmişlerdir.¹⁴⁸

Sanatçı, *Vatan*'dan ayrı bırakıldığı altı aylık süre zarfında bir grup CHP'li politikacının kendisinin yönetiminde çıkardıkları haftalık haber dergisi olan *Sözcü*'de düşündüklerini yazma fırsatı bulmuştur.¹⁴⁹ *Vatan* gazetesi 1961 yılında ikiye bölünmüştür.¹⁵⁰

Tirali, *Vatan*'ın hisselerini devrettikten sonra Almanya'da Türk işçilerine yönelik bir gazete projesi düşünmüş; fakat ne kadar başarılı olacağını kestiremediği için vazgeçmiştir. 1976-1981 yılları arasında *İktisat ve Ticaret* adıyla bir gazete daha çıkarmış ve bu, onun son gazetecilik macerası olmuştur.¹⁵¹

2. GAZETECİLİK HAKKINDAKİ DÜŞÜNCELERİ

2.1. Gazeteciliğin İlkeleri ve Anadolu Gazeteleri

Tirali'ye göre gazetecinin görevi yanlış bir sözü kamuoyuna duyurarak işin aslı öyle değildir, böyledir diyerek halkı uyarmaktır.¹⁵² Gazete çıkarırken en önemli

¹⁴⁸ Naim Tirali. Yazmak ya da Yazamamak. (2000). *Karanlığa Işık Tutmak*, Yön Yayınları, İstanbul, s.5.

¹⁴⁹ Tirali. a.g.m., s.6.

¹⁵⁰ Tirali, *Vatan*'ın bölünme hadisesini şöyle anlatır: “‘Hissedarlar ikiye ayrıldı. Ahmet Emin, Özcan Ergüder [1929] grubu ile Fazıl Hüsni, Oktay Akbal ve benim içinde olduğum bizim grup. Satılan bir 20 bin liralık hisse vardı. Fakat onu alan yönetime hakim olacaktı. Bizim 20 bin liraya aldırıp müşterek hareket edeceğimiz adama 40 bin lira vermişler, adam da gidip satmış. Bize getirse 50 lira vereceğiz. Sonra umumi heyeti toplayıp seçim yaptırılar ve bizim işimize son verdiler. Biz Yassıada duruşmaları sırasında altı ay gazeteden uzak kaldık. Ben daha önce çıkardığımız Karadeniz Postası, Oktay Akbal da Adana'da bir gazetenin kartı ile izledi Yassıada duruşmalarını.’ Tirali bu dönemi Halk Partililer'in çıkardığı Söz gazetesinde yazarak geçirir. Bir süre sonra Tirali ve grubu mahkemeye başvurarak haricen hisse alıp şirkete hakim olurlar: ‘Yönetim bize geçince onlar ayrılıp başka bir gazete çıkardılar.’ Fakat gazetede bu sefer başka bir ikilik baş gösterir: ‘Yalman ayrılınca İbrahim Çehrelî [1901-1983] diye Karadenizli bir işadamı ortağımız oldu. O da zamanla kadroya ehil olmayan kişileri aldırır bize. Çalışmak güçleşti. Sonra idare heyetinde karar alındı, gazete artık ortaklardan birine devredilsin diye.’ Gazete 27 veya 28 bin lira veren Naim Tirali'nin olur. Fakat iki-üç ay sonra o da ortak aramaya koyulur: ‘Ortak olarak CHP'li, Trabzon eski milletvekili Cemal Reşit Eyüboğlu'nu [1906-1988] buldum...Bu ortaklık da çok sürmez. Altı ayın sonunda Eyüboğlu'nda para olmadığını anlayan Tirali, yeni bir kararla gazeteyi Ankara'ya taşır. Ankara'da akşam gazeteciliği yapar, 1974 yılına kadar. Bu yıl tekrar İstanbul'a gelmeye karar verdiğinde biraz geç kalmıştır: ‘Baktık ki şartlar çok değişmiş, piyasaya girip tutunmak mümkün değil.’ Tam da o sırada Numan Esin [1929], satın almak için bir gazete arayışındadır: ‘Bir şirket kurduk. 700 binini Numan Esin karşıladı, 300 bin lirası da benim tarafımdan verildi.’ Fakat gazetede aşırı sol ve Kürtçülük aşikâr hale gelince Tirali, hisselerin tamamını elinden çıkarır: ‘Esin gazeteye hakim olamadı. Maoistler Marksistleri'i de alt etti ve boykot ilan ettiler. Ve Esin'i gazeteye sokmadılar. Ben de Esin'e bir mektup yazdım ve bu yapılanlardan kendimi sorumlu hissetmeye başlıyorum. Hissemi sana devredebeyim dedim.’ Numan Esin de sürdüremez ve bir süre sonra da gazetenin resmi ilan ve kağıt haklarını dört milyona İşçi Partisi'nin yayın organı Aydınlık gazetesinin sahiplerine devreder” [Cemal A. Kalyoncu. (2000). 2. Mahmud. *Aksiyon*, 309: s. 45].

¹⁵¹ Cemal A. Kalyoncu. (2000). 2. Mahmud. *Aksiyon*, 309: s. 45.

¹⁵² Naim Tirali. Denize Değil Derelere. *Vatan*, 06.09.1959.

faktör büyük sermayedir. Bir gazeteyi tutturmak için fikir, çalışma, ölkü tek başına yetmez. Büyük bir yazar kitlesi ve akla gelmeyecek birçok masraf için bu sermaye zorunludur. Onun kadar önemli olan ikinci faktör de dağıtma işidir. Gerek büyük şehirlere gerekse Anadolu'nun kasaba ve köylerine gazeteyi ulaştıracak dağıtım şirketleriyle işbirliği yapmak lâzımdır.¹⁵³

Yüksek tirajlı gazeteler, kapatılma korkusu yaşamamak ve türlü mali baskılar altında kalmamak için doğruları yazmak yerine daha çok ortayı bulan türden yazılarla kamuoyunu yanlış ya da eksik bilgilendirmekten çekinmezler.¹⁵⁴ Aynı yüksek tirajlı gazeteler maddi anlamda küçük ama fikren büyük olan Anadolu gazetelerini de ezmeyi ihmal etmezler. Naim Tirali bu konunun üstünde durarak gerçek anlamda basın hürriyetinin on beş yirmi bin basan gazetelerin yaşayabilmelerini sağlamakla gerçekleştirilebileceğini vurgular.¹⁵⁵

Türkiye'de, gazetecilerin işlerini yapabilmeleri için gerekli olan ortamın yaratılmamasından yakınır. Dünyanın bütün gelişmiş ülkelerinde gazetecilerin rahat çalışabilmeleri için her türlü imkân sağlanmaktadır. Doğru olan da budur:

“Özellikle demokrasinin hüküm sürdüğü her yerde, gazeteci bir kamu görevlisi diye kabul edilmiştir. Gazeteci, takip ettiği olayı kendi şahsı için değil, binlerce, milyonlarca okuru adına takip etmektedir. Demokrasi, bir gizlilikler rejimi olmadığına göre, gazeteci devletin güvenliği ile ilgili bulunmayan her hususu öğrenmekte kolaylıklarla karşılaşmalıdır ki, yazacağı haberi doğru yazsın.”¹⁵⁶

Parti gazetelerinden bahsederek ölçünün parti politikasına göre ayarlandığını, genel kitleye hitap etmekten çok iktidarı över nitelikte haberler yapıldığını, partinin tutumuna ters düşen haberlerin ise görmezden gelindiğini belirtmiştir. Gazetecilik hakkında gelişmiş ülkelerle Türkiye arasındaki farklara değinmeyi diğer yazılarında da sürdürmüştür. Meslek ahlâkı konusunu irdedeği bir yazısında Batılı ülkelerdeki gazetelerin görüş açıları farklı bile olsa bir olayın doğruluğunu ya da yanlışlığını saptırmadan verdiklerini belirtir.¹⁵⁷ Türkiye'de ise

¹⁵³ Naim Tirali. Gazetelerde Sermaye ve Dağıtım. *Vatan*, 27.07.1960.

¹⁵⁴ Tirali. a.g.m., 27.07.1960.

¹⁵⁵ Naim Tirali. Yazar Baban'ı Aratmamak İçin. *Vatan*, 23.04.1961. Çetin Altan [1927], Anadolu gazetelerinin kendisinde özel bir yeri olduğunu, ilk yazılarını Naim Tirali gibi *Yeşil Gireson*'a gönderdiğini dile getirmiştir. Onun gazetecilik yaşamını da şekillendiren bu gazete olmuştur. O dönemde yazdığı yazıları birilerine bir şeyler öğretmek kaygısıyla değil tamamen edebiyat aşkıyla ve tüm içtenliğiyle kaleme aldığını belirtmiştir. Refik Halit Karay [1888-1965], 1940'lı yıllarda *Yeşil Gireson*'da yazılar yazmıştır. Çetin Altan. *Taşra Gazeteleri. Güneş* [Nakleden: Naim Tirali. (1998). *Park*. 5.Baskı, Yön Yayınları, İstanbul, s.112-113].

¹⁵⁶ Naim Tirali. Yabancılar ve Yerliler. *Vatan*, 11.12.1959.

¹⁵⁷ Naim Tirali. Yazarlara Düşen. *Vatan*, 22.07.1959. “Olay, o sıralarda NATO Başkomutanı olan Eisenhower'in [1890-1969] Paris'te sokakta çekilmiş bir fotoğrafından çıkmıştı. Bir açık göz

aynı ahlâkın bulunmadığını, bazı gazetelerin iktidara şirin gözükmek adına olayları farklı yansıttıklarını dile getiriyor. İktidara yakın iki gazete Fransa ve Türkiye'yi kıyaslamış, Fransa'yı çok pahalı Türkiye'yi ise çok ucuz bulduklarını söylemişlerdir. İki yazının da satır aralarında okumamız gereken, dönem iktidarının ekonomiyi ne kadar başarılı bir şekilde yönettiğidir. Tirali ise, daha realist bir yaklaşımla, iki ülke arasında bahsedildiği kadar büyük bir fiyat farkı olmadığı, asıl problemin paramızın değerinin düşmesiyle ilgili olduğu tespitinde bulunuyor.¹⁵⁸

Osmanlı İmparatorluğu'nda 24 Temmuz 1908'de "Basında Öndenetim" uygulaması kaldırıldı. Her ne kadar o günden sonra 24 Temmuz Türkiye'de "sansürün kaldırıldığı gün" olarak kutlansa da Türkiye'de basın Osmanlı'dan başlayarak hemen her zaman siyasal iktidarların tehdidini üstünde hissetmiştir.¹⁵⁹

Naim Tirali, yıllar önce sansür kaldırılmış olsa dahi tam manasıyla bağımsız gazeteciliğin hâlâ yapılamadığını belirtmiş, gazetecilerin, sansürün var olduğu dönemlerde bile demokrasinin hüküm sürdüğü günlerdeki kadar çok cezaevine girmediklerini, gazetelerin çeşitli siyasi baskılar altında ezilmediklerini, o devirde sansürün keyfi değil, belirli kanun hükümlerine uymak için kullanıldığını, Tirali'nin yaşadığı günlerde ise boş sütunların tamamen yönetimlerin isteklerine göre belirlendiğini ifade etmiştir.¹⁶⁰

Tirali, Cezaevine girişiyle ilgili yaptığı yorumlarda olayın basit bir meslek sorumluluğuyla ilgili olduğunu vurgulamıştır. Yürürlükte olan Basın Kanunu değiştirilmedikçe, mesleğini dürüstçe yapan gazeteciler, sonunda cezaevine gireceklerini bilseler dahi doğru bildiklerini yazmaktan çekinmeyeceklerdir. Bir caydırıcı olarak kullanılan bu cezadan yönetimlerin istediği sonucu alması ise imkânsızdır.¹⁶¹ (8 Mart) 1954 yılında Basın Kanunu kabul edilmiştir.¹⁶²

fotoğrafçı Generalin bir caddede karşıdan karşıya geçerken, yayalara ayrılan çivili işaretlere uymadığını saptamıştır. Ertesi gün sağcı Le Figaro'nun birinci sayfasında yayımladığı fotoğrafın altına şu anlamda bir şeyler yazılmıştı: Parisliler Gibi-Dün şehrimize gelen NATO Başkomutanı Eisenhower de bir caddede karşıdan karşıya geçerken, Parisliler gibi trafik kurallarına uymak gereğini duymamıştır. Yukarıda Generalin, işaretlerin dışında yürürken çekilen fotoğrafını görüyorsunuz. Buna karşılık, aynı günkü Komünist Partisi yayın organı L'Humanité ise, yine birinci sayfasında yer verdiği, aynı fotoğrafın altına, şu anlamda bir yazı yazmıştır: Daha ilk günden-NATO Başkomutanı Amerikalı General Eisenhower, dün Paris'e gelmiş, fakat daha ilk sokağa çıkışında, yukarıdaki fotoğrafta görüldüğü gibi, bir caddede karşıdan karşıya geçerken, Fransız trafik kurallarını hiçe saymıştır...Fakat dikkat ediniz lütfen, tamamen ayrı tutumda iki gazetenin de aynı fotoğrafa gereken önemi vermiş oldukları görülmektedir ki, bu da Batı'da parti gazeteciliğinde bile meslekî yönün ağır bastığını gösterir."

¹⁵⁸ Naim Tirali. Yazarlara Düşen. *Vatan*, 22.07.1959.

¹⁵⁹ Ahmet Çakır. Başlarken. *Radikal*, 22.07.2001.

¹⁶⁰ Naim Tirali. 'Sansür Öldü, Yaşasın Sansür!'. *Vatan*, 24.07.1959.

¹⁶¹ Naim Tirali. Basın Suçları ve Meslek Sorumluluğu. *Vatan*, 17.08.1959.

Sanatçı cezaevinden çıktıktan sonra yazdığı yazılarında, sık sık basın özgürlüğünden ve cezaevine giriş sebeplerinden bahsetmiştir. İhtilâl ile özgürlüğüne kavuşması da bu hareketin ona göre haklılığını bir kat daha arttırmaktadır.

“Ana hak ve hürriyetimiz davasının, son yıllardaki en cesur savunucusu basın, 27 Mayıs sabahı, özlemiyle yanıp tutuştuğu hürriyetine kavuştu”.¹⁶³ “Çok şükür, güvendiğimiz Türk Silâhlı Kuvvetleri, güvenimize lâyık olduğunu gösteren bir incelik ve ustalıklı, kazanın altındaki harlı politika ateşini söndürdü”.¹⁶⁴

İhtilâlle beraber ülkedeki dengeler değişmiş, Naim Tiralî'ye göre özgürlük her alanda kendini göstermeye başlamıştır. Basın da eskinin izlerinden kendisini kurtarmalı ve üzerine düşen görevleri yerine getirmelidir. Bu görevler memleket meselelerinin üstünde yeniden aynı hassasiyetle durmak, bunu yaparken de bir baskı unsurunun değil kendi vicdanının etkisiyle yazılarını kaleme almak olmalıdır demiştir. Bahsedilenleri yerine getirmekle yıllar sonra kavuşulan hürriyete de sahip çıkabileceklerini vurgulamıştır.¹⁶⁵

2.2. Gazeteciler Hakkında

Tiralî, önemli gördüğü olayları kaleme alırken gazetecilik mesleği için önemli olan kişileri de unutmamıştır. O dönemde bulunduğu görev itibarıyla de önem taşıyan Altemur Kılıç'ın yaptıkları ve yapması gerekenler hakkında yazılar kaleme almış, ölümüyle gazeteci camiasını yasa boğan Murat Kayahanlı'yı anmayı ihmal etmemiştir.

Altemur Kılıç'ın [1924] Basın Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğü görevine getirilişiyle ilgili bir yazı yazmıştır. Gazetecilik de yapmış olması bu görev için isabetli bir karar olduğunun ispatıdır. Basın meselelerinde meslekten olması sayesinde söyleyecekleri ve çözüm önerileri olacaktır. Bu zamana kadar bu göreve getirilenler arasında sadece Munis Faik Ozansoy [22 Mart 1911-1975] şair olması münasebetiyle basınla uzaktan da olsa alakalıydı. Tiralî de Kılıç'ın bu görevin altından başarıyla kalkmasını umarak, şans dilemiştir. Unutkan bir insan olduğunu da hatırlatarak görevi boyunca eski gazetecilik deneyimlerini hatırlamaması gerektiğini vurgulamıştır.

¹⁶² Nadir Nadi. Görünen Köy. *Cumhuriyet*, 20.12.1959.

¹⁶³ Naim Tiralî. Basının Kendi Kendini Kontrolü. *Vatan*, 18.06.1960.

¹⁶⁴ Naim Tiralî. Ateşi Yeniden Yakmak. *Vatan*, 9.06.1960.

¹⁶⁵ Naim Tiralî. Basının Kendi Kendini Kontrolü. *Vatan*, 18.06.1960.

Altınur Kılıç, göreve geldikten kısa bir süre sonra İstanbul Radyosu'nda otuz iki yıl önce çalışan üstatları bir araya getirerek onlara bir radyo programı yaptırmış ve birer küçük madenî mikrofon modeli armağan ederek sadece onların değil bu işe yıllarını vermiş diğer sanatçıların da kalbini kazanmayı başarmıştır. Böyle bir güzelliğe imza atan Kılıç'ı Radyo Gazetesi'ni düzeltmediği, partizanca yayınları engelleyemediği için eleştirmiştir.¹⁶⁶

Yıllarca yazı işleri müdürlüğü yapan Murat Kayahanlı'nın vefatının ardından yazdığı yazıda, mürettepler patron baskısı ile çalıştırılmamaya başlanınca başmüretteplik görevini üstüne alan Kayahanlıdan bahsetmiştir. Sıcakkanlı kişiliğinden dolayı herkes ona Murat Usta demektedir. Cenazesine katılan Tirali, oradaki büyük kalabalığa bakarak Murat Usta'nın ne kadar sevilen ve saygı gören biri olduğunu belirtmiş, onunla sadece bir merhabası olanların bile yüzündeki derin acıyı görmemenin mümkün olmadığını söylemiştir. Murat Kayahanlı genellikle akşam gazetelerinde çalışmış, Sendika ve Cemiyet toplantılarında meslektaşlarının haklarını en ateşli biçimde savunan kişi olmuştur. Tirali, yapacak daha çok şeyi olan gazeteci arkadaşını anarken, bu erken vedaya da sitem etmektedir.¹⁶⁷

2.3. Dizgi Yanlışları

Dizgi yanlışları konusuna da değinen Tirali, birçok sanatçının dizgi yanlışlarından şikayet ettiğini belirtmiştir. Üzerine espriler yapılmış dizgi yanlışları bile olmuştur. Bunlardan biri Süleyman Nazif ve Dr. Abdullah Cevdet arasında geçmiştir. Birgün Babıali Caddesini telaşla tırmanan Abdullah Cevdet, Nazif'le karşılaşır ve şöyle der: "Bir dizgi hatası yüzünden çok üzgünüm. Bu vatanın bir öksüzüyüm, şeklinde yazmıştım. Bir harf düşmesi ile, bu vatanın bir öküzüyüm diye çıkmış." Bunu duyan Nazif, bir kahkaha atarak, "Buna dizgi hâtası değil, dizgici sevâbı demek lâzımdır" demiştir.¹⁶⁸ Tirali, bu yazının içinde kendisinin de bir hata yaptığını ve dizgici arkadaşın gözünden kaçtığı için olduğu gibi yayınlandığını ifade etmiştir. Süleyman Nazif'in cümlesindeki sevâb kelimesi savâb olarak kullanıldığında ifade doğru şeklini alır. Nazif, "Bu bir sevâb-ı mürettep" değil "Bu

¹⁶⁶ Naim Tirali. Beş Küçük Mikrofon. *Vatan*, 03.11.1959.

¹⁶⁷ Naim Tirali. 'Murat Usta'. *Vatan*, 25.02.1961.

¹⁶⁸ Naim Tirali. Dizgi Yanlışları Üzerine. *Vatan*, 10.07.1959.

bir savâb-ı mürettip” demiş olmalıdır. Bu yanlışı fark eden bir başka dizgici olan Kâzım Özdilci’ye teşekkür etmiştir.¹⁶⁹

Naim Tirali, idealist bir ruhla gazetecilik mesleğini devam ettirmiştir. Yanlış yapılanmaların içinde yer almamaya çalışmış, güç kendisine geçtiğinde bunu altında çalışanları ezmek, daha önce güçlü olanı silmek niyetiyle kullanmamıştır. Okuyucularına, kendine göre doğru olanı, tarafsız kalmaya özen göstererek vermeyi ilke edinmiştir. Biz 2000’li yıllardan geriye baktığımızda hiçbir ihtilâlin ülkeyi ileri götürmediğini aksine her yeni askerî müdahalenin bizi daha geriye attığını görebiliyoruz. İhtilâl sayesinde demir parmaklıkların arkasından kurtulan Tirali’nin, o günün koşullarında sağlıklı bir yorum yapmasını beklemek ona haksızlık olur. Siyasi problemlerin askeri müdahalelerle değil, halkın sorunlarını daha iyi belirlemiş ve bunlara çözüm üretmiş, geride kalanın yaptıklarını geliştirmeyi, düşünmediklerini düşünmeyi ve icraata geçirmeyi hedeflemiş bir anlayışla mümkün olacağı, Türkiye’nin ancak bu şekilde çağdaş uygarlık düzeyine ulaşacağı bir gerçektir.

Tirali’nin çok önemseydiği basın özgürlüğü de bugün hâlen onun hayal ettiği gibi yaşanmamaktadır. Büyük sermaye önemini korumaya devam etmekte, büyük gazeteler Anadolu gazetelerini ezmeyi bir hak bilmekte, her zaman doğrular değil çoğunlukla güçlülerin görmek istedikleri yazılmaktadır. Yani 1950’li yılların ve bugünün dertleri benzerdir. Tüm bunlar da bu meselelerin yıllarca sadece konuşulduğunun ve çözüm üretilmediğinin göstergesidir.

¹⁶⁹Naim Tirali Hata İnsan İçindir *Vatan*, 16.07.1959. Naim Tirali’nin kendi yazılarında ve meslektaşlarının yazılarında dikkatini çeken diğer dizgi yanlışı örnekleri ve Türk dilinin arılaştırılması konusundaki düşünceleri için bk.: Hâfıza Yanıltır Kitap Yanıltmaz. *Vatan*, 20.07.1959; Günlük. (Mart-Nisan 2000). *Türk Dili Dergisi*, 77: 56-57; ‘İnkılâp’ Değil ‘İnkılâp’. *Vatan*, 21.07.1960; Ürkütülen Kurbağa. *Vatan*, 2.08.1960; Bir Garip Hastalık. *Vatan*, 28.03.1961; Günlük. (1985). *Çağdaş Eleştiri*, 4: 26; Naim Tirali’nin Günlüğü. (1987). *Varlık*, 952: 24; Naim Tirali’nin Günlüğü. (1986). *Varlık*, 949: 22.

BEŞİNCİ BÖLÜM

ÖYKÜLERİNİN İNCELENMESİ

1. OLAY ÖRGÜSÜ

“Olay örgüsü, romanın bünyesini oluşturan ve bu bünyenin en küçük ögesi olan ‘motif’ten ‘kişi’ye kadar bütün elemanlarını içine alan bir yapıdır”.¹⁷⁰ “Hikâye parça ise, olay örgüsü bütündür. Bir romanın kendi içindeki gelişimini, kişilerin konumunu, mekânın nitelik ve işlevini, zamanın mâhiyetini, nihayet güçlü ve güzel bir romanda varlığını gizliden gizliye hissettiren ritmi, bu ritmi hazırlayan nedenleri belirleyip açıklamak için olay örgüsüne bakmak gerekir”.¹⁷¹

1.1. Buluşma

“Buluşma”, 1940’lı yıllarda bir kadın ve bir erkeğin gerçekleştiremedikleri buluşmanın hikâyesini öyküleştirmiştir.

Öykü üç metin halkasına ayrılarak incelenebilir. Birinci bölümde, kadınla erkek buluşmanın bir gün öncesinde görüşmüş, sinemaya gitmişlerdir. Erkek, filmi ikinci kez izlemesine rağmen sıkılmamıştır. Bunda kadının payı çok büyüktür. Çıkışta, ertesi gün dansa gitme fikrini kadın öne sürmüştür. Böyle bir davetin ondan gelmesi erkeği hem heyecanlandırmış hem de çok memnun etmiştir. Büyük bir sabırsızlıkla buluşma noktasında kadını bekleyen erkek, onun başka iki erkekle gelip ona bir selam vererek geçip gitmesi üzerine tarif edilemez bir bozguna uğramıştır.

İkinci metin halkasında erkek, bu yenilgiyle evine dönerken gerçekleşmeyen bu buluşmayı hayal etmeye başlamıştır. Hayal edilen bu buluşmada bir gün öncesinden karar verildiği üzere önce dansa gidecekler ve cazın ağır temposuna kendilerini kaptırarak dans edeceklerdi. Yemek, duruma göre gecenin finali olacaktı. Eğer şanslıysa, gece, erkeğin odasında devam edecekti. Bunları

¹⁷⁰ Mehmet Tekin. (2001). *Roman Sanatı (Romanın Unsurları) 1*. Ötüken Yayınları, İstanbul, s.67.

¹⁷¹ Tekin. a.g.e., s.68.

düşünerek sokaklarda gezinen erkek, çaresizce bekâr odasına döner. Umutsuzluğu o kadar büyüktür ki ilgi duyduğu komşu kızının davetkâr tavırlarını bile görececek hâlde değildir. Bu karmaşık duygularla odasına çıkar ve bu sefer de odanın etrafını kuşatan seslerle boğuşmak zorunda kalır. Aşağı kattan gelen radyo sesi ve üst kattakilerin karyola gıcirtısı onu büyük bir kedere sürüklese de sonunda kendini rahatlatmanın bir yolunu bulur.

Üçüncü metin halkasında erkek, bu durumdan kurtulmak için elinde bulunan çözümlere bir göz atar. Böyle bir durumda kendini iyice bırakıp tuvalet ispiertosu çekerek sabaha kadar bağırarak ya da “öykücü Besim Akımsar’a¹⁷² uyararak” aşk acısını müshille tedavi etmek yollarını düşünür; ama bunları denemeyi uygun bulmaz. En sağlıklı yol, her şeyi tüm dürüstlüğüyle öyküleyerek zehrini akıtmaktır.

“Zaten oldum olası, itiraflarımızın içimizi İngiliz tuzundan daha iyi temizlediğine inanırım. Başka çare kalmadı. Sigara paketi tükenmeden, kaleme sarılarak, gerçekleşmeyen bir buluşmanın öyküsünü yazmağa başlamalı”¹⁷³

Anlatıcı bu tarz durumlardan kurtulmak için daha önce de yazıyı kullanmış olmalı ki gene aynı yola başvurup bu macerayı öyküleştirerek içini rahatlatmaya çalışacaktır.

Öykü şaşırtıcı bir sonla bitmiştir. Anlatıcı buluşmanın hikâyeleştirilmesine finalde karar vermiş, giriş bölümünde bu hikâyeyi vererek öyküye sondan başlamıştır. Böyle bir yol izleyerek hem okuyucuyu şaşırtmak istemiş hem de öyküye farklı bir hareket katmıştır.

Bu öyküde art zaman, kadın hakkında daha fazla detay öğrenmemiz için kullanılmıştır. Bu zaman aralığında kadının yaşı kadar dost değiştirdiğini, saçlarını o dönemde japonvari taradığını, erkeğin sevmediği ve eskidiğine sevindiğini vurguladığı siyah bir entari giydiğini ve kol kola yürüdüğü erkeklerin yanından güllükler dağıttığını belirtmiş, dış görünüşünde değişiklikler olsa da şuh yapısından bir şey kaybettirmediğini hissettirmiştir.

¹⁷² Besim Akımsar, 1920 Çeşme doğumludur. İzmir Ticaret lisesi mezunudur. Bir süre ticaretle uğraştıktan sonra Kovan Yayınevi’ni kurarak *Kovan* dergisini çıkarmıştır (1943). Bir ara *Dünya* gazetesinde yazar ve muhabir olarak çalışmıştır. Öyküleri *Fikirler* dergisinde de yer almıştır. *Mehmet Efendi Tuhaş Adamdır* (öyküler, 1959) yayımlanmış tek kitabıdır [İhsan Işık. (2002). *Türkiye Yazarlar Ansiklopedisi*, Elvan Yayınları, Ankara, s.58].

¹⁷³ Naim Tiralı. (1989). *Yirmibeş Kuruşa Amerika*. 3.Baskı, Cem Yayınevi, İst., s.8.

1.2. Büyük Cadde

“Büyük Cadde” adlı öyküde Büyük Cadde’nin hafta içi rutinliğine karşı hafta sonu hareketliliği tüm canlılığıyla verilmiştir. Büyük Cadde, esnafıyla, oturanıyla alışverişe geleniyle, gelip geçeniyle bir bütün olmuştur. Gündüzleri masum yüzünü gösteren cadde, tüm insanları sarıp sarmalayacak şefkate sahiptir. Kimseyi geri çevirmez ve hep güzel, ışıklı, renkli yönlerini gösterir. Bunları herkes kendi durumuna göre yaşar. Kimisi sadece vitrinlere bakar. İçeri girecek parası yoktur. Kimisi bayramdan bayrama da olsa caddenin nimetlerinden faydalanır. Kimisi de sabahtan akşama kadarki vaktini caddenin eğlence yerlerinde, lokantalarında, sinemalarında geçirir. Gece ise caddenin masum yüzü kaybolur. Farklı hesapların yapıldığı, başka kadınların, başka erkeklerin kaldırımlarında yürüdüğü bir yer olur. O kadınlara ve erkeklere sabah caddede rastlamak mümkün değildir. Başta da dediğimiz gibi herkes kendisine uygun olan payı alır Büyük Cadde’den.

1.3. Atlanta Barı

“Atlanta Barı”, anlatıcı ve üç arkadaşının felekten bir gece çalmak isterken başlarına gelen olayların konu edildiği bir öyküdür.

Grup, Amerikalı denizcilerin gittiği bir barda eğlenmek istemişlerdir. İçeriye girdiklerinde herkes bir bayan bulmuş dans etmekte, sohbet etmektedir. Anlatıcının ilgi duyduğu kızsız, Amerikalı bir denizciyle tutkuyla öpüşmekte ve ona yüz vermemektedir. Zaten bayanların çoğunu etraflarında topladıkları için Amerikalı denizcilere dış bileyen grup çıkardıkları patırtı ile müşterileri ve bar sahibini rahatsız etmiştir. Bu durum sonucunda polisle karşı karşıya kalmışlardır.

Kadınlar kendileriyle ilgilenen yakışıklı denizcilerden hoşnutlardır; fakat bar sahibinin asıl maksadı Türkiye’yi iyi bilmeyen bu gemicileri sarhoş edip tüm paralarını almaktır. Bu gerçeği su yüzüne çıkaran anlatıcının esmer arkadaşı olmuştur. Bar sahibi de onlardan kurtulmak için polisleri çağırıştır. Polise durumu açıklayan esmer adam sayesinde grup, başlarına bir iş gelmeden bardan çıkmayı başarır. Başta büyük bir kıskançlık besledikleri denizcilerin aptal yerine konmasını ve dolandırılmasını engelleyen gene anlatıcı ve arkadaşları olmuştur.

1.4. Yirmibeş Kuruşa Amerika

“Yirmibeş Kuruşa Amerika”da anlatıcı, zırhlıyı¹⁷⁴ gezmek için ödenen yirmibeş kuruşla adeta Amerika’yı da göreceğini düşünen insanların bu paha biçilmez deneyim(!) için birbirleriyle yarışmalarını öyküleştirmiş ve kendi bakış açısını da belli etmiştir.

İstanbul’un her gün başına gelmeyen bu olayı avantaja dönüştürmek isteyen ticaret kafasına sahip olan vatandaşlar da maddî durumlarına göre bu furyaya katılmaktadır. Parası çok olmayanlar 10 kuruş verip dürbünle “Amerika”ya uzaktan bakarken, yirmibeş kuruşa kıyanlar “Amerika”yı gezmektedirler.

Genç kız ve erkek de bu fırsatı kaçırmamış ve donanmayı gezmişlerdir. Anlatıcı, donanmayı gezenleri de tasvir etmiş ve Amerika’yı merak eden kesimin daha çok taşralı ya da kenar mahallelerde oturan kişilerden ve öğrencilerden oluştuğunu ifade etmiştir.

Kızla yaptıkları bu geziden aylar sonra donanma İstanbul’a yeniden geldiğinde aynı yere demir atmıştır. Fakat erkeğin ve kızın hayatları aynı şekilde devam etmemektedir. Ayrılmışlardır. Kız gemiyi davetiyeyle ona gezdirecek zengin birini bulmuştur. Erkekse kızı hâlâ unutamamanın verdiği melankolik psikolojiyle yaptıkları yirmibeş kuruşluk geziye özlem duymaktadır.

Öyküde, Amerikan donanmasıyla beraber boğazda demirlemiş olan Türk tarihi açısından büyük önem taşıyan Yavuz¹⁷⁵ adlı kruvazörden de bahsedilmiştir.

¹⁷⁴ Missouri zırhlısının Türkiye’ye gelişi ve yarattığı etkileri şöyle özetleyebiliriz: 1 Nisan 1946 günü Missouri zırhlısı Cebelitarık Boğazı’ndan Akdeniz’e girmiştir. Washington’da vefat eden Türkiye Büyükelçisi Münir Ertegün’ün cenazesini Türkiye’ye getiriyordu. İstanbul’da ise konukları iyi ağırlamak için hummalı bir çalışma sürmekteydi. “Gemi Dolmabahçe’ye yanaşacağı için Karaköyden Beşiktaş’a kadar bütün evler aynı renge boyandı. Taksim alanında ampullerden kocaman bir Missouri maketi yapılmış, geceleri ısırl ısırl yanmaktaydı. Ayrıca camilerin minarelerine İngilizce ‘Well Come Missouri’ yazan mahyalar asıldı. Türkiye’deki bütün genelevler taranarak en güzel kadınlar İstanbul genelevine taşındı. Ayrıca İstanbul genelevi en seçkin doktorların başkanlığında inceden inceye gözden geçirildi. Bütün kadınların temiz ve güzel elbiseler giyinmesi sağlandı. Missouri zırhlısı gidene kadar Türk erkeklerinin içeriye alınmaması emri verildi”.

5 Nisan 1946 Cuma sabahı Missouri Zırhlısı Dolmabahçe önünde demirledi. On binlerce İstanbullu ünlü zırhlıyı ve Amerikan askerlerini görebilmek için Dolmabahçe önüne gelmişti. Elçi’nin cenazesi kimsenin umurunda olmamıştı. Bu nedenle, ne zaman nasıl çıkartılıp nereye götürüldüğünü kimse göremedi.

“Bu arada binlerce Amerikan askeri İstanbul sokaklarına dökülmüştü. Amerikan askerleri güpegündüz yollarda, tramvaylarda, kızlara sarkıntılık etmeye başladılar. Karşı koyan, kadın, kız, nişanlı, kardeş Amerikan askerlerinden dayak yemezse de, polisten azar işitiyordu”. Ve nihayet Missouri Zırhlısı, 9 Nisan 1946 günü İstanbul’dan ayrıldı.[İlhami Yangın. Türkiye’deki Amerikan Rezaleti!. *Kırmızı Çizgi*, 25.07.2007].

¹⁷⁵ “Osmanlı Devleti’nin, seferberliğini tamamlamadan I. Dünya Savaşı’na katılmasına neden olan Yavuz ve Midilli, Rusların Karadeniz’deki egemenliklerini zayıflatmış, varlıkları ile itilaf devletlerinin Çanakkale’yi geçmek üzere giriştikleri savaşlar sırasında bu devletlerle, her zaman da Rusların Karadeniz Boğazı’na çıkarma yapmalarına engel olmuşlardır. Böylece de İstanbul

Amerikan donanmasını görmeye gelenler, Yavuz'u gördüklerinde onun yetenekleriyle övünmeyi unutmamışlardır. Hepsi büyük bir merakla Amerikan donanmasını görmek istese de bu durum onların üstünlüklerini kabul ettikleri anlamına gelmez.

“Türk donanmasından birkaç gemi de Boğaziçindeydi. Yavuz'un önünden geçilerek, Kabataş iskelesine dönülürken, coşkuya gelip: ‘Aslana bak be!’ diye bağırды. Öbürleri, sanki bunu bekliyorlarmış gibi, Yavuz'un savaş yeteneğinden söz açarak, dünyada onun üstüne bir kruvazör daha bulunmadığını birbirlerine onaylatıyorlardı”.¹⁷⁶

Anlatıcı, bir Türk savaş gemisinin kudretine hiçbir donanmanın yetişemeyeceğini bu sözlerle vurgulamıştır.

1.5. Gecenin Üçü

“Gecenin Üçü” adlı öykünün başkışisi adı zikredilmemiş bir erkektir. O ve Kamber adındaki arkadaşının, gece üçe kadar, Beyoğlu'nda iki hayat kadınıyla yaşadıkları ve amaçlarına ulaşamadan biten olayı hikâye etmektedir.

İki kafadar eğlendikleri bardan Kamber'in arkadaşı olan “sarı karı” ile çıkmış geceyi geçirecekleri bir yer aramaktadırlar. O esnada aynı zamanda anlatıcı olan erkeğin hoşlandığı kadınla rastlaşmışlar ve gruba o da katılmıştır. Fakat ne Beyoğlu'nda ne de amaçlarına uygun otellerin olduğu diğer semtlerde kalacak bir yer bulamamışlardır. Çaresizlik içinde dolanırlarken bir köşe başında bu işin pazarlamasını yapan bir adamı görürler ve ondan bir yer bulmasını rica ederler. Fakat o gün iki arkadaş için işlerin yolunda gitmediği bir gün olacaktır ki yer bulup, pazarlık yapılmışken bu sefer de kadınlar birbirine düşmüştür. Anlatıcının beraber olduğu kadın, gitmek isteyince Kamber'inki engel olmaya çalışmış ve olanlar olmuştur. Saç saça baş başa giren kadınlar küfürler savurarak yolun ortasında kavga etmeye başlamışlardır. İşi tatlıya bağlayamamaları sonucunda da iki arkadaşın hayalleri suya düşmüştür.

Bu hikâyeyi, öykünün giriş kısmında evinde kaldıkları arkadaşlarına anlatmışlardır. Hayal kırıklığı içinde döndükleri evde can sıkıntılarını geçsin diye bunu, diğer arkadaşlarına anlatmak istemiş onu gecenin üçünde uyandırmışlardır. Bu

Boğazi'nin savunulması için yüz binlerce şehit verilmesinin önüne geçmişlerdir. Özellikle bir dönemlerin Şanlı gemisi Yavuz, şarkılara isim vermiş, deniz subaylarının rüyalarına girmiş, düşman donanmasının korkulu düşü olmuş heybetli gemi, 1950'den sonra ise martılara yuvalık etmiştir” [www.msxslabs.org/forum/osmanli-imparatorlugu/177566-yavuz-ve-midilli-kruvazorleri.html. (20.05.2009)].

¹⁷⁶ Naim Tıralı. (1989). *Yirmibeş Kuruşa Amerika*. 3.Baskı, Cem Yayınevi, İst., s.24.

hikâyede Kamber'i üzen bir diğer konu da gece daha da şenlensin diye aldığı rakının ellerinde kalmasıdır.

Anlattıkları olay evinde kaldıkları arkadaşlarını güldürmüş, yaşadıkları bu komik olaydan dolayı onlarla dalga geçmiştir. İki kafadarsa hâlâ ellerine geçen bu fırsatı kullanamamanın pişmanlığını yaşamaktadır.

1.6. Pislik ve Kan

“Pislik ve Kan” adlı öyküde, soğuk bir kış günü, Beyazıt Meydanı’nda, gazete ya da mendil satan sekiz dokuz yaşlarındaki bir çocuğun ayağının tramvayın altında kalışı ve parmaklarının kesilişi hikâye edilmiştir. Kış soğuğunun insana dinçlik veren havasıyla üniversitedeki dersine giden anlatıcı, meydana yaklaştığında tramvay etrafındaki kalabalığı görmüş ve kötü bir şey olduğunu sezinlemiştir. Olay yerine yaklaştığıdaysa küçük çocuğun başına gelenleri etraftakilerin konuşmalarından öğrenmiştir. Olayı ispatlayan delillerse hâlâ oracıkta durmaktadır. “Tramvay yolundan kaldırıma kadar, asfalt üstünde, pıhtılaşmış kan lekeleri vardı. (...) Üç beş kişi, kanlar içindeki parmak parçalarını birbirlerine gösteriyorlardı”¹⁷⁷

Bu manzara anlatıcıyı allak bullak etmiştir. Meydandaki bir kanepeye yığılıp kalmıştır. Çocuğun nereye giderken bu kazayı geçirdiğini, anasının, babasının, kardeşlerinin nerede olduğunu merak etmiştir. Onu neden böyle yapayalnız bıraktıklarına kızmıştır. Kazayı duyduklarında neler hissedeceklerini düşünmüştür.

Halbuki o, yurttan çıkarken bugünün güzel bir gün olduğunu hayal etmiştir. İçinde büyük bir mutluluk vardır. Okula gidip arkadaşlarıyla şakalaşacak dersine girecek ve bir gün daha onun için sorunsuz bitecektir. Fakat bu kaza onu derinden sarsmış asıl olan gerçeklerle burun buruna getirmiştir. Bu hayallerle okula yürürken yurttan çıktığı andaki psikolojisinden eser kalmamıştır. Yeniden çocuğu düşünmeye koyulmuştur. Çocuğa hastanede nasıl davrandıkları, gereken ilgiyi gösterip göstermedikleri, o korkuyla altını pisleten çocuğun pantolonunu değiştirip değiştirmedikleri düşünebildiği tek şey olmuştur.

¹⁷⁷ Tirali. a.g.e., s.34.

1.7. Arka Sokak

“Arka Sokak” öyküsünün ana kişisi olan Nuri’nin Büyük Cadde’de yaşadığı bir gecelik ilişki hikâye edilmiştir.

Lise çağlarının verdiği heyecan ve hormonların da üst seviyede çalışmasıyla Nuri ve arkadaşı, okul arkadaşlarına anlatacak güzel bir macera yaşamak istemektedirler. Fakat hep kulaktan dolma bilgilere sahip oldukları için delikanlılar bu maceraya nasıl kavuşacaklarını bilememektedirler. İkisi de henüz çok toy olan ikili sokaklarda dolaşmaya başlamıştır. Çünkü anlatılanlar böyledir. Pazarlık edilecek adama bir omuz vuracaklardır ve hemen anlaşma sağlanacaktır. Karanlık sokaklarda yürürken hangi adama omuz vurulması gerektiğini de bilmedikleri için işi bu şekilde halledemeyeceklerini anlamışlardır.

Gittikleri Nisuz’da da bir hareket olmayınca burayı da hayal kırıklığıyla terk etmek zorunda kalmışlardır. Fakat işi burada bırakıp otele dönmeye de niyeti yoktur Nuri’nin. “Sıcak, karanlık, onsekiz yaşın ateşi ve bu kadar hayal... Artık gidip, uslu uslu otelde yatamazdı”.¹⁷⁸

Son çare olarak Arka Sokak’a gitmeye karar veren Nuri bu işten vazgeçen arkadaşıyla orada ayrılarak yola yalnız devam etmeye başlamıştır. Burada temiz olduğunu umduğu baştaki evlerden birine girer ve mamanın uygun gördüğü bir kızla olmak için parasını peşin öder. Zemin kattaki odada kızı beklerken odaya da bir göz gezdirir. Özellikle gardırobu açıp bakma ihtiyacı duyar. Bu konuyla ilgili hikâyeler mâlumdur. “Sakin ola ki, yalnız başınıza hovardalığa kalkayım demeyin. Sonra dolaptan herifin biri çıkar da, Hanyayı Konyayı öğrenirsiniz...”¹⁷⁹

Kadının odaya gelmesiyle Nuri, olayın farkına varmış ve büyük bir heyecana kapılmıştır. Fakat kadınla yaşadığı birliktelikler beklediği gibi değil, mekanik ve zevksiz olmuştur. Erkek o derece toydur ki kadının onunla öpüşmemesini bile gurur meselesi hâline getirmiştir. Oysa gerçek farklıdır. Kadın hasta olduğu için ve başı belaya girmesin diye onu öpmekten çekinmektedir. Toyluğu böylesi açık bir gerçeği bile görmesine engeldir. Nuri kadının numara yaptığını düşünse de bunun için bir sebep olmadığını anladığında kadının hastalığına da ikna olmuştur. Ama bu sefer de kadından çekinmeye başladığı için gitmek istemektedir. Fakat vakit çok geç olduğundan ve otele dönüp arkadaşına da rezil olmak istemediğinden kalmak zorundadır. Kadının hastalığını öğrendikten sonra da

¹⁷⁸Naim Tirali. (1989). *Yirmibeş Kuruşa Amerika*. 3.Baskı, Cem Yayınevi, İst., s.38.

¹⁷⁹Tirali. a.g.e., s.40.

yanında yatamamış ve küçük odada 40-50 tur attıktan sonra kendisini çaresizce koltuğa bırakmıştır.

1.8. Esnaf

“Esnaf” öyküsünde Büyük Cadde’deki genç insanların yaşadığı anlık heyecanlar ve bunların sıradanlaşması, tüketilmesi anlatılmıştır.

Bir dönem hoşlandığı kızı yıllar sonra karşısında gören Nusret, kızıdan gelen sinema davetini kabul etmenin yerinde olacağını düşünmüştür. Kız ve arkadaşını sinemaya götürdüğünde “aşk şiirleriyle ünlü, genç bir ozan” arkadaşıyla karşılaşmış ve şair de diğer kıza arkadaşlık etmeyi kabul etmiştir. Sinema, bu tarz edepsizce işlerin kolayca görüldüğü bir yerdir. Ortamın karanlık olması ve herkesin beyaz perdeye odaklanması bu amaçla gelen insanların işlerini kolaylaştırmaktadır.

Nusret ve kız da sinemada amaçlarına uygun bir şekilde davranmaktadırlar. Şairse, henüz kızın elini bile tutamamıştır. Fakat anlatıcı, ozanın da kırdığı cevizleri anlatarak o anda böyle bir ilişkiyi istemediğini ve şairin sürekli değişen ruh hâlini yansıtmıştır. Film bitip ışıklar yandığında Nusret son derece memnundur. Çünkü istediği doyuma ulaşmış ve rahatlamıştır. O anda tek korkusu kızların yakalarını bırakmamaları iken kızlar da bir gören olur telaşıyla onları önden gönderince büyük bir huzurla dolmuştur içi.

“Esnaf” öyküsünde anlatıcı, Bebe Raşit’in üstünden âşık olan bir insanın içinde bulunduğu psikolojiyi de vermiştir. “Eğer arkadaşınız âşıkça, onu yitirmişsinizdir. Bunu böylece bellemek gerek”.¹⁸⁰ demiştir.

1.9. Bir Çift Bacak

“Bir Çift Bacak” öyküsünde anlatıcı ve arkadaşı sokaklarda avare avare dolaşırken arkadan gördükleri bir çift bacağın peşine takılırlar ve hiç bilmedikleri kenar semtlere dek onun peşinden yol alırlar.

Kızın ve yanındaki kadının hareketleri onun düşmüş bir kadın olabileceği izlenimini vermektedir. Hatta bu düşünce hoşlarına da giderek kızın öyle olmasını ummaktadırlar. Fakat hiç bilmedikleri bir semte gelirler ve onları gözden kaybederler. Bu semt, o tarz işler için kullanılan evlerle doludur. Anlatıcı, tüm bu

¹⁸⁰ Tirali. a.g.e., s.45.

olanları da düşünerek kızın bu evlerden birinde olma ihtimalini düşündür ve akıbeti hakkında fikir yürütmeye başlar.

1.10. Tarlabası Asfaltına Yağmur Yağıyordu

“Tarlabası Asfaltına Yağmur Yağıyordu” adlı öyküde Tarlabası semtindeki malûm evlerden birinde Nuri ve akrabasının bir gecelik eğlencesi anlatılmıştır.

Nuri ve akrabası gittikleri evde eğlenecekleri kadını seçtikten sonra, sofraya kurulmuş, mezeler, içkiler hazırlanmıştır. Kadın şarkıların ve içkinin etkisiyle oynamaya başlamıştır. Fakat ablanın içki olarak biradan başkasına izin vermemesi ikilinin sarhoş olamamasına sebep olmuştur. Kadının çok içlerine sinmemesi ve istedikleri gibi sarhoş olamamaları tamamen eğlenmelerini engellemektedir. Bu esnada parasını ödedikleri üç saatin iki saati akıp geçmiştir bile.

Zamanın daralması, akrabasının Nuri’ye asıl amacını hatırlatmasını zorunlu kılmıştır. Nuri de durumu anlayarak kadınla oynamaya başlamış ve yatağın yanına geldiklerinde de “sözleşmiş gibi yıkılıvermişler”dir. Kadından hoşlanmaması ve hasta olabileceği kuşkusu Nuri’nin istediği gibi hareket etmesini engellemektedir. Kadının öpme girişimlerini savuşturmaya çalışmasının en önemli nedeni de bunlardır. Devamında ise kadından yayılan ter kokusu ve kirli saçları onu iyice iğrendirmiştir.

Nuri, tüm odayı kaplayan boğucu kokunun etkisi altındadır. Yaşadığı rahatsızlık hat safhadadır. Sarhoşluğun ve bu kokunun tesirinde olduğu için kendisine bir tür işkence gibi gelen birleşme o farkında bile olmadan gerçekleşmiştir. Kadın, bu birleşmeden duyduğu memnuniyetle huzurlu bir uykuya geçtiğinde Nuri hızla giyinip kendini dışarıya atmıştır.

1.11. Zürafa

“Zürafa”nın kişilerinden Harun ve Nuri, üniversitede okuyan, Büyük Cadde’de bekâr odalarından birinde kalan iki arkadaştır. Öykü, gece başlayan karyola gıcirtısının esrarını çözmek isteyen Nuri’nin sabah, odaları temizleyen kadından bu konuyla ilgili hiç tahmin etmediği bir bilgi alması ve çözölen düğümün karşısında yaşadığı şoku konu alır.

Nuri gıcirtının alt kat komşusundan gelip gelmediğini anlamaya çalışırken onlar hakkında düşünmüş, yeni taşınan üst kat komşularını ise fazla zan altında bırakmamaya çalışarak aklından geçirmiştir. Fakat saatler uzadıkça ve Nuri bir türlü

uyuyamadıkça bu seslerin nereden geldiğini anlamak onun için tutkulu bir isteğe dönüşmüştür. Odadan çıkan Nuri, seslerin yukardan geldiğine emin olmuştur. Kapının yakınında bir süre bekledikten sonra sesler kesilmiştir. Ses kesildikten sonra huzura eren delikanlı yatağına girip uyumuştur fakat bu sesi genç kızın mı yoksa ablanın mı yaptığı hâlâ merak konusudur onun için.

Sabah odaya gelen kapıcı kadın düğümü çözmüştür. Kadın ya da kız odaya bir erkek almamışlardır. Kadın ve genç kız bir ilişki yaşamaktadır. İnsanlar tarafından tepki çekmemek için de abla kardeş gibi davranmaktadırlar. Kız henüz çok genç olduğu için ne yaşadığının pek farkında değildir. Fakat kadınla kurduğu bu eşcinsel birlikteliğe de artık alışmıştır. Delikanlı ise duyduklarına inanamayarak onun bile aklına gelmeyen bu ilişki yüzünden donakalmıştır.

1.12. Karabiberim

“Karabiberim” adlı öykü dört yedek subay arkadaşın bir akşam, bekâr evlerinde yaşadıkları hovardalıyı anlatmaktadır.

İzak adlı gencin daha önceden tanıdığı kadını bekleyen dörtlül, o gelmeden mezeler eşliğinde içerek çakırkeyif olmuşlardır. Fakat anlatıcının durumu, diğerlerine göre daha ağırdır. Kadın eve söz verdiği saatte geldiğinde anlatıcının kafasındaki kuşkular dağılmıştır. Kadının görünümünden memnun kalan anlatıcı, gecenin iyi geçeceğine emin olmuştur.

Müziğin temposuyla havaya giren delikanlılar kadınla beraber olmaya başlamışlardır. Önce anlatıcı kadınla beraber kendi odasına gitmiştir. İçkinin ve kadının etkisiyle odadan çıkmak bilmeyen anlatıcıyı kadından, arkadaşları ayırmıştır. Fakat o, hâlimden o kadar memnundur ki kimseyi gözü görmemektedir. Anlatıcıdan sonra iki arkadaşı daha kadınla beraber olmuş ve ablası hasta olduğu için kadın hazırlanmaya başlamıştır.

Bu sefer de kadına hak ettiği parayı verme konusunda sorun çıkmıştır. Kadınla beraber olurken utanmayan delikanlılar, iş karşılığını vermeye geldiğinde çekinmeye başlamışlardır. Anlatıcı, bu noktada para karşılığı kurulan ilişkilere haklı bir eleştiri yapmıştır. Olay çözülüp kadın tam gitmek üzereyken anlatıcı, sarhoşluğun etkisiyle çok beğendiği kadını kaba etinden ısırmıştır. Macera mutlu sonla bitmiş kadın kazasız belasız evden gönderilmiştir. Anlatıcının yaptığı ise akıllara geldikçe gülünüp, takılınacak bir anı olarak zihinlerde kendine yer bulmuştur.

1.13. Vapur

“Vapur” adlı öyküde, Karadeniz’de fırtınaya yakalanan bir vapurda mahsur kalan yolcuların yaşadıkları sıkıntı dolu anlar anlatılmıştır.

İstanbul’dan Ordu’ya gidecek olan vapur, Samsun’dan sonra kötü hava şartlarının da etkisiyle rotasından çıkmıştır. Yolcuların kemeçe eşliğinde çekilen horanları izlemesi havayı biraz dağıtsa da etrafta hiçbir kara parçasının görünmemesi ve havanın düzelmemesi yolcuların endişelenmesine, vapurda görevli mürettebatın tatmin edici cevaplar verememesi bu endişelerin artmasına neden olmaktadır.

Birinci, ikinci ve üçüncü mevkidekiler durumlarına göre kendilerini oyalamaya çalışıyorlardı. Kimisi sohbet ediyor, kimisi de yemeğe hazırlık olsun diye içki içiyordu. Ambardakiler ise çalan kemeçe ve çekilen horanın etkisiyle karamsar havayı dağıtmaya çalışmaktadırlar. Birinci mevkide oturanlar radyoda başlayan öyküyü dinlemeye koyulduktan kısa bir süre sonra yolculardan biri karanın görüldüğü müjdesini vermiştir. Güverteye doluşan kalabalık karayı kendi gözleriyle de görünce tamamen rahatlamıştır. Vapur Vona’daki bir limana yanaşmış ve tedirgin bekleyiş son bulmuştur.

1.14. Başarı Belgesi

“Başarı Belgesi”, İstanbul’da bir lisede öğretmen yardımcılığı yapan Zühtü Ektöner’e arkadaşları tarafından yapılan şakayı hikâye etmektedir.

Zühtü Ektöner, taşradan üniversite okumak için İstanbul’a gelmiş biridir. Yakınları tarafından bulunan bu yardımcı öğretmenlik işine sıkı sıkıya bağlanmıştır. Gelecekte önemli bir adam olabilmek için şimdiden titiz ve disiplinli olması gerektiğini düşünmektedir. İşini iyi yaptığına inanan Zühtü üstleri tarafından da takdir görmek istemektedir.

Zühtü’nün ağırbaşlı büyük adam pozları arkadaşlarının tepkisini çektiği için ona bir oyun oynamaya karar vermişlerdir. Akşam derslerinden önce herkesin bir arada olduğu yardımcı öğretmenler odasına hizmetli bir başarı belgesi getirmiştir. Üstünde kendi adını gören Zühtü bu belgenin orijinallliğini sorgulama gereği bile görmeden tebrikleri kabul etmeye başlamıştır.

Arkadaşları sanki belgeyi ilk defa görüyorlarmış gibi davranarak içten tebriklerle oyunu yeterince gerçek göstermeyi başarmışlardır. Ardından derse giden Zühtü bu sefer de öğrencilerinin belgeyi fark etmesi için beklemeye başlamıştır. Fakat öğrenciler Zühtü’ye soru sormak için masasına gelmeyince belgeyi gören

olmamıştır. Bunu kafasına takmayan Zühtü, zafer sarhoşluğu içinde babasına yazacağı mektubu düşünmeye başlamıştır. Belgeyi duyunca oğluyla kim bilir nasıl gurur duyacaktır. Ders bitiminde belgeyi gönderen müdür ve baş muavine teşekkür etmeyi yarın yapılacakların ilk sırasına koyan Zühtü, hayal dünyasında gezinerek yatmak için odasına gitmiştir.

1.15. Ayşecik ya da Cikli-Cuklu Öykü

“Ayşecik ya da Cikli-Cuklu Öykü”de, ergenlik çağındaki Ayşe’nin yaşadığı ilk heyecanlar anlatılmıştır. Aşkla yeni tanışan Ayşe’nin karşısına çıkan delikanlılardan beklentileri ve delikanlıların da Ayşe’den istekleri konu edilmiştir. Ayşe, erkeklerin ille bir yerlerine dokunma isteğini anlayamamaktadır. Neden yanında uslu uslu oturup sohbet etmediklerini merak etmektedir. Biraz büyüdüğünde ise hoşlandığı erkeklerle böyle birliktelikler kurmak onun da hoşuna gitmeye başlamıştır. Güzel ve göze görünen bir kız olduğu için şımarık ve zor beğenir bir kız olmuştur. Yanına ancak artist gibi bir erkeği yakıştırmaktadır. Ama öyle erkekleri de elde tutmak çok zordur. Yakışıklı bir üniversite öğrencisine gönül veren Ayşe hâlâ çok saf olduğu için, onun böbürlenmesine, kendini beğenmiş tavırlarına içerlemiş, üzölmüştür. Delikanlıyı çok seven kız küs olmalarından son derece rahatsızdır. Fakat anlatıcının da haksız bulduğu Ayşe, delikanlının gönlünü alamadığından kırgınlık devam etmektedir. Anlatıcı ise, kıza moral vererek karşısına başka erkekler de çıkacağını ona hatırlatarak bu umutsuz aşktan vazgeçmesini öğütlemektedir.

1.16. Havuzlu Hamam Sokağı

“Havuzlu Hamam Sokağı” bir dostluk öyküsüdür. Aksaray’da buluşan gençler güzel bir gece geçirmek için Yenikapı’ya doğru yola çıkmışlardır. En küçük arkadaşlarının trende, sevgilisine benzeyen bir kız görmesiye tüm keyfini kaçırmıştır. Bundan sonra, arkadaşları böyle mahzunken diğerleri eğlenemeyecekleri için onun derdine derman olmaya çalışmışlardır.

Bir arkadaşları evin kapısına dayanıp kızını annesinden istemeyi önermiştir. Arkadaşlarının böyle üzüölmesinde bunu yapmalılarıdır. Sandal gezintisi esnasında bu konu üstüne düşünen gençler son çareyi kızın evinin önüne gitmekte bulmuşlardır. Hep bir ağızdan bir aşk serenadı yaparak kızını balkona çıkaracaklar böylece de arkadaşları kızını görebilecektir. Bir kaç bu fikri pek beğenmese de arkadaşları için razı olmuşlar ve Havuzlu Hamam Sokağı’na doğru yola çıkmışlardır.

Ufak tefek arkadaşları, sessizliğini korumasına rağmen grubun en önünde yürüyerek fikrin hoşuna gittiğini belli etmektedir.

1.17. Motor

“Motor” öyküsü, anlatıcı ve arkadaşının Samsun açıklarında demirlemiş motora ulaşmak için verdikleri mücadeleyi konu eder.

Anlatıcı ve arkadaşı Samsun’daki işlerini bitirmiş ve limana motor beklemek için gelmişlerdir. Bu esnada hava patlamış ve vapura ulaşmak zor bir hâl almıştır. İlk motora yetişemeyen ikili, ikinciye beklemeye koyulmuştur. İkincinin kaptanı yolcuların durumundan istifade etmek için birer lira fazladan para istemiştir. Anlatıcı ve arkadaşı da vapura yetişmek için parayı vermeye razı olmuşlardır. Ancak bekleyenler arasında kadınlar ve çocuklar vardır. İkili, nezaket gösterip sıralarını onlara verdiği için ve etrafta da yeterince fırsatçı olduğu için bu motor da tamamen dolmuş ve açıkta kalmışlardır. O esnada arkadaşı, başka bir motorun daha yaklaştığını söylemiştir ve artık kendilerini o motora atmışlardır.

Motor haddinden fazla kalabalıktır. Deniz kabarmış, dalgalar motora çarpmaktadır. Yolcular deniz suyunu yüzlerinde, kıyafetlerinde hissetmektedirler. Yol almaya başladıktan bir süre sonra motor durmuştur. Panik daha da büyümüştür. Ne vapurdan ne de karadan hemen yardım gelemeyeceği için içinde bulundukları durum tüm yolcuları çok korkutmuştur. Neyse ki sebebini hemen bulan kaptan tamir etmeyi de başarmıştır. Yolculuk kaldığı yerden devam etmeye başlamıştır. Anlatıcının gözünde kaptan bir kere daha büyümüştür. Ne diğer kaptan gibi fazladan para istemiştir ne de onları denizin ortasında mağdur etmiştir. Bu kahraman kaptanı ödüllendirmek artık farz olmuştur. Anlatıcı, bunları düşünürken vapura yetişmişlerdir. Yolcular tek tek inmiş en sona anlatıcı kalmıştır. Kahraman kaptanla ödülünü buluşturmak için elini cebine attığındaysa karşılaştığı manzara onu utandırmıştır. Kalan tek parası iki buçukluktur. Kendini küçük düşmüş hisseden anlatıcı vapura geçtiğinde kaptanın arkasından bakakalmıştır. Zaten böyle bir beklentisi olmayan kaptansa dalgalarla savaşarak kıyıya ulaşmak için yola çıkmıştır bile.

Vapurun geniş salonundaki rahat koltuklara kurulup kahve içerken bile anlatıcı, veremediği ödülü ve yaşadığı düş kırıklığını düşünmektedir. Aynı motorda seyahat ettiği yolcuların diğer yolculara ceplerinde kalan bir lira yüzünden sattıkları caka ise karamsarlığını ve üzüntüsünü arttırmaktadır.

1.18. Aşka Kitakse

“Aşka Kitakse” öyküsü üç metin halkasından oluşmaktadır. İlk metin halkasında bir arkadaşının aracılığıyla buluşma kararı alan delikanlıyla genç kızın neler hissettiği anlatılmıştır. Kıza açılmayı düşünen delikanlı son derece tedirgin ve heyecanlıdır. Kızsa daha soğukkanlı ve zoraki bir buluşma olduğu için isteksizdir. Delikanlı kızın yanında otururken onu ilk gördüğü zamana geri dönerek kendisinde bıraktığı büyük tesiri anlamamıza yardımcı olur.

İkinci metin halkasında, kıza duygularını itiraf eder ve iki yıllık dönemde kızın hareketlerine kendince verdiği anlamları kıza açıklamaya başlar. Kız ise erkeğin söylediği gibi davranmadığından emin olduğu için tüm söylediklerini reddeder. Konuşmanın seyrine göre erkek sitem, üzüntü, huzursuzluk, karamsarlık duygularını hissetmiş; fakat tüm bunlara rağmen kıızı bunlara inandırmaya çalışma kararlılığından vazgeçmemiştir. Aşk ve sevgi duyguları hakkında bilgisi olmadığı için kıza olan hislerini sık sık sorgulamak zorunda kalmıştır. Kadınlar, erkekler ve aşk üzerine genel çıkarımlarda da bulunmuştur.

Üçüncü metin halkasında ise, erkek aralarında bir şey olmayacağına ikna olmuştur. Aradan geçen zamansa ikisinin üstündeki tedirginliği de atmıştır. Kız daha serbest, daha sıcakkanlı davranmaya başlamıştır. Bu durum bundan sonraki zamanlarda en azından arkadaş olmaları için bir mahsur olmadığına göstergesidir. Kızı trene bindirip memleketine uğurlarken erkek olan biteni bir kere daha düşünür ve kabullenmiş görünür. Kızsa verilen görevi başarıyla yerine getirmenin huzuru ve o süre zarfında konuşulanların kendinde yarattığı kafa karışıklığıyla yola çıkar. Okuyucunun erkekten beklediği arkadaşıyla bu konuyu konuşmak ya da yürüdükleri yer meyhaneler sokağı olduğu için bir yere girip kafasını dağıtmakken o, arkadaşına madam Roza’ya yeni gelen 17’lik kızları ziyaret etmeyi önerir. Bunu da bir çeşit olaylardan uzaklaşma çözümü olarak düşünebiliriz fakat böylesi duygusal yoğunluğu olan bir konuşmanın ardından tensel arzularının peşine düşmesi okuyucuda hayal kırıklığı yaratmaktadır. Erkeğin inandırıcılığını ve samimiyetini yok etmektedir. Kızın reddedişini ise haklı göstermektedir. Farklı bir sonla erkek daha sempatik gösterilebilirdi.

1.19. Picasso Aşk Kaatili

“Picasso Aşk Kaatili” öyküsü, anlatıcının fakülte dönem tatiline girmeden önce, konuşma fırsatı bulduğu, sevdiğini düşündüğü kızla aralarında geçen bir olayı ve sonucunu konu eder.

Anlatıcı, sınıf arkadaşı olan bir kızla ilgilenmektedir. Onu görmek için derslere gelmekte, bu derslerde sadece onu izlemektedir. Yaşadığı heyecan ona keyif vermektedir. Fakat deneyimsiz biri olduğu için kızla bir türlü sohbet edecek bir alan yaratamamaktadır.

Arkadaşları ise durumun farkına varıp güzel bir fırsatı değerlendirmek için kolları sıvamışlardır. Boş geçen bir derste hep birlikte sohbet etmeye başlamışlardır. Kızla anlatıcının ortak yönü sanatla uğraşmalarıdır. Arkadaşları da kıza bu ortaklığı sezdirmeyi düşünmektedirler. Kızların gittikleri resim serisinden konu açarak başlangıç yapmışlardır.

Bir arkadaşı olayı daha da spesifikleştirerek Picasso’dan bahsetmiştir. Onlara göre resimle ilgilenen biri için gayet uygun bir konudur. Oysa kız tüm dünyayı sarsan Picasso’yu duymamıştır bile. Bunu da gittikleri yerel sanatçıların yeni eserleri sergisinde Picasso’nun resimlerinin nerede olduğunu sorarak belli etmiştir. Kız Picasso’yu gayrimüslim bir Türk olarak düşünmüştür. İşte o an anlatıcı için büyü bozulmuştur. Kızın diğer kızlardan bir farkı kalmamıştır. Çünkü o entelektüel görünmeye çalışan sıg bir kızdır. Erkek bu düşüncesini belli etmek için ve hayallerini yıktığı için de kızgınlığından şu sözleri sarf etmiştir:

“Siz Rita Hayword’un, Ali Han’la evlenmesinin altıncı ayında, Yasemin’i doğurmasına ne buyurursunuz?”.¹⁸¹ Kıza asıl ilgilenebileceği meseleleri hatırlatarak ondan bir çeşit intikam almıştır.

1.20. Lâambo’nun Meyhanesinde

“Lâambo’nun Meyhanesinde” adlı öyküde genellikle aydınların gittiği bir meyhanede iki yazar yüzünden çıkan tartışma ve bu tartışmayla aydın gözükken insanların sanattan ne derece kopuk oldukları konu edilmiştir.

Meyhaneye gelen avukat ile eleştirmen kendilerini Sait Faik ve Orhan Kemal tartışmasının içinde bulmuşlardır. Orhan Kemal’i savunan şair oyuncu onun üstüne yazar tanımadığını, Sait Faik’i savunan fıkra yazarı ise Türkiye’deki gelmiş

¹⁸¹ Naim Tiralı. (1998). *Aşka Kitakse*. 3.Baskı, Yön Yayıncılık, İst., s.63.

geçmiş en iyi yazarın o olduğunu ifade etmektedir. İçkinin de tesiriyle tüm meyhane tartışmaya katılmış fakat olay kimin kimi ve ne açıdan desteklediği belli olmayan bir kör dövüşüne dönüşmüştür.

Bu esnada eleştirmen ve avukat kadın erkek ilişkileri üstüne ayrı bir yerde konuşmaktadırlar. Eleştirmen asıl tartışmadan uzak kalmak istese de avukat kulak kabarttığı kişilerden bir onu bir diğerini onaylayarak dâhil olmuştur bile. Aktör şair şiiriyle tartışmayı kapatıp Orhan Kemal'i neden savunduğunu açıklayınca Avukat dayanamayıp Sait Faik'in edebî kişiliğini yerden yere vurmaya başlamıştır. Meyhanenin geneli sanatla uğraşan insanlardan oluştuğu için bu konuşmayı terbiyesizlik saymış ve ortalık bir anda karışmıştır. Avukat, oyuncudan bir de tokat yemiştir. Hem bilmediği bir konuda ağza alınmayacak sözler söylediği için hem de seviyeli bir şekilde gidip bitirilen bir tartışmayı yeniden açıp seviyesizleştirdiği için. Bunun üstüne avukat meyhaneden çıkarılmıştır.

Tokatı haklı bulanlar ve bulmayanlar bu konuyu tartışırken Lâmbö da artık evlere gitme zamanı geldiğini bildirmiş ve öykü sona ermiştir.

1.21. Konuk

“Konuk” öyküsünde anlatıcı, arkadaşını Piraziz'e davet etmiş ve bu dört beş gün içinde arkadaşının Anadolu gerçeğini görmesini sağlamaya çalışmıştır.

Daha otobüsten indikleri andan itibaren arkadaşısı Piraziz'in İstanbul'dan çok farklı olduğunu hissetmiş, kahvenin önündeki selamlaşma olayında yanılmadığını anlamıştır. Anlatıcının kafasında arkadaşına esaslı bir ders vermek vardır. Onu hayallerinden uyandırıp gerçek Anadolu ile tanıştırmak ve sonuçlarını görmek için sabırsızlanmaktadır. Beklediği ise çok erken gerçekleşmiştir. Dört beş gün içinde çıldırma noktasına gelen arkadaşısı hemen otobüse binerek İstanbul'a dönmüştür. Bunu biraz da medeniyet açısından düşünebiliriz. Modern dünyanın parçası olan İstanbul'dan Piraziz'e gelen delikanlı bu şoku kaldıramamış ve medenî şehrine, görgü kurallarından nasibini almış insanların yanına geri dönmek istemiştir.

İstanbul görmüş biri olarak nezaket beklenen delikanlı, gitmek üzereyken orada yaşayanlara bir daha buraya asla gelmeyi düşünmeyeceğini söyleyerek büyük kabalık etmiş ve asıl medeniyetsizin kim olduğunu da göstermiştir.

1.22. Kahvede Kavga

“Kahvede Kavga” öyküsü Piraziz’in Temmuz sıcağında, bilinen bir kahvede taş çalma yüzünden çıkan bir kavgayı konu etmektedir.

Kavgayı çıkaran, Hüsnü’nün dübeşi çaldığını iddia etmektedir. Hüsnü ise çalmadığı konusunda diretmektedir. Kahveci taşları sayıp da birinin eksik olduğunu görünce o da Hüsnü’nün çaldığına inanmıştır. Ancak Hüsnü inkâra devam etmiştir. Taş kaybolursa bile bu, Hüsnü’nün mü çaldığı anlamına gelmektedir? Kahveci Şahan’ın sert çıkmaması Hüsnü’yü cesaretlendirmiş ve ona ağza alınmayacak sözler sarf etmeye başlamıştır. Şahan’ın alttan alması ise iş yerinde kavga çıkmasını istememesindendir. Bu esnada kahveye gelen jandarma da olayların iç yüzünü öğrenmek için Hüsnü’yü sıkıştırmaya başlayınca Hüsnü çareyi yalan söylemekte bulmuştur. Kahvecinin kumar oynattığını söylemiştir. Aslında herkes kasabanın ortasındaki bir kahvede kumar oynatılmayacağını bilmektedir. Hüsnü bir de böyle bir iftira atınca herkesin tepkisini çekmiştir. Kahvede daha fazla kalmayı akıllıca bulmayan Hüsnü dışarı çıkmış ve köyünden olan çocukların eşliğinde iskeleye doğru yürümeye başlamıştır. Kahvede hâlâ tartışmalar sürerken o, taşı denizin derinliklerine göndermiştir bile. Herkes Hüsnü’nün çaldığına inansa bile artık bunu ispatlayamayacaklardır.

1.23. Taburcu

“Taburcu” öyküsünde hastalık gibi insanın ilgiye ve sevgiye ihtiyaç duyduğu bir zamanın gurbetteki yatılı bir okulda nasıl geçtiği konu edilmiştir.

Anlatıcı otuz dokuz derece ateşle revire gelmiştir. Hâlsizlik ve ateş onun tüm gücünü almıştır. Yatağa kendini zor atan anlatıcı, bir süre sonra etrafını izlemeye başlamıştır. Koğuştaki yatan çocukları tek tek dış görünüşleriyle bazılarını da farklı özellikleriyle tanıtmıştır.

Koğuşa sinen hastalık psikolojisi bazı zamanlarda unutulmakta ve çocuklar kendi aralarında başka konulardan bahsetmektedirler. Anlatıcının arkadaşı, Ahmet Topçu’nun metresi olup olmadığı, dağıtılan gaz maskelerinin işlevleri gibi konular konuşulmaktadır.

Bir çoğu dört beş gündür hasta olduğu için sürekli hafif yemekler yemektedirler. Büyük bir kısmı bu yemeklerden bıktıkları için pirzola ve tatlı hayalleri kurmaktadır.

Anlatıcının yan karyolasında yatan çocuğun sıkıntısı ise farklıdır. O buradan çıkar çıkmaz bir kadınla birlikte olmak istemektedir. Hastalık onun da aklına ölümü getirmiş ve toprağa karışmadan önce böyle bir deneyim yaşaması gerektiğine inanmaktadır.

Zaman akıp geçtikçe yeni hastalar gelmekte, eskiler sağlıklarına kavuşmaktadır. Anlatıcının uykudan yeni uyandığı bir sabah, karşısında doktoru görmesi onun için hayra yorulacak bir durumdur. Artık iyileşmiş ve taburcu olacaktır. Bu habere çok sevinen anlatıcı koğuştan ayrılırken tüm arkadaşlarıyla vedalaşmış ve okul hayatına dönüş yapmıştır.

1.24. Köprü

“Köprü” öyküsü bir bayram günü geçmektedir. O günün etkilerinden kurtulmak için meyhaneye giden anlatıcının tanıştığı adam ona ilginç bir öykü anlatır. Öykü bu hikâyeyi konu almıştır.

Anlatıcı, dar sokaklardan geçerek küçük ve boş meyhaneye ulaşmıştır. Burası sık geldiği bir mekândır. Masasını yaşlı bir adamla paylaşmaktadır. Adamın kıyafetleri onun pek de iyi bir hayat yaşamadığını göstermektedir. Aynı masada olup da konuşmadan ne kadar durulabilir ki. Sohbet Yorgo’nun iyi bir meyhaneci olması ile açılmıştır. Yaşlı adam bu konudan birden vazgeçip kendini anlatmaya başlamıştır. Diğer günlerden elbette farklı geçecek olan o gününü, bayram gününü anlatmaya karar vermiştir. Uyanıp kahvaltısını yaptıktan sonra gittiği yerleri, bu yerlerin onda bıraktığı etkileri bir bir anlatmış ve en son Atatürk Köprü’sünden ayrılamayacağını söyleyerek meyhaneden ayrılmıştır. Anlatıcı ise henüz tam olarak neler olduğunu anlayamamıştır. Kendisi meyhaneden ayrılırken Yorgo’nun anlattıklarıysa hikâyeyi dinlerken ona mantıksız ya da eksik gelen tarafların şekillenmesini sağlamıştır. Anlatıcı, bu düşüncelerle pansiyonuna doğru yol alırken öykü sona ermiştir.

1.25. İskele

“İskele” öyküsünde Giresun İskelesi’nin bir günü anlatılmıştır. İskele’nin etrafını aylaklar, öğrenciler, kadınlar ve çocuklar sarmıştır. Herkes denizin ortasında demirleyen vapurdan motorlara binip iskeleye gelen yolcuları beklemektedir.

İskele bir çok insanın türlü anılarıyla dolu bir yerdir. Deniz kıyısında oturup denize taş atan sevdalılar, etrafta gezinen kadınları, kızları süzen aylaklar, şehrin

güzel kızları hakkında fikir yürüten genç erkekler bunları hep iskelede yapmaktadırlar. Şehrin kadınları ve erkekleri burada hep beraber olduğu için dedikodu da kaçınılmazdır. Bir gece önce evlenen çingene kızın bozuk çıkması ve damat tarafından evine yollanması o gün iskelede en çok konuşulan konudur. Anlatıcı, vapurdan çıkacak yolcuları tanıttıktan sonra Giresun'dan ayrılacak olan teğmenin ardından gözyaşı döken kızı anlatıp içinde bulunduğu psikolojiyi açıklayarak öyküye son vermiştir.

1.26. Kitaphk

“Kitaphk” öyküsü bir okul kitaplığını kullanan öğrencilerin kitapların dünyasıyla tanışmalarını ve anlatıcının başına gelen talihsiz olayı konu etmektedir.

Anlatıcı ve diğer dört kitaplık kolundan olan arkadaşı boş zamanlarında sohbet etmektedirler. Siyaset, dersler ve sevgililer en çok konuştukları konulardır. Gelecekle ilgili hayaller de kurmayı unutmazlardı. En büyük hayalleri küçük bir romanı Türkçeye çevirmektir. Fakat bu hiçbir zaman gerçekleşmemiştir. Bu gene de çeviri yapacakları romanı düşünmelerine engel değildir. Kapağı nasıl olacak? Büyük boy mu olacak yoksa küçük boy mu? bunları düşünüp durmaktadırlar. Fransız hocaları ara sıra yanlarına gelerek onlara kitaplık kurallarını hatırlatmakta özellikle içinde çıplak resimler olan albümlerin sayfalarını iyi denetlemeleri gerektiğini hatırlatmaktadır. Anlatıcı, çalışma saatlerinde derslerden çok kitaplığı dolduran öğrencilerle ilgilenmektedir. Onların en ufak bir tıkırtıda dikkatlerinin dağılmasıyla eğlenmektedir. Gene böyle bir günde kitaplıktaki birinin kompozisyonunu okurken öğretmeni bir öğrencinin dışarı çıkarılmaması gereken bir kitabı çıkarttığını söylemiştir. Çocuğun ardından giderek ona yetişen anlatıcı, kendi içindeki hesaplaşmasında çocuğu temize çıkararak ona kitabı sormamıştır. Hocasına ise yalan söylemek zorunda kalmıştır. Bu olaydan sonra bir daha kütüphaneye gitmediğini söyleyen anlatıcı öyküyü bu şekilde sonlandırmıştır.

1.27. Kavgayı Ayırmak

“Kavgayı Ayırmak” adlı öykü, Tahsin Habiboğlu'nun bir yaz günü kalabalık bir sokakta çingenelerle yaşadığı olayı konu etmektedir.

Anlatıcı öyküye Tahsin Habiboğlu'nu tanıtarak başlamıştır. Fındık işi ile uğraşan Tahsin, bankaya borçlarını ödemek için elindeki fındıkları satmak zorundadır. Bir iş için de Eminönü'ne geçmesi gerekmektedir. Güzergahında olan

dar sokağın kalabalığından şikâyet ederken gözüne bir kalabalık takılır ve yaklaştığında iki çingene çocuğun bir boks maçını andıran kavgasıyla karşılaşır. Çocukların etrafını saran meraklı kalabalık bu bedava eğlenceden son derece keyif almaktadır. İnsanların böylesi durumlardan aldığı keyfi bir türlü anlamayan Tahsin, çocukları aralamak için kalabalığın ortasına dalar. Etraftakilerse eğlence son bulduğu için Tahsin'e kötü kötü bakmakta, homurdanmaktadır. Fakat kavga bitecek gibi değildir. Güçlü olan zayıfın sürekli üstüne çullanmaktadır. Bu esnada Tahsin'in çantası büyük bir aksilik sonucu güçlü çocuğun burnuna çarpmıştır. Çocuk, fazladan, burnuna zarar vererek kanatmış ve suçu Tahsin'in üstüne atmıştır. Kalabalık da Tahsin'in yaptığına inanmıştır. Zaten çocukları ayırdığı için ona kinlenmişlerdir. Polis çağırmaya karar verdiklerinde yaşlı bir adam Tahsin'e yardım etmiş ve o kalabalıkta bir boşluk bularak kaçmayı başarmıştır. Maçka-Beyazıt arabasına kendini attığında rahatlayan Tahsin, köşe başında hâlâ çingenelerle onu arayan kalabalığı gördüğünde paniklemiş ve etrafındaki insanların bakışlarını üstüne çekmiştir. Neyse ki onların arasına gizlenen Tahsin'i sinirli kalabalıktan gören kimse olmamıştır.

1.28. Kopya

“Kopya” adlı öyküde tarih hocası sınıfa girdiğinde yazılı yapacağını söylemiştir. Hazırlıklarını tamamlayan öğrencilere üç soru sormuştur. İstanbul'un Fethi, Rönesans ve Cem Sultan. Anlatıcıya göre üç soru da herkesin aşağı yukarı bilgi sahibi olduğu konular olduğu için en az 10 üzerinden 5 alınabilecek sorulardır. Fakat öğrencilerin büyük bir kısmı soruların zorluğundan hemen şikâyet etmeye başlamışlardır. Hoca, çocukları kopya çekmemeleri konusunda uyarmayı yersiz bulduğunu söyleyerek hepsine zihin açıklığı dilemiştir ve sınav başlamıştır.

Öğrencilerin bir kısmı, sorular zor gelmiş olacak, etraflarını izlerken bir kısmı da yazmaya koyulmuşlardır. Hoca masasına geçmiş, sınıfı kontrol ederken arkadaşlarına sokulmuş olan birkaç öğrenciyi uarmıştır. Öğretmen, on dakikaları kaldığını söylediğindeyse sınıfta bir uğultu olmuş ve sesler yükselmeye başlamıştır. Sınıftaki bu hareketlilik hocayı ayağa kalkmaya sevk etmiştir.

Dolaştığı sırada bir çocuğun dizine bakarak kağıda bir şeyler yazdığını fark etmiş ve hemen yanına giderek çocuğu ayağa kaldırmıştır. Dosyasında Rönesans'ın önemli kişilerinin isimlerinin yazılı olduğu küçük bir kağıt bulmuş fakat çocuğun henüz o soruya başlamadığını görünce sadece kağıdı yırtmakla yetinmiştir. Çocuk da bu kağıdın akşamdan kalma bir çalışma kağıdı olduğunu savunmuştur. Öğretmen

çocuğun yanından uzaklaşırken, çocuk, hocasına sınıfın önünde küçük düştüğünü ve mağdur olduğunu kırılgan bir eda ile söylemiştir. Hoca ise şüphe çekici hareketler yaparak kendisinin bunu sağladığını gene de kendisini kırdığı için özür dilediğini belirtmiştir. Ardından hoca, kağıtları toplamış ve sınıftan çocuğu rencide ettiği için üzgün bir biçimde çıkmıştır. Öğrenciler ise büyük gruplar hâlinde cevapları tartışmaya başlamışlardır. Kopya çektiği düşünülen çocuk ise sıranın altındaki kitabı arkadaşlarına göstererek hocayı nasıl yanılttığını gururla anlatmaya başlamıştır.

1.29. Penceredeki Kazaklar

“Penceredeki Kazaklar” öyküsü yatılı bir lisede okuyan öğrencilerin bir pencerede asılı olan kazaklarla ilgili düşünceleri ve zamanla bu kurguya inanışlarını ele almıştır.

Okudukları lisenin etrafı apartmanlarla çevrilidir. Öğrenciler okulu buraya yapan kişilere dua etmektedirler çünkü okuldaki tek eğlenceleri etraflarındaki bu apartmanlardaki yaşamları izlemektir. Örneğin bir kadın perdeleri kapatmayı unutmuşsa ya da adam aceleden perdeyi kapatmamışsa evin içinde yaşananlar sessiz sinema tadında öğrencilerin gözleri önüne serilmektedir. Bu evlerde çalışan hizmetçi kızlar da ilgilendikleri başka bir konudur. Onların cam silerken eteklerinin açılması, birbirlerine karşıdan karşıya öpücük göndermeleri, el kol hareketleriyle meramlarını anlatmaya çalışmaları öğrencilerin en büyük eğlencesidir.

İşte o dönemde öğrencilerden biri kazakları keşfetmiştir. Apartman dairesinde sürekli asılı duran kazaklar meraklarını iyice cezbetmiştir. Kazakları takibe alan öğrenciler başka bir şey fark etmiştir. Kazaklar rasgele asılmamaktadır. Ara sıra renkleri sayıları ve yerleri değişmektedir. Bunda gizli bir anlam olduğuna inanmaya başlamışlardır. Onlara göre kazaklar çeşitli şifreler taşımaktadır. Evle dışarısı arasında bağlantı sağlamaktadır. Ahmet Topçu, bu evin randevu evi olduğu konusunda ısrarlıdır. Diğerleri de onunla aynı fikirdedir. Sadece bir tanesi evin İstihbarat Bürosu olabileceği fikrini ortaya atmıştır. Fakat bu kimseye inandırıcı gelmemiştir.

Olay, öğrenciler arasında o kadar ciddiye alınmıştır ki aralarında belirledikleri nöbetçiler kazakları gözlemledikten sonra sınıfın tahtasına kaç tane, ne renk ve hangi sırayla dizildiklerini yazmaya başlamıştır. Olayı hocalarına da açan öğrenciler bazı hocalarından da destek görmüşlerdir. Örneğin edebiyat hocaları, bu

semtlerin pek tekin olmadığını söyleyerek evin, randevu evi olabileceği düşüncesine katıldığını ifade etmiştir.

Çocuklar bu esnada, aralarında kızlar konusunda en deneyimli olan Ahmet Topçu olduğu için kazaklı evi gidip kolaçan etmesi gerekenin de o olduğunu söylemektedirler. Fakat tüm planlar sadece teoride kalmış Ahmet Topçu tarafından bir türlü pratiğe dökülememiştir. Hep bir bahane bulan Topçu bu işten kaytarmaktadır. Bu esnada zaman da akıp gitmiş ve sınav dönemi gelip çatmıştır. Kazaklarsa hâlâ arada sırada yerleri, renkleri ve sayıları değişerek çocukları meşgul etmeye devam etmektedir.

1.30. Yeni Zelândalı

“Yeni Zelândalı” adlı öykü Beyoğlu’ndaki bir bardan yola çıkarak gece hayatını anlatmaktadır. Anlatıcı ve arkadaşlarının gittiği yerde taşralı bir zengine gösterilen ihtimam ve sonuçları konu edilmiştir.

Beyoğlu’nun kalabalık sokaklarında gezinen grup, boş bir sinema bulamayınca soluğu barda almışlardır. Yanlarına gelip kurulan adam, taşralı bir tüccardır. Paranın kokusunu alan garsonlar adama hizmette kusur etmemektedirler. Anlatıcı da adamı gözlemlemektedir. Masasına gelen iki kadınla konuşmaya başlayan adamın keyfi yerindedir. İçkiler gelip gittikçe adam daha da açılmış bağıra çağıra konuşmaya başlamıştır. Kadınlar adamla oynamak için piste çıktıklarında adam artık tamamen kontrolden çıkmıştır. Kadınların orasına burasına ellemeye çalışmış, kadınlar izin vermeyince de kendisi soyunmaya başlamıştır. Bu esnada içkinin de etkisiyle Yeni Zelândalı olduğunu iddia etmektedir. Amerika’nın güneyinde olduğunu da sözlerine ekleyerek inandırıcılığını arttırmaya çalışmaktadır.

Barı boşaltma zamanı gelip önüne hesap konduğundaysa mırın kırın etmiştir. Aslında haklıdır da. Ödeyeceği miktar üst düzey bir memurun maaşını geçmektedir. Adam daha fazla zorluk çıkarmadan hesabı ödemiş ve bardan çıkmıştır. Vakit henüz erken olduğu için koluna taktığı iki kadınla yeni bir bar aramaya koyulmuşlardır. Anlatıcı ise adamın başına gelecekleri şimdiden tahmin etmektedir. Kadınlar aç olduklarını söyleyerek onu önce bir lokantaya sokacaklar, yeterli parayı sızdırdıktan sonra da onu sokak ortasında bırakacaklardır. Anlatıcı, yaşadığı tecrübelerden emin olarak söylemiştir bunları.

1.31. Park

“Park” öyküsündeki park, sabah, öğle, akşam ve gece, tüm mevsimlerde güzeldir.

“Akasyalar, yapraklarını döktükleri zaman da içten ve alçakgönüllüdürler. Gökyüzüne yükselen dikenli dallarında serçeler oynar, yorgun kuşlar dinlenir. Yağmurlu ya da güneşli günlerde Park bambaşka güzelliklere bürünür”¹⁸²

1 Temmuz’da yapılan deniz şenliklerinde park ve iskele hiç görülmemiş bir kalabalıkla dolar. Kayıklar, motorlar geçer, yüzücüler arasında yarışlar yapılır. Yağlı direğin ucundaki bayrağı alma, denize koyulan ördeği yakalama, çamaşır tekneleriyle yarışma gibi eğlenceli gösteriler yapılır. Derece alanlar megafonla duyurulur. Armağanlar da Vali ya da Belediye Başkanı tarafından verilir.

Park, gündüzleri hareketli olduğu kadar geceleri de hareketlidir. Farklı işler için gelen kadın ve erkekler parkı doldurur. Karanlıktan faydalanarak ayıpları örtülü bir şekilde yapacaklarını yaparlar. Fakat yakalandıklarında çıkacak rezilliği bildiklerinden çok temkinli davranırlar ve genellikle de yakalanmazlar.

1.32. Parmak

“Parmak” öyküsü anlatıcının parmağında dokuz ay süren bir mikrop kapma hadisesini konu alır.

Anlatıcı, öykünün başında gittiği hastanede parmağından çıkartılan fitille tehlikeyi atlattığını okuyucuya bildirir. Parmağının bu duruma nasıl geldiğini ise gelişme bölümünde açıklar. Aynı okulda çalıştığı sanatkâr lakaplı arkadaşı onu okulun revirine götürür ve parmağındaki sivilceyi bir iğneyi ısıtarak patlatırlar. Bu müdahalenin işe yarayacağını sanan anlatıcı gerçekte birkaç gün sonra karşılaşır ve parmağının daha çok sızladığını fark eder. Ardından ateşlenmeler, koltuk altı bezesi şişmeleri, iştahsızlık ve uykusuzluk başlar. Hemen hastaneye giden anlatıcı parmağının mikrop kapıldığını öğrenir ve ağırlı bir pansuman süreci geçirir. Bu esnada hiçbir iş göremediği için okul tarafından anlatıcıya izin verilmiştir.

Ancak elindeki acı hafifleyip deri kendini yenilemeye başlayınca bu durumu atlattığına inanır. Yeniden okuldaki işine dönen anlatıcı eski hayatına hemen uyum gösterir.

¹⁸² Naim Tiralı. (1998). *Park*. 5.Baskı, Yön Yayıncılık, İst., s.77.

Parmağı iyileştikten dört ay sonra geriye dönüp baktığında ise, her şey geride kaldığı için adeta yaşanmamış gibi soğukkanlılıkla olayı hikâye ettiğine şaşmaktadır.

1.33. Çalgılı Gazino

“Çılgın Gazino” öyküsü yağmurlu bir gecede bir gazinoda yaşanan canlı hayat sahnelerini konu etmektedir.

Öyküdeki kişiler çeşitli yönleriyle ele alınmıştır. Fakat hepsinin ortak yönü de gazinoda oluşan renkli hayatın nimetlerinden yararlanmaktır. Gazinoya sonradan gelen Hacıağaların kadınlarla münasebeti, şişman hukuk öğrencisinin şarkı söyleyen kadınla ilgili arkadaşlarına söylediği yalanlar, orta masalarda oturan üniversite öğrencilerinden utangaç olanın fıstık satan kıza sarkıntılık etmesi, piyasa bir kadının erkeklerle yaptığı pazarlıklar gazinoda cereyan eden yaşantının canlı örnekleridir. Çıkan kavga ise alkolün ve kadınların olduğu bir ortamda kaçınılmazdır. Erkeklerin korumacı tavrı ve içkinin verdiği cesaret daha az tepki gösterilecek durumları önemli hâle getirerek kavga sebebi oluşturmaktadır. Kavga taraflarından birinin dava açmak istemesi ve olaya polisin karışması diğer tarafın geri adım atmasını sağlamıştır. Delikanlının kalabalıktan istifade ederek kaçması ise polisi zor duruma sokmuştur. Görevinin layığıyla yerine getiremediğini düşünen polis kalabalık dağıldıktan sonra kederli bir şekilde evinin yolunu tutmuştur.

1.34. Tren, Bir Garip Aile, Genç Kız vs...

“Tren, Bir Garip Aile, Genç Kız vs...” öyküsü Ankara-Kayseri arasında yapılan bir tren yolculuğu esnasında anlatıcının karşılaştığı insanlarla yaşadıklarını ele almaktadır.

Anlatıcı, trene bindikten kısa bir süre sonra üç arkadaşıyla tanışmış ve havadan sudan konuşmaya başlamıştır. Karşılarındaki boş koltuklara bir süre sonra bir aile yerleşmiştir ve anlatıcı önce aileyi dış görüntüleri ile vermiştir. ailenin temizlikten yoksunluğu ise çocukların çeşitli alışkanlıkları anlatılarak verilmiştir.

“Çocukların ellerine de birer armut tutuşturmuşlardı. Onlarsa temizlik nedir bilmiyorlar, bir yandan sümükleri akarken, öte yandan da, armutların suları ağızlarının çevresine yayılıyordu”.¹⁸³

¹⁸³ Naim Tiralı. (1998). *Park*. 5.Baskı, Yön Yayıncılık, İst., s.97.

“Ağız kenarlarındaki armut suları üstüne sinekler konuyordu. Çocuk yarı uyanık, burnunu karıştırıyor ve kirli parmaklarını, yaslanmış marokenin üstüne sürüyordu. Pislikle bağışıklık peydah etmiş görünen aile bireyleri, yemek artıkları üstünde uçan sineklerden de rahatsız olmuyorlardı”.¹⁸⁴

Anlatıcı için önem taşıyan bir diğer kişi de Ankara garında bakıştığı kumral kızdır. Hava almak için kalktıklarında kızla karşılaşmak onu hayaller alemine sürüklemiş ve bir daha göremeyeceği bu kızla hiç olmazsa yolculuk boyunca güzel vakit geçirebileceğini düşünmüştür.

Anlatıcı ve arkadaşları yerlerine döndüklerindeyse karşılarında oturan ailenin en yaşlısı olan kadının yerlerine yattığını görürler. Kadını uyandırma konusunda zorlansalar da sonunda yerlerine geçip oturmayı başarmışlardır.

Tren bir süre sonra yavaşlayarak durmuştur. Durulan yerdeki çeşmeden su doldurmak için yolcuların çoğu aşağı inmektedir. Karşıda oturanlardan erkek olanı iki testiyle ayağa kalkmaya davranacağı sırada yaşlı kadın telaşla ona çıkmıştır.

“Nereye gidiyorsun? Bırak şu testileri. Neyin nesi olduğunu bilmeden, her önümüze gelen suyu içmeyelim. Sen başkalarına bakma. Pis sudur belki bu. İçilmez!”¹⁸⁵

Yaşlı kadının gösterdiği bu hassasiyet ile trene bindiklerinden beri temizlikle uzaktan yakından ilişkisi olmayan davranışları önemli bir ironi oluşturmuştur.

1.35. Otobüste Gösteri

“Otobüste Gösteri” adlı öykü Giresun-Piraziz arasındaki yolda motorlu bir taşıtta geçen olayları konu etmektedir.

Öyküde otobüs şoförü ve bir yolcu siyasî partiler yüzünden tartışmaktadır. Şoför önceden Halk Partili olmasına rağmen Demokrat Parti hükümet kurduktan sonra o tarafa geçmiştir. DP’nin attığı olumlu adımları anlata anlata bitirememektedir. En uzak köydeki köylülerin naylon çorap giymesinden, bir zamanlar piyasada lastik bulunmamasına kadar türlü örnekler vererek DP’yi övmektedir. Yolcu ise altta kalmamak adına iki yönetim arasında karşılaştırmalar yaparak gerçekleri göstermeye çalışmaktadır. Fakat şoförün yolcuyu kendi partisine davet etmesi iplerin gerilmesine sebep olmuştur. Bunu duyan yolcu büyük bir öfkeyle otobüsten inmek istediğini söylemiştir. Diğer yolcular tartışmanın bir şekilde son bulmasından duydukları memnuniyeti sessizlikleriyle belirtirken, şoför bu

¹⁸⁴ Naim Tiralı. (1998). *Park*. 5.Baskı, Yön Yayıncılık, İst., s.100.

¹⁸⁵ Tiralı. a.g.e., s.100.

durumun her gün tekrar edilen bir oyundan ibaret olduğunu ve aslında Demokrat Partili olmadığını söylemiştir. Bunun bir gösteri olduğunu anlayan yolcular da gülümsemiştir. Anlatıcı da kendine gazetede yazacak bir konu çıktığı için fazladan keyiflenmiştir.

1.36. Anneciğim, Anneciğim...

“Anneciğim, Anneciğim...” öyküsünde anlatıcı çocukluk yıllarına ait hatıraları anımsayarak o günlere ait iki farklı olayı kaleme almıştır.

İlki Necatibey İlkokulu’nda okuduğu günlerde olmuştur. Okula getirilen on beş izci takımı öğretmenleri tarafından maddî durumu iyi olan öğrencilere dağıtılmıştır. İzci takımı alan çocuklardan biri de anlatıcıdır. Ancak o esnada babası şehir dışında olduğu için eve bırakılan belirli parayı hatırlayınca anlatıcı takımı öğretmenine iade etmiştir. Babası ev masrafları için annesine yirmi lira bırakmıştır ve beş lira olan bu takım lüks bir harcama olacaktır. Eve döndüğünde takımı büyük bir hazla anlatan anlatıcı, annesinin ısrarlarıyla sabah takımı öğretmenin sonradan verdiği çocuktan geri alır.

Anlatıcı, sahip olmak için can attığı izci takımını şu şekilde anlatmaktadır: “Geniş kenarlı, tütün renkli izci şapkası, askerlerinkine benzeyen, dışı keçe kaplı alüminyum matara, iri tokalı kemer, pırıl pırıl kasatura”¹⁸⁶

Bir diğer olay ise anlatıcı beşinci sınıfa geçtiğinde Gazipaşa İlkokulu’nda gerçekleşmiştir. Bir öğretmenleri küçültme eki olarak bilinen cık cık ekinin neden Mehmetçik kelimesinde kullanıldığını sormuştur. Çocuklar ailelerine sorduktan sonra konu yeniden tartışmaya açılmıştır. Anlatıcının annesinin verdiği cevap öğretmenin tam da beklediği cevaptır. Bu ek sadece küçültme eki değildir. Aynı zamanda sevgi ve sevecenlik belirtmektedir. Mehmetçik diyerek Türk askerine duyduğumuz sevgiyi belirtmiş olmaktadır. Öğretmenin takdir dolu bakışları anlatıcının annesine duyduğu hayranlığı bir kat daha arttırmıştır. Anlatıcı sonraki hayatında bu olayı ne zaman hatırlasa rahmetli annesini içi sızlayarak hatırlamaktadır.

¹⁸⁶ Naim Tiralı. (1999). *Çalgınca Şeyler*. 2.Baskı, Yön Yayıncılık, İstanbul, s.83.

1.37. Giresun'da Bir Öğle Sonrası

“Giresun'da Bir Öğle Sonrası”, anlatıcının Giresun'da geçirdiği bir günü ve hatıralarına yaptığı yolculuğu konu etmektedir.

Anlatıcı, Giresun'a indiğinde karşılaştığı ilk manzara belediye alanındaki Atatürk anıtının çiçeklerle donanmış hâlidir. *Yeşilgiresun* gazetesine gidip günlüğünden çıkardığı kısa parçaları Ahmet Ögütçü'ye vermiştir. yazılarından biri Willi Blümel ile ilgilidir. Ahmet Ögütçü, elinde Blümel'in bir kitabı olduğunu belirtmiştir. Anlatıcı uygun bir zamanda bu kitaba bakmak istediğini belirtmiştir. Fikret Karadeniz de anlatıcının edebiyat ağırlıklı günlüklerine bakarken anlatıcının kuşağından tanıdığı ozan ve yazarlara ilişkin anılarını anlatmaktadır. Ardından Debboy'daki Bahtiyar Dayımoğlu'na uğramak için oradan ayrılmışlardır. İstikamet Eczanesi'nde Ziya Demirok ve oğlu Reha Demirok ile sohbet etmişlerdir. Debboy'a ulaştıklarında Bahtiyar Dayımoğlu'nu orada bulamayınca karşısındaki Asmalı Kahve'ye geçmişlerdir. Dayımoğlu da aralarına katıldıktan sonra geçmiş günlerden, gençlik yıllarından konuşmaya başlamışlardır. Anlatılanların hepsi Fikret Karadeniz için yeni olduğundan o, hikâyeleri can kulağıyla dinlemektedir. Tatlı sohbeti tadında bırakmak zorunda kalan anlatıcı Piraziz'e gidecek son belediye otobüsüne yetişebilmek için çarşıya doğru yürümeye başlamıştır.

1.38. Sisler Arasında

“Sisler Arasında” öyküsü anlatıcı ve akrabalarının Piraziz'den Kümbet yaylasına yaptığı Pazar gezintisini konu etmektedir.

İki araba şeklinde çıkılan yolculukta anlatıcı Giresun'un doğa güzelliklerine değinmiştir. Ardından ulaştıkları Kümbet yaylasından hava yağışlı olduğu için kapalı bir et lokantasına girmişlerdir. pancar çorbası içmiş, çoban salatası, ızgara et ve yoğurt yemişlerdir.

Aralarında bulunan Cemil bu lezzetli yemeklerin yanında rakı içmek istemiş ancak kapalı lokantalarda yasak olduğu için amacına ulaşamamıştır. Bu durum anlatıcının ve diğer arkadaşlarının da keyfini kaçırmıştır çünkü onlar da Cemil'in bahanesiyle bir tek atma düşüncesindedirler.

Kümbet'ten ayrılmadan evleri için peynir, pestil, pancar ve çam sakızı almışlardır. Piraziz yoluna çıktıklarındaysa Turgut geçmişe dair hikâyeler ve hatıralar anlatmaya başlamıştır. Anlatılanlara kahkahalarla gülen ekip o an hayatta

olmayanları da rahmetle anmıştır. Otomobilden iner inmez Cemil ortadan kaybolmuştur. Aldığı rakısıyla kimseye görünmeden evinin yolunu tutmuştur.

2. TEMALAR

Tema, tem, ana düşünce ya da izlek, “romancının romanında söz konusu ettiği gerçek ya da kurgusal ama özel, tekil bir olaydan genel için geçerli olduğunu iddia ettiği bir hükümdür”. Tema, romanın asıl hedefi, romancının asıl amacıdır. Romanı ve öyküyü oluşturan temel taşlardan biri olan tema, nesnel bir konunun yazarların öznel bakış açılarıyla ele alınıp yorumlanmasıdır. İzlek, “romancının romanında sergilediği kurgusal dünya iletişimi yoluyla gerçek dünyanın insanı olan okuyucuya sunduğu bir iletidir”. Yazar, öykü ya da romanın tamamında belirli görüşlerini okuyucuya kabul ettirmeye çalışır. Bunu açıkça yapmak yerine, ima eder, dolaylı yollardan hissettirir. Okuyucunun romanı ya da öyküyü okuduktan sonra muhayyilesinde kalan öz, romancının anlatmak istediği asıl şeydir. Yani izlektir.¹⁸⁷

Naim Tiralı'nın eserlerinin daha iyi anlaşılabilmesi için tema merkezli bir çalışma yapmayı daha uygun bulduk. Çünkü yazar, şahıs, mekân ya da zaman öğelerinden çok, temanın ağırlık kazandığı öyküler kaleme almıştır.

2.1. Cinsellik

Naim Tiralı'nın kitaplarında işlediği cinsellik teması hakkında çıkan yazılar arasından ilgi çekici bulduğumuz bir tanesinin önemli gördüğümüz bölümünü buraya aynen alıyoruz.

“*Park, Yirmibeş Kuruşa Amerika, Aşka Kitakse* kitaplarındaki öykülerin kahramanları öğrenciler ve kadın düşünen gençlerdir. Bunlar ayrıca, özelde kendi, genelde kalabalıkların serüvenlerinin beslendiği merkezleri, karanlık ve ayak basılmamış bölgeleri, meraklarının dürtüsüyle keşfe çıkmış bireylerdir. Dostluğu, arkadaşlığı keşfederler, zevk odalarını keşfederler; kişinin en verimli, en ölümsüz gerçeği olan cinselliği keşfederler; cinsellikle birlikte cinsellik kadar önemli olan, cinselliğin meşru çocuğu olan ‘aşk’ı keşfederler. Gövdelerini, gövdelerinin özelliklerini, güzelliklerini, büyülerini, gövdelerindeki sürekli alışverişleri, gelgitleri keşfederler ve boyuna ‘dişi’ kıtalara sefer yaparlar sevinçle, mutlulukla ve birleşmelerin, bütünleşmelerin gizlerini keşfederler ve keşfettikleriyle ördükleri bir evrenin içine yerleşirler; orada gelişen, büyüyen romanlarına imza atarlar”.¹⁸⁸

¹⁸⁷ Nurullah Çetin. (2005). *Roman Çözümleme Yöntemi*. Öncü Kitap, Ankara, s.121.

¹⁸⁸ Muzaffer Buyrukçu. (1994). *Yaşamımızı Renklendiren Bir Kitap*. Cumhuriyet Kitap [Nakleden: Naim Tiralı. (1994). *Çılgınca Şeyler*. Yön Yayınları, İstanbul, s.100-101].

Naim Tirali, kendisiyle yapılan bir röportajda burada tahlil ettiğimiz öykünün de içinde bulunduğu bazı öyküleri ile ilgili önemli bir açıklamada bulunmuştur:

“‘Atlanta Barı’, ‘Arka Sokak’, ‘Gecenin Üçü’, ‘Esnaf’, ‘Karabiberim’, ‘Zürafa’ ve ‘Tarlabaşı Asfaltına Yağmur Yağıyordu’ öykülerimde yaşananlar, tam anlamıyla Beyoğlu cinsellikleri... Bir araç, bir meta olarak algılanan ve kullanılan kadınlarla girilen sevgisiz ilişkiler ya da yapay sevgiye benzer, aldatmacaya dayalı ilişkilerde yaşanan cinsellikler çoğu tiksintiyle sona erer. O dönemde yazdıklarım açık bulundu, eleştirildi. Oysa konularının gereği idi bu. Yaşanmış olduğu gibi ve bütün sıcaklığıyla vermekten başka kaygım yoktu”.¹⁸⁹

Tirali, bu sözlerle o dönemde eleştirilere maruz kalan öykülerini de savunmuştur.

2.1.1. Gece Hayatının Çirkin Yüzü

“Atlanta Barı”nda, bara gelen grup önce Amerikalı gemicilere, kadınlar tarafından gösterilen ilgiden rahatsız olurlar ve kendi memleketlerinin düşük kadınlarının bile Batı hayranlığı onları çileden çıkarır. Kadınlar bu denizcileri birer kurtarıcı gibi görmektedirler. Medeniyetin beşiğinden gelen bu gemicileri nazik, kadına nasıl davranacağını bilen, kültürlü erkekler olarak görmektedirler. Fakat denizcilerin kadınlara hoyrat davranışları onları sadece et parçası olarak gördüklerini açıkça ortaya koymaktadır.

Başka bir ülkeden gelen ve Türkiye’nin âdetlerini bilmeyen bu delikanlılara gösterilen bu ilginin asıl amacı ise tüm paralarının üstüne konmaktır. İçkinin fazlasına dayanamayacaklarını bilen bar sahipleri adisyonları şişirerek denizcileri soyup soğana çevirecektir. Bu durumdan onları kurtaran gene ülkenin bilinçli gençleri olmuştur. Bu durumu fark edip olayları akışına bırakmak yerine müdahale etme gereği duymuşlardır.

“Tarlabaşı Asfaltına Yağmur Yağıyordu” adlı öyküde, eve gönüllü gelen Nuri, ilişki esnasında kadından gelen koku yüzünden ondan ve yaşadığı şeyden tiksiniştir. Bu tarz evlerde, beklentiler en aza indirilerek sadece tatmin olmak için yaşanılmaktadır ilişkiler. Oysa bu öyküde de görüldüğü gibi böylesi bir ilişki için bile insan gözüne hitap edecek birini seçmeye çalışmaktadır. Tabii bu, erkek için

¹⁸⁹ Serpil Gülgün. (1983). Sanatının 40. Yılında Naim Tirali. Erkekçe, [Nakleden: Naim Tirali. (1989). *Yirmibeş Kuruşa Amerika*. 3.Baskı, Cem Yayınları, İstanbul, s.101].

geçerlidir. Çünkü seçici o, seçilen kadındır. Gene bu öyküde olduğu gibi bazen kadın için de işler yolunda gider ve işinden zevk almak ona da nasip olur.

Kişilerin böyle bir olay karşısında takınacakları tavır, genelevlerde ya da böyle evlerde çalışan kadınların gündelik yaşamları ele alınmıştır. Benzer insanların duygularını izah için bu öykü kaleme alınmıştır. Anlatıcı, düşmüş kadınların hislerine de yer verir ve yaşamlarına ışık tutar. Böylece sosyal bir görevi de yerine getirmiş olur.

“Yeni Zelândalı” öyküsündeki anlatıcı, hayatının belirli bir bölümünü barlarda, pavyonlarda geçirmiş biridir. Oraların kurallarını iyi bilmektedir. Fazla içkinin neden olacağı olumsuzlukları, masaya çağırılan kadının bedelini, garsonlara ve konsomatrilere nasıl davranılacağını, tüm bunlardan haberdardır. Fakat yan masasında oturan adamın bunları bilmediği ortadadır. Kadınların onu sarhoş etmesine izin vermesi ve onlarla dışarı çıkarak para harcatmalarına izin vermesi bunun göstergesidir.

Gece hayatı affı olmayan ve adamı rezil edebilen bir yaşam türüdür. Sahte sevgiler ve cinsel hazların ötesinde insanı maddî anlamda da zor duruma düşüren bir tuzaktır. Kadınlar bu yaşamı cazip hâle getirmek için kullanılan yemlerdir ve işlerini çok iyi bilmektedirler. İçki ise bu tuzağın ana maddesidir. Kadın ve içki bu hayattan haberdar olmayan bir erkeği çözmek için en güçlü kozlardır. Bilen bir erkeği bile belirli durumlarda çözmeye yarayabilir.

Zaaflar, duygusal boşluklar, üzüntüler ya da sevinçler erkeklerin etkilenebilecekleri en müsait anlardır ve buralardaki kadınlar da bu yönleri ortaya çıkartıp işlemede uzmandır. Sonrası ise mâlumdur. Boş cüzdanlar ve şiddetli bir baş ağrısı.

“Çalgılı Gazino” öyküsünde ele alınan gazino, diğer öykülerinde de ele aldığı düşmüş kadınların ve hovarda erkeklerin sahte ilişkileri için kullanılan mekânlardan biridir. Buralarda çalışan kadınlar teslimiyetçi bir ruh hâliyle erkeklerin masalarında oturarak onların eğlencelerine katılmak zorundadırlar. Erkeklerse bütün bir günün yorgunluğunu atmak ve eğlenceli vakit geçirmek için gelmektedirler. Buraya gelen erkeklerin önemli bir kısmı beklentilerle gelmektedir ve bu beklentilerin karşılanması için elinden geleni yapmaktadır.

2.1.2. Gece Hayatı ve Kurulan Sahte İlişkiler

“Gecenin Üçü” adlı öyküde hem erkek hem de Kamber hayatları bu tarz çarpık ilişkilerle dolu, tensel zevklerin peşine düşmüş sığ kişilerdir. Aşkın ve sevginin olmadığı birliktelikler yaşamaktan zevk almaktadırlar. İşler ters gidip de planları bozulunca buna hayıflanacak, kederlenecek kadar düşmüşlerdir. Bu zihniyette olan bir erkek grubunun olduğu gerçektir. Tirali de, bu gruba dikkat çekerek bu insanların içkiyle, düşmüş kadınlarla, kokuşmuş duygularla örülü dünyasına bizi götürmüştür.

Kadınlarsa, kötü yolda olmalarına rağmen böyle olduklarını kendilerine konduramadıkları ya da bu işi de bir meslek olarak görmeye çalıştıkları için aksi karşılımlara çıktığında tepki göstermişlerdir. Yaptıkları iş ne kadar kötü olursa olsun genelde kendi rızalarıyla bu yolu seçmediklerinden birisinin diğerine “orospu” olduğunu hatırlatması gururlarına dokunmuştur. Anlatıcı, her iki grubun da yaşantısını ortak bir paydada vererek bu hayatı yaşayanları daha yakından tanımamızı sağlamıştır.

2.1.3. İlk Deneyimler ve Beklentiler

“Arka Sokak”ta henüz lise çağlarında olan ve bir kadınla önemli bir deneyim yaşamamış olan Nuri’nin yaşadığı ilk büyük cinsel ilişki verilmiştir. 18 yaş hayalleriyle gittiği randevu evinde karşılaştığı sıradan kadınlar ve sıradan ilişkiler onun beklentilerini karşılamamıştır. Kadın için meslek hâline gelen bu durum onun için müşterisini memnun etmeye dayalı değildir. Sadece yerine getirilmesi gereken ve parası önceden ödenmiş bir görevdir. Nuri inanılmaz bir deneyim yaşayıp bunu okul arkadaşlarına anlatmak isterken yaşadığı basit bir cinsellik olmuştur. Deneyimsizliği bu tarz ilişkilerde hazzın ve aşkın olmadığını anlamasını engellemiştir.

İnsanî ihtiyaçlardan biri olan cinsellik ve genç yaştaki erkeklerin bu olguya bakışları da böylece gösterilmiştir. Anlatıcı, her genç erkeğin yaşamak istediği bu deneyimlerde başlarına gelebilecek olumsuz şeyleri de bu öyküde vererek onlara yol gösterme amacını gütmüştür.

2.1.4. Anlık Heyecanlar ve Tüketişler

“Esnaf” öyküsünde olay unsurunun kaynağı, görülüp yaşanmış gerçek yaşantılardır. Tensel dürtüler her normal insanda olan ve insanî bir zaafı peşine

düştüğümüz duygulardır. Bir erkeğin bir kadına dokunmak istemesi normaldir. Fakat bu tarz ilişkilerin daha mahrem mekânlar seçilerek yaşanması toplumsal ahlâk açısından daha sağlıklıdır.

Bu öyküde öncelikli olan yaşadıkları bu tensel ilişkilerin kişilerde bıraktığı etkilerdir. Bebe Raşid'in fırsatı varken bunu kullanmaması altında yatan gel-gitli ruh hâli, Nusret'in bir kadınla olmayı zafer sayması ve bundan duyduğu mutluluk, kızların bedenlerini kullanarak erkeklere istedikleri şeyler için para harcatmaları ve bunu yaşam tarzı hâline getirmeleri. Kurgulanan olay bu duyguları daha rahat anlamamız içindir. Asıl olan olay değil kişilerin ruhsal dünyalarıdır.

2.1.5. Zaafların Peşinden Koşmak

“Bir Çift Bacak” öyküsündeki kişi, kızın peşine sadece cinsel dürtülerle düşmüştür. Ona karşı duygusal bir his beslememektedir. Kızın düşmüş bir kız olmasını dilemesi ise onu istemesinden kaynaklanmaktadır. Hiçbir çaba sarf etmeden para karşılığında peşine düştüğü kızla yatmak onu tatmin edecektir fakat bu sefer de kızın hiçbir cazibesi kalmayacaktır. Erkeği çeken şey kızın tam olarak ne olduğunu bilmemesidir. Çelişkilerdir. Ardı sıra yürüdüğü kız namuslu bir ev kızı da olabilir, bir hayat kadını da. Bunu öğrenmek de erkeği mutlu etmeyecektir. O anda yaşadığı macera ve düşsel arzular erkeğin asıl isteğidir. Bunları sonlandıracak bir bilgi, bir hareket erkeğin işine gelmemektedir.

2.1.6. Cinsel Sapmalar

“Zürafa” öyküsünde anlatılan çarpık ilişki, toplumda her zaman tabu olarak görülen bir konudur. Aynı cinsten iki insanın birlikteliği tasvip edilmeyeceği için genellikle gizli yaşanmaktadır. Öyküdeki ikilinin kendilerini abla kardeş olarak tanıtmaları toplum tarafından ayıplanacaklarını bilmelerinden kaynaklanmaktadır. Birçok ülke eşcinsel çiftlerin normal bir yaşam sürmeleri için olanaklar yaratırken Türkiye, henüz bu konuya ılımlı yaklaşmamaktadır. Bunda ülkenin gelenek ve göreneklerine, törelerine bağlı yaşaması ve bu bağlılığın yarattığı kalıpların dışına çıkamama durumu insanların marjinal yaşamları görmemesine ve alışkanlık kazanamamasına sebep olmuştur.

Naim Tirali'nin böylesi bir konuya 1953 yılı gibi epeyce önce bir dönemde değinmesi son derece çarpıcı ve takdire şayandır. Tirali, bu konuyu ele alarak okuyucuya hem toplumda böyle insanların var olduğunu hatırlatmış hem de bunun

bir seçim olduğunun artık insanlar tarafından kabul edilmesi gerektiğine vurgu yapmıştır.

2.1.7. Tek Gecelik Birliktelikler

“Karabiberim” öyküsünün kurgusunu, gerçek hayatta her an karşılaşılabileceğimiz bir hikâye oluşturmaktadır. Bohem bekâr hayatı yaşayan erkekler kolay karşılaşılabileceğimiz insan tipleridir. Fakat anlatıcı, onların sözcülüğünü yaparcasına bu erkeklerin de para karşılığı ilişkilerden artık sıkıldıklarını, araya para girince ilişkinin çirkinleştiğinin farkında oluşlarını dile getirmiştir. Bu vazgeçemeyiş ise insanî dürtülerin ve başka seçeneklerinin olmayışının sonucudur.

“Böyle işlere para karışınca hiçbir güzelliği, büyüğü kalmıyor. En iyisi, bu para konusunu düşünmemek, unutmak. Eğlencenin, içkinin, kadının, hep parayla sağlandığını bilmek, ne eğlencede, ne içkide, ne kadında tad bırakıyor. Bazı şeylerin, paranın dışında bir değeri, bir anlamı olmak gerek... Neler de geçiyor aklımdan. Sırası mı şimdi bunların?”¹⁹⁰

Anlatıcı, bizim de savunduğumuz, para ile kurulan ilişkilerin çığlığını, sahteliğini kadına para verme sırası geldiğinde idrak etmiş; fakat geçirdiği gecenin güzelliğini bozmamak için bu düşünceleri kafasından hemen kovalamıştır.

2.1.8. Genç Kızlık Hayalleri ve Hayal Kırıklıkları

“Ayşecik ya da Cikli-Cuklu Öykü”de anlatıcı, kızların ve erkeklerin aşka ve ilişkiye farklı açılardan baktıklarını izah etmeye çalışmıştır. Kızın aşktan beklentisi oturup sohbet etmekten ibaretken, erkeğinki farklıdır. Öyküdeki delikanlıların hepsinin ortak noktası da Ayşe ile kurdukları tensel birlikteliklerdir. Aşk içinde vazgeçilmez bir unsur olarak gösterilen cinsellik burada kızın bedenine ulaşmak için aşkın kullanılması olarak çıkmaktadır karşımıza.

“Belki hepsinin de, dudaklarını dudaklarına yapıştırmadan söyledikleri sözler aynıydı. Belki ikisi üçü ancak ellerini tuttu, ötekiler de göğsünü bir fırsatını bulunca (...) Sanki ne diye, ille de memelerini sıkıyorlardı lâstik top gibi? Sonra dudaklarına yapışıp, kendi tükürükleriyle ıslatmaları da neydi sübyancık...”¹⁹¹

Anlatıcı, bir genç kızın yaşadığı masum aşk kaçamaklarını anlatarak ailelere de bir mesaj vermeye çalışmaktadır. Belirli bir yaşa gelmiş normal her genç

¹⁹⁰ Naim Tiralı. (1989). *Yirmibeş Kuruş Amerika*. 3.Baskı, Cem Yayınları, İst., s.76.

¹⁹¹ Naim Tiralı. (1998), *Aşka Kitakse*, 3.Baskı, Yön Yayıncılık, İst., s.21.

kızın ve erkeğin bir flörtü olabileceği gerçeği. Bu gerçekten kaçmaya çalışmaksa insanın sadece kendini kandırmasına yarayacaktır. Çünkü belirli dürtüleri kontrol etmek çok zordur. Aşk ise tüm kontrolleri, sınırları, barikatları aşan bir duygudur ve durdurmak imkansızdır.

Anlatıcı, bu sözlerle öykünün teması hakkında gayet açıklayıcı bilgiler vermiştir. Biz bunun üstüne daha fazla bir şey söyleme gereği duymuyoruz. Çünkü söylenenler sadece anlatıcının düşüncelerinin tekrarından ibaret olacaktır.

2.2. Aşk

2.2.1. Hayal Kırıklıkları ve Karşılıksız Aşklar

“Buluşma” öyküsünde erkek, kadınla buluşamamanın ve düşündüğü hiçbir şeyi gerçekleştirememenin hayal kırıklığını yaşamıştır. Kadına duyduğu sevgi ve bundan bihaber olan kadının umursamaz tavırları erkeğin kalbini kırmıştır. Öykü bu buluşma gerçekleşseydi neler yaşanılacaktı üstüne kurgulanmıştır.

Kadına karşı duygusal hisler besleyen erkek, kadınla buluşmak üzere sözleşmiş fakat kadın buluşma yerine başka erkeklerle gelince adeta şok geçirerek büyük hayal kırıklığına uğramıştır. Kadının şuh hâllerini bilmesine ve erkeklerle adeta bir oyuncak gibi oynadığına şahit olmasına rağmen ona kapılmış ve çok güzel bir gün geçireceklerini hayal etmekten kendisini alamamıştır.

Başlangıçta kadının geç kalması erkeğin umudunu hiç kırmamıştır. Güçlü bir şekilde geleceğine inanmaktadır. Kadını beklerken onun iyi yanlarını düşünerek oyalanmış, karşılaştıklarında nasıl davranacağını planlamıştır. Fakat “sağlamcı” biri olduğunu da gizlemediği için sokak ortasında yapılabilecek şeylerin dışında bir şey hayal etmemektedir. O andan itibaren o günün kurgusu kafasında şekillenmeye başlamıştır. Bir gün önce konuştukları gibi dansa gidecekler, arkasından kadının henüz haberi olmasa da içkili bir yemek yiyeceklerini ummuştur. Oysa tüm beklentileri kadının bir selam verip erkeği yapayalnız bırakmasıyla yok olmuştur.

Erkek için zor olan süreç başlamıştır. Umudunu ise hâlâ diri bir şekilde muhafaza etmektedir. Kadının, kendisi duraktan ayrıldıktan sonra geri döndüğünü düşünmekte hatta pişman olduğuna kendini inandırmaya çalışmaktadır.

“Siz bir de selâm verip, çekip gittiniz. Ben ne aptalmışım. Belki de dönersiniz sanıyordum. Hattâ, duraktan ayrıldıktan sonra bile, dönüp gelmiş olduğunuza inanmak istiyordum”.¹⁹²

Bu düşüncelerle evine doğru yol alırken içtiği 9 sigara (tıryaki olmamasına rağmen) çaresizliğinin ve sıkıntısının işaretidir. Odasına döndüğünde ise önceleri ilgiyle baktığı komşu kızının “çağırğan ve canayakın” bakışları ile karşılaşır. Fakat bu gece onu bu bile avutamayacaktır. Kadını hiç bu derece özlememiş, kalbi hiç bu derece acınamıştır. Tecrübesiz olması bu durumdan kurtulmasını daha da zorlaştırıyordur.

Tüm bu olanların ağırlığı biraz üstünden kalktıktan sonra durumu değerlendirmiş ve kendini tesellinin yollarını aramaya başlamıştır. Her şeyi kadere bağlayarak bir biçimde sıyrılmaya çalışmıştır. “Bütün bunların, en azından, geçen zaman çerçevesi içerisinde, hayal olmak yazgısından kurtulamayışlarına, oturup ağlanamaz ya...”¹⁹³

Başına gelen olayın çok daha tecrübeli birinin başına da gelse, “örneğin Ahmet Topçu”, farklı bir tepki vermeyeceğini düşünmüş ve kendi içindeki hesaplaşmayı doğru yaptığına inanarak bitirmiştir.

“Aşka Kitakse”de bugüne kadar aşkı yaşamamış bir delikanlının genç bir kıza karşı hissettiklerini sorgulaması ve aşkı arayış öyküsü psikolojik çıkarımlarla verilmiştir. Bu öykünün sonu da erkek için olumsuz bitmiş, kıza hissettiklerini anlatmasına karşın ondan olumlu bir cevap alamamıştır. Fakat bu olumsuz cevapları da kolay kabul edecek biri değildir. Çünkü insan umutsuzca karşısındakini seviyorsa bu durumu katlanılır hâlâ getirmenin tek yolu onun da size ilgi duyduğuna kendinizi inandırmaktır. “Buluşma” öyküsünün aksine burada yıkılmış ya da hayal kırıklıklarını tamir etmeye çalışan bir erkek modelinden çok, bu durumu önemsemeyen ya da önemsemediğini kanıtlamak adına “Madam Roza”ya yeni gelen iki kızla vakit geçirmeyi teklif eden bir erkek vardır. Bu tavrı ise, okuyucu tarafından, o ana kadar ki hislerine şüpheyile bakılmasına neden olmuştur.

Öykü Tevfik Fikret’in “Süha ve Pervin” şiiri ile benzerlikler göstermektedir. Bu şiirin konusu da aşktır. Aşk konusunda iki farklı karakterin davranışı ele alınıp işlenmiştir. Şiirde iki gencin hayattan ve aşktan beklentileri Süha’nın ön planda olduğu bir kurgu ile verilmiştir. Öyküde de erkeğin duyguları

¹⁹² Naim Tiralı. (1989). *Yirmibeş Kuruşa Amerika*. 3.Baskı, Cem Yayınları, İst., s.7.

¹⁹³ Tiralı. a.g.e., s.7.

daha ön plandadır. Her iki kurgudaki çift arasında da kişilikler arasında bir zıtlık görülür ve bu zıtlık çiftlerin bir araya gelmesini engeller. Şiirde Süha hayâli, Pervin ise gerçeği temsil etmektedir. Tıpkı öyküde erkeğin romantik, kızın realist olması gibi. Erkeğin kıza duyduğu karşılıksız aşkın aynısını Süha da Pervin’e duymaktadır. Pervin gibi genç kız da bu aşka kayıtsızdır.¹⁹⁴

“‘Aşka Kitakse’de aşırı duyguya kendini kaptırmak istemeyen bir kişiöğlü buluyoruz. Sevgiliyle bir gazino masası başında aklının, zekâsının aracılığıyla konuşup dertleşen, hislerini inceleyen, onu mantığın tartısına vurmak isteyen bir insan buluyoruz.”¹⁹⁵

Oktay Akbal “Aşka Kitakse” öyküsünü bu sözlerle özetlemiştir.

2.2.2. Aşka Dış Görüntünün Aldatıcılığı

“Picasso Aşk Kaatili”nde anlatıcı, gerçek hayatta da genç bir delikanlının başına gelebilecek bir yanılgıyı ele almıştır. Dış görüntünün aldatıcı olabileceği konusu işlenmiştir. Bir insanı tanımak fizikten çok ruhla ilgili bir konudur. Birini her gün görmekle, bir kere konuşmak arasında büyük fark vardır. O bir tek konuşma gözümüzde dağ gibi büyüttüğümüz birini yerle bir edebilir, farkında olmadığımız birini ise fark edip, önemsememizi sağlayabilir.

Eğer birini sevmek doğrusuyla ve yanlışıyla kabul etmek demekse anlatıcı sevgisinden ilk hatada vazgeçerek onu gerçekten sevmediğini göstermiştir. Sadece beğeni ufak hataları affetmez ve hemen yok olur. Sevgiyse yıllarca çoğalarak büyür. Doğrular kadar yanlışlarla da yol alır.

2.3. Gençlik ve Hayat

2.3.1. Hastalıkla Hatırlanan Sıla ve Ölüm

“Taburcu” öyküsünde konu edilen hastalık herkesin başına gelebilecek bir durumdur ve bu hâliyle yeterince zordur. Bu sürecin anneden babadan ayrı geçirilmesinin çocuk üstündeki olumsuz etkisi verilmiştir. Çocuğun hemen ölümü düşünmesi de bu karamsar ruh hâlinin sonucudur. Altıncı sınıftakileri kardeşine benzetmesi ailesine özlemini belirtmektedir. Kaybettikleri bir arkadaşlarını hatırlaması ölüm düşüncesini arttırmaktadır.

¹⁹⁴ M. Orhan Okay. (1990). *Yeni Türk Edebiyatı Ders Notları*. Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Yayınları, Erzurum, s.29-33; Ali İhsan Kolcu. (2005). *Servet-i Fünûn Edebiyatı*. Salkımsöğüt Yayınları, Ankara, s.107-108.

¹⁹⁵ Oktay Akbal. Olgunlaşan Genç. *Vatan* [Nakleden: Naim Tirali. (1998). *Aşka Kitakse*, Yön Yayınları, İstanbul, s.101].

Çevresindeki tüm çocuklar gurbette yalnız başına okuyan çocuklardır. Ortaklıkları o kadar çoktur ki. Şimdi de bu revirde hepsinin birden hasta yatması başka bir ortaklık yaratmış ve onları birbirlerine yakınlaştırmıştır. Kendi sınıfından olmayan çocuklarla bile kaynaşmış kader ortaklığı yapmaya başlamışlardır. Bu çocuklar yaşadıkları özlemlerle diğer çocuklardan daha çabuk büyümekte, olgunlaşmaktadır.

2.3.2. Gerçeklerle Yalanlar Arasında Kalış

“Kitaplık” öyküsü, bir öğrencinin kendini tanıma süreciyle başlamıştır. Kitap okumayı keşfetmesi, kitaplık koluna girerek başka bir dünyanın kapılarını aralaması. Fakat sonra tüm bunlara ket vuracak bir olay yaşanmıştır. Bir çocuğu kitap çalmakla suçlaması gerekmiştir. Öğretmeni çocuğun aldığını söylemiştir. Fakat o görmemiştir. Bu da kafasındaki şüpheleri arttırmaktadır. Kitabı çalsa anlatıcıyla karşılaştığında paniklemesi gerekirdi. Çünkü onun kitaplık kolu olduğunu bilmektedir. Oysa o gayet ılımlı ve sevecen yaklaşmıştır. Tüm bunlar ona bir karar verdirmiştir ve çocuğa o soruyu sormamıştır.

Kendisiyse zor bir yola girmiştir. Kitaplığa dönüp öğretmenine bir cevap vermesi gerekmektedir. Öğretmenine yalan söylemek zorunda kalmıştır. Soruyu sordüğünü ve çocukta olmadığını söylemiştir. Anlatıcının kitaplığa bir daha gitmemesi iki şekilde düşünülebilir. İlki öğretmenine yalan söylemek ve kafasında bu şüpheyi taşımak ona görevine ihanet ettiğini düşündürmüş ve aynı hatayı tekrarlamamak için kitaplığa gitmemiş olabilir. Diğeri ise masum bir çocuğun günahını alan hocasına kızıp başka birinin daha bu şekilde suçlanmasına göz yummamak için gitmemiş olabilir.

2.3.3. Kopyanın Öğretmen ve Öğrenci için Değişen Anlamı

“Kopya” öyküsünde olduğu gibi birçok öğrenci kopya çekme girişiminde bulunmuştur. Kimisi daha kopya çekmeyi aklından geçirdiği anda hareketleriyle bunu belli edecek kadar deneyimsiz, kimisi de akla hayale gelmeyecek yöntemlerle hocaları bile kandırmayı başaracak kadar tecrübelidir. Öyküdeki öğrenci işte bu tecrübeliler grubuna girmektedir. O, kopya çekerek kısa yoldan yüksek not alacak ve diğer öğrenciler gibi kendini yıpratmadan başarılı olacaktır. Kopyanın zararları, sadece anı kurtardığı gerçeği ya da kopya çekme alışkanlığının gelecekteki hayatını

da etkileyip zorda kaldığı her an buna başvurması o anda onu hiç ilgilendirmemektedir.

Hoca ise, kopya çektirmemek zorundadır. Hem öğrenciler arasındaki dengenin bozulmaması hem de haksız rekabeti engellemek için. Hoca her zaman dürüstlüğü savunacaktır. Gelecek hayatlarında da öğrencileri dürüstlükten vazgeçmesin, kimsenin hakkını yemesin diye. Fakat bazen bu dürüst hocaları da yanıltacak kadar şeytan öğrenciler çıkabilmekte ve yaptıkları oyunlarla hocaları zor durumda bırakabilmektedirler. Bu durum ne hocanın prestijini sarsar ne de hocada bir eksiklik yaratır. Kopyanın zararı gene çeken öğrenciyedir. Donanımlı bir şekilde yetişmeyen öğrenci belki üniversite sınavını kazanamayacaktır. Kazansa bile orada da kopyayla geçeceği için iş hayatına atıldığında sudan çıkmış balığa dönecektir. Hayatı düzenbazlık üstüne kurulduğu için de hiçbir başarının tam manasıyla keyfini çıkaramayacak hatta başarılı olacak kadar bile şanslı olmayacaktır.

2.3.4. Sığınılan Gerçeklerin Aldatıcılığı

“Penceredeki Kazaklar” öyküsünde öğrenciler rutin hayatlarının dışına çıkabilmek için sıradan bir evin penceresinde asılı olan sıradan kazaklara özel anlamlar yüklemişlerdir. Bu duruma inanmalarının en büyük sebebi hayata onları bağlayacak bir heyecan bulmalarıdır. İşi ciddiye alarak nöbetçiler tayin etmeleri konuyu aydınlatıcı toplantılar yapmaları bu heyecanı diri tutma isteğinden kaynaklanmaktadır.

Evin bir randevu evi olabileceğini düşünmeleri ise lise çağlarındaki erkeklerin muhayyilelerini kaplamış olan cinsel isteklerdendir. O evin öyle bir ev olmasını dilemektedirler aslında. Fakat Ahmet Topçu’nun evin gizemini çözmek için oraya gitmemesinin bir sebebi cesaret edememesiyse bir sebebi de o evin sıradan bir ev çıkma ihtimalidir. Bu ihtimal tüm inançlarının ve kurguladıkları dünyanın yıkılması demektir. Bunu ise göze almak gerçekten büyük bir cesaret gerektirmektedir.

2.4. Diğer Konular

2.4.1. Caddelerde Akıp Giden Yaşam

“Büyük Cadde”nin gecesi ve gündüzü birbirinden farklı bir şekilde yaşanmaktadır. Gündüz işine gücüne giden insanlar, hayat kadınları, caddenin esnafı hemen her gün aynı şekilde yaşamaktadırlar. Şekercide oturan yaşlı adam,

kıraathanede nargile içen adam ya da dondurma yiyen kız hiç değişmeden her gün aynı şeyleri yapmaktadır.

Farklı düşüncelerle caddeye gelen insan güruhu ancak vakit gece yarısını geçtiğinde dağılmayı hatırlayabilir. Fakat bu sefer de caddenin başka bir yüzü ortaya çıkar. Yaşlı kadınlarla gezinen genç kızlar yolları aşındırmaya başlar ve tahmin edilen pazarlıklarla kızlar müşteriye gönderilir. Erkekler, tabi ki bu iş için feda edecek parası olanlar, sabahları caddede yürüyüp boş fanteziler üretmek yerine geceleri beklerler ve istediklerini alırlar.

Büyük Cadde’de herkes kesesine göre gideceği, karnını doyuracağı ve eğlenebileceği bir yer bulur. En temiz randevu evlerinden, en pis, seviyesi düşük genelevlere kadar herkesin beklentileri düşünülmüştür. Türlü türlü insanların gittiği Büyük Cadde gecesi ve gündüzüyle tüm yönleriyle anlatılmıştır.

2.4.2. Amerika-Türkiye Yakınlaşması

“Yirmibeş Kuruşa Amerika” öyküsündeki anlatıcı, İnsanların Amerikan hayranlığını ve Batı’yı üste çıkarma zihniyetlerini yermektedir.

“Yirmibeş Kuruşa Amerika”, Tirali’nin öykülerinde pek görülmeyen toplumsal bir konuyu işlemektedir. 1946’da İstanbul’a demirleyen Missouri zırhlısının İstanbullular üzerinde bıraktığı tesiri eleştirel bir gözle kaleme almıştır.

“Missouri’nin ülkemize gelişi bir şenlik, bir bayram gibi kutlanmış, genelevler boyanmış, büyük hazırlıklar yapılmıştı. O günlerde ‘Yirmibeş Kuruşa Amerika’yi görebiliyorduk. Nasıl mı? Missouri denen o devâsâ, asansörlü geminin çevresinde turlayarak... Ben de gördüm Amerika’yı, hem de yirmibeş kuruşa. O öyküdeki olayı değişik açılardan yaşadım. Okurların, daha doğru bir anlatımla matine izleyicilerinin tepkisi, uyanık ve coşku doluydu. Nesnel bir yaklaşımla ilk kez, ABD’le başlayan ilişkileri ele aldım. Bunda hiçbir siyasal yoktu. O dönemde yaşanan olayları belgeleyerek, gün ışığına çıkarmak istedim.”¹⁹⁶

Naim Tirali kendisiyle yapılan bir söyleşide, “Yirmibeş Kuruşa Amerika” öyküsünün kendi yaşadığı bir olaya dayandığını bu şekilde belirtmiştir.

2.4.3. Kötü Durumlarda Gösterilen Duyarlılık

“Pislik ve Kan” öyküsünde anlatıcı, hayatın iyi olduğu kadar kötü sürprizlerle de dolu olduğunu vermeye çalışmıştır. Evden sapasağlam çıkan bir

¹⁹⁶ Serpil Gülgün. (1983). Sanatının 40. Yılında Naim Tirali. Erkekçe, [Nakleden: Naim Tirali. (1989). *Yirmibeş Kuruşa Amerika*. Cem Yayınları, İstanbul, s.102].

çocuğun saatler sonra parmaklarını kaybetmesi hayatta hesaplanmayan ve beklenmeyen şeylerin gelip bizi bulabileceği gerçeğini okuyucunun yüzüne vurmuştur. Biz hayatı ne kadar planlamaya çalışırsak çalışalım o, hep bizden ayrı bir yol çizerek bizi oraya sürüklemektedir. Anlatıcı için de aynı durum geçerlidir. Güne güzel başlayıp, okulda geçireceği neşeli zamanları hayal ederken hiç ilgisi olmadığı hâlde gördüğü bir kaza, ruh hâlini değiştirmiş ve o güne bambaşka anlamlar katmıştır

Görevlilerin ellerindeki tebeşirlerle kaza mahallindeki önemli yerleri işaretlemesi, olayı gören bohçacı kadınların çocuk için ağlayışı toplumsal duyarlılığı ve devletin görevini yerine getirme konusundaki hassasiyetini göstermesi açısından önemlidir.

Tramvayda bulunan yolcuların, biletçinin, vatmanın çocuğu kaldırma götürmeleri, ambulans çağırılması, çocuğu teskin etmeye çalışmaları her vatandaşın böylesi bir durumda yapması gerekenlerdir.

2.4.4. Maddiyattan Doğan Ayrımcılık

“Vapur”da Tireli, Karadenizli olmanın avantajını kullanarak çok canlı bir deniz öyküsü kaleme almıştır. Kurguladığı kişiler ve vapurun mevkilerinin kişilerin mesleklerine göre ayrılması ile gerçek yaşamda karşılaştığımız bir sorundan bahsetmiştir. Kişilerin maddî gelirlerine göre sınıflandırılması ve mevkiler arasındaki eğlenme ya da evhamlanma gibi evrensel duyguların bile farklı farklı yaşandığına değinerek yaratılan sınırlara değinmiştir.

2.4.5. Takdir Edilmenin Dayanılmaz Çekiciliği

“Başarı Belgesi”nde, Zühtü Ektöner, gelecek kaygısını fazlasıyla hissettiği için büyük bir disiplinle işine sarılmış biridir. Aslında biraz da başka çıkışı olmadığı için olduğundan daha fazla görünmeye çalışmaktadır. Bu durum, arkadaşları arasında da tepki çekmektedir. Kimse mükemmel değildir fakat mükemmel olmaya çalışmak sadece daha itici olunmasını sağlamaktadır. Nitekim arkadaşlarının tepkisini çeken Zühtü’ye hazırlanan belge aslında bir mesajdır. Olduğun gibi görün demeye çalışmaktadırlar. İnsan üstüne düşen görevleri yerine getirirken takdir edilmeyi beklememelidir. Üstümüze düşen görevleri birilerinin sevgisini ya da ilgisini çekmek için yapmamak gerekir. İnsan işini sevdikten sonra ve kendisine olan saygısını diri tuttuktan sonra başka birinin yorumuna ihtiyaç duymaz.

Zühtü Ektöner aynı zamanda kendisine yapılan şakayı anlamayacak kadar da saftır. Aldığı sözde başarı belgesi onu öyle mutlu etmiştir ki o anda biri ona bunun bir şaka olduğunu söylese de büyük ihtimalle inanmayacaktır. İki yıl boyunca hep takdir edilmeyi beklemiş ve buna koşullanmış olduğu için yapılan şakayı anlamaması çok normaldir. Hâliyle arkadaşlarının verdiği mesajı da algılayamamış ve kendi hayal dünyasından çıkamamıştır.

2.4.6. Arkadaş Dayanışması

“Havuzlu Hamam Sokağı”nda anlatıcı ve arkadaşları dostturlar ve bir dostlarının derdine derman olmak için çareler üretmeye çalışmaktadırlar. Dostluk, kötü günlerde ortaya çıktığı için ufak tefek, sevimli arkadaşlarını mutlu edebilmek için akşamın bir saatinde Havuzlu Hamam Sokağı’na gitmeleri takdire şâyan bir harekettir.

Gerçek yaşamda her zaman karşımıza çıkabilecek bir konuyu işlemiştir. Umutsuzca aşk acısı çeken delikanlı ve onun derdini dinleyen, yanında olan dostları. Böylece anlatıcı, gerçekte arkadaşlıkların nasıl olması gerektiğiyle ilgili de mesajlar vermiştir.

2.4.7. İşinde Dürüstlük ve Profesyonellik

“Motor” öyküsünde anlatıcı ve arkadaşının binemediği motorun kaptanının tarife dışı para istemesi, insanların çaresizliklerinden faydalanma girişimidir. Birçok insan sadece vapura ulaşmak için bu parayı vermeyi göze almış, etik olup olmamasıyla uğraşmamışlardır bile. Ancak anlatıcı ve arkadaşının bindiği motorun kaptanı böyle bir yolu seçmemiştir.

Dürüst bir adamdır. Bu fırsatı kendine kâra dönüştürmeyi düşünmemiştir. Anlatıcı, bu dürüstlüğün mükafatlandırılması gerektiğini düşünmektedir. Sonuçta motor bozulduğunda kendi canı da tehlikeye girmiştir.

“Eğer bir tehlike var idiyse, onun motoru, onun canı için de söz konusu idi. Elbet onun da evi barkı, çocukları; evli değilse eline geçecek fazla parayla, kendisine bir çift çorap armağan edebileceği bir dostu olmalıydı”.¹⁹⁷

Ancak cebinde mükafat sayılabilecek bir meblağ olmadığı için düşüncesini yerine getirememiştir. Aynı zamanda motorun deniz ortasında kaldığı anda arızayı

¹⁹⁷Naim Tıralı. (1998). *Aşka Kitakse*. 3.Baskı, Yön Yayıncılık, İst., s.36.

bulup tamir etmesi onu anlatıcının gözünde iyice kahramanlaştırmıştır. Motor kaptanı dürüst ve işini doğru yapan bir insan tipidir.

Anlatıcı, öyküde işini doğru yapanla, kârı düşünerek yapanı bir arada vererek ikisi arasındaki farkı okuyucuya sunmuştur. Fakat bu iyiliğin diğer yolcularca ne kadar anlaşıldığı ise tartışılır. Onlar ceplerinde kalan bir liranın mutluluğunu hissetmektedirler. Bu öyküde bir nebze de olsa iyilik yap denize at felsefesinin de olduğu söylenebilir.

2.4.8. Entelektüel Yaşamdan Kopukluk

“Lâmbo’nun Meyhanesinde” adlı öyküde, olaya sonradan dâhil olan avukat, aydın bir çevrede dikkat çekmek için önemli bir sanatçıyı olumsuz yönde eleştirmiştir. Türk toplumunda meyve veren ağacı taşlamak yaygın olduğu için aynı yolu kullanarak değer göreceğini düşünmüş fakat yaptığı gaflarla sadece tepki çekmeyi başarmıştır. Bir sanatçıyı diğerinden çok benimsemek onun başarısız olduğunu düşündürmemelidir. Bir edebiyatçıyı yüceltmek için diğerini çamura saplamaya gerek yoktur. Avukat tam da bunu yapmaya çalışmış fakat boyunun ölçüsünü almıştır.

Öykünün en sonunda iki yargıcın sarf ettiği sözlerse, önemli mevkilere gelmiş insanların sanat ve edebiyatın ne kadar uzağında olduklarını kanıtlar niteliktedir.

“Pekiye ama söyler misin, ne diye kavga etti bunlar? Kim Allah aşkına sözünü ettikleri adamlar? Neydi, ha Sait Faik... Aktörün oynadığı tiyatrunun müdürü mü yoksa bu Sait Faik?”¹⁹⁸

Sait Faik ve Orhan Kemal gibi değerlerden haberleri olmayan bu iki yargıcın sırf aydınları barındırıyor diye Lâmbu’nun meyhanesine gitmek için ısrar etmesi de başarılı bir ironi örneğidir.

2.4.9. Hayatın Gerçeklerinden Kopuk Aydın Kesimi

“Konuk” öyküsünün bildirisi böyle bir konuyu işlediği için çok güçlüdür. Anlatıcının arkadaşı İstanbul’da yaşayıp Anadolu’yu da bildiğini iddia eden bir aydındır. Onun gibi çok insan vardır. Bunlar, halkla bütünleşemeyen, gerçekleri olduğu gibi kabul edemeyen kişilerdir. Kültür balıkları gibi sınırları kesin çizgilerle belirlenmiş, derinliği bile belirgin sulara yaşamaya alıştıkları için okyanusa düştüklerinde bocalamaya başlarlar, boğulmamak için kendi sularına dönmek

¹⁹⁸ Naim Tiralı. (1998). *Aşka Kitakse*. 3.Baskı, Yön Yayıncılık, İst., s.70.

zorunda kalırlar. Çünkü orada sorunsuzdurlar. Gerçekleri sadece uzaktan duydukları ya da gördükleri için onlarla burada baş etmek çok kolaydır.

Bu tarz insanlar edebiyat çevrelerinde de çokça vardır. Yıllarca yalan yanlış bilgilerle, kendi yarattıkları Anadolu'yu okuyucuya kabul ettirmeye çalışmışlardır. Ne Kurtuluş Savaşı'ndan haberdar olmuşlardır ne de Anadolu'nun küllerinden yeniden doğuşuna. Orada yaşanan kişileri küçümsemek ve görmezden gelmek buldukları tek çözüm olmuştur.

“Anadolu'yu küçümseyen, insanlarına ısınamayan bir İstanbullu, bir hanım evladının ne işi var Piraziz'de? O gitsin de Beyoğlu kaldırımlarında aydın ve entelektüel pozlarında hava atsın. Bir halk çocuğu olan Naim Tiralı ondan iyi kurtulmuş”¹⁹⁹

Öykü hakkında düşüncelerini beyan eden sanatçılardan biri öyküdeki anlatıcının Naim Tiralı'nın kendisi olduğunu belirtmiştir. Mekânın Tiralı'nın doğduğu Piraziz olması ve anlatıcının Anadolu gerçeklerine hâkim olması bize de anlatıcının Naim Tiralı olabileceğini düşündürmektedir.

2.4.10. Hilenin Yarattığı Kaos

“Kahvede Kavga” öyküsünde, Hüsnü oyunda kazanabilmek için sahtekarlık yapmıştır. Arkadaşının önüne geçebilmek için yaptığı hile arkadaşı tarafından fark edilmiştir. Son dakikaya kadar inkâr etmekten vazgeçmeyen Hüsnü haksız kazanç sağlamaya çalışmıştır. Ufak bir domino oyununda bile hileye başvuran birinin hayatının her evresinde kolayca kaçarak sahtekarlık yapacağı düşünülebilir. Bu fark edildiğindeyse yaygara çıkartarak unutturmaya çalışmıştır. İşler uzayıp kenara sıkıştıgındaysa iftira atmaktan çekinmemiştir. Tüm bunlar dürüst bir insanın yapabileceği şeyler değildir. Öykünün sonunda anlatıcının, Hüsnü'nün taşı çaldığını söylemesi onun karakterinin okuyucunun gözünde şekillenmesinde yardımcı olmaktadır.

2.4.11. Özel Günlerin Etkisi

“Köprü” öyküsünde anlatıcı, bayramı önemli kılacak yakınlarının olmaması yüzünden meyhaneye kaçmıştır. İçmek ona unutmak için tek yol olarak görünmektedir. Umudu bu esnada hoş sohbet edebileceği bir de içki arkadaşı bulabilmektir. Oysa masasını paylaştığı adam ona bayramın İstanbul'daki tüm

¹⁹⁹ Fikret Karadeniz. Naim Tiralı'nın Park Adlı Kitabında Gerçekten Kaçan Konuk *Yeşilgiresun* [Nakleden: Naim Tiralı. (1998). *Park*. 5.Baskı, Yön Yayınları, İst., s.121].

renklerini hatırlatmıştır. Çocuklar için boş arsada kurulan atlıkarınca ve salıncaklar bayramın sembolüdür adeta.

“Her çeşit satıcının avaz avaz bağırması, atlıkarınca ortasındaki iki çingenenin, gırnata ve dümbelekten kurulu bir çalgı takımı ile durup dinlenmeden çaldıkları, kulakların alışık olduğu, bilinen birkaç havaya karışıyordu. Tahta atlara birer binici ciddiyetiyle yerleşmiş olan çocuklar, hafif baş dönmesinin etkisiyle bir masal dünyasının sihirli keyfini tatmaktaydılar”²⁰⁰

Ardından Atatürk Köprüsü’nde çoluğuyla çocuğuyla dolaşan aileleri görmek, denizdeki sandalları, takaları izlemek ona yaşama sevinci aşılamıştır. O da böyle bir günde herkesi cıvıl cıvıl olduğu yerlere giderek kendisinin yaşayamadığı bayramı yaşayanları izleyerek özlemlerini dindirmeye çalışmaktadır. Bunu da en güzel, bir gün görmese yapamayacağı köprüde yapabilecektir. Yorgo’nun yaşlı adamın deli olduğunu söylemesi anlatıcıyı hiç etkilememiştir. Çünkü dinledikleri bir deliden de olsa bir bayram günü gerçeğidir ve kendisi bunu tadamamaktadır.

2.4.12. Tabiatın Duyguları Yansıtması

“İskele” öyküsünde Giresun İskelesi’nde bekleyenlerin mutlu ya da mutsuz bekleyişleri verilmiştir. İskelede bekleyen herkesin farklı bir ruh hâli vardır. Başka şehirden dönen çocuğunu bekleyen baba mutludur. Çünkü deniz ona uzun zamandır yanında olmayan birini getirecektir. Onun için deniz mavi, dalgalar sakın, martılar sevinçlidir. İskele tüm güzelliğiyle önünde uzanmaktadır. Bu, içinde bulunduğu psikolojiyle ilgilidir. Kendi mutluluğu etrafına da yansımaktadır.

Sevdiğini yolcu eden genç kızsız hüznünlüdür. Deniz böyle insanlarda hüznü uyandırmaktadır. Genellikle uzaktaki sevdiklerini hatırlattığı için böyle hissettirmektedir. Deniz ucu bucağı olmayan hâliyle karamsarlığı beraberinde getirmektedir. Karısının ya da kocasının gelmesini bekleyen ve gelmeyenler de aynı hissin etkisi altındadır. İskele tüm bu olumlu ve olumsuz duyguların harmanlandığı yerdir.

2.4.13. Merhametten Maraz Doğar

“Kavgayı Ayırmak” öyküsünde Tahsin aslında her vatandaşın yapması gereken bir şeyi yapmıştır. Bu çocukların yeri geldiğinde hırsızlık yapan, yeri geldiğinde mala ve cana zarar veren çocuklar olduğunu bilmektedir. Fakat gene de o,

²⁰⁰ Naim Tiralı. (1998). *Park*, 5.Baskı, Yön Yayıncılık, İst., s.34.

üstüne düşeni yaparak çocukları ayırmıştır. Çantanın çocuğa değmesi üstüne çocuğun bunu kullanması ise Tahsin'in bu tür çocukların insanın başına belâ olacağı gerçeğini ona hatırlatmıştır. Belki bu işe karıştığı için biraz pişman bile olmuştur. Bu durumu oluşturan etmenleri de iyi anlamak gerekmektedir. Bu öyküdeki gibi hayatı sokaklarda geçen çocukların maruz kaldığı zulmü, kötülüğü düşünürsek onun bu davranışını garip karşılamamalıyız. Hayat herkese adil davranmadığı için bazıları da kendi adalet sistemlerini kendilerini kurmaktadır. Çingene çocuk adamın iyiliğine karşılık onun bir hatasını fırsata dönüştürmeye çalışarak kendisine kötü, aksi davranan herkesin intikamını almaktadır. Bu toplumsal bir sorundur ve çözümü tüm toplumun el ele vermesiyle gerçekleşecektir.

Anlatıcı, zor durumlarda kalmak pahasına iyilik yapmaktan vazgeçmemek gerektiğine değinmiştir. Kalbi kötülüklerle dolu olan insanlara yapılan iyiliklerin geri dönüşü, şimdilik, maalesef kötülük şeklinde olmaktadır. Ama dünyanın kötülükle, fırsatçılıkla, hırsla, öfkeyle dönmediğini bu insanlara göstermenin tek yolu da iyilik yapmaktan vazgeçmemektir. Bir gün onlar da iyiliğe iyilikle karşılık vermenin hazzını tadacaklardır. Dünya değişecek ve dengeler yerine oturacaktır.

2.4.14. Doğa Tasvirleri ve Hissettirdikleri

“Park” öyküsünde Giresun’un doğal güzellikleri ve bu güzelliklerin en önemlilerinden olan Yalı Parkı anlatılmıştır. Bu anlatımda olaylar tasvirleri tamamlamak için kullanılmıştır. Anlatıcı, okuyucuya memleketi olan Giresun’un doğa güzelliklerini göstermek istemiştir. Saklı cennet Karadeniz, Karadenizli bir yazarın kaleminde can bulmuştur. Parkın canlı anlatımı ve halkla ilişkilendirilmesi dikkat çekicidir.

2.4.15. Başa Gelen Olumsuzluklarla Değer Kazanan Sağlık

“Parmak” öyküsünde ele alınan konu sağlığın önemidir. İnsanların en hoyrat kullandıkları şey olan sağlık en ufak bir bozulmada en çok sorun yaratan şeydir. Hiç önemli görmediğimiz bir uzvumuz yaralandığında ya da incindiğinde tüm bedenimiz ve ruhumuzla oraya odaklanırsınız.

“O anda, ince uzun parmaklarımın, ağrısız, sızısız durumunu hatırladım. Hiçbir zaman, gözümde bu denli büyüüp önem kazanmamışlardı”.²⁰¹ “Hiçbir şeyde

²⁰¹Naim Tiralı. (1998). *Park*. 5.Baskı, Yön Yayıncılık, İst., s.82.

gözüm yoktu. Güzel kadınlara bile, şöyle dönüp bakamıyordum. Bir sivilce yüzünden, dünya bütün değer yargılarını yadsımaya yelteniyordu”.²⁰² “İnsanın, mutlu değilim dediği bir anda, böyle bir yere uğraması, kendisinin buradakilerden ne denli iyi durumda olduğunu anlaması için yeter de artardı bile”.²⁰³

Anlatıcı, işaret parmağının mikrop kapmasından sonra hayatında ve psikolojisinde oluşan değişimleri bu sözlerle ifade etmiştir.

2.4.16. Yolculuk Psikolojisi

“Tren, Bir Garip Aile, Genç Kız vs...” öyküsünde yapılan yolculuk esastır. Bu esnada karşılaşılan kişiler de bu şartlar altında tanınmaktadır. Garip ailenin bütün yolculuk boyunca yemek yemesi, ellerini yıkamak için testideki suyu yerlere boşaltmaları, çocukların temizliğiyle ilgilenmemeleri her birinin gamsız ve bıkkın hâli canlı bir şekilde verilmiştir. Köy kökenli bir aile olarak tahmin ettiğimiz bu ailenin anlatıcı tarafından küçük görüldüğü ve belli davranışlarının onda tiksinti uyandırdığı bir gerçektir. Bu, biraz da anlatıcının üniversitede okuyan bir genç olması ve kendini daha elit bir çevreye dâhil hissetmesinden kaynaklanmaktadır.

2.4.17. Siyasetin Yaşamdaki Yeri

“Otobüste Gösteri” adlı öyküde tartışan şoför ve yolcu belirli karakteristik özellikleriyle verilmemiştir. Siyasî bir konunun sıradan yaşamların içinde bulunuşu ve insanların bu konuları eğlencelik bir hâle getirişi ele alınmıştır. Siyaset ve ülkenin hâli halkın her kesimi tarafından değişen yönleriyle ve eğitim seviyelerine göre tartışılmaktadır. Fakat insanların farklı görüşlere sahip olması onların ilişkilerini zedelememelidir. Oynanan bu oyun ve gösterilen tepki de aslında olması gerekenleri göstermesi açısından önemlidir.

2.4.18. Sorumluluk ve Özverinin Birlikteliği

“Anneciğim, Anneciğim...”de anlatıcı öykünün temasını öykünün içine şu sözlerle yerleştirmiştir:

²⁰²Tirali. a.g.e., s.86.

²⁰³Tirali. a.g.e., s.86.

“Bu küçük olayda, çocukça bir geçim kaygısı düşüncesiyle, elde etmekle mutlu olacağım bir izci takımından beni yoksun bırakmamak için, annemin gösterdiği anlayışlı çabanın, ruhsal eğitim yönünden taşıdığı önemi, şimdi daha iyi anlıyorum”.²⁰⁴

Anlatıcı, babasının yokluğunda evin yükünü taşıyan annesini zor durumda bırakmak istememektedir. Bu bilinçaltında çocukların kazandığı bir özelliktir. Olağanüstü bir durum vardır ve bu durumla yüzleşen anneye çocuk elinden gelen desteği göstermelidir. Anne ise duruma farklı bir açıdan bakmaktadır ve evladının istediği şeye kavuşması için ev masraflarına ayrılan parayı feda etmeye hazırdır ve bunu çocuğa makûl gösterecek bahaneleri de hazırlamıştır. Çocuğun taşıdığı sorumluluk duygusu ve annenin gösterdiği özveri örnek teşkil etmektedir ve her koşulda önemli mesajlar içermektedir.

Annesinin ilkokul düzeyindeki eğitimine rağmen Mehmetçiklerle ilgili yorumu da hem çocuğun annesine hayranlığını arttırmış hem de askerlerimize duyulan sevgi ve saygı okuyucuya hatırlatılarak başka bir önemli mesaj daha başarıyla verilmiştir.

2.4.19. Hatıralar

“Giresun’da Bir Öğle Sonrası”, bir öykü olmaktan çok günlük özelliği taşımaktadır. Yazar Naim Tiralı’nın Giresun’da geçirdiği bir gün anlatılmıştır. Belirli bir kurgu ya da çatışma söz konusu değildir. Yazıda zaman, mekân ve kişi kadrosu olması dışında öykü niteliği taşıyan bir yan yoktur. Yazarın çocukluğunun geçtiği Giresun’da o yıllardan tanıdığı kişilerle karşılaşması ve babasıyla Ziya Bey arasında kurduğu yakınlık önem taşımaktadır. *Yeşilgiresun* gazetesi ve meslektaşları ile ilgili verdiği ufak bilgiler de yazarın yaşamını ve geçmişini öğrenmemiz açısından faydalı olmuştur.

“Sisler Arasında” da bir öykü olmaktan çok günlük özelliği taşımaktadır. Yazar Naim Tiralı’nın akrabalarıyla beraber Kümbet yaylasında geçirdiği zaman anlatılmıştır. Belirli bir kurgu ya da çatışma söz konusu değildir. Yazıda zaman, mekân ve kişi kadrosu olması dışında öykü niteliği taşıyan bir yan yoktur. Belirli bölümleriyle bir gezi yazısı özelliği de taşımaktadır. Yazarın çocukluğunun geçtiği Giresun’da akrabalarıyla zaman geçirmesi ve bu kişilerle olan bağlantıları hakkında bilgi vermesi mühimdir. Geçmişe duyulan bir özlem, o günleri beraber geçirdiği

²⁰⁴ Naim Tiralı. (1999). *Çılgınca Şeyler*. 2.Baskı, Yön Yayıncılık, İst., s.83.

dostlarını anışı ve Giresun yani baba ocağı duyduğu sevgi öykünün temelini oluşturmaktadır.

2.5. Olduğu Gibi

Naim Tirali, *Aşk Dediğin* adlı kitabında “Olduğu Gibi” adlı bir bölüm hazırlayarak burada çeşitli sanatçı ve siyasetçi dostlarıyla yaşadığı anılarını kaleme almıştır. Bu bölümde on yedi yazı bulunmaktadır.

Naim Tirali, bu bölümde yazdığı yazıların öykünün kurallarını zorlayan yeni bir türün örnekleri olduğunu ifade etmiştir. Bu yazılardaki kişilerin gerçek adlarını kullanarak öykülerine belgesel niteliği kazandırmak istemiştir. Ona göre bunlar, “gerçek yaşamı gerçek adlarla veren öyküler”dir. İsmet İnönü, Kenan Evren, Bülent Ecevit, Adnan Menderes, Kasım Gülek gibi devlet adamları ile Burhan Felek, Yaşar Kemal, İlhan Selçuk, Salâh Birsell, Oktay Akbal gibi sanatçıları yazılarında başkişi olarak kullanmıştır. Salâh Birsell, “Olduğu Gibi”nin öyküden çok günlük olduğunu ve ayrı bir kitapta günlük adı altında yayımlanmasının daha doğru olacağını dile getirmiştir. Bu çıkarımını da şu şekilde açıklamıştır:

“Öyküde, romanda, denemede yazarın karşısında okurlar vardır. Yazdıklarını onların gözü önünde yazarlar. Günlükte ise, günlükçi, odasının tenhasındadır. Yanı başında kimsecikler yoktur. Naim’in bu bölümdeki yazıları da sanırım bu nitelikte. İnsanlar çok gelip çok gitse de ortada yalnızca Naim’in nabızı atıyor”.

Tirali belki de bu yüzden bölümün adını “Olduğu Gibi” olarak tayin etmiştir. Muzaffer Uyguner de bu yazıların öykü-röportaj özelliği taşıdığını dile getirmiştir.²⁰⁵

Bahri Savcı da bu yazılarla ilgili fikirlerini şu şekilde beyan etmiştir.

“Yazın bilimi kitaplarının klasik ölçüleri, kuralları ile tanımladığı öyküler değil. Ama bunlar -kendilerini nitelemek gerekirse- gene insan durumlarını -gerçek yaşam durumlarını- gerçek yaşam olgularını, gerçek yaşamın devinimlerini söylemektedirler... yani bunlar, durum-olgu-devinim saptama-ları yaparken ulaştığı ‘söyleyiş’ ile, yazın sanatı içinde yer almaktadırlar. Yazar, bunlarda, ‘büyü’ yaratmaya, ‘imge’ tadı vermeye uğraşmamış, ama, onlara, ‘gerçekten yaşanmışlığın’ sıcak özünü katmış; Anımsı-fıkramsı-röportajımsı bir yapı içinde...” kaleme almıştır.²⁰⁶

²⁰⁵ Muzaffer Uyguner. (1988). *Aşk Dediğin*. Varlık, 972; 30.

²⁰⁶ Bahri Savcı. (1988). 47’lerin 87’lere, Öykülerle. *Milliyet Sanat*, 195;54.

3. KİŞİLER

3.1. Tipleri Bakımından Öykü Kişileri

3.1.1. Kadın Tipleri

3.1.1.1. Fattan genç kadın tipi

“Buluşma” adlı öyküdeki kadın, erkeklere değer vermeyen, bir gün biriyle gezip öteki gün bir başkasıyla gezen şen şakrak, gamsız biridir.

“Fakat ben sizi yalnız bekliyordum. Yanınızda iki erkek vardı. Dikkat de edemedin. Şeytan görsün suratlarını... (...) Hem bu sürede neler olmadı? Belki yaşıncızca dost değiştirdiniz”.²⁰⁷

Anlatıcı, kadının iç dünyasıyla ilgili ipuçları vermek yerine onu daha çok fizikî özellikleriyle tanıtmayı seçmiştir. Bunda biraz da kadının şuh ve çekici özellikler taşıması ve erkekleri cezbeden bu noktaları, fizikî özelliklerini kullanarak belirgin hâle getirmesinin payı vardır. Erkeğin gözünde kadını diğerlerinden ayıran, onu farklı kılan öncelikli şey kiremit renkli mantosudur. Kalabalıklar içinde kadını yüzünden, yürüyüşünden değil, mantosundan tanımaya çalışmaktadır. Mantoyla beraber kadını da yavaş yavaş anlatmaya başlar.

“Omuzlarınıza dökülen saçlarınız, şehlâ gözleriniz, o kendini beğenmiş kişilere özgü, kasıtlı haliniz ve herkesin kadını olmaya aday davranışlarınızla, tüm kiremit rengi mantolar içinde, bana yaklaşıp yaklaşp uzaklaşıyordunuz”.²⁰⁸

Üç yıllık süre içinde kadının geçirdiği değişimi de erkeğin gözünden görebiliyoruz. Saçlarını eskiden japonvari taradığı, siyah bir elbise giydiği ve kol kola yürüdüğü erkeklerin yanından etrafa gülücükler dağıttığı. Kadın sadece sık sık koluna taktığı erkekleri değiştirerek güle söyleye gezme alışkanlığından vazgeçmemiştir. Erkek, kadının sinemada koluna değdiği anda teninin ne kadar sıcak ve yumuşak olduğunu fark etmiştir.

“İkinci kez seyrettiğim film, oldukça güzel gelmişti bana. Ya kolunuz... Ne kadar sıcak, teniniz ne denli yumuşaktı. Vücudunuzu da plâjda görmek isterdim. Hele o dolgun göğsünüzü!”²⁰⁹

Kadın kendisi hakkında pek bir şey bilmeyen erkekte merak uyandırmıştır. Onun nasıl konuştuğunu, nasıl dans ettiğini, nasıl içki içtiğini merak etmektedir. Hatta erkek, kadının içkiyi fazla kaçırdığında gözlerinin baygınlaşıp diline çok tatlı bir pelteklik geleceğini hayal etmiş adeta bundan emin olmuştur. Kadının bu rahat tavırlarına rağmen, onu odasına davet edip etmemesi ise onun ne kadar sarhoş

²⁰⁷ Naim Tiralı. (1989). *Yirmibeş Kuruşa Amerika*. Cem Yayınları, İstanbul, s.5.

²⁰⁸ Tiralı. a.g.e., s.5.

²⁰⁹ Tiralı, a.g.e., s.6.

olacağına bağlıdır. Oysa erkeği adeta büyüleyen tüm bu güzellikler kadının buluşma yerine yanında iki erkekle gelmesiyle bir hayal olarak kalmaya mahkûm olmuştur. Ayrıca kadının henüz “kız” olduğu söylentileri erkeği düşündürse de bunun hiç önem arz etmediğine hemencecik karar vermiştir. Kadının gözle görülür taşkınlıklarını düşündüğü zaman bunun bir söylentiden ileri gidemeyeceğine ikna olur.

Metinde tipik özellikleriyle verilen kadın, yaşantısı ve olaylar düşünüldüğünde kendisine göre inandırıcı ve tutarlı bir kimlik sergilemiştir. Çünkü birine bağlanmadan, yüzeysel ilişkiler yaşayan birinin sözünde durmaması, karşısındakini hayal kırıklığına uğratması yadırganacak bir durum olarak düşünülmemelidir.

3.1.1.2. Düşmüş kadın tipi

“Büyük Cadde” öyküsündeki kişiler önemli bir görev üstlenmemişlerdir. Caddenin geceli gündüzlü akışını anlatmak için kullanılmışlardır. Caddenin değişmeyen kişileri arasında müşteri bekleyen kadınlar ve onları pazarlayanlar vardır. Bu kadınların müşterileri bile cadde sakinleri tarafından tanınmaktadır.

“Gecenin Üçü” öyküsündeki yardımcı kişilerden biri Kamber’in kadın arkadaşı olan “sarı karı”dır. Diğeri ise anlatıcının arkadaşı olan kadındır. Onunla ilgili daha fazla bilgi verilmiştir. Tombulca, bir komiserle dost olan, barda konsomatristlik yapan ve birkaç Hacı Ağa içirdiği için yanlarına geldiğinde sarhoş olan biridir.

“Arka Sokak” öyküsünde Nuri’nin gittiği evde, “şası gözlü, yaşlı ve şişman bir mama” vardır. Beraber olacağı kadınsa “zayıf, dalgın bakışlı bir sermaye”dir. Kenar mahalle kızına benzeyen zararsız biridir. Kadın birçok hayat kadını gibi hastadır. Bunu, birçok müşterisi tahmin ettiği için söyleme gereği duymayan kadın, Nuri’nin onu öpmeye kalkışması sonucu açıkça söylemiştir. “Hastayım ben. Ateşimden de mi anlamadın?” “Tüberküloz var bende. Basil çıkarıyorum”.²¹⁰ Nuri’nin kadının adını öğrenmesi ise öykünün sonunda gerçekleşir.

“Tam daldığı bir sırada, pencerenin camına çarpan bir el kendisini uyandırdı. Ardından sarhoş bir ses geldi: ‘Naciye, Naciye yavrum! Seni fazla mı yordular?’ içinden ikisine de sunturlu bir küfür savurdu. Adının Naciye olduğunu öğrendiği kadın horluyordu”.²¹¹

²¹⁰ Tırali. a.g.e., s.42.

²¹¹ Tırali. a.g.e., s.43.

“Bir Çift Bacak” öyküsünde, anlatıcının ve arkadaşının bacaklarından etkilenerek peşine düştükleri on dört yaşındaki kız, fizikî özellikleriyle ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Delikanlılar için o anda bir cinsel obje olması neden sadece fizikî portresinin çizildiğini açıklamaktadır.

“Kalçaları, beli, omuzları fıkır fıkırdı. (...) Zaten kızın da öyle pek göze batan bir giyim kuşamı yoktu. Ama ince yapılı bacakları ve kıvrak vücudu, bizi peşine takmaya yetmişti”.²¹²

Kızın yoldaki hareketleri anlatıcının gözünde onun bir sermaye olduğu düşüncesini arttırmaktadır.

“Arkadaşım, elinde salladığı zincirle önümüzdeki kızın kalçasına kaçamak biçimde vurdukça, kız başını yarım geriye çevirerek gözlerini devirip, yapmacık bir kızgınlık içinde, çağırان bir anlatımla bakıp duruyordu”.²¹³

Kızın sokaktaki bu hareketleri ve davetkar bakışları onun pek masum olmadığını gösterir. Anlatıcı, kızın yanındaki kadının annesi ya da maması olduğunu tahmin etmektedir. “Üstü başı pek düzgün görünmeyen, yaşlı ve tombulca bir kadın”dır.

“Tarlabaşı Asfaltına Yağmur Yağıyordu” öyküsünde anlatıcı ve akrabasının girdiği odaya üç “boyalı” kadın gelmiştir.

“Üçü de birbirinden çirkindi. Yüzlerinin buruşukluklarını, pudra ve kremle gizleyebilmek için hayli uğraşmış oldukları, ilk bakışta anlaşılıyordu. Yalnız, en gençlerinin, vücudu pek fena sayılmazdı. Bir kantoya çıksa, hayli alkış toplayabilirdi”.²¹⁴

Anlatıcı, kadınların yaptıkları işe rağmen beğenilmek, arzulanmak gibi insanî isteklerinin olabileceğinin unutulmaması gerektiğini vurgulayarak bu insanların horlanmaması ve küçük düşürülmemesi gerektiğini hatırlatmış, toplumsal bir mesaj vermiştir. “Karşısında oturanlar da insandı. Onların da, bu aşağılık işi yapmalarına karşın, önem verdikleri değerler, onurları, gururları, kadınca beğenilmek kaygıları vardı”.²¹⁵

Kadınlar hakkında da ufak bilgiler veriyordu. “Kadınlardan fazla boyalı olup en yaşlı görüneni, durmadan konuşuyor, ilgi toplamak için abuk sabuk şeyler söylüyordu”.²¹⁶ Diğerlerine göre daha çok makyaj yapması, daha fazla kapatması gereken deformasyonu olduğu içindir. Yaşlılığı yüzünden müşteriler tarafından

²¹² Tirali. a.g.e., s.51.

²¹³ Tirali. a.g.e., s.52.

²¹⁴ Tirali. a.g.e., s.56.

²¹⁵ Tirali. a.g.e., s.56.

²¹⁶ Tirali. a.g.e., s.56-57.

rağbet görmemesi para kazanmasını engellemektedir. Bu olumsuzluğu konuşarak kapatmaya çalışmaktadır.

Anlatıcı ve akrabası eğlenecekleri kadını seçtikten sonra seçilmeyenlerden biri ablayla kavga etmiştir.

“Açıktaki kalan karılardan biriyle Abla arasında, kendisine konuklar yanında kaba davranıldığı savı yüzünden, sonu kavgaya varan bir tartışma çıktı. Evin içi, beş on dakika mide bulandırıcı pis küfürlerle çalkalandı”.²¹⁷

Bu kavga aslında seçilmemenin hırçınlığı yüzünden çıkmıştır. Seçilmemek demek o akşamı para kazanmadan bitirmek demektir. Bu yüzden de kadın başka şeyleri bahane ederek öfkesini kusmuştur. Bu öfke yerine göre kendisine, böyle bir iş yaptığı için, yerine göre müşterilere, kendisini seçmedikleri için, yerine göre de ablayadır. Ona başka bir hayat seçeneği sunmadığı için. Bu paragrafta bu hayatın çirkin yanları ve bu şekilde yaşamak zorunda olan insanların çaresizliği de anlatılmıştır.

Nuri'nin beraber olduğu kadın, genellikle mekanik beraberliklere mecbur kalsa da o gece beraber olduğu delikanlıdan hoşlanmış ve ilişkiyi bir görevi yerine getirme zihniyetiyle değil tadını çıkartarak yaşamıştır.

“Kadın, belki de uzun süredir, gönlünün çektiği biriyle yatmamıştı. Böyle evlerde karşılaşmaya alışık olduğu, orta yaşlı, esnaf kılıklı, kaba saba adamlar yerine, Nuri gibi, bıyığı daha yeni çıkmaya başlamış, ağzı süt kokan bir üniversiteliyi koynuna alması az şey miydi?”.²¹⁸

Kadında Nuri'yi rahatsız eden ilk şey ter kokusu ve kirli saçları olmuştur. Bu tasvirle okuyucu kadının saçından yayılan kötü kokuyu ve teri adeta hissetmiştir.

“Önce kadının gittikçe artan ter kokusu bir iğrenç geldi Nuri'ye. Sonra saçları. Aman, nasıl ayırımsamamıştı o zamana kadar! Haftalardır yıkanmamış, bebek kakası renginde pis bir sarıya boyalı saçlarda, beğenisizce sürülmüş esanslar, kir, ter, öyle kokuşmuş bir karışıma dönmüşü ki... (...) Sanki, yanmış bir kauçuğu kasten bıyıklarının üstüne yapıştırmışlardı. O keskin koku, bir saniye olsun uçup gitmiyordu”.²¹⁹

“Karabiberim” öyküsündeki kadın, bir berber yanında çalışmaktadır. İş saatleri dışında, bekârlarla evlerinde görüşmektedir. Kadını daha yakından tanıyan İzak, onun sözünde duran bir kadın olduğunu söylemiştir. Kadın, eve girdiğinde delikanlılar, onun önce coşkunu sesi ile karşılaşıyorlar. Anlatıcı, onu gördüğü anda okuyucuya da nasıl görüldüğünü açıklıyor. “Ufak tefek, okullu sanırsınız. Saçları

²¹⁷ Tirali. a.g.e., s.57.

²¹⁸ Tirali. a.g.e., s.59.

²¹⁹ Tirali. a.g.e., s.59.

kıvrıcık. Esmer, zenci kırması denecek kadar esmer. (...) İncecik, düzgün bir vücudu var. Bakışları canlı".²²⁰ Kadının üstünde bir bluz ve eteklik vardır.

Kadın, ablasının hasta olmasını gerekçe göstererek geceyi orada geçiremeyeceğini söylemiştir. Kadın, ablasıyla aynı evde yaşamaktadır, ablası o eve gelmeden uyuyamadığı için, onu hasta hâliyle huzursuz etmek istemez. Gitmek istemesi bu yüzdendir.

"Yeni Zelândalı" öyküsünde taşralı zengin adamın yanına gelen kadınlar "matine" olduğu için sokak kıyafetlerini çıkarma gereği duymamışlardır. Kadınlardan biri diğerine göre daha yaşlıdır fakat adamla sohbeti koyulaştıran da odur. Bu kadın daha çok ara yapıcı gibidir. Adamla senli benli konuşabilmektedir. İlerleyen zamanlarda adamla hemşeri de çıkmışlardır. Memleketten havadisler almak için çeşitli sorular sormuş ve gerçekten ilgileniyormuş gibi dinlemeye başlamıştır. Adamın bir ahababı metresini bırakmıştır. Bir diğeri, evine yeni aldığı genç hizmetçiyi kirletmiş, tüm memlekete rezil olmuştur.

Diğeri ise, saçları beline kadar inen bir esmer güzeldir. Adamla konuşurken sevimli görünmeye çalışmakta ve gülümsedikçe ön dişlerindeki altın kaplamalar belli olmaktadır.

3.1.1.3. Eşcinsel kadın tipi

"Zürafa" öyküsünde anlatıcının üst kat komşuları yeni taşınan iki kız kardeşir. "Büyüğü saçları kırlaşmış bir duldu. Küçüğü daha yeni serpilmeğe başlamış, göğsü ve kalçaları ancak istek uyandırıcı duruma gelmişlerdi".²²¹ Genç kızın "göğsü yeni tomurcuklanmaya başlamış"tır. Kızın fizikî özelliklerini anlatmaya şöyle devam eder:

"Ne de güzel saçları vardı genç kızın. İnsanın parmakları dokunsa, heyecandan yüreği hızlı hızlı çarpar, büyüleyici bir duygu, her yanını sarardı. Hele o iri gözleri, takmaymış sanılacak kadar uzun kirpikleri... Vücudunun yalnız yeni yetişenlere özgü, kütür kütür canlılığı".²²²

Anlatıcı, kızın fiziksel özelliklerini verirken Nuri'nin ondan tensel anlamda hoşlandığını belli eder. Anlatış biçimi kızı romantik bir duygusallıkla değil cinsel bir obje olarak gördüğünü vurgulamaktadır.

²²⁰ Tirali. a.g.e., s.72.

²²¹ Tirali. a.g.e., s.64.

²²² Tirali. a.g.e., s.65.

Nuri, somya gıcirtısının nereden geldiğini çözmeye çalışırken üst kat komşuları hakkında da fikir yürütür. Üst kat komşularından ablanın namuslu bir kadına benzediğini ve kızı kimseye satamayacağını düşünerek kendini rahatlatmaya çalışmaktadır. Şayet bu gıcirtıların sebebi ablanın kendisiyse kızı gecenin bir saatinde nereye yollamıştır?

Kadın ve genç kızın o apartmana gelmeden önceki yaşantıları öykünün sonunda ortaya çıkmaktadır. İzmir’de yaşantılarını sürdürürken genç kızı isteyen biri çıkınca huzurları kaçmış ve İstanbul’a gelmişlerdir. Abla görünümündeki kadın genç kızı daha küçükken yanına almış ve büyütmüş. Kız daha ne olduğunu anlayamadan da kendini böyle bir ilişkinin içinde bulmuştur. Önceleri garipsemişse de sonradan alışmıştır bu duruma.

3.1.1.4. Zayıf kadın tipi

“Çalgılı Gazino” öyküsündeki gazinoya aileleriyle gelmiş üç kişi ise kendi arasında kavga etmektedir. En genç erkeğin kibar ve utangaç bir karısı vardır. Kadın genç ve güzeldir. Sırtında kırk bir manto, başında ise siyah bir şapka vardır. Fakat görgüsü yeterli olmadığı için kıyafetleri kendisine yakıştıramamıştır. Kocasının sözlerine karşı gelebilecek ya da onu etkileyecek yapıda biri değildir. Erkekse içkiyi fazla kaçırdığı için ileri geri söylenmektedir. Bu esnada eşine de kaba davrandığı için etraftaki insanların tepkisini üzerine çekmiştir.

3.1.1.5. Şarkıcı kadın tipi

“Çalgılı Gazino” adlı öyküdeki gazinoda çalışan en gözde okuyucu en üst dereceli memurun aylığından daha çok parayı her gece kazanmaktadır. Hakkında çeşitli söylentilerin dolaştığı biridir. Kadının kendine özgü bir okuyuşu vardır. Ellerin hareketleri ve mimikleriyle de bu durumu ispatlamaktadır.

3.1.1.6. Fedakâr anne tipi

“Anneciğim, Anneciğim...”de anlatıcının annesinin eğitimi ilkokul düzeyindedir. Birinci Dünya Savaşı’ndan önce, çocukluğu Tirebolu’da, Rum ve Ermeni aileleri arasında tam bir Osmanlı yaşamı içerisinde geçmiştir. Bir ev hanımı olarak elinden gelmeyen iş yoktur. Çevresine karşı oldukça sevecendir. Komşularının, uzak, yakın akrabalarının yardımına koşmayı bir vazife saymaktadır. Dünyada ve yurttan bitenlere kayıtsız kalmamaktadır. Sözü sohbeti dinlenir,

güler yüzlü bir hanımefendidir. Anlatıcının öyküyü kaleme aldığı zamanlarda annesi rahmetli olmuştur.

Evlerinden misafir eksik olmamakta, her kesimden insan bu eve rahatça gelebilmektedir.

3.1.2. Genç Kız Tipleri

3.1.2.1. Düşmüş genç kız tipi

“Esnaf” öyküsünde Nusret’in bir zamanlar beraber olmak için baya çaba sarf ettiği biridir. Kızın namus anlayışının farklı olduğu sinemada yaşananlarla aşikârdır. Erkeklerden biraz para koparabilmek için böyle bir işe girişmiştir. Ne de olsa Nusret, izleyemedikleri tek filme götürmüştür onları ve kızın görevi de bu nazik hareketin karşılığını vermektir. Öykünün sonunda da delikanlılara hiç zorluk çıkarmadan onlardan ayrılmış ve başka bir erkeğe para harcatmak ve karşılığında belirli zevkler yaşatmak için araya girmiştir.

3.1.2.2. Hovarda genç kız tipi

“Yirmibeş Kuruşa Amerika” öyküsündeki genç kız, gelen Amerikan donanmasını görmek için can atan, “bütün kadınlara özgü zaafılara” sahip biridir.

Donanmaları görmek için Dolmabahçe’ye gitme daveti kızıdan gelmiştir. Donanmaya yirmibeş kuruş karşılığında çıkıp ayaklarına kadar gelen Amerika’yı görme davetini ise erkekten beklemektedir. Kız bu davetin onu son derece memnun edeceğini erkeğin bildiğinden emindir. Kız için böylesi bir yolculuk, aynı parayla yenilecek bir muhallebi ya da pastayı gözden çıkartmaya değerdir.

Yirmibeş kuruşa yaptıkları bu geziden kız memnun dönmüştür. Onun hareketlerini hayranlıkla izleyen erkek, kendisine bir şey ifade etmeyen bu geziyle kızı kazandığına, etkilediğine kesin gözüyle bakmaktadır. Amerika’nın, Boğaz’a demirleyerek Türkiye’ye yaptığı gövde gösterisi erkeğin kızı etkilemesine yardımcı olmuştur. Kızın bu memnun hâli tavırlarına da yansımıştır. “Hoşnut görünüyordun. Soğuktan burnunun ucu kızarmış, nemlenmişti. O hâlinle de şirindin, cana yakındın. Bir şeyler söyledin, yalan yanlış, cıvıl cıvıl konuşurdun”.²²³

²²³ Tirali. a.g.e., s.25.

Erkeğin kendince yaptığı bu fedakarlık kızın ruhunda büyük bir etki yaratmamış olmalı ki aylar sonra donanma yeniden geldiğinde kız, bu sefer yanında başka ve daha zengin biriyle, bulunan davetiyelerle, gezmiştir.

3.1.2.3. Saf genç kız tipi

“Ayşecik ya da Cikli Cuklu Öykü”de baş kişi olan Ayşe aşk acısı çekmektedir. Anlatıcı, olan bitenden haberdar olduğu için kızın tüm geçmişini öyküleyerek onun nerelerde hata yaptığını gözler önüne sermektedir. Kıza, erkeğin arkasından göz yaşı döktüğü için acımakta ve onun mutlu olmasını istemektedir. Ona cesaret vererek bu acıyı unutmasını sağlamaya çalışmaktadır.

“Haydi, haydi bırak bu çocukluğu! Sil gözlerini yavrucuk. Hiç yakışmıyor sana ağlamak. Sen dans etmelisin, gülmeli, söylemelisin. Ne var canım, dünyada erkeğin kıtlığına kıran mı girdi? Elini sallasan ellisi”.²²⁴

Ayşe henüz genç kız olmuş biridir. “Sen küçücüksün, minnacık” cümlesiyle de bunu desteklemektedir. Güzel, dikkat çekici bir kızdır. “İstenmeyecek kız mısın yavrucuk? Kimin kanı kaynamaz seni görünce?”.²²⁵

Ayşe’nin annesi kız üstünde baskı kuran biridir. Delikanlı ile mahallede görüldüğü anda annesi onu kesin dövecektir. Üstelik bütün suç da kızdadır. Çok dikkat çeken, yeni yaptırdığı “cart kırmızı manto”yu giymiştir. Tabii ki erkekler peşine takılacaktır.

Genç kız, kendisini takip eden delikanlıdan ayrıldıktan sonra anlamsız ve gelişi güzel ilişkiler kurmuştur. Bu esnada da ergenlik çağını tamamlamaya başlamıştır. “Biraz büyüdün de galiba. Güzelleştin de haspacık... Göğsün ve kalçaların, göğüs ve kalça oldular. Dudakların, öpülmek için daha çekici ve kabarık”.²²⁶ Anlatıcı kızın büyüme evrelerini sadece bir erkeği cezbedecek uzuvlarında olan değişiklikleri göstererek vermiştir.

Bedenindeki değişikliklere rağmen Ayşe gene ufak tefektir. Fakat huyları da bedeni gibi değişmeye başlamıştır. “Öyle herkesten hoşlanmaz, heryeri beğenmez bir çıtkırıldım, bir şımarık olup çıkıverdin”²²⁷ Artistlere benzer bir sevgili edinmek istemektedir. Onlar da artist gibi kızlarla beraber olmak isterler. Ayşe’nin de

²²⁴ Naim Tıralı. (1998). *Aşka Kitakse*, 3.Baskı, Yön Yayıncılık, İst., s.23.

²²⁵ Tıralı, a.g.e., s.20.

²²⁶ Tıralı, a.g.e., s.22.

²²⁷ Tıralı, a.g.e., s.22.

onlardan eksik kalır yanı yoktur. Ama öyle erkeklerle başa çıkmanın zorluğundan da habersizdir.

Geçmişteki hatalarından ders alıp bu kez farklı davranmalıdır sevgilisine. Örneğin seni seviyorum dememelidir. Erkeğin eline koz vermemek gerektir. Fakat Ayşe bu kez de onu kıskandığını belli etmiş ve gene kaybetmiştir.

3.1.3.4. Üniversiteli genç kız tipi

“Aşka Kitakse” adlı öyküde genç kız önce dış özellikleriyle karşımıza çıkarılır. İnce dudaklı, iri, siyah gözlü, omuzlarına kadar siyah gür saçları olan kız ketenden, japone kollu yazlık bir elbise giymiştir.

Bu buluşma bir arkadaşlarının vesilesiyle olduğu ve karşısındaki erkeğe duygusal bir şey hissetmediği için tavırlarında ve yüzünde bu isteksizlik açıkça görülmektedir. Duygusal bir his beslememesi delikanlıya nazaran daha soğukkanlı oluşunu sağlamaktadır.

Kızın zeki olduğunu onunla ilgilendiğini sezmemiş olmasının imkânsız olduğunu söyleyerek kanıtlar. Hatta kızın bu durumdan haberdar olup ona umut verdiğini bile iddia ederek kızın suçlar. Kız her saldırıya mantıklı açıklamalarla karşı koyar.

“Hah işte” dedi, “bütün sorun da buradan çıkıyor ya zaten. Siz benim size baktığımı, sizinle ilgilendiğimi söylüyorsunuz, böyle bir şey yok diyorum ben de; yani ben size bakmış olabilirim, ama hiçbir zaman sizin anladığınız gibi bakmadım”.²²⁸

Kız, erkeği aralarında bir ilişki olmayacağına inandırmaya çalışırken ilkelerinden bahsetmiş ve onlara aykırı bir tutum sergilemeyeceğini vurgulamıştır. Bu durum kızın hayata bakış açısını öğrenmemiz açısından önemlidir. “Evet ama” dedi kız, “herkes ne söyler sonra. Hem, ben ne diye böyle bir şeye zorunlu tutayım kendimi. Her şeyden önce ilkelerime aykırı”.²²⁹ Erkek, kızın ilkeleri ve yaşayışı hakkındaki sözlerine şöyle devam eder: “Sen derli toplu ve dürüst bir yaşamı seviyorsun”.²³⁰

Bu ilkeler erkeğe göre kızın mutlu olması için her zaman bir engel teşkil edecektir. Üniversite bittikten sonra çalışmayı düşünmediğini vurgulayan kızın bu fikrine şaşırان erkek, üniversite mezunu olan bir ev kadınının üstelik onun gibi ilkeleri olan birinin mutlu olma şansının düşüklüğünden bahseder. Sevebileceği bir

²²⁸ Tirali. a.g.e., s.43.

²²⁹ Tirali. a.g.e., s.47.

²³⁰ Tirali. a.g.e., s.48.

erkek bulamazsa evlenemeyeceği de başka bir sorundur. Çünkü erkeğe göre kızın ilkeleri buna da izin vermez. Kız onun bu fikrine katılmaz ve evlenmek için sevmenin şart olmadığını dile getirir. Bu, kızın o saate kadar kafamızda çizdiği idealist, gerçekçi ve inatçı kişiliğine ters düşmektedir.

Kıza kendi doğrularını kabul ettirmek için ona kompliman yapmaktan da geri durmaz. Bir insanı, en çok etkileyecek zekâ ve çalışkanlık kavramlarını kullanarak kızı fethetmeye çalışır ve onun bir yönüne daha dikkat çeker.

Kızda hoşuna giden özellikleri sıralamaya devam ederken bu sefer sıra kızın direnme, karşı koyma konusundaki kararlılığına gelir. Erkeği en çok etkileyen tarafı da budur. Bunları söylerken Anlatıcı kadın erkek ilişkileri ile ilgili kendine göre genel bir çıkarımda da bulunur. “Bütün kızlar bir bilse, bu karşı koyma ne kadar önemlidir”.²³¹

Erkek, kadınların kendilerine acı çektiren erkekleri sevdiklerini, mazoşist eğilimleri olduğunu söylediğinde kız susarak bu genellemeyi de kabul etmiş olur.

Aklı başında ve önünü gören kız, hayata erkekten çok farklı bakmaktadır. Gerçeklerden kaçmayan, her şeyi zamanı geldiğinde yaşaması gerektiği düşüncesine savunan ve bundan rahatsız olmayan biridir. “Hiçbir zaman, yeniden çocuk olabilmeyi istemedim. Yaşlanınca da yaşlılığı seveceğimi sanıyorum”.²³²

Kız, üniversite okumak için memleketinden İstanbul’a gelmiş biridir ve okul tatil olduğu için memleketine dönmek üzeredir. Aynı zamanda erkeğin yokluğunda kendisini unutabileceğini umut etmektedir.

Ayrılık anı yaklaştıkça ne kızın ne de erkeğin bahçeye ilk geldikleri hâlde olmadıklarını görüyoruz. Saatlerce süren bu konuşma sayesinde birbirleri hakkındaki malumatları artmıştır. Bu bilgiler onları daha rahat, daha sakin hatta daha samimi bir duruma getirmiştir. Kızın evlendikten sonra erkeği evine oturmaya davet etmesi de bu rahatlıktan kaynaklanmıştır. Konuşmanın başında böylesi bir daveti hayal etmek bile çok zordur.

Kız açısından çelişkili gördüğümüz bir konu, otobüse beraber binmekten çekinirken gara, arkadaşlarının çoğunun orda olduğunu bilerek, erkekle gitmesidir. Kız, kendini korumak için ve arkadaşlarının yanlış şeyler düşünmesini istemediği için onunla gözükmez istemeyebilir. Fakat bu herkesin memleketine gitmez üzere

²³¹ Tirali. a.g.e., s.48.

²³² Tirali. a.g.e., s.50.

olduğu gara erkekle gelerek yapılamaz. İstanbul'daki herhangi bir otobüse beraber binmek daha az riskli durmaktır.

Genç kız, buluşmaya isteksiz gelmiştir fakat zaman geçtikçe bahçede kendi iradesiyle oturmaya başlamış ve sohbetten keyif almaya başlamıştır. Çünkü hiç kimse istemediği biriyle 4-5 saat geçirmez. Bir erkeğin ondan hoşlanması ve konuşmaya davet etmesi gururunu okşamıştır. Onu konuşmalarından tanımaya çalışmak ve kendisi hakkında bilgi kızı rahatsız etmemiştir. Duvarlarını tam anlamıyla kaldırmadığı ve kendisini sürekli kontrol ettiği de bir gerçektir. Ama bu buluşma bir süre sonra mecburiyetten çıkmış, iki tarafı da kendince memnun eden bir münasebete dönüşmüştür.

3.1.2.5. Yüzeysel genç kız tipi

“Picasso Aşk Kaatili” adlı öyküde genç kız, “eski Yunan yontuları”na benzemektedir. Omuzlarına dökülen saçları, kestane rengi kocaman gözleri vardır.

Anlatıcı, kızın fiziği kadar sanattan anlayan bir yaratılıştan olmasından da hoşlanmaktadır. Kızın resme ilgisi vardır. Fakat bu ilgi anlatıcının beklediği düzeyde değildir. Kız ressam camiasını çokça meşgul eden Picasso'dan bihaberdir.

“Oysa, hiç de sandığım gibi çıkmamıştı. Gözlerindeki parlaklığı, keskin zekâsına yordüğüm, ressam geçinen, Yunan profilli sevgilim, o yıllar dünyada en çok sözü edilen sanatçıların başında yer alan Pablo Picasso'nun adını bile duymamış bulunduğunu, talihsiz bir soruyla açığa vuracaktı”.²³³

Anlatıcı, beklentilerini karşılamayan bu kızdan derhal vazgeçecektir.

3.1.3. Genç Erkek Tipleri

3.1.3.1. Duygulu genç erkek tipi

“Buluşma” öyküsündeki erkek, fattan kadının tuzağına düşmüş ve aptal yerine konmuş ve bunu kendine itiraf etmek zorunda kalmıştır. Fakat bu durumu da mâkul hâle getirecek bahaneler üretmekte geç kalmamıştır.

“Kabahat benden gitti. Gelgelelim enayiliğime içerlemekteyim. Bir de gülümsediniz geçerken. Boş yere ayakta beklediğime, hayıflandım dersem yalan olur. En entipüften işler için, uykumuzdan yitirdiğimiz zamanlara bile aldırış etmeyiz çoğunlukla”.²³⁴

²³³ Tirali. a.g.e., s.62.

²³⁴ Naim Tirali. (1989). *Yirmibeş Kuruşa Amerika*. Cem Yayınları, İstanbul, s.5.

“Buluşma”da kadın ve erkek tiplerinin yanı sıra öyküde adı geçen kurgusal kişiler de vardır. Bu kişilerden kadının yanında durağa gelen iki erkek, öykümüzün başkışısı olan erkeğin alt kat komşusu olan Musevi ve şişman karısı ve Ahmet Topçu gerçek hayatta yaşadığını bilmediğimiz ama öykünün kurgusuna yardımcı olsunlar diye çizilmiş kişilerdir.

Öykücü Besim Akımsar ve Doktor İzzettin Şadan ise gerçek hayatta yaşadığını bildiğimiz hatırlanmış kişilerdir. Erkek, aşk acısından kurtulma çözümleri düşünürken onların teorilerini hatırlatarak her ikisini de öyküye dâhil etmiştir.

“Yirmibeş Kuruşa Amerika” öyküsündeki erkek, İstanbul’u ziyaret eden Amerikan donanmasını kız arkadaşını memnun etmek için görmek zorunda kalmıştır. Donanma onun hiç ilgisini çekmemektedir. O, diğer insanlar gibi “reçel kavanozunu dışından yalıyanlar örneği, deniz kıyısına varıp, gemileri uzaktan seyretmek” niyetinde değildir. Zaten böyle özel çağrılar özel insanlar içindir. O ise ne özel bir adamdır ne de önemli mevkide olan bir dayısı vardır. Ayrıca beceriksiz ve sıradan biridir. Fakat böyle oluşunun kız tarafından bilinmesi onu biraz olsun rahatlatmaktadır.

Erkek, kızıdan hoşlandığı için donanma umurunda olmasa da onun arzusunu yerine getirmek istemektedir. Kızla donanmaya gitmek için bindikleri motorda kızın ellerini avucunda ısıtması ve taşralı üç adamın kötü bakışlarına rağmen “birbirimizden hoşlanıyorduk, bunda ne kötülük vardı!” diyerek hissettiklerine sahip çıkması bunun önemli delillerindendir.

Uğruna feda ettiği yirmibeş kuruşla gemiye doğru yol alırlarken motorda, rüzgârın da etkisiyle, kızın dış görünüşünde olan değişiklikler erkeğin, ona duyduğu hisleri anlamamızda bize yardımcı olan diğer unsurlardır.

“Rüzgâr saçlarını uçuruyordu. Ne güzel oluyordun. Yirmibeş kuruşa, Amerikan gemilerini görmek için kıymıştım. Senin, böyle saçların uçar görmek, esen sert yelden hoşlanmadığını belirtmek için gözlerini kısılmış görmek, o anda her şeyi unutturdu bana. Amerika’yı, yirmibeş kuruşu, donanmayı, denizcileri...”²³⁵

Kızın sempatik tavırları ve görüntüsü erkeğin günlük kaygılarını ve sorunlarını ona unutturmaktadır. “Ve ben, cebimde para kalmadığını, yaklaşan yıl sonu sınavlarımı, yattığım odada tahtakurularının kış uykusundan uyanmaya başladıklarını unutturdum”²³⁶

²³⁵ Tırali. a.g.e., s.24.

²³⁶ Tırali. a.g.e., s.25.

Bu cümlelerden sonra öykünün zamanı değişmiştir. Aylar geçmiş, erkek Amerikan donanmasının İstanbul'a yeniden geldiğini duyduğunda geçmiş hatırlamıştır. Yirmibeş kuruşa gördükleri Amerika'yı, kendisi için büyük anlam taşıyan o günleri anmıştır. Onu hâlâ unutmadığını gerçeği de bu olayla ortaya çıkmıştır.

"Herhalde durumundan hoşnut olmalısın. Bana darılmasaydın, yine yirmibeş kuruşluk gezilere çıkmak zorunda kalacaktın. Senin adına kıvanç duydum demezsem, içim rahat etmez".²³⁷ Erkek bu sözlerle, onu hâlâ unutamamasına rağmen, ona duyduğu kırgınlığı ve sitemi de ifade etmekten çekinmemiştir.

3.1.3.2. Duyarlı genç erkek tipi

"Pislik ve Kan" öyküsündeki anlatıcı, İstanbul Üniversitesi'nde okuyan yurttan kalan bir öğrencidir. Güne iyi ve enerjik başlamasına rağmen bir çocuğun başına gelenler hayata bakışını değiştirmiş belki de o güne kadar sorgulamadığı şeyleri sorgulamasına yardımcı olmuştur.

Olayı düşünerek yürürken kendisi de tramvayı fark etmemiş ve ezilme tehlikesi geçirmiştir. Bu durum kazanın ne derece etkisinde kaldığını ve hayatla bağlantılarının bu düşünceler arasında zayıfladığını gösterir.

Kazayı geçiren çocuk, sekiz dokuz yaşlarındadır. "Hani şu gazete satan, bir gömlek, bir pantolonla, yalınayak dolaşan zavallılardan".²³⁸

"Pislik ve Kan" öyküsünde anlatıcı ve kaza geçiren çocuk dışındaki herkes kurgusal kişilerdir. Tramvay etrafında toparlanan on beş yirmi kişilik grup, anlatıcının bir şey olduğunu fark etmesi ve böyle bir kalabalığın ancak kötü bir şey olduğunda toplanabileceği hissettirilerek bir kaza düşüncesinin onda uyanması için tasarlanmıştır.

Kadınların kendilerini paralayarak ağlamalarından anlatıcı, çocuğun yakınları olduklarını sanmış fakat daha sonraki konuşmalar sadece olayı görme şanssızlığını yaşadıklarını ortaya koymuştur.

²³⁷ Tirali. a.g.e., s.25.

²³⁸ Tirali. a.g.e., s.34.

3.1.3.3. Hovarda genç erkek tipleri

“Atlanta Barı”ndaki anlatıcı, içkili lokantalara sık sık giden biridir. Okuyucuya içkili yerler ve içki içme kültürü ile ilgili bilgiler vererek öyküye başlamıştır.

“Rakı, böyle gürültülü yerde, üç dört arkadaşla birlikte içilince insanı sarardı. Oysa ki sessiz bir köşede, başımız daha az döner, dünyanın efkârlanacak şeylerle dolu olduğunu aklımızdan çıkaramazdık”.²³⁹

Anlatıcı, piyano eşliğinde dans ettiği barın en küçük kızıyla ilgili fanteziler kurmaya başlamış, geceyi onunla geçirme isteği tüm bedenini sarmıştır.

Bu kızın bir gemiciyle kurduğu hoyrat ilişkiyi gören anlatıcı, kız hakkında duygusal hayaller kurmaya başlamış, ona gemicinin veremeyeceği güzellikler vaat etmiştir. Bu sırada onun hayatı, dertleri ve sevinçleri ile ilgili de fikir yürütmeye çalışmaktadır.

“Kızın o çocuk bakışları karşısında, saatlerce konuşabilir, onu kolay ve ivedi tadların üstünde, hiç alışık olmadığı güzel dakikalara kavuşturabilirdim. Kimbilir o sıcak dişi görüntüsü, ne içten bir insan, ne çeşitli dertler, sevinçler, kaygılar saklıyordu”.²⁴⁰

Kız ile ilgili tüm bu masum hayallerine karşılık o, Amerikalı gemiciyle olmaktan son derece hoşnut görünmektedir. Kız belki de bu gemiciye gerçekten âşık olmuştur ya da onu kendini kurtaracak biri gibi görmektedir.

Anlatıcının, dalgın tavırlarını fark eden kalın gözlüklü, baygın bakışlı, İzmirli arkadaşı onun gönlünü almak için kavga çıkarmayı teklif etmiş, fakat anlatıcı buna değmeyeceğini belirterek kızdan etkilendiğini belli etmemeye çalışmıştır.

“Atlanta Barı” öyküsünde dört kişi vardır. Biri anlatıcının kendisi, ikincisi çapkın esmer olan, üçüncüsü İzmirli, dördüncüsü de “Dorian Gray gibi yakışıklı” olandır. Grup, içki içerek sohbet ederken söz, siyah, iri gözleri olan kıza gelmiştir ve anlatıcı, karşısında oturan, iki gün önce tanıştığı, “hovardameşrep” esmer adamın kızdan söz edilince gözlerinin parladığını fark etmiştir. O ve esmer adam bir zamanlar aynı kızdan hoşlanmışlar ve bu durum aralarında bir yakınlık oluşturmuştur.

Aynı esmer ve “hovardameşrep” arkadaşı barda bulunan piyanonun başına geçerek hareketli bir dans müziği çalmış ve denizcilerin el koymadığı kadınları piste çıkaran dostları onlarla dans ederek biraz olsun eğlenmişlerdir.

²³⁹ Tirali. a.g.e., s.15.

²⁴⁰ Tirali. a.g.e., s.17.

Bununla yetinmek istemeyen ve gemicilerle rekabete tutuşan dörtlü masalarına kadın gelmesini istemiştir. Gemiciler nasıl bu kadınlarla içki içip eğleniyorsa daha fazlasını yapmanın onların hakkı olduğunu düşünmektedirler. İçkinin tesiriyle de kendilerinde büyük bir cesaret bulan dörtlü, barda bağırıp çağırarak isteklerinin yerine getirilmesini sabırsızlıkla beklerler.

Bu barda daha fazla eğlenemeyeceklerini anlayıp çıkarken esmer arkadaşlarının kayıp olduğunu fark ederler. Onu parlak bir gemiciyle kadeh tokuştururken bulurlar. Esmer arkadaşıyla İzmirli eski dosttur. Onun neden gemiciyle oturduğunu anlamış gibi gülmeye başlamıştır.

Anlatıcı söz konusu gemiciyi dış hatlarıyla şöyle anlatmıştır:

“Gemici, sarışın, güzel bir delikanlıydı. Kısa kollu fanilâsının açıkta bıraktığı sol pazusunun üstünde, döğme, rengârenk bir denizkızı kuyruk sallıyordu. Arada denizkızını öpmeyi deneyen arkadaşımız, coşarak tayfanın boynuna da sarılıyordu”.²⁴¹

Bu tasvirden esmer adamın gemiciye karşı duygusal bir ilgi duyduğu düşüncesini ediniyoruz. Fakat bu tarz bir yaklaşma normal görülmediği ve toplum tarafından tasvip edilmediği için anlatıcı gibi okuyucu için de bunu net bir şekilde dillendirmek zor olmaktadır. “ne tür bir zevk içinde olduğunu, tam anlamıyla kavrayamamıştım yeni arkadaşımızın”.²⁴²

Anlatıcı, ima ettiği bu durumu öykünün sonunda farklı bir biçime sokarak unutturmaya çalışmıştır. Esmer adamı, İngiliz gemicinin kurtarıcısı ilan etmiştir. Bar sahiplerinin iki kadını kullanarak gemiciyi sarhoş etmeye çalışmasını anlayan esmer adam, onunla sohbet kurarak kadınlardan kurtarmış böylece de bar sahipleri amaçlarına ulaşamamışlardır.

Grubu patırtı yaptıkları için polise şikâyet eden bar sahipleri bu durumun ortaya çıkmasıyla suçlu duruma düşmemek için olayı daha da uzatmak istememişler ve polise de müdahale edecek bir durum kalmadığı için herkes dağılmıştır. Fakat sarışın gemici onlara içki ısmarlama konusunda ısrarcıdır. Esmer adam bu davete zaten eşlik ediyordur fakat diğerleri geceye başka bir yerde devam etmek istedikleri için esmer adamı orada bırakarak dışarı çıkarlar. Kendilerini kurtaran grubumuz, iflah olmaz bir şekilde, başka bir uygunsuz olayın içine kendilerini atmak için yeni bir mekân aramaya koyulmuşlardır bile.

²⁴¹ Tirali. a.g.e., s.19.

²⁴² Tirali. a.g.e., s.19.

“Gecenin Üçü” adlı öyküde başkışı olarak düşünebileceğimiz iki kişi vardır. Biri aynı zamanda anlatıcı da olan erkek, diğeri de onun Kamber adındaki arkadaşdır.

Kamber, yaşanan olayın ve kaçan fırsatın arkasından üzüntüsünü saklayamamıştır. Eve gelir gelmez diğerk arkadaşını uyandırıp ellerinde kalan rakıyı içmek istemesi ve olanları anlatarak içini dökmek istemesi biraz da bu üzüntüden kaynaklanmaktadır. “Ne afalladın öyle? Elimizde kaldı bu şişe. İçmeyip de ne yapalım. Efkarlanmışım zaten. Her şey yoluna girmişti. Düşün be! Gidip bir şişe de rakı almıştık”.²⁴³

Kamber daha önce barda içtiği içkilerin de etkisiyle iyice rahatlayarak olanı biteni anlatmak için sabırsızlanıyordu. Öykü daha çok bu hikâyenin etrafında geliştiği için anlatıcı, kişiler hakkında fizikî ya da ruhî bir portre çizmemiştir. Onları adeta hikâye daha iyi anlaşılсын diye kullanmıştır.

Anlatıcı olan erkek, bar çıkışı eve gitmek istemiştir. Bunun sebebi genellikle beraber vakit geçirdiği kadının o gece başka erkeklerle beraber olmasıdır. Kamber kadın arkadaşıyla güzel bir gece geçirecektir. Oysa o yalnız kalmıştır. Hoşlandığı kadının bar çıkışı karşlarına çıkması erkeğin tüm psikolojisini değiştirmiştir.

“Dans da edemedim kendisiyle diye içlerlemiştim. Bir de baktık, nereye gittiğimizi soruyor. Sarı: -uçuşa, dedi. Kadın bulut... Girdim koluna. Ben de geliyorum demez mi. Hey Allahım! Hacı Ağalar masraf etti, piyango-bana vurdu diye sevindim. Uykusuzluk, yorgunluk, hepsini unuttum o anda”.²⁴⁴

Erkeğin ve Kamber’in gecenin başında kravatlı ve ceketli olduklarını tahmin ediyoruz. Gecenin sonunda eve döndüklerindeyse anlatıcının “ceketler omzumuzda, kravatlar cebimizdeydi” cümlesinden yaşadıkları hezimetin görüşlerine de yansıdığını anlıyoruz.

Evinde misafir oldukları arkadaşları ise onlar kadar önemli olmayan diğerk bir öykü kişisidir. Gece üçte eve gelen ikili, ev sahibi arkadaşlarını uyandırmaya çalışmıştır. Bu esnada anlatıcı bu kişinin hareketlerini şöyle vermiştir: “Neye uğradığını anlayamayan ev sahibi, gözlerini oğuşturarak doğrulmaya davrandı. Suratından saklayamadığı bir hoşnutsuzluk akıyordu”.²⁴⁵ Ev sahibi gene de

²⁴³ Tirali. a.g.e., s.28.

²⁴⁴ Tirali. a.g.e., s.28.

²⁴⁵ Tirali. a.g.e., s.27-28.

“yüzünden hiç eksik etmediği gülücüğü” ile arkadaşlarını dinlemeye başlamıştır. Bu da iyi bir ev sahibi olduğunu kanıtlamaktadır.

Nuri

“Arka Sokak” öyküsünde Nuri ve arkadaşı, lise son sınıf öğrencisidir. Henüz 18 yaşının içinde olan delikanlılar büyük bir sabırsızlıkla yaşlarını doldurmayı beklemektedir. Çünkü, “bir yıl sonra, tüm dünya zevkleri ve eğlenceleriyle, buyruklarına sunulacak” sanmaktadırlar. “Artık geceleri, yatılı okulun kırkbeş kişilik sınıfında, cebir sorunları çözmekle, fizik kimya kuralları ezberlemekle geçmeyecekti”.²⁴⁶

Fiziki özellikleriyle ilgili tek ayrıntı kadınla beraber olmak için gittiği evde aynada kendini izlerken anlatıcı tarafından bize aktarılanlardır. “Daha yeni gelişmekteki vücudu, odanın hafif aydınlığı içinde, olduğundan da heybetli görünüyordu”.²⁴⁷

Daha önce de kadınlarla beraber olan Nuri için bu yeni bir deneyimdi. İlk defa bir gecenin tamamını bir kadınla geçirecekti. Bunu her ne kadar parasıyla sağlamış olsa da bu, durumun keyfini sürmesine engel değildir. Ne de olsa bu sefer “yüzon kuruş” değil tam “onaltı lira” vermiştir.

Nusret

“Esnaf” öyküsünde Nusret tam anlamıyla bir hovardadır. Kızlarla tensel ilişkiler kurmayı seven, onları hangi yollarla bunu yapabilecek duruma getireceğini bilen, hiçbir fırsatı kaçırmayan çapkın bir delikanlıdır. Henüz film başlamadan Nusret’in eczaneye giderek kondom alması da daha önce buna benzer şeyler yaşadığını ve olayın nerelere gidebileceğini tahmin ettiğini gösterir. Zaten öykü de onun kızla yaşadığı ilişkinin zaferiyle sonuçlanmıştır.

“Bir Çift Bacak” öyküsündeki anlatıcı ve arkadaşı bir amaçları ve yetiyecekleri bir yer olmadan sokaklarda yürüyen delikanlılardır. Bu boşluk yanlarından belirli düşüncelerle geçip bir yerlere gitme telaşında olan insanların çokluğuyla daha da belirgin hâle gelmektedir.

“Hepsinin gidecek bir yeri olduğu, iyi kötü, günlük yorgunluğunu çıkaracak ve kendisini mutlu kılacak bir çevresi bulunduğu, soluk çehrelerinde umutla parlayan gözlerinden okunuyordu. Biz, iki arkadaş, kalabalık içinde kimsesiz... Ayaklarımıza uymuş aşağı yukarı yürüyüp duruyorduk”.²⁴⁸

²⁴⁶ Tirali. a.g.e., s.37.

²⁴⁷ Tirali. a.g.e., s.40.

²⁴⁸ Tirali. a.g.e., s.51.

Anlatıcı, kızın büyüüne kapılmış adeta ondan kopamadan oradan oraya gitmektedir. Bu bir aşk değildir. Sadece cinsel bir duygu bunu ona yaptırmaktadır. Takip ettiği kızsı henüz 14 yaşındadır. Kızın ne tür bir yolun yolcusu olduğunu bilememesi de anlatıcı için, onu daha cazip ve çekici hâle getirmektedir.

Nuri

“Zürafa” öyküsünde Nuri, üniversitede okuyan bir delikanlıdır. Üst katlarına yeni taşınan iki kız kardeşin küçüğünden hoşlanmaktadır. Kızın da kendisinden hoşlandığını düşünmektedir. Onu bir muhallebiciye ya da sinemaya davet etse kızın reddetmeyeceğini ablasının da problem çıkarmayacağına inanmaktadır. Nasıl olsa aynı binada oturmaktadırlar ve bir süre sonra kızla arkadaşlıkları ilerleyecektir. Böylece de planladığı randevu gerçek olabilecektir.

Yatağına yattığında duymaya başladığı somya gıcirtısı Nuri’yi uyarmış, farklı âlemlere dalarak hayaller kurmasına sebep olmuştur. Bu hayaller daha önce beraber olduğu kadınlarla ilgilidir. Her birini en etkileyici kısmıyla hatırlayarak sanki hepsinin ortasında kalmışçasına heyecanlanmakta, bedenini bir ateş basmaktadır.

Nuri bundan daha zor durumlarda kaldığında bile uyuduğunu hatırlayarak, o anda neden uykuya geçemediğine anlam verememektedir. “Aynı odada, arkadaşı kadınla yatarken, alabildiğine uyarıldığı halde, yine de sinirlerini alt ederek, uyuyabilmeyi başarmıştı”.²⁴⁹

Harun

“Zürafa” öyküsünde Harun, üniversitede okumaktadır. Okulu gelecek seneye bitecektir. Üst kata taşınan kız kardeşlerin küçüğünden Nuri gibi o da hoşlanmıştı fakat onun şansı pek yoktur. Üniversiteye devam edebilmek için, “bir gazetenin düzeltmeler bölümünde” çalışmaktadır. Hâl böyle olduğu için kızla Nuri kadar vakit geçiremeyecek ve kendisinden hoşlanmasını sağlayamayacaktır.

Somya gıcirtısının gizemini çözmeye çalışan Harun ve Nuri öykünün kurgusal diğer kişilerinden de bahsederler. Bunlar aşağı kat komşuları olan adamla karısıdır. Gıcirtının buradan geldiği ihtimali üstünde durmaktadır. Fakat adamın karısının evde olmayışı, adamın eve bir kadın getirmiş olabileceği ihtimalini doğurmuştur. İlerleyen zamanlarda sesin üst kattan geldiğini tespit eden Nuri, alt kat komşusunu kafasında aklamıştır.

²⁴⁹ Tirali. a.g.e., s.65.

“Karabiberim” öyküsünde anlatıcıyla beraber dört kişi vardır. Bunlar, aynı evi paylaşan yedek subaylardır. Anlatıcı, kendi ismini telaffuz etmemiştir. Diğerleri Garbis, Halûk ve İzak’tır. Garbis ve anlatıcı rakı, İzak ve Halûk votka içmektedirler. Votkayı sevdikleri için değil az kaldığı için seçmişlerdir. Böylece sarhoş da olmayacaklardır. Kadın geldiğinde dinç ve ayık olmak gerekmektedir. Garbis ve anlatıcı ise açılmamış rakıyı bitirmek için baya çaba sarf edecekler ve muhtemelen sarhoş olacaklardır.

Delikanlılar İstanbul’a yeni gelmişlerdir. Kadına olan özlemleri hat safhadadır. Dört bekâr, kadınla yaşayacağı ilişkiyi ayrı ayrı hayal etmekte, farklı tatların beklentisi içindedir. Anlatıcı, para karşılığı kurulan bu ilişkileri masum ve meşru hâle getirecek bir mantık da kurmuştur zihninde.

“Bu bir alış veriş sorunuymuş da üstelik. Bir doktorun hastaya gitmesi gibi doğal bir davranış onun yönünden. Biz de çıkarıp karşılığını ödeyeceğiz. Hilesiz, hurdasız, hak ettiği bu parayı, gönül esenliğiyle alıp çantasına koyacak”.²⁵⁰

Anlatıcı, kadınla beraber olduktan sonra hissettiği gevşemeyi ve mutluluğu şöyle anlatmaktadır: “Oh!.. Hayat varmış be! Uçuyor muyum, yüzüyor muyum, yıkanıyor muyum farkında değilim. Işık çalışıyorum. Şarkı söylüyorum”.²⁵¹ Yaşanan bu ilişki anlatıcının, sadece bedenine değil duygularına da hitap etmiştir. Kadını beğenmiş olması onunla kurduğu ilişkiyi sadece tensel bir zevk olmaktan çıkarmıştır. “Her şey zevk içinde yüzüyor gibi. Tavan, elektrik lâmbası, soba borusu, dolap koltuklar, bütün eşya neşemize katılıyor. Başımda tatlı bir hafiflik var. Bir atlıkarınca, ya da dönmedolaptayım sanki”.²⁵² Bu duygusallık kadının anlatıcıya tavrından da kaynaklanabilir. Kadının temiz ve bakımlı olması, evlerine kadar gelmesi ve delikanlının yönettiği bir ilişkinin gerçekleşmesi onu keyiflendirmiştir.

İzak, Musevî bir gençtir. Paraya düşkünlükleriyle tanınan bu milletin bir mensubu olmasına rağmen bu konuda oldukça çekingen olduğundan kadına parayı veremeyeceğini belirtmiştir. “Olur şey değil. Kuraldışı bir Musevî bu İzak. Parasal konularda soydaşlarına benzemiyor nedense”.²⁵³

Diğer iki kişi olan Halûk ve Garbis’in ne fizikî ne de ruhsal portreleri çizilmiştir. Anlatıcı, evde kadınla beraber olmayan tek kişinin Halûk olduğunu belirtmiştir.

²⁵⁰ Tirali, a.g.e., s.71.

²⁵¹ Tirali. a.g.e., s.74.

²⁵² Tirali. a.g.e., s.75.

²⁵³ Tirali. a.g.e., s.75.

“Ayşecik ya da Cikli-Cuklu Hikâye”de Ayşe’nin, en son âşık olduğu genç, kıvrıcık saçlı, kalın dudaklı, yanakları gamzelerle çukurlaşan, üniversite öğrencisi biridir. Uzun süre sevişmişlerdir fakat artık Ayşe’ye yüz vermemektedir. Ayşe’nin en büyük hatası bu delikanlıya seni seviyorum demek olmuştur.

“Bir delikanlıya, hele böyle bıyığı terleyeli daha iki yıl bile olmayan, deneyimsiz bir erkeğe bunu itiraf etmek, ne diyorsun yavrucuk, değil itiraf, sezdirmek bile, büyük bir yanılğı. Bir çılgınlık”.²⁵⁴

Bu paragraftan delikanlının on altı, on yedi yaşlarında olduğunu çıkarıyoruz. Delikanlının bir gün yakışıklılığıyla fazla böbürlenip fakültenin en güzel kızının kendisiyle ilgilendiğini söylemesi, kıza yüz vermemesine rağmen, Ayşe’yi üzmüştür. Oysa anlatıcı, Ayşe’yi burada haksız bulmaktadır. Artist gibi fakülteli bir delikanlının bu kadar böbürlenmek hakkıdır. İşte bu olay delikanlı ile Ayşe’nin arasını açmıştır.

Önceki bir zamanda da kızı gördükten sonra mahallesine kadar takip eden ve onunla konuşmak isteyen bir delikanlı olmuştur. Onun en çok bıyığı ve “gülen” dişleri hoşuna gitmiştir. Fakat birkaç hafta sonra ayrılmışlardır.

“Havuzlu Hamam Sokağı” öyküsünde anlatıcı ve arkadaşları içkinin etkisiyle sokak ortasında taşkın hareketler yapan hovarda bir topluluktur. Anlatıcı da hareketlerinin rahatsız edici ve ayıplanacak türden olduğunu farkındadır.

“Yola koyulduk. Ama ne koyuluş: sağa sola sallanmalar, yakın ya da uzak, çevremizdeki kadınlara, alkol kokan kelimelerle cıvıkça yılmışlar, edepsizce lâf atmalar. Sözüm ona çapkınlık. Hergelelik, serkeşlik...”.²⁵⁵

Aralarında en durgunu anlatıcıdır. “Her hareketi, her sesi, olduğu gibi görüp kabulleniyor, hiçbirinde herhangi bir fevkalâdelik bulamıyordum. Ne kötü!”.²⁵⁶ Suskun ve “arpacı kumrusu gibi” düşüncelidir. Oysa arkadaşları öyle midir? En ufak bir gülücüğün bile peşine takılıp beş kilometre gidebilecek durumdadırlar.

Anlatıcının arkadaşlarından en küçüğü aynı zamanda en sevimlisi ve en hareketlisidir. “Durmadan havaya sığıyor, elleri ve kolları ile tuhaf davranışlar içinde, sanki varlığını dünyaya duyurmak istercesine çırpınıyordu”.²⁵⁷ Altın dişli, “insanın sadist bir eğilimle avucunun içinde sıkıp, hırpalamak istediği” ufak tefek biridir. Yenikapı’daki sokağa saptıklarındaysa genç dostlarının keyfinden,

²⁵⁴ Naim Tiralı. (1998). *Aşka Kitakse*, 3.Baskı, Yön Yayıncılık, İst., s.22.

²⁵⁵ Tiralı. a.g.e., s.25.

²⁵⁶ Tiralı. a.g.e., s.26.

²⁵⁷ Tiralı. a.g.e., s.25.

neşesinden eser kalmamıştır. Kalkan trene binen bir kızı sevgilisine benzetmiş ve hüznü hayallere dalmıştır.

Diğer bir arkadaşı da “Jean Marais”ye ya da başka bir yakışıklı artiste” benzemektedir. O da az içmiş olduğu için durgundur.

Dördüncüsü, aralarında en uzun boylu olandır. Bıyıklarıyla övünen ve kızlar arasında beğenilen biridir. Kibar yerlerden ve soylu kişilerden hoşlandığı için Yenikapı onu sıkıştır.

Beşinci ve altıncı arkadaşları kalın çerçeveli gözlüklerinin arkasından zekice ve sevimli bir şekilde bakan ve yüzündeki ciddiyeti hiçbir şeyin bozamayacağı, sert erkek tipli esmer olandır. Onların da aklı başında gözükmektedir. Fakat bu az içmelerinden değil içkiye olan dayanıklılıklarındandır.

Yedinci ve son arkadaşları da güzel yeşil gözleri, sürmeli kirpikleri olan ve kızlar arasında en çok adı geçendir. Onun da sarhoşluğu aşırı değildir fakat onun asıl başını döndüren arkadaşlarının sandala binme isteğidir. Bu macera onu korkutmaktadır.

“Picasso Aşk Kaatili” adlı öyküde anlatıcının da içinde bulunduğu grup, üç dört kişiden oluşmaktadır. Arkadaşlarının hepsi de yakışıklıdır. Özellikle biri, bağlanma korkusuyla bir kızla on beş günden fazla konuşmaz buna rağmen de kızlar tarafından en çok ilgi gören kişi durumundadır. Yeşil gözlü, sürmeli kirpikli ve genelde yadırganacak sorular soran biridir.

Ahmet Topçu

“Penceredeki Kazaklar” öyküsünde anlatıcı, *Taburcu* ve *Buluşma* öykülerinde de yer verdiği bu kişiyi kullanmıştır. Arkadaşları arasında yakışıklılığı ve birçok genç kızı bir arada idare etmesiyle meşhur biridir. O, apartman dairesinin bir randevu evi olduğunu iddia etmektedir.

Arkadaşları onun ne kadar hovarda olduğunu bildiği için apartman dairesinin gizemini çözmenin de onun görevi olduğunu düşünmektedirler. Fakat o, diğer öğrencilerin gözünde ne kadar çapkın gözükürse gözüksün daireye gidecek cesareti kendinde bulamamıştır. Hep çok yoğun olduğunu, derslerden fırsat bulamadığını bahane etmiş, bu işten kaytarmıştır.

“Yeni Zelândalı” öyküsünde anlatıcı, üstlerinin başlarının taşralı adamdan daha düzgün olduğunu belirtmiştir. Ama ondan daha züğürt olduklarının o da farkındadır.

“Yeni Zelândalı” öyküsünde anlatıcının arkadaşlarından biri “keş” diye tabir edilen cinstendir. Bara oturur oturmaz elini hemen sigara paketine atmıştır.

Bara daha sonra gelen kişi, kelli felli, tüccar kılıklı, taşralı bir adamdır. Adamın görüntüsü hiç de boş olmadığını göstermektedir. Bunu anlayan garsonlar da ilk andan itibaren adamın etrafında dönmeye başlamışlardır. Elli yaşlarında, iri yarı biridir. Üstündeki giysinin kumaşı iyi fakat dikişi oldukça kötüdür. Kravatı ise, gelişigüzel bağlanmış, ütüsüz, renkli ipektendir. Altın köstekli yeğinin içine titizce oturtulmuştur. Kısa süre sonra adamın masasına iki kadın da gelmiştir. Adam kadınların ve içkinin etkisiyle sarhoş olmuş bağıra çağıra konuşmaya başlamıştır. İstanbul’a biraz efkâr dağıtmak için gelmiştir.

Kadın, işinde deneyimli olduğu için hem adamı konuşturmakta hem de iyice sarhoş etmektedir. Adamın Kasımpaşalı olduğu için kül yutmayacağını üstelik tam bir Hacığa olduğunu söyleyerek onu coşturmaya çalışmaktadır. Adamsa Hacığa olduğunu kabul etmemektedir. O Yeni Zelândalı’dır.

“Çalgılı Gazino” öyküsünde ayrıntı verilerek anlatılan ilk kişiler iki Hacığadır. Bunlar ürünlerini yeni satmış oldukları davranışlarından anlaşılan ve yanlarında herkesin tanıdığı kadınların bulunduğu kişilerdir. Atıştıran ikili insanlara rezil olduklarının farkında olmadan çirkin sesleriyle şarkıya eşlik etmektedirler.

Anlatılan bir diğer kişi de yeni tüylenmeye başlamış, şişman bir hukuk öğrencisidir. Arkadaşlarına caka satmayı çok seven biridir. Arkadaşları da onun bu huyunu çok iyi bilmektedirler. Kadınlar hakkında pek tecrübesi olmayan bu delikanlı arkadaşlarının kafasında çapkın bir erkek modeli çizmeye çalışmaktadır fakat başarılı değildir.

Orta masalardan birinde oturan beş altı üniversiteli genç aldıkları alkolün etkisiyle sarhoş olmuşlardır. Aralarından en utangacı fıstık satan mavi entarili kızın beline sarılıvermiştir.

Başındaki saçların yarısı dökülmüş, şişman, fazla kıllı esmer bir adam ise gençlerin yaptığı hareketleri ayıplayarak onlara nukut atmaya başlamıştır.

3.1.3.4. Tecrübesiz genç erkek tipi

“Tarlabaşı Asfaltına Yağmur Yağıyordu” öyküsünde Nuri’nin fizikî görünüşü ile ilgili tek bilgiye kadının, ondan hoşlanma sebebi anlatıcı tarafından izah

edilirken rastlıyoruz. “Nuri gibi, bıyığı daha yeni çıkmaya başlamış, ağzı süt kokan bir üniversiteliyi koynuna alması az şey miydi?”²⁵⁸

Aslında bir kadınla olma fikri hoşuna gitmektedir ama o gece beraber olduğu kadın fizikî özellikleriyle ve temiz olmayışıyla antipatisini kazandığı için bu ilişki onu ne memnun ne de tatmin etmiştir. Gençliğin de verdiği hoyratlıkla bu zevklerin peşine düşmüş fakat yaşadığı kötü tecrübeyle hayalleri suya düşmüştür.

Nuri, genç bir erkek olduğu için, kadınlar ve ilişkiler konusunda tecrübesizdir. Kadın kendisinden tiksindiğinden habersiz, Nuri’nin kollarında çırpınışını bu toyluktan kaynaklanan utangaçlığa bağlamıştır.

Bu hayal kırıklığı yaratan ilişkinin ardından Nuri, kadının üstünde bıraktığı izlerden hemen kurtulmak istemiştir. Dışarıya çıktığında “ıslak, kirli hava”yı derin derin içine çekerek ilk temizlenme girişiminde bulunmuştur. Fakat bu yetmeyecektir. “Üstüne, başına, ellerine, yüzüne, bıyıklarına, hep o yanık kauçuk kokusu bulaşmıştı. Onu ancak bir hamam paklardı. Hem de hemen”.²⁵⁹

“Caddeye çıkınca, kaldırıma, kızgınlık içinde, gürültülü bir balgam attı. Sonra tükürdü. Yine tükürdü. Sanki tükürdükçe o pis koku da ondan uzaklaşacaktı. Kendisinden bile tiksinererek tükürdü... Tükürdü... Tükürdü...”²⁶⁰

Kadına duyduğu kızgınlıkla hâlâ geçmemiştir. Onun, tenine yapışan bu koku ve kadının izleri Nuri’nin kendinden bile nefret etmesine sebep olmuştur.

3.1.3.5. Deneyimli genç erkek tipi

Akraba

“Tarlabası Asfaltına Yağmur Yağıyordu” öyküsünde akraba, Nuri’den on yaş kadar büyük ve taşralı bir adamdır. Kadın konularında deneyimli ve pişkin bir yaradılışa sahiptir. Nuri’yi bu eve getiren ve kadınla beraber olmasına ön ayak olan odur. Ortamı hazırlamak ve Nuri’ye bu deneyiminde yol arkadaşlığı etmek dışında öyküde bir görevi yoktur.

3.1.3.6. Âşık genç erkek tipi

Bebe Raşit

“Esnaf” öyküsünde Bebe Raşit her yerde aşka karşı atıp tutan, hiç âşık olmayacakmış gibi yaşayan biridir. Oysa o da herkes gibi bir gün âşık olmuştur.

²⁵⁸ Naim Tiralı. (1989). *Yirmibeş Kuruşa Amerika*. Cem Yayınları, İst., s.59.

²⁵⁹ Tiralı. a.g.e., s.60.

²⁶⁰ Tiralı. a.g.e., s.61.

Hatta kıza o derece tutulmuştur ki dersini, defterini bırakmış, işi, gücü unutmuştur. Bebe Raşit ya aşkın etkisiyle ya da kişiliğinin genel bir özelliği olarak yüzünden gülücük eksilmeyen biridir. Aşk hâli onu, kızı düşünürken yalnız kalmayı seven biri hâline getirmiştir. “Biliyordu ki, Bebe Raşid, kafasından söküp atamadığı tatlı belâsına giderken, yalnız olmayı sever”.²⁶¹ Bebe Raşit’in âşık olduğu kızıdan ise, sadece gözlerinin miyop olmasıyla bahsedilmiştir.

3.1.3.7. Deneyimsiz genç erkek tipi

Ozan

“Esnaf” öyküsünde Ozan, anlatıcı tarafından öykünün yarısına kadar Nusret’e göre daha saf ve tecrübesiz gösterilmiştir. Nusret, kızla yapabileceği her şeyin en üst seviyesini yaşarken delikanlı diğer kızın henüz elini tutmak için ne söyleyebileceğini tasarlamaktadır. “Hiç konuştuğumuz yok, bırakalım, ellerimiz bu suskunluğu bozsunlar. Ellerimiz birbirleriyle daha iyi anlaşılır. Ellerimizde ikiyüzlülük, ellerimizde düşmanlık yoktur” (s. 47). Fakat bu sözleri çok basmakalıp bulan şair bundan vazgeçmiştir. Diğer kızın da aynı amaçlara hizmet edeceğinden habersiz olan ozan, bu sözlerle kıza rezil olacağını düşünerek ne kadar gerçek dünyadan kopuk yaşadığını da ortaya koymuştur. Daha doğrusu okuyucuda bu izlenim yaratılarak onun şair de oluşundan gelen bir romantizm içinde olduğu düşündürülmüştür. Fakat öykünün devamında ozanın o kadar da masum olmadığını, hayatla bağlantılarını kesmediğini anlatıcının ifadelerinden anlıyoruz.

“Gerçi pek öyle pısrık biri sayılmazdı. Çoğu kez küstahlaşırdı da. Tramvaylarda, otobüslerde, ne kepazelikleri vardı. Gayet ağırbaşlı görünür ve bu ağırbaşlılık görünümü altında, yanına düşen kadınların, kızların, olmadık yerlerini eller, sonra da hiç haberi yokmuş gibi, dışarıyı seyreder, havalara bakardı”.²⁶²

Anlatıcı, ozanın sinemada böyle bir şey yapmak istemediği ya da kıızı beğenmediği seçenekleri arasında kalmış fakat kıızı beğenmeme tezini hemen çürütmüştür. Çünkü ozan, “bir dudağı yerde, bir dudağı gökte, zenci bir hizmetçi”yle yıllarca parklarda, ıssız köşelerde sevişmiştir. Ozanın kadın konusunda bir kriterinin olmadığı da ortaya çıkmıştır. Şairin bu genellemelere bağlanamaz hayatını şöyle özetlemiştir: “İnsanoğlu bu, üstelik şair de, günü gününe uyar mı?”.²⁶³

²⁶¹ Tirali, a.g.e., s.45.

²⁶² Tirali, a.g.e., s.47.

²⁶³ Tirali, a.g.e., s.48.

3.1.3.8. Saf genç erkek tipi

Zühtü Ektöner

“Başarı Belgesi”²⁶⁴ öyküsünde başkışı olan Zühtü Ektöner, yaşamından hoşnut biridir. Çilli bir yüzü ve kıvrıkcık kızıla çalan saçları vardır. Büyük bir lisede iki yıldır öğretmen yardımcılığı yapmaktadır. “Bir taşra lisesini bitirdikten sonra, yüksek öğrenim için İstanbul’a gelince, aile dostlarının aracılığıyla, bu büyük liseye öğretmen yardımcısı girmişti”.²⁶⁵ Bu lisede altıncı sınıfların en kalabalık olanından sorumludur. Mesleğinin ciddiyetinin farkında olan Zühtü attığı her adımı bu sorumlulukla atmaktadır. “Koridorda gayet ağırbaşlı yürüyor, öğrenciler karşısında davranışlarına dikkat etmesi gerektiğini düşünerek, her adımda kendisini denetliyordu”.²⁶⁶

Zühtü görevini iyi yaptığını düşünen biridir. Bir gün üstleri tarafından da bu çabalarının takdir edileceğinden emindir.

Yatılı öğrencilerin ders çalışma saatlerinde sınıftaki düzeni sağlamakla görevlidir. Fakat derslere girmemektedir. Üniversiteye devam ettiği için okul tarafından üç gün de izin verilmiştir. “Daha ne olacaktı? Burası bir devlet kurumuydu. Adamı yedirip içirip, her gün de sokağa salamazlardı ya...”.²⁶⁷ Kendisi de fakültede okurken çalışmasını büyük bir şans olarak görmektedir. Hem para kazanıp hem de okulundan geri kalmadan derslerini takip edebilmektedir.

İşinde son derece titiz olan Zühtü, üstlerinin kendisi hakkında kötü bir izlenime sahip olmasını asla istememektedir. “Zühtü Ektöner de, fakülte günleri fakültesine gider, görev günlerinde ise okuldan beş dakika bile ayrılmazdı. Herhalde müdür yardımcılarının, baş muavinin ve hattâ öyle sanıyordu ki, müdürün bile kendini sevmeleri bu yüzdendi”.²⁶⁸ İşini seven, ağırbaşlı biridir. Şımarık, işini savsaklayan birinin başarılı olduğu bugüne kadar görülmediği için böyle davranarak dikkat çekmek zorundadır.

3.1.3.9. Eğitimli genç erkek tipleri

“Motor” öyküsünün baş kişisi anlatıcıdır. Yanında bir de arkadaşı vardır. Arkadaşı dinsel inancı yok denecek kadar zayıf biridir. Fakat akşam karanlığında

²⁶⁴ *Aşka Kitakse* kitabının Yenilik Yayınları’ndan 1954 yılında çıkan ilk baskısında bu öykü “Takdimnâme” adıyla yayımlanmıştır.

²⁶⁵ Naim Tıralı. (1998). *Aşka Kitakse*, 3.Baskı, Yön Yayıncılık, İst., s.14-15.

²⁶⁶ Tıralı. a.g.e., s.14.

²⁶⁷ Tıralı. a.g.e., s.15.

²⁶⁸ Tıralı. a.g.e., s.15.

motorun denizin ortasında durması onda da bir şeye sığınma ihtiyacı yaratmış olmalı ki Allah'ı hatırlayarak: “‘Allah büyüktür!’ dedi. ‘Dua da bilmiyoruz ki okusak. Allah büyüktür!’”²⁶⁹ demiştir

Gemiye binmek için limanda motor beklerken anlatıcının orada gördüğü mühendis arkadaşı okuldan bir arkadaşıdır. Onu her gördüğünde anlatıcının aklına jimnastik dersinde hocadan yediği dayak gelmektedir. O da karısını göndermek için orada beklemektedir. Motorcunun denize düşen çocuğa tavrını beğenmediği için onunla tartışmıştır. Motorcu alttan almasa kavga bile çıkacaktır.

Anlatıcı, vapura ulaştıklarında cebinde kaptana verecek bir, bir lira bile olmamasına hayıflanırken aynı motorda geldiği yolcuların diğer yolcular gibi bir liralarnı kaptırmamanın sevincini yaşaması için burkmuş, bu durumdan derin bir üzüntü duymuştur.

3.1.3.10. Hayal kırıklığına uğrayan genç erkek tipi

“Picasso Aşk Kaataili” adlı öyküde anlatıcı, arkadaşları sayesinde popülerdir. O zamana değin bir kızla gönül ilişkisi de olmamıştır. İstemediğinden değildir de kısmet olmamıştır. Aslında sınıfında hoşlandığı bir kız vardır. Derslerde tek işi kızı seyretmektir. Kız da bunu fark etmekte arada o da baktığında göz göze gelmektedirler. “Bilmem, ne duyardı o anda? Benim sırtımdan bir terdir boşanır; vücudum kazık gibi olurdu. Ve bu çok hoşuma giderdi” “En tatlı esrikliği veren bir içki gibi kanıma karışmakta olduğunu duyuyor ve bunu içten gelen bir sevinç ve boyun eğme ile sanki arzuluyordum”.²⁷⁰ Anlatıcının hobisi piyano çalmaktır. “Evdekilere de, komşulara da, rahatlık yoktu piyanomun sesinden”. Anlatıcı, kızın da resme ilgisi olduğu için, sanat konusundaki ortaklıklarının, iyi bir arkadaşlığın başlangıcında etkili olacağını düşünmektedir.

Anlatıcı, çekingen, pısrık biridir. “Her şeye az çok akıl erdirirdim de, sıra bunların uygulanmalarına gelince, beceriksizliğin elinde oyuncak olurdum”.²⁷¹ Arkadaşları bu konularda daha deneyimli olduğu için anlatıcıya yol gösteriyor, nasıl davranması gerektiğiyle ilgili tüyo veriyorlardır. Fakat anlatıcının bu tatlı duyguları ve arkadaşlarının çabaları açılan bir konuda kızın kültürsüzlüğünün ortaya çıkması üzerine tersine dönmüş ve ondan soğumasına sebep olmuştur.

²⁶⁹ Tirali. a.g.e., s.35

²⁷⁰ Tirali. a.g.e., s.59.

²⁷¹ Tirali. a.g.e., s.60.

3.1.3.11. Karşılıksız aşk yaşayan delikanlı tipi

“Aşka Kitakse” öyküsündeki delikanlı 25 yaşına basmak üzere olan henüz aşkı keşfetmemiş biridir. Lise sıralarında yaşadığı belirli heyecanların adının ne olduğunu bilmemesine karşın buluşacağı kıza hissettikleriyle aynı olmadığını sezdiği için onlara aşk diyemeyeceğini tahmin etmektedir. Ama kıza karşı beslediği kuvvetli duygunun da adını koyma konusunda kararsızdır.

“Nedir bu kelimeler? Aşk nedir? Çılgınlık nedir? Seveda nedir? Bu sözcükler, acaba senin için duyduklarımı anlatırlar mı? (...) Sonra sana karşı duyduklarım yaşam boyu sürecek mi? Yoksa bütün bunlar, benim ussal kuruntularım mı?”²⁷²

Çekingen bir yapıya sahip olduğu için iki yıldır konuşamadığı kızla buluşmasını da bir arkadaşı sağlamıştır. Buluşmaya geldiğinde “delikanlı perişandı. İyice taranmamış saçları birbirine karışmış; yüzü şaşkınlık, hüznün, sevinç gibi duyguların etkisiyle allak bullak olmuştu”.²⁷³

Erkek, kızla tanıştıktan sonraki süreçte kendisiyle ilgili ilk değişimi geçirmiş ve okula arada sırada uğrayan bir öğrenciden adeta çok çalışkan bir öğrenciye dönüşmüştür. Her gün derslere gelen, en sıkıcı hocalara bile katlanan okulun en devamlı öğrencilerinden olmuştur. Tabii ki bu ilgi derslerden çok kıızı görme arzusuyla ilgilidir.

Erkek buluşma esnasında son derece sıkıntılı ve tedirgindir. Kızı sohbete dâhil etmeye, onun ilgisini çekmeye çalışmaktadır ama başarılı da değildir. Bu tedirginlik vücut hareketlerine de yansımış ve anlatıcı tarafından son derece doğal verilmiştir. “Delikanlı, alnına dökülen saçlarını kaldırıyor. Ellerini ceplerine sokup çıkarıyor, ayakkabılarıyla yerdeki taşlara sinirli sinirli vuruyordu”.²⁷⁴

Kızın onu heyecanlandığı şüphesizdi. Kalbi deli gibi atıyor, bakışları birbirine değdiğinde adeta bayılacakmış gibi oluyor, teni kaynıyordu. Erkek bu buluşmada ne konuşacağını önceden düşünmemişti. Hazırlanmış sözlerden hoşlanmaması bir yana çok büyük ihtimalle bu heyecana beyni de teslim olacak ve her şeyi anında unutacaktı.

Kıza açıldığı andan itibaren erkek için işler yolunda gitmemeye başladı. Sığındığı bütün ufak hareketleri kız bir cümleyle yıkıyor ve ona korunacak bir kale bırakmıyordu. Erkekse kolay pes edecek gibi durmuyordu. Kızın aklını karıştırarak

²⁷² Tirali. a.g.e., s.42.

²⁷³ Tirali. a.g.e., s.39.

²⁷⁴ Tirali. a.g.e., s.40.

ağzından güzel bir söz çıkarmaya çalışıyordu. Kızın erkeğe karşı “neutre” oluşunu söylemesi bile erkeğin en azından olumsuz bir şey düşünmüyor diyerek bu tarafsızlığı olumluya çevirmeye çalışmasına engel olmuyordu.

Erkek köşeye sıkıştığı anlarda biraz rahatlamak için bir sigara yakıyordu. Her şeye rağmen delikanlı bu konuşmaya umutlu gelmiştir. Kız da bu konuşmanın sonunda ona karşı bir şeyler hissedecektir. Erkek inanılmaz bir iyimserlik duygusunun tesiri altındadır. En anlamsız, boş bir bakış bile anlam kazanıp erkeği cesaretlendirmektedir. Öyle yaptı ama aslında böyle yapmak istedi tutumu alıp başını yürümüştür ve bu karmaşık durum iki yıl gibi uzun bir süreye yayılınca kız için erkeği aksine ikna etmek oldukça zor olmaktadır.

Delikanlı sevginin tehlikeli sularında yüzmeye devam etmektedir. Kızın gülünç, basit ve çirkin tarafları yok olmuştur. Erkeğe itici gelecek noktalar hoşuna gitmeye başlamıştır. Fransızca vurgulu “neutre” kelimesi erkeğin fırsatı kaçırmayıp kahkahayı basacağı bir kelimeyken bu duruma bile bile katlanmaya başlamış adeta basireti bağlanmıştır.

Bir türlü konuyu istediği noktaya getiremeyen erkek, umduğu sonuca da ulaşamadığı için canı yanmakta ve kızın da canını yakmaya çalışmaktadır. Kızın beğenebileceği erkek tipini onunla inceden alay ederek kafasında çizmeye başlamıştır.

“Sen, belki uzun boylu, geniş omuzlu, iri yarı, kara yağız, at hırsızı gibi birini yeğlersin. Genç kızlık düşlerinin hayal yarattığı, belki de böyle bir kişidir. Bırak bu hayal yarattığını da, biraz bana bak. Benimle ilgilen. Bir süre bana karşı olumlu davran. Belki beni seveceksin. Tanımadığım taraflarımı tanımaya çalış. Sevmek de biraz çaba, biraz alışkanlık işidir canım”.²⁷⁵

Erkek böylece son kozunu da oynamış, şansını zorlamaya devam etmektedir. Erkek, düşünceleriyle kızı rahatsız etmeye devam eder. Bu, sitemli sözlerinden kolayca anlaşılmaktadır.

“Herkesin düşlemi sinemaların ve romanların etkisiyle beylik hayaller kurmaya alışıktır. Bir erkekle bir kız. Doğaldır ki birbirimizi sevdiğimizi, bu sessiz köşede hoşça vakit geçirdiğimizi düşünecekler. Başka türlü düşünemezler çünkü. Oysa sen, şu anda maskeni takmış durumdasın. Gülemezsin. İçinde en ufak bir tatlı kıpırdanış, bana büyük umutlar verecek, hafif, ama candan bir gülücük doğma belirtisi göstermeye görsün. Şıp! Hemen başını koparıp atıyorsun”.²⁷⁶

²⁷⁵ Tirali. a.g.e., s.45.

²⁷⁶ Tirali. a.g.e., s.46.

Erkek sevginin ne olduğunu bilemediği için bir panik de yaşamaktadır. Kızın kendisine evet demesini ortak bir hayat ya da paylaşılan anılar için istememektedir. Onun isteği daha bencilcedir. Kızı tam olarak ne hissettiğini anlamak için yanında istemektedir. Onun sonsuza kadar sürecek bir aşk mı yoksa gelip geçici bir heves mi olduğunu anlamaya çalışmaktadır.

“Ama aşk dedikleri bu mudur? Kolay değil ki, duyguları, eğilimleri tanımlamak. Bu konuda yeterince deneyimim bulunsaydı, belirli bir noktadan sonra, hah derdim, işte şimdi âşık olduğum ortaya çıktı. Ne etsem nafile. Artık ateş bacayı sardı. Ama bunu kestiremiyorum. Ateş bacayı nasıl sarar, bir bilsem sorun kalmayacak. İyice emin olmadan da, yangın var diye bağıramam ya. Yanılmaktan korkuyorum anlayacağın. Sana, birbirimizi daha yakından tanıma olanağı hazırlayalım diye öneride bulunmam da işte bu yüzden”.²⁷⁷

Konuşma devam ettikçe, kızla aralarındaki kişilik farkları da iyice ortaya çıkmaya başlamıştır. Kızın ilkeleri varken erkek ilkelerden nefret ettiğini belirtir. Kız derli toplu ve dürüst bir yaşamdan yanayken erkek belirli kaidelere göre yaşamayan, nasıl olsa olur diyen bir kişilik çizmektedir. Bir başka ayrılık da genç ve yaşlılar hakkındaki düşüncelerinden çıkar. Erkek yaşlıları sevmediğini, onların bir misafirmiş gibi yaşamalarından hoşlanmadığını belirtir. Kızsa her yaşın güzelliğine inanan ve yaşlılığı da seveceğini düşünen biridir. Erkek bu düşünceleriyle biraz da havai ve boş vermiş kişiliğini ele verir. Zaman mefhumunun olmadığı çocukluk günlerine dönmek istemesi bir özleminden çok sorumsuz, tasasız bir yaşamdan yana olduğunun ipuçlarını verir. Ayakları yere basan, olgun, yaşanmışlıkları tüm bedeninde taşıyan yaşlıları sevmeyişi bu karakter özelliğinden kaynaklanır.

İçinde bulunduğu bu karmaşık durum duygularını net ifade etmesini de engellemektedir. Aşk yada erkeğin tanımlayamadığı bu duygu zıtlıkları içinde barındırıp bu zıtlığın iki kutbunu da istemesine sebep olmaktaydı. Kızın karşı koyma, direnme tavrına hayran kalmakta ama aynı zamanda bu inadını kırıp kendisiyle beraber olmasını istemekteydi. Kız da bu çelişkiyi fark etmiş ve erkeğin çok mu saf yoksa çok mu aptal olduğuna karar verememiştir. Aslında sevgi de tutarsızlıkların ürünüdür. Giden, vazgeçen, yarım kalan hep daha çok istenir, vazgeçilmez hâle gelir. Buna sebep olan yaşanmamışlık ve gizemdir.

²⁷⁷ Tirali. a.g.e., s.47.

Erkek konuşmanın sonlarına doğru, kızıdan en ufak bir olumlu söz duymamasına rağmen, gerçekten kızı sevdiğini anlamış ve bunu itiraf etmiştir. “Bugün seni, zannettiğimden daha çok sevdiğimi de anladım işin kötüsü”.²⁷⁸

Erkek “yaşadığı çağın kızı” diye adlandırdığı kız tipinden hoşlanıyordu ve genç kız da bu tipe uyuyordu ya da bu tipe uyum sağlayacak normlara sahipti.

“O öyle hanım hanımcık, taşralı kızlardan pek hoşlanmazdı. Böyle uçarı olacaktı kız dediğin. Kaşı gözü oynayacak, katıksız neşeli, güler yüzlü, erkeğini hayata bağlayan bir dilber olacaktı. Güzel giyinmesini bilecekti. En pahalı değil, ama en iyi, en zevk sahibi kimselerin gittiği terzilerde diktirecekti giyeceklerini. Çay giysisi, sinema giysisi, gece giysisi hep başka başka olacaktı. Ve bunların tümü de yakışacaktı kendine. Hepsisiyle ayrı ayrı güzel olacak, erkeğine bambaşka görünmesini bilecekti. Bir kelimeyle tam çağın kızı diyecektiniz. Günün modasına tutkun, günün eğlencelerine düşkün olacaktı. Yerine göre içki içecek, balolardan toplantılardan eksik olmayacak; yerine göre de, domates peynir yiyerek, en berbat Tekel şarabıyla sarhoş olup, pikabın cızırtılı müziği ile kendini unutmasını bilecek, erkeğine dünyayı gül gülüstan gösterecekti”.²⁷⁹

Erkeğin dimağındaki “çağın kızı tipi” evlenmek istenilecek bir kız görüntüsünden uzaktır. Öykünün sonunda erkeğin Madam Roza’ya gitmek istemesi ve düşmüş kadınlarla olan alakası erkeğin genel olarak kadınlara bakış açısı hakkında da ipucu vermektedir. Yukarıda alıntıladığımız yerdeki kız tipi erkeğin bu kadınlarla olan bağlantısıyla kafasında yarattığı çarpık bir hayaldir. Bir erkeğin ciddi bir beraberlikten kaçınacağı bir kız vardır bu hayalde.

Erkek gara giderken kızı daha iyi tanımış, ona olan hislerinden daha emin olmuş şekilde ondan ayrılmıştır. Fakat reddedilmenin onu sarmadığını göstermek için de normalden daha fazla bir olgunluk göstermiş, alaylı ve rahat tavırlarıyla bunu perçinlemeye çalışmıştır.

Kız ve erkek dışında, görüşmelerini sağlayan ve tren garında da karşılaştıkları arkadaşı, bahçedeki iki yaşlı adam ve erkeğin bahçede karşılaştığı liseden arkadaşı gerçek hayatta yaşadığından emin olmadığımız kurgunun seyrine yardımcı olmak için yazar tarafından kaleme alınmış tasarlanmış kişilerdir.

3.1.3.12. İyiliksever genç erkek tipi

Tahsin Habiboğlu

“Kavgayı Ayırmak” adlı öyküde karşımıza çıkan ilk kişi Tahsin Habiboğlu’dur. Uzun boylu ve iri yarı biridir.

²⁷⁸ Tirali. a.g.e., s.51.

²⁷⁹ Tirali. a.g.e., s.53.

Daracık yazıhanesinden çıkarken akli karmakarışıktır. Elinde çantasıyla sokağın kalabalığına karışmıştır. Tahsin, ticaretle uğraşmaktadır. Kereste ve fındık üstüne iş yapmaktadır. Kafasının karışıklığı ise bugüne has bir durum değildir. O, doğuştan “filozof”tur. Nefsini iyi tanıyan, geçici şeylere, “dünyanın dalaveresine” takılmayan biridir. “Dünya işleri için, insan üzülmemeliydi, sıkılmamalıydı; fakat bankalardan çekilen protestolar birbirini kovalayınca ve daha kötüsü, parasını da o günlerde tek bir alıcısı çıkmayan fındığa yatırmış olunca, insan pek de erinç içinde sayılmazdı”.²⁸⁰

Bu sıkıntılarla yolda yürürken kavga eden iki çingeneyi insanlık namına ayırmak istemiştir. Orada toplanıp onların kavgasından zevk alan insanlar gibi olmadığını bu şekilde göstermesi gerekmektedir. Oysa yapmak istediği iyilik karşısındakilerin art niyetliliği yüzünden ayağına dolanmış ve suçlu konuma düşmüştür.

3.1.3.13. Aydın görünümlü genç erkek tipi

“Lambo’nun Meyhanesinde” öyküsünün baş kişileri meyhaneye geç gelen genç bir eleştirmenle, kalkık kenarlı fötr şapka giyen bir yazardır. Yazar genç bir avukattır. Meyhaneye ilk gelişidir. Çerçevesiz gözlük kullanmaktadır.

Oyuncunun Orhan Kemal’le ilgili tasviri genç avukatı ateşlemiştir ve o da tarafını belli etmiştir. “‘Sizin Sait Faik’iniz de’ dedi. ‘Türkçe bilmiyor. Bir hikâyeci, önce yazdığı dili bilmeli. Nedir o gramer ve söz dizimi yanlışları. Bunlar, bir yazar için bağışlanır şeyler midir?’”.²⁸¹ Ayrıca gene avukata göre yazarın dili İstanbul ağzına uymamakta, bazı kelimeleri Orta Anadolu lular gibi söylemektedir. Fakat bu söyledikleri biraz önce Sait Faik’i eleştiren oyuncuyu oldukça kızdırmış ve ona haddini bildirmek için bir tokat atmasına sebep olmuştur. Avukat hiç bilgi sahibi olmadığı bir konuda sırf önemli bir yazarı karalamak için konuşunca herkes tarafından tepki görmüş ve hatta şiddete maruz kalmıştır.

3.1.3.14. Yalnız yaşayan genç erkek tipi

“Köprü” öyküsünde anlatıcı, pansiyonda yaşayan biridir. Bir ailesi, çocukları olmadığı için adeta bayramdan nefret etmektedir. Ona hiçbir şey ifade etmeyen bu günün başkalarına ifade ettiği şeyleri düşündükçe çileden çıkmaktadır.

²⁸⁰ Naim Tiralı. (1998). *Park*. 5.Baskı, Yön Yayıncılık, İst. s.52.

²⁸¹ Naim Tiralı. (1998). *Aşka Kitakse*. 3.Baskı, Yön Yayıncılık, İst., s.68.

İşte bu düşüncelerle meyhaneye gelmiş ve içerek bu korkunç günü unutmak istemiştir.

3.1.3.15. Dalavereci erkek tipi

“Kahvede Kavga” öyküsünde Hüsnü kavgaya sebep olan kişidir. Bıyıkları yeni terlemiş, uzun boylu, geniş omuzlu, al yanaklı, “çam yarması gibi” bir delikanlıdır. Hüsnü’nün konuşması onun sahil köylerden değil de yüksek köylerden olduğunu ele vermektedir. Kavgada taşı çalmakla suçlanan odur. Saygıdan nasibini almamış biri olduğu ortadadır. Üstelik jandarma onu sıkıştırmaya başlayınca oklar başkasına yönelsin diye kahveciyi kahvede zar attırmakla suçlamış, ona iftira atmıştır.

Kahveden çıktığında ise kavgayı gören kendi köyünden çocuklara adeta kendi haklıymış gibi kuru gürültüye pabuç bırakmayacak biri olduğunu açıklamıştır. Hem burası çarşı olmasa kahvecinin ağzının payını vermek hiç de zor olmayacaktır. Hem suçlu hem güçlü denilebilecek bir insandır. İftira atarak üste çıkmış ve kendini kurtarmayı bilmiştir.

“Kahvede Kavga” öyküsünde kavga çıkaranlardan biri kısa boylu, esmer, gözleri “velfecri okuyan”, köse sakallı biridir.

3.1.4. Diğer Tipler

3.1.4.1. Aydın tipi

“Konuk” öyküsünde anlatıcı ve arkadaşı sınıf arkadaşlarıdır. Arkadaşı, yirmili yaşlarına ulaşmış olmasına rağmen henüz Anadolu’nun hiçbir yerini görmemiş, İstanbul’dan dışarı adımını atmamış biridir. Fakat Anadolu’yu öykülerden, makalelerden, denemelerden tanımaktadır. Piraziz’e anlatıcının davetiyle gelmiştir. Burası hiç de alışık olmadığı insanlarla çevrilidir. Onlar kahvenin önünden geçerken herkesin onlarla ilgilenmesi ve candan selam vermeleri çok garibine gitmiştir. Ne de olsa İstanbul’da böyle bir şeyle karşılaşmak çok zordur. Çünkü bu görgü kurallarına aykırıdır. Biri biriyle tanıştırmadan ona selam verilmemelidir. Anlatıcı, arkadaşının bu düşüncelerini hissetmektedir. Ancak çocukluğunun geçtiği bu yerde hiçbir tanıştırma merasimine tanık olmamıştır. Kendini Anadolu gerçeğini kabul etmiş biri gibi gören delikanlı Piraziz’e ancak dört beş gün katlanabilmiş ve kaçır gibi uzaklaşmıştır. Bu durum okumakla yaşamak arasındaki farkı da açıkça ortaya koymaktadır.

“Konuk” öyküsünde anlatıcı, çocukluğunun sekiz on yılını Piraziz’de geçirmiş, daha sonra İstanbul’da yaşamaya başlamış biridir. Çocukluğunun Piraziz’inden kopmayan anlatıcı, arkadaşını buraya çağırmış ve okuduğu Anadolu ile göreceği Anadolu’nun farkını göstermek istemiştir.

Buraya bir iki haftalığına gelmişlerdir fakat arkadaşı memnun kalırsa bir ay bile kalabileceklerini ummaktadır.

Anlatıcı, çocukluğu buralarda geçmiş biri olduğu için köyün ve köylünün hâinden anlamakta, hayalperest düşünmemektedir. O, Anadolu gerçeğini tüm olumsuzluklarına rağmen kavramış ve öyle sevmiş, kabullenmiş biridir. Zamanı geldiğinde Anadolu’yu kalkındıracak, geliştirecek kişiler, anlatıcı gibi bu gerçeğin içinde yaşamış, Anadolu’nun zaafalarını ve güçlü yanlarını bilen gençler olacaktır.

Piraziz’in çocukları, gelen otobüsle fazlasıyla ilgilenmişlerdir. Belki de daha önce Piraziz sınırını bile aşmamış bu çocuklar otobüsün etrafında dönüp durmaktadırlar.

“Otobüsün sesini duyan çocuklar, sihirli bir çağrının etkisine tutulmuşçasına, aracın çevresinde toplanmışlar, bilmedikleri bir yerden gelip, bilmedikleri bir yere giden yolcuları, gözlerinden okunan bir gıpta ile seyrediyorlardı”.²⁸²

“Lambo’nun Meyhanesinde” meyhanenin müşterileri birbirlerini tanıyan kişilerdir. Ortamın sıcak bir havası vardır. Genellikle şair, ressam, yazar ya da oyuncular gelmektedir buraya. Hepsi yorgun argın işinden gücünden çıkınca yorgunluklarını içkiyle atmak için gelir, bir de kendilerini dinleyecek birini buldular mı keyiflerine diyecek olmazdı. Meyhanede genelde sanatla ilgili konular konuşulmaktadır. “Kiminin okunacak yeni bir şiiri olur, kiminin o günlerde özellikle diline doladığı, çekiştireceği bir ünlü sanatçı bulunurdu”.²⁸³ Öykünün geçtiği gün bunların haricinde bir gazeteci ve meyhaneye ilk defa gelen iki yargıç da bulunmaktadır.

Öyküde Sait Faik mi yoksa Orhan Kemal mi daha büyük yazar? tartışmasında Orhan Kemal’in tarafını tutan genç oyuncu bunun sebebini adeta tiyatro oyunundan bir sahne gibi açıklamıştır.

“Dekor, Adana Garı. Saat sabahın beşi. Mevsim kış. Adana’nın ayazını bilir misiniz? Ben fakir, aktör kulunuz, sabahın saat beşinde, Allah’ın o ayazında Adana Garındayım.

²⁸² Naim Tiralı. (1998). *Park*. 5.Baskı, Yön Yayıncılık, İst. s.12.

²⁸³ Naim Tiralı. (1998). *Aşka Kitakse*. 3.Baskı, Yön Yayıncılık, İst., s.65.

Bizim kumpanya dağılmış. İstanbul'a dönüyorum. Bir de ne göreyim o sabah ayazında?
Orhan Kemal beni geçirmeye gelmemiş mi?"²⁸⁴

Bu hikâyenin gerçeklik payının ne derece olduğunu bilmiyoruz fakat genç tiyatrocunun Orhan Kemal sevdası onun dilinden, üslubundan ya da eserlerinin gücünden değildir. Bir garda karşılaşmanın verdiği yakınlık onu koruma ve yüceltme ihtiyacı doğurmaktadır.

"Giresun'da Bir Öğle Sonrası" öyküsünde anlatıcının bahsettiği tüm kişiler gerçek yaşamda var olan sanatçılardır. *Yeşilgiresun* gazetesinde beraber çalıştığı meslektaşlarıdır.

Hasan Ögütçü, anlatıcı gazeteye ulaştığında orada değildir. Ankara'ya gitmiştir. Oğlu Ahmet Ögütçü ve gazetenin yazarlarından Fikret Karadeniz oradadır. Ahmet Ögütçü'nün odası daha çok sporcularla, spor yazarlarıyla doludur.

Bu öyküde anlatıcının yazar Naim Tirali olduğu çok açıktır. Eczacı Ziya Demirok'a kitabı *Piraziz Nere Berlin Nere*'yi vermek istemesinin sebebi "Bisiklet" adlı öyküde İstikamet Eczanesi'nin adının geçmiş olmasıdır.

3.1.4.2. Deli tipi

"Köprü" öyküsünde anlatıcının meyhanede yanına oturduğu yaşlıca adam, "tereği yana kaymış" yağlı bir kasket ve eskiciden alınmış izlenimi uyandıran bir ceket giymektedir. Yaka şekli tam belli olmayan gömleğinin üst düğmeleri kopmuştur. Bu yüzden göğsündeki kıllar gözükmemektedir. Saçları uzun ve tıraşa ihtiyacı vardır. Bunlara rağmen sevimli bir yüze ve insanda güzel duygular uyandıran yorgun gözlere sahiptir. İçkiye alışık bir bünyesi vardır.

Anlatıcıya kendisini anlatmaya başladığında herkesin kendisini küçümsediğini söylemiştir. Adam söylemlerine filozofça bir edayla devam etmektedir. İsteklerinin ve duygularının tutsağı olduğunu söylemiştir. Konuşmaları hiç de deli saçması değildir. Ağzından çıkan her kelimenin akıl süzgecinden geçirildiği bellidir. Böyle biri ya iyi bir eğitim almış olmalıdır ya da kendini çok iyi yetiştirmiştir. Adamın üstünü başını, dağınıklığını düşününce bu hâle sonradan geldiği kanısına varılabilir.

Yaşlı adam, hiç deniz yolculuğu yapmamış, karadan da Ankara'ya kadar gitmiştir. Fakat Haliç'i, deniz'i izlediği o gün, içinde deniz yolculuğu yapma isteği

²⁸⁴ Tirali. a.g.e., s.68.

kabarmıştır. Yaşlı adam, bu isteğini hiçbir zaman gerçekleştiremeyecektir. Çünkü o, köprüyü görmeden bir gün bile yaşayamayacağını düşünmektedir.

Yaşlı adam, hikâyesini bitirip kalktıktan sonra Yorgo, anlatıcıya yaşlı adam hakkında bildiklerini anlatmaya başlamıştır. Yaşlı adam, kimseye zararı olmadığı için akıl hastanesine yatırılmayan kafasını köprüye takmış bir zavallıdır. Yıllarca önce Unkapanı Köprüsü fırtınadan zarar görüp yıkılınca adam “Acaba bu köprüyü yıkmakla Allah beni mi cezalandırıyor?” diye bir saplantıya düşmüştür. Çünkü adamın en büyük zevki bu köprüye gelip etrafı izlemekmiş. Bir süre sonra köprünün yeniden yapılması bile adamın akıl sağlığına kavuşmasını sağlayamamıştır. Şu anda hayatını geçirmesine de yakınları yardımcı olmuştur.

Meyhanenin sahibi Yorgo’dur. Anlatıcı ve yaşlı adam onun çok iyi biri olduğunu ve işinde ehil olduğunu belirtmiştir.

3.1.4.3. Fırsatçı çingene tipi

“Kavgayı Ayırmak” öyküsünde iki çingene çocuğu kavga etmektedir. Biri diğerine oranla daha zayıf ve sağlıksız gözükmektedir. Zayıf olan, diğeri tarafından dövülmüştür. Onun yediği dayak sonrasındaki görünümü şu şekilde verilmiştir: “Öbürü bitkin durumdaydı. Üstündeki yırtık gömlek, terden göğsüne ve sırtına yapışmıştı. Dili ağzından dışarıda, durmadan soluyordu. Saçları dağılmıştı. Gözlerinden akan yaşlar, suratında temiz izler bırakıyordu”.²⁸⁵

Tahsin’in çantasının çingenelerden birinin burnuna gelmesi onların arayıp da bulamadığı fırsattır. Çingene hemen feryadı basmıştır. Amacı, Tahsin’in bu yaygaradan kurtulmak için çocuklara para vermesi beklentisi olabilir. Böyle durumlara alışkın olan çocuk kendini yerlere atarak halkın da dikkatini çekmiş, kendini mağdur göstermeyi başarmıştır.

3.1.4.4. Orta hâlli insan tipleri

“Büyük Cadde” öyküsünde küçük memur ve esnafın karısı, kızı için Büyük Cadde’nin anlamı daha farklıdır. Maddî yetersizliklerden dolayı buraya sadece bayramdan bayrama gelebilirler. O güzel, ışıklı, renkler içindeki caddeyi ancak o zaman görebilirler. Cadde son derece göz kamaştırıcı ve cezbedicidir. Fakat buradaki mağazalardan ya da eğlence yerlerinden tam anlamıyla istifade edemedikleri için

²⁸⁵ Naim Tiralı. (1998). *Park*. 5.Baskı, Yön Yayıncılık, İst. s.54.

buraya sık gelemesler. Bayrama kadar kenara konulan paralarla bir tek gün doyası eğlenirler ve diğer bayram da buraya gelebilmek için maddî ve manevî anlamda sabretmek zorunda kalırlar.

“Büyük Caddeye, bayramdan bayrama gezmeye gelen, banliyödeki küçük memur ve esnafın karısı, kızı, duygusal diye adlandırılan filmleri görüp, hüngür hüngür ağladıktan sonra, dışarıya çıkınca şaşırırlar. Çünkü genellikle hava kararmış, caddenin tüm ışıkları yanmış olur. Renkli reklâmlar, yanıp sönen yazılar, kalabalık, onlar için bir masal dünyasından farksızdır. Işıklar ne kadar çok ve ne güzel diye düşünürler. Mobilyacının vitrini, kendi evlerinden daha büyüktür. Bir oyuncak mağazasının gündüz gibi aydınlık camekânında hiç durmadan kıkır kıkır gülen bir mankeni, apaçık bir hayranlıkla, dakikalarca seyrederek”²⁸⁶

Memurun kızı, orta okulu yeni bitiren, gazetede romanları takip etmekten hoşlanan biridir. Bu romanların konusu genellikle aşktır ve genç kızlığa yeni adım atan birinin de bunlara ilgi duyması normaldir. Fakat babasından çekindiği ve gazeteyi bu romanlar için aldığı için bilinmesini istemediği için onu alma girişiminde bulunmaz. “Acaba kötü kadının esrarı ortaya çıkmış mıdır? O ne aşktır öyle, insana akla hayale gelmedik işler yaptırır”²⁸⁷

“İskele” öyküsünde fizikî özellikleriyle ilk anlatılan kişi müretteptir. Boynuna çiğ renkli bir “medeniyet yuları” bağlamış, kıvrıkcık saçlı, top enseli, sinekkaydı tıraşlı, siyah gözlüklü biridir. Aslında hiç de şair gibi görünmeyen birinin şiirlerini hatasız dizdiğini iddia ederek kendisine dondurma ısmarlatmaya çalışmaktadır.

Kayıktan iskeleye atlayan ilk kişi Öcü Ömer’dir²⁸⁸. Giresun’un en ünlü aylağıdır. Aklına esince gemiye atlayıp istediği yere parasız gitmektedir. İngilizce ve Fransızca birkaç kelime bilmekte, iyi mızıkça çalmakta, canı istediği zaman da tangolar söylemektedir. Balkanlar’ı, Mısır’ı ve İtalya’yı dolaştığı rivayet edilir. Bir şarkıcı kızın kendisine âşık olduğu söylenir. Köklerinin burada olmasından olacak Öcü Ömer dönüp dolaşıp Giresun’a gelir.

Genç bir kadınsa kendisini bırakıp giden sarhoş kocasını beklemek için iskeleye gelmiştir. Hemen her gece rüyasında kocası ona, “geliyorum” demektedir. O

²⁸⁶ Naim Tiralı. (1989). *Yirmibeş Kuruşa Amerika*. 3.Baskı, Yön Yayıncılık, İst., s.12.

²⁸⁷ Tiralı. a.g.e., s.12.

²⁸⁸ Öcü Ömer, yani Ömer Dizdaroğlu, Giresun’daki herkes tarafından tanınan biridir. Merkez Orhaniye Köyü’ndendir. Giresun için hep iyi şeyler düşünen, üreten biridir. Derelere göletler yapılmasını, üzümünden şarap üretilmesini ister. Şairdir de Ömer. Şiirlerinde fındık vardır. Köylü kızı vardır. Yeşil vardır. Ömer insandır, muhabbeti sever, içinde sevgi besler. Gezmek, dolaşmak ruhunu sarmıştır. Giresun’un Turist Ömer’idir. Öcü Ömer’e Giresun’a âşiktir [Ersen Konal. (Haziran 1986). Öcü Ömer. *Yeni Aksu*, 6: 13-14].

da bir umutla her gün soluğu iskelede alır. Sarhoş da olsa onu bırakıp gitmiş de olsa kocasıdır işte.

Samsun'daki baldızında kalan karısını bekleyen kılıbık esnaf da oradadır. İlk motorların gelişini kaçırmıştır. Acaba karısı onlardan birinde olabilir midir? Adam bu düşünceyle o denli meşguldür ki bir hamalın kendisine çarpmasını engelleyememiştir. Ardından, vapura bakmak için boşalan ilk kayığa binmiştir.

“Kentın iki motosikletinden birinin sahibi eşraftan falanca beyin” briyantınli saçlı yakışıklı oğlu da herkesin dikkatini çekmek için egzoz patlata patlata iskeleye gelmiştir.

Vapurdan çıkanları bekleyenlerden bir başkası sınıfını geçen oğlunu gururla bekleyen bir babadır. Bir diğeri ise tam tersi bir sonuç alan oğlunu bekleyen, gene de dedikodu yapılmasın diye gülmekten vazgeçmeyen başka bir babadır.

Yeni terhis edilmiş bir yedek teğmen de memleketine dönmek üzere elinde bavulları ile iskeleye gelmiştir. Eşyasını kayıkçılara teslim ettikten sonra üstleriyle ve arkadaşlarıyla vedalaşmak için askerî gazinoya girmiştir. Çıkışta arkadaşları tarafından uğurlanırken teğmen neşeli görünmektedir.

Teğmeni uğurlayan biri daha vardır. Fakat o diğeri kadar mutlu değildir. Onun gidişini gözyaşlarıyla seyretmektedir. İkisi hakkında hayaller kurmuş, evlenebileceklerini düşünmüştür. Kızın yaşı da ilerlemiş sayılmaktadır. Bu yaşına kadar koca bulamaması kısmetsiz oluşuna ya da güzel olmayışına bağlanabilir. Kız yalnız başına karanlık sokaklardan evine doğru ilerlerken son derece sinirli ve duygusaldır. Yaşadığı travma onu hayata küstürmüştür. Bir daha kimseyi sevemeyeceğini düşünen kız, bu yaşadığı olayın son düş kırıklığı olduğuna inanmaktadır.

“Park” öyküsündeki memur çoğu kez afili bir selâm ile âmirinin gönlünü hoş ettikten sonra devlet büyüklerinin oturduğu üzeri tenteli yerin önünden geçip, sandalyeli kısma geçmektedir. Orayı fazla lüks bulmaktadır. Hasır koltukların resmî havasından kurtulmak için de sandalyeli kısma geçtiği düşünülebilir.

Anneleriyle veya arkadaşlarıyla gelen genç kızlar bir hanımefendi gibi oturarak çevreye kendilerini gösterirler. Onlar için park, oraya gelen her çeşit insanla bir çeşit vitrin gibidir. Delikanlıların kendilerine neden baktıklarını ise gayet iyi bilmektedirler. Göz ucuyla diğeri masaları da süzerler. “Belki onlar da, gönüllerinde

şu veya bu genci diğerlerine yeğlemektedirler. Arada bir Park'a uğrayan subayların da, çizmeleriyle üniformalarından hoşlandıkları söylenebilir".²⁸⁹

Kendi kendileriyle konuşmayı âdet hâline getirdikleri için kalabalıklardan kaçan ve işi gücü sokaktaki izmaritleri toplamak olan deliler de arada bir parka uğramaktadırlar.

Düşmüş kadınlarsa "oltaya vuracak balıkların ıssız yerlerden hoşlandıklarını bildikleri için, öğle güneşi ağaçların gölgelerini tam diplerine düşürdüğü zaman gelirler".²⁹⁰ Kanepelerde oturan birkaç aylak, saçları özenle taranmış delikanlıların bu kadınlar tarafından nasıl tavlandığını izlemektedirler. Onlar giderken, aylaklar oturdukları yerden onlara bakarak hayaller kurmaktadır. Zaten elde edemeyecekleri şeylerin hayallerini kurmak onlarda alışkanlık olmuştur. "Onlar yine aynı şehirde, bir kilo hamsi parasına, yanına yaklaşamayacak kadar pis, akıldan noksan kadınlar üzerinde nefislerini körleten insanların varlığından utanç duyarlar".²⁹¹ Aylaklar, kendi sefaletlerini ve ıstıraplarını anlatan yazılardan habersizdirler. Hiçbir zaman da onları okuma gereği duymamışlardır. Onlar yaşama sevinçlerini gözlerinde ve dudaklarında hiç kaybolmayan gülücükleriyle göstermektedirler. Bir kahve içebilmek için öbür taraftaki tanıdıklarının yanına yanaşmayı gururlarına yedirememektedirler. Yanlarına gelen dilencilere ise "şuradaki bayandan iste!" diyerek akıl öğretmek yerine "Allah versin!" demekle yetinirler. Boyacılarla "suratımı kaç boyarsın?" diyerek şakalaşırlar. Bu aylakların sandalyeli bölüme sadece 1 Temmuz'daki deniz şenlikleri esnasında geçtikleri bilinmektedir.

Ünlü Aylaklardan olan ve anlatıcının "İskele" öyküsünde de bahsettiği Öcü Ömer, Amerika'ya kaçış planını, bütün ayrıntılarıyla ilk kez Yalı Parkı'nın kanepelerinde otururken, "sinema yıldızları gibi boyalı" kadınları gördükten sonra kurmuştur.

3.1.4.5. Esnaf tipleri

"Büyük Cadde" öyküsünde, şekerci dükkanının kasasında duran hareketsiz ihtiyar ve kıraathanede nargile içen adam caddenin hafta içi değişmeyen temposunu anlatmak için önemlidir. Onların ne fizikî ne de ruhsal portreleri çizilmiştir.

²⁸⁹ Naim Tiralı. (1998). *Park*. 5.Baskı, Yön Yayıncılık, İst., s.75.

²⁹⁰ Tiralı. a.g.e., s.75.

²⁹¹ Tiralı. a.g.e., s.75-76.

Caddedeki herkes birbirini tanır. Tuhafiyeci, “Büyük İndirim” afişini asarken caddenin sakinlerine bakar ve bu numara sizin için değil der gibi gülümser. Çünkü tuhafiyeci, caddede oturanlara bu numarayı yapmayacak kadar onları ve oturanlar da bu numaraya kanmayacak kadar tuhafiyeciyi tanır. İkramiyeci çocuk, kazandığı parayla bir sandviç ve çikolata alarak “Alkazar Sineması”na gidecek, “büyük bir iştahla karnını doyururken de tabancaların patladığı, yumruklar atılan ve sonunda ünlü ozanımız Behçet Necatigil’in de dediği gibi, ‘Hak hukuk dağıtılan’ bir kovboy filmi seyredecektir”.²⁹² Bu tasvirle bir çocuğun muhayyilesindeki Büyük Cadde verilmiş, caddede bir çocuğu da mutlu edecek, ona keyif verecek taraflar olduğu vurgulanmıştır.

3.1.4.6. Yolcu tipleri

“Vapur”da süvari, üçüncü kaptan, garson, yolcular ve mürettebat vardır. Yolcular ailelerden, işçilerden ve erlerden oluşmaktadır. Kamarada kalanlar ve ambarda kalanlar olarak ikiye ayrılmıştır. “Ambardakilerin çoğu işçilikten dönüyordu. Kazandıkları parayı şimdilik yeter görmüşler; çocuklarını ya da memleketlerini özlediklerinden değil, karıları gözlerinde tüttüğünden, çalıştıkları yerlerde iki gün daha duramamışlardı”.²⁹³ Ambarda ailece yolculuk edenler de uygun yerlere yataklarını sermiş bir arada yatmaktadırlar. Ambardaki diğer yolcular da erlerdir. İzne ya da hava değişimine giden erler, kümeler hâlinde oturmuş sohbet ediyorlar ya da memleket türküleri mırıldanıyorlardı.

Birinci mevki salonunun yuvarlak masası etrafında altı yedi kişilik bir topluluk yirmi beş kuruşuna sıfır oynamaktadır. Amerikan barda dört kişi oturmaktadır. Üçü rakı içmekte, daha genç olan dördüncüye de bira ısmarlamışlardır. Koltuklarda oturan üç dört kişiye üniversite öğrencisidir. Vapurun sallanması onları rahatsız etmemektedir. Gene de akıllarına kötü şeyler gelmesin diye sürekli sohbet etmektedirler. “Bildikleri bütün açık saçık fıkraları anlatıyorlar, fakülteden, fakülteli kızların fındıkçılığından söz açıyorlardı”.²⁹⁴

“Motor” öyküsünde motora binenler yirmi altı kişidir. Motor on altı kişilik olmasına rağmen herkes vapura yetişmek için binmiş, ve kaptan da bu yasadışı duruma göz yummuştur. Havanın kötü oluşu, dalgaların büyümesi ve Karadeniz’in

²⁹² Naim Tiralı. (1989). *Yirmibeş Kuruşa Amerika*. 3.Baskı, Yön Yayıncılık, İst., s.11.

²⁹³ Naim Tiralı. (1998). *Aşka Kitakse*. 3.Baskı, Yön Yayıncılık, İst., s.8.

²⁹⁴ Tiralı. a.g.e., s.11.

çılglınlığı tüm yolcuları tedirgin etmektedir. Kadın, erkek, çoluk çocuk sağ salım vapura ulaşmaktan başka bir şey düşünmemektedir. “Kadınlar, yanlarındaki erkeklerinin kollarını çürütecek gibi sıkıyorlar; çocuklar korkudan büzülmüş, babalarının ya da ağabeylerinin kucaklarında, yaşanan tehlikeden habersiz, sessizce duruyorlardı”.²⁹⁵

“Tren, Bir Garip Aile, Genç Kız vs...” öyküsünde anlatıcı ve üç arkadaşı trende tanışmışlardır. Dördünün de ortak isteği etraflarında güzel, şen, şakrak kızlar olmasıdır. Liseli ya da üniversiteli olmalılardır. Kendini beğenmiş, ortaokuldan ayrılma güzelce bir daktilo da olabilirlik özelliği taşımaktadır.

Anlatıcı, hoşlandığı kumral kızı gördükten sonra hissettiklerini şöyle ifade etmiştir: “İneceği istasyondan bile haberim yoktu. Yalnız gözlerimiz karşılaştıkça bir tuhaflaşıyordum. Ayağımın altındaki döşeme yer değiştiriyor, içimden sıcak bir şeyler kayar gibi oluyordu”.²⁹⁶ Birkaç saat sonra trenden incek ve bir daha karşılaşmayacak olmaları gerçeği delikanlıyı kahrediyordu. Hiç olmazsa onunla bir çift lâf etmek, karşılarında uzanan bozkırı seyretmek, bembeyaz küçük ellerini avuçlarında tutmak ve kıza güzel sözler söyleme isteği içerisindeydi.

Karşılarındaki boş koltuklara üç kadın, bir erkek ve iki küçük çocuk oturmuştur. Kadınlar kaba saba ve ufak tefek görünmektedirler ve oldukça kötü giyinmişlerdir. “Üzerlerindeki elbiseler, sanki vücutlarının kendilerince mahrem sayılan yerlerini örtmek için biçilmişti”.²⁹⁷ Manto ve renkli kalın çorap giymektedirler. Başları sarılı olduğu hâlde saçlarının bir kısmı açıkta kalmıştır. İki çocuk kadınlardan en gencinindir. Anlatıcı, kadının yüzüne dikkatle bakınca onun Leonardo’nun “La Joconde”sinin benzerliğine şaşmıştır. Diğer iki kadından yaşlıca olanı içlerinden birinin annesi olabilecek yaşıydı. Daha gencyse, “yüzünde birkaç günlük sakal bulunan, saçları makinaya vurulmuş, uzun boylu, ablak suratlı, gözlüklerinin ardından aval aval bakan, mahkeme mübaşiri kılıklı herifin karısıydı”.²⁹⁸ Geldikten hemen sonra başını kollarının arasına alarak uyumaya başlamıştır. Bu tuhaf ailenin “kocaman sepetleri, biçimsiz bohçaları, kontrplâktan bavulları ve hepsinden tuhafı, tam beş tane su testisi bulunuyordu”.²⁹⁹

²⁹⁵ Tirali. a.g.e., s.33.

²⁹⁶ Naim Tirali. (1998). *Park*. 5.Baskı, Yön Yayıncılık, İst., s.98.

²⁹⁷ Tirali. a.g.e., s.96.

²⁹⁸ Tirali. a.g.e., s.96-97.

²⁹⁹ Tirali. a.g.e., s.97.

Anlatıcı ve arkadaşları biraz hava almak için ayağa kalktıklarında anlatıcı, Ankara Garı'nda yakınlık duyarak bakıştığı sevimli, kumral kızı görmekten büyük mutluluk duymuştur.

"Basma elbisesiyle, gösterişsiz bir albeniye sahip olan genç kızı seyredebilmek için, uzun süre oralardan ayrılamadım. Annesinin yanında kendisine bakılınca, o denli utanıyor, büzülüyordu ki... Bu, onu daha da güzelleştiriyor, çekingen bakışlarını her yakaladığımda, yüzü pembe pembe oluyordu".³⁰⁰

Anlatıcı genç kızı bu sözlerle tasvir etmiştir.

"Otobüste Gösteri" adlı öyküde şoför, orta yaşlı, kara yağız biridir. Demokrat Parti'yi savunmaktadır.

Şoförle sohbet eden yolcu ise, "kapının yanında oturan, saçları hem kırarmış, hem biraz dökülmüş, altmışlarında gösteren"³⁰¹ biridir. Halk Partisi'ni savunmaktadır.

Anlatıcının gazeteci olması dışında bir bilgi verilmemiştir.

3.1.4.7. Öğretmen tipleri

"Başarı Belgesi" öyküsünde diğer öğretmen yardımcılarının büyük bir kısmı birbirlerini önceden tanımaktadır. Tanımayanlar da öğretmen yardımcıları odası sayesinde kısa sürede tanışıp kaynaşmıştır. Hatta sinemaya, maça birlikte gitmeye, biri kızla buluşacaksa onu elbirliğiyle hazırlamaya başlamışlardır.

Zühtü dışında fizikî özellikleriyle anlatılan bir diğer kişi de Boksör Mehmet'tir. Aynı lisede yardımcı öğretmen olarak çalışmaktadır. "Her teneffüs, gece ya da gündüz Beyoğlu'nda boy gösterme alışkanlığında olan, yakışıklı".³⁰² biridir. Zühtü'ye yapılan şakadan haberi olmadığı için belgeye içermiştir. Onun gibiler yüzünden Boksör Mehmet gibilere de göz açtırılmamaktadır. Bu kadar disiplinli olmanın alemi nedir?

Onun dışında gene yardımcı öğretmen olan kısa boylu esmer iki öğretmenden bahsedilmiştir. Gözlerinin ucuyla Zühtü'yü izlemektedirler. Yardımcı öğretmen odasında olan sakal tıraşı gelmiş, şişman bir arkeoloji öğrencisi de tasvir edilmiştir. Başarı belgesini getiren kişi de Abdülkadir Efendi'dir. Lisenin hizmetlisi olması muhtemeldir.

³⁰⁰ Tirali.a.g.e., s.98.

³⁰¹ Naim Tirali. (1998). *Piraziz Nere Berlin Nere*. 2.Baskı, Yön Yayıncılık, İst., s.74.

³⁰² Naim Tirali. (1998). *Aşka Kitakse*. 3.Baskı, Yön Yayıncılık, İst., s.18.

“Kitaplık” öyküsünde Fransızca kitaplıkla ilgilenen hocalar Fransız’dır. İçlerinden biri bu kitaplık için diğerlerinden çok daha fazla çaba sarf etmektedir. Hiçbir zorunluluğu olmamasına karşın kitaplığı daha yararlı hâle getirmek için uğraşıyordur. Çünkü bu Fransız öğretmen “kapalı bir kitaplığın anlamsızlığını kavramış” bulunmaktadır. O, kitapların fareler tarafından kemirilmesindense, kaybolması ve yıpranması pahasına, öğrencilerin kullanımına sunulması gerektiğine inanmaktadır.

Fransız öğretmen, kısa boylu ve sevimli bir adamdır. Tüm işleri kuralına uygun yapmayı benimsemiştir. Konuşurken tam anlamıyla bir Fransız olmaktadır. “Kaşı, gözü, kolları oynar; suratı çeşitli biçimlere girerdi”.³⁰³

“Kopya” öyküsünde karşılaştığımız ilk kişi tarih öğretmenidir. Saçlarının yarından çoğu kırılmıştır. Yüzünde kırışıklıklar başlamıştır. Bu kırışıklıklar ve kır saçlar ona soylu bir görünüm vermektedir. Gözleri ve dalgın bakışları bile içindeki gençliği ve diriliği gizleyememektedir. Şişmanca ve kısa boyludur. Fakat bu, ufak tefek, pısrık biri olduğunu düşündürmemelidir. Zaten öğrencileri arasında da “Arslan” diye anılmaktadır. Tarih hocası bir süre de ayırtmanlık (mümeyyizlik)³⁰⁴ görevi yapmıştır.

Tüm bu özellikleri kopya çeken öğrenciyi yakalamasına yardımcı olmamıştır. Hatta kendisi haksızmış gibi bir de özür dilemek zorunda kalmıştır. Sınıftan ayrılırken öğrencisine haksızlık yaptığını düşünen öğretmen dalgın ve üzüntülüdür.

“Park” öyküsündeki parkın kanepeli kısmında oturan kişi, Havuzdaki balıkları seyretmeyi seven, bir tutam saç daima şapkasından dışarıya sarkık, orta yaşlı, saygın bir Türkçe öğretmenidir. Parka sırf keyif için gelmektedir. Çakı ile çubuk yontarken etrafındakilerle sohbet eden, Giresun’un tüm özelliklerini bilen biridir. “İnsanların yaşayışına, diline, gelenek ve göreneklerine ilişkin kendine özgü görüşleri, kişisel incelemeleri vardır”.³⁰⁵ Çevresindeki insanları Allah rızası için aydınlatmaya çalıştığından herkes onu bir garip adam olarak tanımaktadır. “Ama, her şeye rağmen inanmış kişidir. Dünyada değer yargılarının göreceliliğini bilir ve her önüne gelenin sözünü umursamaz”.³⁰⁶

³⁰³ Naim Tiralı. (1998). *Park*. 5.Baskı, Yön Yayıncılık, İst., s.46.

³⁰⁴ Mümeyyizlik: Sınavda sınıf öğretmeni ile birlikte değerlendirmeye yatırılanın görevi [*Türkçe Sözlük*. (1974). Bilgi Basımevi, Ankara, s.587].

³⁰⁵ Naim Tiralı. (1998). *Park*. 5.Baskı, Yön Yayıncılık, İst., s.74.

³⁰⁶ Tiralı. a.g.e., s.74.

“Parmak” öyküsündeki anlatıcının, sol elindeki işaret parmağında bir sivilce çıkmış kısa süre sonra da mikrop kapmıştır. Yanlış müdahaleden üç dört gün sonra anlatıcının parmağı daha fazla ağrımaya başlamış, koltuk altı bezeleri şişmiştir. İştahı kaçmış, akşamları ateşi artmaya başlamıştır. Anlatıcı, başına gelen bu olayı içgüdüsel bir şekilde de kullanmaya başlamıştır. Pansumandan çıktığında yüzüne çok acı çeken birinin ifadesini vererek çevresindeki insanların ve yolda karşılaştığı kadınların merhamet duygusunu uyandırmaya çalışmaktadır.

Anlatıcı yatılı bir okulda çalışmaktadır fakat parmağı yüzünden iş göremediği için izin verilmiştir.

Sanatkâr ise hınzır bir adamdır. “Kulaklarının üstünden aşan, ensesinden püskül gibi sarkan” uzun saçları vardır.

3.1.4.8. Öğrenci tipi

“Taburcu” öyküsünde anlatıcı, revire otuz dokuz derece ateşle gelmiştir. Hastalığa tamamen esir düşmüştür. “Önce ayaklarımdan başlayan bir titreme, aynı hızla tüm vücudumu sardı. Sonra derimin üzerinde, yer yer sıcaklıklar duymaya başladım. Kâh ateş, kâh üşüme... (...) Başım sanki birkaç kez büyümüş”.³⁰⁷

Anlatıcı, gurbette lise okumaktadır. Annesinden babasından uzakta oluşu normal zamanlarda zaten canını yakıyorken hastalıkta ailesini daha bir başka özlemiş, arar olmuştur. “Ahh!... Anam, babam! Yadellerde, çok zor bu hastalık, çok zor...”.³⁰⁸ Revirde yatan altıncı sınıf öğrencileri ona kardeşini hatırlatmaktadır. Bu durum memleket ve aile özlemini daha da arttırmaktadır. “Ve bilmem niçin, gözlerimde bir çift yaş boncuklaşarak, fersiz gece lâmbasının bana kadar uzanan mavi ışığında, birçok rengi birden titretti”.³⁰⁹

Hastalık psikolojisiyle anlatıcı ölümü düşünmeye başlamış ve iki hafta önce kaybettikleri arkadaşını hatırlamıştır. Ona yazdığı mektubunu bir kısmını hatırlamıştır o esnada.

“Kitaplık” öyküsündeki başkışı, lise çağlarında kitaplara ilgi duymaya başlayan biridir. Bir gün Fransızca öğretmenine bu ilgi ve sevgiden bahsetmiş ve kitaplık kolunda çalışanlar arasına girmiştir. Kitaplık kolunda beş kişi çalışmaktadırlar. Her geçen gün kitaplarla olan ilişkileri artmakta ve kendisi için yeni olan bu duygunun keyfini çıkartmaktadır.

³⁰⁷ Naim Tıralı. (1998). *Park*. 5.Baskı, Yön Yayıncılık, İst., s.23.

³⁰⁸ Tıralı. a.g.e., s.23.

³⁰⁹ Tıralı. a.g.e., s.28.

Odadaki pencereden uzakları seyretmeye bayılmaktadır. Masmavi gökyüzü içini ferahlatmakta, ona yaşama sevinci aşılamaktadır. Böyle zamanlarda düşsel sevgilisi hatırına gelmekte ve bir iyilik hâliyle dolmaktadır.

Öyküde, kitabı kitaplıktan aldığı düşünülen çocukla karşı karşıya kaldığında kendisiyle büyük bir mücadeleye girişmiştir. Hocanın yanılma payı onu düşündürmektedir. Çünkü eğer kitabı o almadıysa çocuğun kalbini kırmış olacaktır. “Bir insan kalbini kırmanın, bir cihan yıkmak kadar kötü olduğu” herhalde lâf olsun diye söylenmemiştir. Hem anlatıcıya karşı bu kadar kibar ve duygusal davranan birinin kitabı izinsiz aldığını düşünmek çok büyük bir haksızlıktır. Anlatıcı, tüm bunları kafasında tarttıktan sonra çocuğa hiçbir şey sormamayı uygun bulmuştur.

Anlatıcı, kitaplığa gelip kitap alan öğrencilerin kişiliklerini seçtikleri kitaba göre az çok anlamaktadır. Kendilerini sıkmadan, kolay ve heyecanlı kitaplar okumak isteyenler Michel Zevaco’nun Pardailan’ları gibi kitaplar almaktadırlar. Erkekliklerinin yeni yeni farkına varanlar ise ille de Maupassant’ın öykülerini almak istemektedirler. “İhtiyarlar kadar sessiz ve hayattan uzak bazıları da”, Freud’un, Durkheim’in ve Bergson’un kitaplarını istemekte ve bunları gösterişli bir biçimde koltuklarının altında taşıyarak diğer çocuklara hava atmayı ihmal etmemektedirler.

Fransızca öğretmeninin Felsefe El Kitabı’nı aldığını düşündüğü öğrenci anlatıcıdan bir sınıf aşağıdadır. Onu, kişi olarak tanımakta fakat adını sanını bilmemektedir. Yıllardır aynı okulda okumalarına rağmen bir kere bile konuşmamışlardır. Kibar bir çocuktur.

“Kopya” öyküsünde hocanın sınav yapacağını öğrenen öğrencilerin tepkileri birbirinden farklı olmuştur. Kimi sınavın hiç zamanı olmadığını düşünmekte, kimi teslimiyetle arkadaşlarından beyaz kağıt istemekte, kimi de sınav bahanesiyle bir dersten daha kurtulmuş olmanın mutluluğunu yaşamaktadır.

Öğrencilerden biri uzun saçlı ve uzun burunludur. Tarih hocasının geçen yıl yaptığı sınavda, soruların cevapları yerine bir film anlatmıştır. Hoca, bu yıl da aynısını tekrarlamaması için onu uyarmıştır.

Orta sralarda oturan bir çocuk ise kopya çekmeye başlamıştır. Dizleri üzerine koyduğu kitaptan bakarak soruları cevaplamaktadır. Hocası geldiğindeyse kitabı ustalıkla saklamayı başarmış ve hocası onu ayağa kaldırıp sırasını aradığı için de mağdur olmuş gibi davranmıştır. Bu hareketi öğrencinin ne denli pişkin olduğunu da kanıtlamaktadır. Kitabı ise sıranın altına raptiyelerle tutturduğu bir gazetenin arasına koyarak saklamıştır. Hoca gittikten sonra düzeneği arkadaşlarına göstererek

hocayı nasıl aptal yerine koyduğunu anlatmış ve diğer çocuklara hava atmıştır. Hocaya kafa tutmasını gereksiz bir çıkış olarak görse de diğer çocukların ilgisini çektiği için memnundur. Eğer hoca durumu anlamış olsaydı ne yapacağını ise düşünmek bile istemiyordu.

“Penceredeki Kazaklar” öyküsü, bir lisede geçtiği için kişiler de öğrencilerden oluşmaktadır. Öğrenciler karşı apartmanda gelişen olayları izlemekten keyif duymaktadır. Yatılı bir okulda okumaları diğer öğrencilere göre daha kapalı bir hayat yaşamalarına sebep olmaktadır. Bu açıdan apartmandaki her hareket onlara heyecanlı ve olağandışı gelmektedir.

Kazakları fark eden çocuk da diğerleri gibi zamanının büyük bir kısmını pencere kenarında geçiren sessiz, zayıf bir çocuktur.

“Taburcu” öyküsünde anlatıcı, koğuştaki yatan diğer hasta öğrencileri tanıtmaya başlamıştır. O geldiğinden beri uyuyan, tepesindeki saçlar açılmaya başlamış olan, sivilceli, iri yarı öğrenci midesinde rahatsızdır.

Yanındaki, dereceyi sürüne hilesiyle ateşini çıkaran ve bir gün daha yatmayı sağlama alan biridir.

Bir başkası ise gerçekten hastadır. Fakat öğle yemeğinde hamur tatlısı verileceğini duyunca ayaklanmış ve hastabakıcının etrafında dolanmaya başlamıştır. Hastalığına iyi gelmeyeceğini bilmesine rağmen dilber dudağı tatlısı yemek için hastabakıcıyı ikna etmeye çalışmaktadır.

Aralarında hastalık yüzünden dört gündür dışarı çıkamayanlar vardır fakat bu kalem pirzola hayali kurmalarına engel değildir.

Anlatıcının yan karyolasında yatan sarı benizli yirmi yaşında bir öğrencidir. Maske sanayisine ve gazlara meraklıdır. Yirmi yaşına gelmiş olmasına rağmen henüz cinsel bir tecrübe yaşamamıştır.

Koğuştaki yatan öğrencilerin biri de bir sinema sahibinin oğludur. Ona gösterilen hürmet diğerlerinden çok farklıdır.

“Anneciğim, Anneciğim...”de anlatıcı, Giresun’da Necatibey İlkokulu’nda okumuştur ancak son sınıfa geldiğinde Gazipaşa İlkokulu’na geçtiğini belirtmiştir. Hatırladığı bu anı üçüncü sınıfa aittir.

İzci takımının başta verildiği sınıf arkadaşı ile aynı mahallede oturmaktadırlar ve bir albay çocuğudur.

3.1.4.9. Meyhaneci tipi

Mösyö Lâmbö

“Lâmbö’nun Meyhanesinde” adlı öyküde Mösyö Lâmbö, meyhanenin sahibidir. İnce uzun parmaklı, çok titiz biridir. “Mösyö Lâmbö, peyniri kesip, pilakiyi tabağa koyarak, ellerini siler, ama her seferinde mutlaka ellerini siler, kurşun kalemiyle, adların altına çeşitli rakamlar yazardı”.³¹⁰

Siparişleri kaydettiği defteri kendince bir usûlle tutmaktadır. Müşterilerinin büyük bir kısmını tanıdığı için her biri için farklı aralıklarda boşluklar bırakarak istenilenleri not etmektedir.

3.1.4.10. Jandarma tipi

“Kahvede Kavga” öyküsünde jandarma, kasabada güvenliği sağlamakla görevli bir askerdir. Omzunda silâhla çarşıda dolaşmaktadır. Yürürken, “afili bir biçimde her iki yanına da yalpa” vurmaktadır. Güneydoğulu olduğu konuşmasından anlaşılmaktadır. Jandarma eri bu kavgayı kendine görev hâline getirmiştir. Çünkü ne kendisine başvuran olmuştur ne de kavgaya şahit olmuştur.

3.1.4.11. Doktor, hastabakıcı ve hademe tipi

“Taburcu” öyküsünde doktor, “her gün her yerde yüzlercesini gördüğümüz, hiçbir üstünlüğü olmayan herkes gibi bir adam”dır.

Hastabakıcı olan Kısmet Hanım, kısa boylu, şişman, “bohça gibi” bir kadındır. Kendisine göre henüz yirmi sekiz yaşını geçmemiştir. Saçları düzgün, gözleri sürmelidir. Türkçe dublajlı Arap filmlerinden çok hoşlanmaktadır. Çocuklara karşı derin bir şefkat duymaktadır. Küçük öğrencilerin isteği üzerine onlara revirde masallar anlatmıştır.

Revirin hademesi ise henüz on beşine varmamış biridir. Annesinin, babasının ve kardeşlerinin geçim mücadelesine katkıda bulunmak için İstanbul’a gelmiştir. Uzun boylu konuşmaktan hoşlanan biri değildir.

3.1.4.12. Hizmetçi tipi

“Penceredeki Kazaklar” öyküsünde, çocukların apartmanda izlemekten en hoşlandıkları kişiler hizmetçi kızlardır. Bu kızlar genellikle tombuldurlar. Öğrenciler,

³¹⁰ Naim Tiralı. (1998). *Aşka Kitakse*. 3.Baskı, Yön Yayıncılık, İst., s.65.

onların cam silme günlerini büyük bir sabırsızlıkla beklemektedirler. Onlar işlerini yaparken rüzgarın etkisiyle eteklerinin uçuşması öğrencileri tatlı heyecanlara sevk etmektedir.

3.1.4.13. Çocukluk günlerinden tanınan kişi tipleri

“Giresun’da Bir Öğle Sonrası” öyküsünde anlatıcı, Giresun’un bilinen eczanelerinden İstikamet Eczanesi önünden geçerken eczanenin sahibi Ziya Demirok ve oğlu Reha Demirok ile selamlaşmıştır. Ziya Demirok bir “buddha yontusu gibi”, kımıltısız, sessiz ve vakur her zamanki yerinde oturmaktadır. Ziya Demirok güleç yüzü ve gün görmüş hâliyle anlatıcıya babasını hatırlatmaktadır. Babası ile tip olarak da benzemektedirler. İki iyi arkadaş da olmayı başarmışlardır. Kırk yedi yaşında kaybettiği babası, eğer yaşasaydı Ziya Demirok gibi seksenlerinde olacaktı.

Anlatıcının geçmişten tanıdığı bir başka kişi de Debboy’daki inşaatında çalışan Bahtiyar Dayımoğlu’dur. İçki içme alışkanlığına sahip olduğundan onu inşaatta bulamayınca anlatıcının ilk aklına gelen bir köşede içki içtiği yönünde olmaktadır. Kahve’deki sohbete katıldığında ise Giresun’a ve gençlik yıllarına dair anlattığı hikâyelerle anlatıcının hatıralarını tazelemiş ve Fikret Karadeniz’in dikkatini çekmiştir.

“Sisler Arasında” öyküsünde, iki otomobil yaylalara doğru yola çıkmıştır. Arabalardan biri anlatıcının Ordu’dan gelen halasının oğlu Mustafa Furtun’undur. Yanında Talât Furtun vardır. Anlatıcı da onlarla beraber bu arabadadır. Öbür araba da Turgut’undur. Onun yanında da oğlu, yüz kiloyu aşan Cemil ve Cahit vardır. Yanlarında bir de üniversite öğrencisi olan Hüsrev vardır. Onun dışında tüm ekip altmış yaşın üstündedir. Üstlerinde kısa kollu gömlekler vardır.

Et lokantasının sahibi olan Muzaffer’in çok geniş bir tarih bilgisi vardır.

Turgut, çocukluk ve gençlik yıllarının Piraziz’ini ve buradaki anılarını yeniden yaşarcasına, bir oyuncuymuş gibi büyük bir ustalıkla anlatmıştır.

Anlatıcı, Naim Tirali’nin kendisidir. Lokantacı Muzaffer’i anlattığı kısımda “aramızda bir milletvekili bulunduğunu fark edince...” cümlesiyle kendisini kastetmiştir. Yine öykünün başında geçen “Tirali takımı” söylemi düşüncemizi desteklemektedir.

4. ZAMAN

“Öykü ve roman gibi anlatma esasına dayanan eserler sosyal (dış/aktüel/kronolojik) zaman ve ferdî (iç/psikolojik) zaman üzerine bina edilirler”. Kişiler arasında meydana gelen olay belli bir zaman çerçevesinde gelişir. Romanda anlatılan olaylar da insanoğlunun macerasıdır. “Anlatma esasına dayanan edebî eserler”de kişi, her zaman önemlidir. Her edebî eserde, ferdî zaman, belli bir sosyal zaman içerisinde bulunur. “Ferdî zamanın belli bir sosyal zaman zeminine oturtulması, mesajın çok daha sağlıklı bir biçimde okuyucuya ulaştırılmasına hizmet edecektir”³¹¹.

4.1. Sosyal Zaman

“Buluşma”nın sosyal zamanı kesin bir tarih verilerek belirtilmemiştir; fakat öyküye genel olarak baktığımızda 1940’lı yıllar tespitinde bulunabiliriz.

“Büyük Cadde” öyküsünün sosyal zamanı 1940’lı yılların ortasıdır.

“Atlanta Barı”nın sosyal zamanı 1947’dir. 1 Nisan 1946’da Missouri zırhlısının İstanbul’a demirlemesiyle başlayan Amerika Türkiye yakınlaşması döneminde öykü kurgulanmıştır.

“Yirmibeş Kuruşa Amerika”nın sosyal zamanı 1 Nisan 1946’da Missouri zırhlısının İstanbul’a demirlemesiyle başlar ve anlatıcının kaç ay olduğunu belirtmediği bir dönem sonra yeniden zırhlının İstanbul’a gelmesiyle biter. Anlatma zamanı ise 1947’dir³¹².

“Gecenin Üçü” adlı öykünün sosyal zamanı 1940’lı yılların ortasıdır.

“Pislik ve Kan” öyküsünün sosyal zamanı 1940’lı yılların ortasıdır.

“Arka Sokak” öyküsü “dünyada savaş vardı”³¹³ cümlesiyle başlamıştır. Öykünün anlatma zamanı 1948’dir. Anlatma zamanı ile vaka zamanı arasında fark olmadığı için öykünün zamanı için de aynı tarih söz konusudur. 1945 yılından itibaren dünyaya soğuk savaş hâkim olmuştur. Bu yüzden öyküde bahsedilen savaş da aynıdır.³¹⁴

³¹¹ Özpay, Ahmet. (2004). *Kemal Bilbaşar’ın Romancılığı*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, s.652.

³¹² Naim Tiralı, Yön Yayıncılık ve Cem Yayınevinden çıkan kitaplarındaki öykülerinde anlatma zamanını kesin bir tarihle belirtmiştir.

³¹³ Naim Tiralı. (1989). *Yirmibeş Kuruşa Amerika*. 3.Baskı, Yön Yayıncılık, İst., s.37.

³¹⁴ “Soğuk Savaş, Sovyet Bloğu ülkeleri ile Batılı güçler arasında 1945’ten 1990’a kadar devam etmiş olan uluslararası siyasi ve askeri gerginlik” [Oxford Dictionary of English 2e. (2003). Oxford University Press, *Cold War* maddesi]. “II. Dünya Savaşı’ndan sonra Doğu ve Batı bloklarının zaman zaman savaş çıkarma tehditleri; bütün dünyada gerginlik yaratmıştır. Bu dönemde, insanlarda nükleer

“Esnaf” öyküsünün sosyal zamanı 1940’lı yılların sonlarına doğrudur.

“Bir Çift Bacak” öyküsünün sosyal zamanı 1940’lı yılların sonlarıdır.

“Tarlabaşı Asfaltına Yağmur Yağıyordu”nın sosyal zamanı 1940’lı yılların sonudur.

“Zürafa”nın sosyal zamanı 1950’li yılların başıdır.

“Karabiberim” adlı öykünün sosyal zamanı 1950’li yılların başıdır.

“Vapur” öyküsünün sosyal zamanı 1940’lı yılların sonudur.

“Başarı Belgesi” öyküsünün sosyal zamanı 1940’lı yılların sonudur.

“Ayşecik ya da Cikli Cuklu Öykü”de sosyal zaman 1940’lı yılların sonudur.

“Havuzlu Hamam Sokağı”nın sosyal zamanı 1940’lı yılların sonudur.

“Motor” öyküsünün sosyal zamanı 1940’lı yılların sonudur.

“Aşka Kitakse” öyküsünün sosyal zamanı net olarak verilmemiştir; fakat zamana 1940’lı yılların sonu demek yanlış olmaz. Anlatma zamanı ise 1949’dur.

“Picasso Aşk Kaatili”nin sosyal zamanı 1950’li yılların hemen başıdır.

“Lambo’nun Meyhanesinde” adlı öykünün sosyal zamanı 1950’li yılların ortasıdır.

“Konuk”³¹⁵ öyküsünün sosyal zamanı 1940’lı yıllardır.

“Kahvede Kavga” adlı öykünün anlatma zamanı 1943’tür. Anlatıcı, öyküde “insana müşterilerin az çok savaşın gidişiyle ilgilendikleri izlenimini vermeye yarayan...” diyerek bir savaş durumunun hâkim olduğunu belirtmiştir. Bu savaş da İkinci Dünya Savaşı’dır (1939-1943).

“Taburcu” öyküsünün sosyal zamanı 1940’lı yılların ortasıdır.

“Köprü” öyküsünün sosyal zamanı 1940’lı yılların ortasıdır.

“İskele” öyküsünün geçtiği zaman İkinci Dünya Savaşı’nın yaşandığı dönemdir. (1939-1945) “Sürtüp giden dünya savaşı yoklukları yüzünden, sokak

kıyamet paranoyası doğmuş, dünya devletleri ise bu iki bloktan birinin yanında yer almaya çalışmışlardır. Gerginlik hiçbir zaman ‘ taraflar arasında’ sıcak savaşa dönüşmemiş olsa da taraflar her anlamda birbirlerini yıpratmaya çalışmışlardır. Genel kabule göre, soğuk savaş Sovyetler Birliği’nin dağılması ve Berlin Duvarı’nın yıkılması ile sona etmiştir” [http://tr.wikipedia.org/wiki/So%C4%9Fuk_Sava%C5%9F]. (20.05.2009)].

³¹⁵ Naim Tiralı, 1943 yılında dergilerde yayımladığı “Konuk” ve “Kahvede Kavga” adlı öykülerini 1998 yılında üçüncü kez basılan *Park* kitabına kadarki hiçbir kitabına almamıştır. Bu iki öykü Piraziz’de geçtiği için aynı yerde geçen başka öyküler de yazıp hepsini “Piraziz Hikâyeleri” olarak yayımlamayı düşünmüş fakat öykülerin devamı gelmeyince bu iki öyküyü o yıllardaki dergilerde unutmuştur. Öykülerin ilk adları “Arkadaş” ve “Kavga”dır. Bu öyküleri yeniden baskıya hazırlarken adlarını değiştirmiştir. Aradan geçen yıllar dilde de değişiklikler yaptığı için kullanılmayan kelimelerin yerine güncellerini kullanmıştır. Yazar, “Konuk” öyküsünü babası Abdullah Tiralı’ye ithaf etmiştir.

lâmbaları da yanmadığı için cadde karanlıktı”.³¹⁶ Anlatma zamanının da 1944 oluşu bu dönem olduğu düşüncemizi ispatlamaktadır.

“Kitaplık” öyküsünün sosyal zamanı 1940’lı yılların ortasıdır.

“Kavgayı Ayırmak” adlı öykünün sosyal zamanı 1940’lı yılların ortasıdır.

“Kopya” adlı öykünün sosyal zamanı 1940’lı yılların ortasıdır.

“Penceredeki Kazaklar” öyküsünün sosyal zamanı 1940’lı yılların ortasıdır.

“Lambo’nun Meyhanesinde” adlı öykünün sosyal zamanı 1950’li yılların ortasıdır.

“Park” öyküsünün sosyal zamanı 1940’lı yılların ortasıdır.

“Parmak” öyküsünün sosyal zamanı 1940’lı yılların ortasıdır.

“Çalgılı Gazino” adlı öykünün sosyal zamanı 1940’lı yılların ortasıdır.

“Tren, Bir Garip Aile, Genç Kız vs...” öyküsündeki sosyal zaman 1940’lı yılların ortasıdır.

“Otobüste Gösteri” adlı öykünün sosyal zamanı 1980’li yılların ortasıdır.

“Anneciğim, Anneciğim...” öyküsündeki sosyal zaman net bir tarih verilerek açıklanmamıştır. Öykü anlatıcının ilkökul yıllarında olduğu zamanda geçmektedir.

“Giresun’da Bir Öğle Sonrası” öyküsünün sosyal zamanı 1980’li yılların ortasıdır.

“Sisler Arasında” adlı öykünün sosyal zamanı 1980’li yılların ortasıdır.

4.2. Ferdî Zaman

“Buluşma” öyküsünün ferdî zamanı, üç yıllık bir dilimi kapsamaktadır. “Daha tanışalı dün bir bugün iki, diyeceksiniz. Ama belleğinizi biraz yoklarsanız, sizi üç yıldır tanıdığımı anımsarsınız”.³¹⁷ Anlatıcı, bu üç yıllık süreçte kadında olan değişiklikleri aktararak onun hakkında daha fazla bilgiye sahip olmamızı sağlar.

Şerif Aktaş’a göre; zamanda geri dönüşün (art zaman) iki nedeni vardır: Ya şahıslarla ilgili bilgi verilmektedir ki bu metin içinde yerine göre parantez olarak düşünülebilir, ya da anlatıcıdan kaynaklanan problemler söz konusudur.³¹⁸

Üç yıllık geniş zaman dilimi dışında, saat 17.00 de önem arz etmektedir. Çünkü kadınla bu saatte durakta buluşmak üzere sözleşmişlerdir. Erkeğin

³¹⁶ Naim Tiralı. (1998). *Park*. 5.Baskı, Yön Yayıncılık, İst., s.44.

³¹⁷ Naim Tiralı. (1989). *Yirmibeş Kuruşa Amerika*. 3.Baskı, Yön Yayıncılık, İst., s.5.

³¹⁸ Özpay, Ahmet. (2004). Kemal Bilbaşar’ın Romancılığı. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, s.662.

muhayyilesinde kurduğu hayalde ise saat 17'den geceye kadarki süreyi görebilmekteyiz. Buluştuktan sonra gidecekleri dans ve yemek her durumda 5-6 saatlerini alacaktır. Bu da saatin gece 11-12 olmasına denk gelir. Öykünün anlatma zamanı 1946'dır.

“Büyük Cadde” öyküsünde net bir zaman kavramıyla karşılaşmıyoruz. En başlarda bereli kızın kış mevsiminde dondurma yemesi üzerinde durulmuş ve böylece mevsim hakkında bir bilgiye ulaşılmış oluyoruz. “Şu ünlü pastanede kış günü dondurma yiyen beyaz bereli kız, garsonlarla senli benli olmuştur”.³¹⁹ Havanın soğuk oluşu ve kış mevsimini destekler bir başka cümle ile daha karşılaşmıyoruz.

“Hava soğuksa, kadınlar incecik ipek çorapları ve mevsime karşın uzamak nedir bilmeyen etekleriyle, hiç üşümüyorlarmış gibi, aceleci adımlarla, kalabalığın içinde ilerlemeye uğraşırlar”.³²⁰

Anlatıcı, hafta içi işlerine giden insanların Büyük Cadde'yi sabahın beşinden gece yarısına kadar kullandığını söyleyerek bir gün içinde caddenin kullanıldığı zamanın sınırını çizer. Hafta sonları da sabahtan gece yarısına kadar kalabalık caddede gezer ama hafta sonları cadde uyumaz çünkü onlar evlerine gittiklerinde bir başka grup kötü amaçlar için caddeye gelir ve hayat, gece akmaya da devam eder. Öykünün anlatma zamanı da 1947'dir.

“Atlanta Barı” öyküsünde cadde tasviri yapan anlatıcı, “yıldızlar ne kadar çoktu” diyerek akşam saatlerinin yaşanmakta olduğunu vurgulamıştır. Bardan çıktıklarındaysa vakit henüz gece yarısını geçmiştir. Bu iki ifade göz önünde tutulduğunda bir günün akşam ve gece saatlerini kapsayan bir süreçten bahsedebiliriz. “Atlanta Barı”nın anlatma zamanı 1947'dir.

“Yirmibeş Kuruşa Amerika” öyküsünde zamanın Nisan'da başladığı kesindir ve geçen belirli dönemi anlatıcı, aylar olarak nitelendirmiştir. Nisan ayı net olduğu için mevsimi, kıştan ilkbahara geçilen o ilk günler olarak düşünebiliriz. Rüzgâr henüz hızını kaybetmemiş, insanlar mantolarından ve pardösülerinden sıyrılamamıştır. “Rüzgâr sert ve soğuk esiyor, deniz üzerinde, motorumuzun kâh önünde, kâh sağında solunda, köpüklü dalgalar görünüyordu. Gökyüzü kapanıktı”.³²¹

Donanma, İstanbul'a geleli ise bir iki gün olmuştur. “Sonra, bir iki gün içinde, ne kadar da dost edinmişlerdi”.³²² Zırlı 1 Nisan'da geldiğine göre öykü

³¹⁹ Naim Tıralı. (1989). *Yirmibeş Kuruşa Amerika*. 3.Baskı, Yön Yayıncılık, İst., s.9.

³²⁰ Tıralı. a.g.e., s.11.

³²¹ Tıralı. a.g.e., s.23.

³²² Tıralı. a.g.e., s.22.

zamanı 2 Nisan yada 3 Nisan 1946'da başlamıştır. Bitiş tarihi içinse sadece aynı yılın içindeki bir başka ay olduğunu söyleyebiliyoruz.

“Gecenin Üçü” öyküsünde üç farklı zaman vardır. İlki hikâyenin yaşandığı ve gecenin üçünde son bulan zamandır. Gecenin ve öykünün başlangıcı, gece birden sonrasdır. Anlatıcı bardan çıktıklarında saatin biri çoktan geçtiğini belirtmiştir.

“Saat neredeyse üç olacak. Sokaklarda birkaç adam ve tramvay hattını onaran işçiler dışında kimseler yok”.³²³ Bu ifadeden sonra kadınlar kavga etmiş, onları barıştıramadıkları için iki erkeğin hayalleri suya düşmüş ve evlerine gitmeye karar vermişlerdir.

İkinci zamansa ikilinin eve dönmesi ve hikâyeyi arkadaşlarına anlatmasını kapsayan süreçtir. Tüm bunlar gece üçten sonra olur. Ne kadar sürdüğüyle ilgili ise anlatıcı bir ipucu vermemiştir.

Anlatıcı, olayı anlatırken bir önceki yıldan bahsederek zamanda genişleme yapmıştır. “Geçen yıl ne iyiydi pansiyonumuz... Hatırladıkça hayıflanıp duruyordum”.³²⁴

Üçüncü zamansa anlatma zamanıdır. Yazarın öyküyü kaleme aldığı zamandır. Onun da 1947 olduğunu biliyoruz.

“Pislik ve Kan” öyküsünün daha başında bir kış sabahından bahsedilmektedir.

“Kuru, soğuk, insana canlılık veren bir kış günündeydik. (...) Sokak, cadde, meydan derken, şehir uyanmıştı. İyi bir kış gününün sert canlılığı içinde, bütün çarklarını çalıştırmak üzereydi”.³²⁵

Anlatıcı, kazanın ardından üniversiteye geldiğinde ise saat sekiz buçuğu geçmektedir. “Üniversitenin görkemli giriş kapısındaki saatlerin ikisi de sekiz buçuğu geçmişti”.³²⁶ Öykünün anlatma zamanı 1947 yılıdır.

“Arka Sokak” öyküsü akşamın ilk saatleri denilen tahmini zaman 18.00-19.00’dur.

Bir başka ipucu ile de ay ve mevsimi tayin edebiliyoruz. “Okulların açılmasına birkaç gün kalmıştı”.³²⁷ cümlesi bize eylül ayını ve sonbahar mevsimini anlamamız açısından yardımcı olmaktadır. Okul açıldıktan iki gün sonra

³²³ Tirali. a.g.e., s.30.

³²⁴ Tirali. a.g.e., s.29-30.

³²⁵ Tirali. a.g.e., s.33.

³²⁶ Tirali. a.g.e., s.35.

³²⁷ Tirali. a.g.e., s.37.

arkadaşlarıyla buluşacaklarını belirten anlatıcı, zamanı bu cümleyle daha da ileriye taşımıştır.

Öykünün başlangıcında saati 18.00-19.00 olarak tahmin etmekteyiz. Nuri kadınla beraber olacağı eve geldiğindeyse saat on ikiye geçmektedir.

Kadının hasta olduğunu öğrenip oradan gitmek istediğinde ise saatin çoktan biri geçtiğini tahmin etmiş ve vazgeçmiştir.

“Esnaf” öyküsünde karşımıza çıkan ilk zaman süreci girdikleri film seansının 14.30 da başlayacağıdır. “İki buçuk matinesini kaçırmayalım”.³²⁸

Anlatıcı, ozanın zenci bir hizmetçiyle üç yıl boyunca görüştüğünü söylediğinde zamanda genişleme olmuş ve öykünün zamanı üç yıllık süreyi kaplamaya başlamıştır. Öykünün anlatma zamanı ise 1948’dir

“Bir Çift Bacak” öyküsünde rastladığımız zaman belirten ilk cümle budur: “Kalabalığın, tramvayların, sazın sözün, hiçbir şeyin içimizdeki sıkıntıyı alıp götüremediği bir ilk yaz akşamıydı. Daha ortalık kararmamıştı”.³²⁹

Kızı takip edip başka bir semte geçtiklerindeyse anlatıcı, havanın iyice karardığını vurgulamıştır. Öykü, bir yaz gününün akşam saatlerini kaplamaktadır. Anlatma zamanı ise 1948’dir.

“Tarlabaşı Asfaltına Yağmur Yağıyordu” öyküsünde Tarlabaşı semtinin tasvir edildiği paragraftan yağmurlu bir akşam yaşandığını anlıyoruz. Nuri’nin akrabasının bu semtte oturan bir kadını takip etmesi Nuri’nin yaşadığı maceradan bir gün öncedir. “Bir gece önce, sarhoşlukla bir kadının ardına takılıp buraya kadar gelmiş”tir.³³⁰

Bir başka zaman dilimi de evde geçirecekleri süredir. Abla ile üç saatlik bir eğlence için anlaşmışlardır. “Üç aşağı, beş yukarı derken, masa dahil, yani mezeler ve içkisi de içinde, üç saatliğine otuzbeş liraya anlaştılar”.³³¹ Öykünün anlatma zamanı 1949’dur.

“Zürafa” öyküsü gece başlamıştır. “Vakit o denli gecikmişti ki, artık Büyük Cadde’den bile ses soluk gelmiyordu”.³³² Nuri, geçmişte, arkadaşı bir kadınla beraberken aynı odada yatmayı başardığını hatırladığında geriye bir dönüş yapılmıştır. Fakat bu olayın ne zaman gerçekleştiği belirtilmemiştir.

³²⁸ Tirali. a.g.e., s.46.

³²⁹ Tirali. a.g.e., s.51.

³³⁰ Tirali. a.g.e., s.55.

³³¹ Tirali. a.g.e., s.57.

³³² Tirali. a.g.e., s.63.

Nuri gıcirtının kaynağını bulmak için yatağından kalktığında saat gece yarısını çoktan geçmiştir, ikiye on vardır.

Ertesi sabah saat 11'e doğru odasını temizlemek için giren kapıcı kadının gürültüsüyle uyanmıştır. Yani öykünün zamanı saat gece yarısını geçtiği ve gün döndüğü için bir günlük süreçtir. Günün ilk saatlerinde başlamış, öğlene yaklaşan saatlerinde öykü bitmiştir. Öykünün anlatma zamanı 1953'tür.

"Karabiberim" adlı öykü dört-beş saatlik bir zamanı kapsar. Kadın, evine geldiği delikanlıların yanında üç saat kalmıştır ama öykü o gelmeden, onun için yapılan hazırlıklarla başlamıştır. Bu hazırlıkların bir iki saat aldığını düşündüğümüzden tahmini bir zaman aralığı verdik.

Kadın, İzak'a akşam saat sekizde geleceğini söylemiştir. İlk zaman mefhumu burada karşımıza çıkmaktadır. Saat sekize beş kala da kadın eve gelmiştir.

Eğlence başlayıp herkesin keyfinin yerinde olduğu bir anda kadın, saat on birde gitmek zorunda olduğunu söylüyor. Kadın bunu söylediğinde anlatıcı, saatin dokuzu geçtiğini vurgulamıştır. Anlatıcı ve kadın odaya saat dokuzu geçerken girmişlerdir fakat saat on olduğunda hâlâ çıkmamışlardır. Anlatıcı, kadının evde tam üç saat kaldığını vurgulamıştır. Öykünün anlatma zamanı ise 1954'tür.

"Vapur" öyküsünde anlatıcı, vapurun bir hafta önce İstanbul'dan yola çıktığını, altıncı ve yedinci günü Samsun'da geçirdiğini ifade etmiştir. Sekizinci gün ise denizin ne tarafından bakılırsa bakılsın kara görünmemiştir. Yani öykü sekiz günlük bir zaman dilimini kapsamaktadır.

Sekizinci gün denizin ortasında kala kalan vapurdan dışarı bakıldığında denizin üstüne kar yağdığı ve bazen de tipiye çevirdiği görülmektedir. Bu da kış mevsimini işaret eder. Bu işareti destekleyen başka cümlelere de rastlıyoruz. "Rüzgâr uğulduyor, kalorifer radyatörleri yolcularla alay eder gibi ısık çalışıyorlardı".³³³

Kara göründüğünde ve vapur limana yaklaşmak için hareket ettiğindeyse anlatıcı, mevsimi vurgulayan ifadeler kullanmaya devam etmiştir. "Birdenbire tipi dinmiş, sis açılmış, vapurdakiler kendilerini, Vona burnu ile karşı karşıya bulmuşlardı. Bütün kıyı karlarla örtülüydü. Karanlık, dağların arkasından çıkmak üzereydi".³³⁴ Son cümle ile akşam olmaya başladığını anlamaktayız. "Vapur" öyküsünün anlatma zamanı 1948'dir.

³³³ Naim Tiralı. (1998). *Aşka Kitakse*. 3.Baskı, Yön Yayıncılık, İst., s.9.

³³⁴ Tiralı. a.g.e., s.12.

“Başarı Belgesi”nde, Zühtü Ektöner, lisede iki yıldır görev yaptığını söyleyerek öykünün zamanını iki yıla genişletmiştir. Bunun haricinde herhangi bir zamanla ilgili ipucu yoktur. Akşam yemeğinden sonra girilecek etüt dersinden önce yardımcı öğretmenler odasına gitmiştir. Günün akşam saatleri yaşanmaktadır. Öykünün sonunda başarı belgesi için müdüre ve baş muavine gitme işini ertesi sabaha bırakarak öykünün zamanını da bir gün daha uzatmıştır. Öykünün anlatma zamanı ise 1948’dir.

“Ayşecik ya da Cikli Cuklu Öykü”de karşımıza çıkan ilk zaman kavramı iki yıldır. Sınıfın kızlarıyla sinemaya gittiğinde onlara laf atan erkekler, “haydi bakalım... İki seneye kalmaz, erkek diye bizi arasınız, ama zor bulursunuz”.³³⁵ demiştir. “Günün birinde” diyerek anlatıcı zamanı geriye götürmüştür. Ayşe’yi takip eden delikanlıyı anlatmıştır. Bu delikanlıyla birkaç hafta görüşmüşlerdir. Bu delikanlıyla ayrıldıktan sonra da “bir zaman” başkalarıyla görüşmüştür. Ve zamanı yeniden şimdiye getirerek üniversiteli delikanlıyla yaşadığı ilişkiyi ve küslüğü anlatmıştır. Fakat bu delikanlıyla ilişkisinin ne zaman başladığı ve zaman bittiği bir zaman kavramıyla belirtilmemiştir. Öykünün anlatma zamanı 1949’dur.

“Havuzlu Hamam Sokağı”nda anlatıcı ve arkadaşları Aksaray’dayken hava kararmıştır. Günün akşam saatleri yaşanmaktadır. Denizin karanlık oluşu da bu ifadeyi desteklemektedir.

Anlatıcı, kiraladıkları sandalla bir saat gezeceklerini belirtmiştir. Sandala binmeden önce geçirdikleri zamanı da yarım saat olarak tayin etmiştir. “O küçücük, o sevimli, o yarım saat önce olmadık taşkınlıklar yapan dostumuzun sesi soluğu çıkmıyordu”.³³⁶

Anlatıcı ve arkadaşları sandaldan vaktinden önce inmişlerdir. Bir saate yakın bir zaman kaldıklarını düşünürsek, yarım saat de sandala binmeden önce vardır. Öykünün tüm zamanı bir buçuk saate yakın bir dilimi kapsar diyebiliriz. Öykünün anlatma zamanı 1949’dur.

“Motor” öyküsü, kış mevsiminde geçmektedir. “Ama biz havayı gayet durgun ve kış gününden beklenmeyen derecede ılık bulmuştuk”.³³⁷ Havanın birden patlaması ve rüzgarın şiddetlenmesi de kış mevsimini ispatlayan doğa olaylarıdır. “Gökyüzünde ne ay, ne de yıldızlar görünüyordu. Rüzgâr olanca hızıyla esiyor, hafif

³³⁵ Tirali. a.g.e., s.21-22.

³³⁶ Tirali. a.g.e., s.28.

³³⁷ Tirali. a.g.e., s.31.

bir yağmur çiseliyor; motorun önünde yarılan dalgaların suları, içeriye, yüzümüze gözümüze serpiyordu”.³³⁸

Öykünün daha başlarında hava kararmaya başlamıştır. “Baktık ki, karanlık kenti kaplıyor, baktık ki, sokak lâmbaları yanmaya başladı”.³³⁹

İskeleden ayrıldıktan on dakika sonra motor denizin ortasında durmuştur. Beş on dakika sonra da motor çalışmaya başlamıştır.

Havanın patlaması ve iskelede kalma tehlikeleri, motorla vapura ulaşmak üzere olmalarından bir saat öncedir. “‘Ağabey be’ dedi, ‘çok açmış gemiyi herif. Bir saat önce, hava patlamadan, bu kadar uzak değildi kıyıdan’”.³⁴⁰

Öykü yolcular vapura ulaşip salonunda kahve içerken sohbet etmeleri ile son bulmuştur. Bunu düşünerek öykünün zamanının bir buçuk, iki saatlik bir süre olduğunu söyleyebiliriz. Öykünün anlatma zamanı 1949’dur.

“Aşka Kitakse” adlı öykünün ferdî zamanı iki yıllık bir süreçtir. Anlatıcı, delikanlının genç kızı iki yıl önce gördüğünü söyleyerek hem öykünün zaman sınırını çizmiş, hem de ikisi arasında gelişen olayları daha iyi anlamamız açısından bize ek bilgiler vermiştir. “İşte, iki yıldır kendisini görebilmek için, hiç aksatmadan fakülteye taşındığı kız, yanında oturuyordu”.³⁴¹

Anlatıcı, erkeğe iki yıl önce kızı ilk gördüğü günü hatırlatarak zamanda geri dönüş yapmıştır. Bir başka konuşma esnasında da zamanı bir ay öncesine götürmüştür.

“Yaşamının en kötü sınav dönemi olan şu son ay içinde, ders çalışırken buna benzer yollar ve mutlu yürüyüşler düşündüğü çok olmuştur”.³⁴²

Öykünün yaz mevsiminde, temmuz ayının başlarında geçtiğini anlatıcı açıkça belirtmiştir.

“Temmuz başlarında olmalarına rağmen, hemen yanlarında oturan iki yaşlı adam, güneşin gazinoyu gölgede bırakması üzerine pardösülerine sarıldılar”.³⁴³

Bahçede bir süre oturan çift, kızın treninin kalkma vakti yaklaştığı için kalkmak zorunda kalmışlardır: Bu esnada saat 20.00’ye yaklaşmaktadır.

“‘Vakit geliyor galiba’ dedi. ‘Kaçta kalkıyor senin trenin?’

‘Dokuzda.’

³³⁸ Tirali. a.g.e., s.33.

³³⁹ Tirali. a.g.e., s.31.

³⁴⁰ Tirali. a.g.e., s.36.

³⁴¹ Tirali. a.g.e., s.39.

³⁴² Tirali. a.g.e., s.40.

³⁴³ Tirali. a.g.e., s.49.

İkisi birden saatlerine baktılar. Daha iki saat vardı trene. Ama hiç değilse bir saat önceden bu bahçeden ayrılmaları gerekiyordu”.³⁴⁴

Buluşma yerine akşamüstü geldiklerine ve saat 21.00’de kızın treninin kalkmasıyla birbirlerinden ayrıldıklarına göre ortalama 5-6 saatlik bir zamanı beraber geçirmişlerdir.

Temmuz ayında memleketine giden kız Ekim ayında okulların açılmasıyla İstanbul’a döneceğini belirtmiş ve erkeğin bu durumu o süreye kadar unutacağını iddia etmiştir. Böylece zaman Ekim’e kadar uzamıştır.

“Ben Ekimde dönünceye kadar hiçbir şeyiniz kalmaz”.³⁴⁵

“Picasso Aşk Kaatili” öyküsünde “Havalar iyiden iyiye ısınmıştı”.³⁴⁶ cümlesiyle yaz mevsiminin bastırıldığını ifade etmiştir. Kızların japone kollu yazlık elbiseler giymesi, erkeklerin kravatlarını takmaması sıcak havanın etkisindendir.

Genç kızla anlatıcının sohbet ettiği konuşma ders yılının son pazartesisinde gerçekleşmiştir. Ders yılı da haziran ayında bitmektedir. Fakat öykünün zaman sınırı tam anlamıyla çizilmemiştir. Kaç günü hikâye ettiğini bilemiyoruz. Öykünün anlatma zamanı 1950’dir.

“Konuk” öyküsünde anlatıcı ve arkadaşı, Piraziz’e ulaşmak için bir buçuk saatlik bir yolculuk yapmışlardır. Ulaştıklarında gün akşama dönmüş her yer karanlığa gömülmüştür.

Anlatıcı ardından dört beş gündür Piraziz’de olduklarını belirtmiştir. Bu günün akşamında arkadaşı gitmeye karar vermiş onun otobüse binmesiyle öykü sona ermiştir. Öykünün anlatma zamanı 1943’tür.

“Kahvede Kavga” öyküsü temmuz ayında geçmektedir. Öykünün konusunu oluşturan kavga da bir Perşembe günü yaşanmıştır. Fakat kavganın ne kadar sürdüğüyle ilgili anlatıcı bir bilgi vermemiştir.

“Taburcu” öyküsünde anlatıcının revirde kaç gün geçirdiği anlatıcı tarafından belirtilmemiştir. Kendisi de tam olarak kaç gün geçirdiğini bilmediğini söylemiştir. “Günler ve geceler birbirine eş gelip geçtiler. Bir sabah, ama kaçını sabah, kesin olarak bilmiyorum”.³⁴⁷

Anlatıcı, damlarda geceden kalan karların eridiğini söyleyerek kış mevsiminde olduğunu vurgulamıştır.

³⁴⁴Tirali. a.g.e., s.50.

³⁴⁵Tirali. a.g.e., s.51.

³⁴⁶Tirali. a.g.e., s.58.

³⁴⁷Naim Tirali. (1998). *Park*. 5.Baskı, Yön Yayıncılık, İst., s.28.

Bir arkadaşlarını iki hafta önce kaybettiklerini hatırlayarak zamanı geriye götürmüştür. Hasta olan öğrencilerin bir kısmının dört gündür dışarı çıkamadığı da belirtmiştir. Öykünün anlatma zamanı 1944'tür.

“Köprü” öyküsü bir bayram gününde geçmektedir. Öykünün başlaması ise “kentin çeşitli caddelerindeki elektrikli reklâmların yanıp sönmeye başladığı saat”e denk gelmektedir. Aynı gün içinde biten öykü düşmüş kadınların sokaklarda görünmeye başladığı gece saatlerinde son bulmuştur.

Yaşlıca adam zamanı bir gece öncesine götürerek yatağa sabaha karşı girdiğini ve öğleye kadar uyuduğunu belirtmiştir. Yıllar önce yaptığı Sapanca gezisi ile öykü zamanında genişleme olmasını sağlamıştır.

Mevsim ise sonbahardır. Ara sıra yağan yağmur ve havanın elleri ceplere sokturacak denli soğuk olması bize mevsimle ilgili ipuçları vermektedir. Anlatma zamanı ise 1944'tür.

“İskele” öyküsünün ortalarına doğru, iki üç saat sonra iskele tenhalaştı diyerek öykünün başlangıç sınırları çizilmiştir. Öykünün sonundaysa yavaş yavaş akşam olmaktadır. “Gökyüzü tek tük yıldızın göz kırpmasına izin vermişti”³⁴⁸ Kızın karanlık sokaklardan eve dönüşü ile öykünün sonunda akşam olduğu netleşmiştir.

Anlatıcı, kılıbık esnafın karısının baldızında iki aydır kaldığını söyleyerek zamanı geri götürmüştür.

“Kitaplık” öyküsünde birkaç aylık bir zaman diliminden bahsedilmektedir. Çocuğun kitaba ilgi duyuşunu keşfetmesi, kitaplık koluna girmesi, kitaplıkta çalışan çocukları gözlemlemesi, kitap alan çocuklar hakkındaki yargıları. Tüm bunların oluşması belirli bir zaman istemektedir. Ve bu zaman da “o aylar” olarak verilmiştir. Anlatıcı kitaplara aşırı merak duyduğunu o aylarda fark etmeye başlamıştır.

Öyküde geçen olay ise akşam saatlerinde gelişen birkaç saatlik bir olaydır. Çocuğun kitabı aldığı düşünülmesi, anlatıcının çocukla karşılaşması, karar süreci ve kitaplığa dönüp gece etüdünün bitmesini beklemesi. Bunlar bir iki saat alacak olaylardır. Öykünün anlatma zamanı 1944'tür.

“Kavgayı Ayırmak” adlı öykü, bir yaz günü geçmektedir. Gökyüzünde tek bir bulut parçası bile yoktur. “Kentin mavi kubbesinin tam ortasındaki güneş, saltanatından emin, alanlara, büyük caddelere, egemenliğini gösterebileceği en kuytu köşelere değin uzanmış; bütün insanları gevşetici bir etki altına almıştı”.³⁴⁹ Öykü

³⁴⁸ Tirali. a.g.e., s.43.

³⁴⁹ Tirali. a.g.e., s.51.

kişilerinden Tahsin Habiboğlu'nun da sıcaktan şikâyet etmesi mevsimi iyice belirgin hâle getirmiştir. Günlerden cumartesidir. Tahsin'in sokağa çıkması, kavgayı ayırmaya çalışırken çingene çocuğa yanlışlıkla vurması onların elinden kaçması bir saati bulabilecek olaylardır. Bir yaz sabahı çingene çocuklarının söylediği şarkılarla güne gözlerini açtığını hatırlayarak zamanda genişleme olmuştur. Öykünün anlatma zamanı ise 1944'tür.

"Kopya" öyküsünün ferdî zamanı bir ders süresidir. Hoca, sınıfa girdiğinde sınav yapacağını söylemiş ve soruları yazdırarak sınava başlamıştır. Sınav, 45 dakika sürecektir ve saatine baktığında otuz beş dakikanın geçtiğini görmüştür. Çocukları son on dakikaları kaldığı konusunda uyarmıştır. Sınav bitip hoca sınıfı terk ettikten sonra, teneffüs esnasında, çocuklar, sınav hakkında konuşurlarken öykü son bulmuştur.

Tarih hocası, yaz günlerinde yaptığı mümeyyizliği hatırlayarak zamanı genişletmiştir. Öykünün anlatma zamanı ise 1944'tür.

"Penceredeki Kazaklar" öyküsünün başında rutin bir süreden bahsedilmiştir. Hafta içleri hizmetçi kızları büyük bir istekle izleyen liseli öğrencilerin hafta sonları dışarıda bu kızlarla karşılaşınca saklanacak yer aramaları verilmiştir. Her hafta bu şekilde geçmektedir fakat bunun kaç hafta sürdüğü belirtilmemiştir.

Kazakların fark edilmesi iki gün içinde bütün okula yayılmıştır. Kazakların gözlenmesi de belirli bir zaman almış ve bu zaman içinde kazakların sayısında artış ya da eksiliş, renklerinde değişiklik ya da yer değişikliği gibi farklılıklar gözlemlenmişlerdir.

Bir süre sonra da dersler ağırlaşmış ve sınavları başlamıştır. Kazakların yağmurlu günlerde bile sallandığını söylemesiyle öykünün ferdî zamanının sınırını ders yılının ilk yarısı olarak çizebiliriz. Öykünün anlatma zamanı ise 1945 yılıdır.

"Lambo'nun Meyhanesinde" meyhanenin kalabalıklaşması saat dokuza denk gelmektedir. İçeriye eleştirilen ve yazar girdiğinde ise 22.45 haberleri başlamıştır. Lâmba'nun radyonun düğmesini çevirip eve gitme zamanının geldiğini ima ettiğinde ise saatin kaç olduğu ile ilgili bir bilgi verilmemiştir. Genel anlamda öykünün soğuk bir akşamda geçtiğini söyleyebiliriz.

Meyhaneye gelenlerin palto ve şapkalarını asmalarından havanın soğuk olduğunu anlıyoruz. Sonbahar ya da kış mevsimi yaşanmaktadır. Öykünün anlatma zamanı ise 1954'tür.

“Park” öyküsünde Giresun’daki Yalı Parkı’nın yaz mevsimindeki görüntüleri verilmiştir. 1 Temmuz’da yapılan deniz şenliklerinden bahsedilerek yaz mevsimi belirginleştirilmiştir. Parkın her mevsim güzel olduğuna değinen anlatıcı, yağmurlu günlerde parkın bir başka güzel olduğunu belirtmiştir. Kışın kahve ocağı açık olmadığı için de parkın yaz mevsimindeki kalabalığından eser kalmamaktadır. Parkın dört mevsim değişen hâlleri verilmiştir. Bu durum göz önüne alındığında ferdî zamanın bir yıllık bir süreç olduğu söylenebilir. Öykünün anlatma zamanı 1945’tir.

“Parmak” öyküsü, anlatıcı tarafından geçtiği zamandan üç dört ay öncesine götürülerek parmağının nasıl mikrop kapmaya başladığı açıklanmıştır. Bu zaman diliminden birkaç gün sonra parmağı daha kötü bir hâle gelince anlatıcı hastaneye gitmiştir. Hastanede yapılan pansumanın ardından operatörü görmesi gerektiği söylenmiş ve operatörü görmek için geldiği ilk gün fitil konulmuş ikinci gün bu fitil çıkarılmıştır. Daha sonra birkaç kez daha pansuman için hastaneye uğramıştır. Öykü anlatıcının parmağı iyileştikten sonra da devam etmektedir. Anlatıcının parmağı iyileşeli dört ay olmaktadır. Dört ay önce de mikrop kapmaya başlamıştır. Mikrop kaptığı dönemi de bir aylık bir süre olarak düşünersek öykünün ferdî zamanı 9 aydır. Anlatma zamanı ise 1945’tir.

“Çalgılı Gazino” adlı öykü akşam saatlerinde başlamaktadır ve hafif bir yağmur yağmaktadır. Gazinonun kapıları açıldıktan yarım saat sonra salonda yer kalmadığını söyleyen anlatıcı zamanla ilgili bir ip ucu vermiştir. Ünlü okuyucuların sıra sıra sahnede gözükmesi ile anlatıcı zamanın ilerlediğini anladığını belirtmiştir. Öykü gece yarısında bitmiştir. Anlatma zamanı ise 1946’dır.

“Tren, Bir Garip Aile, Genç Kız vs...” öyküsündeki anlatıcı, trenin gardan kalkmasına altı dakika kalana kadar trende oturacak hiç yer kalmadığını ifade etmiştir.

Anlatıcı ağustos ayının yaşandığını belirtmiştir. Trende ise kaç saat geçirdikleri net bir şekilde ifade edilmemiştir. Öykünün anlatma zamanı 1946’dır.

“Otobüste Gösteri” öyküsünün başında anlatıcı, yirmi beş yıl önce yayımladığı bir gazete yazısını anımsayarak zamanda geri dönüş yapmıştır.

Bindiği taşıt Giresun’dan akşama yakın yola çıkmıştır. Bu taşıtlar genellikle tam vaktinde yola çıkmalarına rağmen o gün yarım saat gecikmiştir. Taşıtta kaç saat geçirdikleri ise net bir biçimde verilmemiştir. Öykünün anlatma zamanı ise 1984 yılıdır.

“Anneciğim, Anneciğim...”de anlatıcı, öykünün başında ilkokul üçüncü sınıfta olduğu zamanları hatırlayarak geçmiş zamanla ilgili bir öykü kaleme aldığını belirtmiştir. Bu dönemin 1930’lu yılların ikinci yarısı olduğu anlatıcı tarafından açıklanmıştır. Öykünün sonlarında ise ilkokul beşinci sınıfı Gazipaşa İlkokulu’nda okuduğunu ifade ederek geçmiş zamanda iki yıl ileriye gitmiştir. Öykünün ferdî zamanının bu son ayrıntıyla beraber 3 yıllık bir süreyi kapladığı söylenilebilir. Anlatma zamanı ise 1988’dir.

“Giresun’da Bir Öğle Sonrası” öyküsünün ferdî zamanı Atatürk’ün Giresun’a gelişinin yıldönümü olan 19 Eylül günüdür. Sabah yapılan törenden kısa bir süre sonra Giresun’a gelen yazar son belediye otobüsünün dönüş saatine yakın bir zamanda öyküyü sonlandırmıştır. Öykünün anlatma zamanı ise 1985 yılıdır.

“Sisler Arasında” öyküsü bir pazar günü geçmektedir. Bu pazar günü planı ise bir gün önceden yapılmıştır. Saat sabah dokuz buçukta yola çıkmışlardır. Yola çıktıklarında Giresun’da yağmur yağdığını öğrenmişlerdir. Bulancak’a vardıklarında da yağmurla karşılaşmışlardır. Kapalı et lokantasına girdiklerinde saat bire yaklaşmaktadır. Kümbet yaylalarına ulaşmaları ve burada ne kadar bir süre geçirdikleri net olarak belirtilmemiştir ancak Kümbet’ten Piraziz’e gelişleri iki saat sürmüştür. Tüm gidiş ve geliş de altı saat tutmuştur. Öykünün anlatma zamanı ise 1986’dır.

5. MEKÂN

5.1. Geniş Mekânlar

“Buluşma” öyküsünde 1940’ların İstanbul’u geniş mekân olarak alınmıştır.

“Büyük Cadde”, adından da anlaşılacağı üzere İstanbul’da Büyük Cadde’nin öyküsüdür.

“Atlanta Barı” öyküsünün geniş mekânı İstanbul’dur. İstanbul’da Büyük Cadde’dir. “Daha saat gece yarısını yeni geçmişti. Uğranacak başka yerler de vardı. Büyük Caddenin gizlerle dolu yaşamı, asıl bundan sonra başlayacaktı”.³⁵⁰

“Yirmibeş Kuruşa Amerika” öyküsünün geniş mekânı İstanbul’da Boğaziçi’dir.

“Gecenin Üçü” öyküsünün geniş mekânı İstanbul’da Beyoğlu semtidir.

³⁵⁰ Naim Tiralı. (1989). *Yirmibeş Kuruşa Amerika*. 3.Baskı, Yön Yayıncılık, İst., s.20.

“Pislik ve Kan” öyküsünün geniş mekânı İstanbul’dur. Burada da Beyazıt Meydanı’dır.

“Arka Sokak” öyküsünün geniş mekânı İstanbul’da Büyük Cadde’dir.

“Esnaf” öyküsünün geniş mekânı İstanbul’da Büyük Cadde’dir.

“Bir Çift Bacak” öyküsündeki geniş mekân İstanbul’da Büyük Cadde’dir.

“Tarlabaşı Asfaltına Yağmur Yağıyordu” öyküsünün geniş mekânı İstanbul’da Tarlabaşı semtidir.

“Zürafa” adlı öykünün geniş mekânı İstanbul’da Büyük Cadde’dir.

“Karabiberim” öyküsünün geniş mekânı hakkında bir ipucu verilmemiştir. Öyküde adı geçen dört yedek subayın bir yerlerden bu büyük kente yeni yerleştiğini biliyoruz. Anlatma zamanı olan 1953’te büyük kent olarak nitelendirilebilecek yer, bir tek İstanbul olduğu için geniş mekânın bu şehir olduğunu düşünüyoruz.

“Vapur” öyküsü Karadeniz’de geçmektedir. Vapur, Ordu ile Perşembe arasında kalan alanda hareket etmektedir.

“Başarı Belgesi” öyküsünün geniş mekânı İstanbul’dur. Anlatıcı, Zühtü’nün üniversite okumak için İstanbul’a geldiğini ifade etmiştir. Lise ise Beyoğlu’ndadır. “Her teneffüs, gece ya da gündüz Beyoğlu’nda boy gösterme alışkanlığında olan”.³⁵¹ Boksör Mehmet teneffüs gibi kısa aralıklarda Beyoğlu’nda gezebildiğine göre lise, bu semtte olmalıdır.

“Ayşecik ya da Cikli Cuklu Öykü”deki geniş mekân İstanbul’dur. Ayşe’nin âşık olduğu genç üniversitede okumaktadır. 1940’lı yıllarda da İstanbul’da üniversite olduğu için bu şehir olduğunu düşünüyoruz.

“Havuzlu Hamam Sokağı”nın geniş mekânı İstanbul’da Yenikapı’dır.

“Motor” öyküsünün geniş mekânı Samsun’dur. Anlatıcı Samsun’u şöyle tasvir etmiştir:

“Samsun kenti de nedir? Avuç içi kadar yer. Kıyıya koşut giden cadde boyunca, İskele’den Gar’a şöyle bir uzandıktan sonra, bizim gibi, limanda yatan gemisine dönmek üzere çıkanlar için, hemen de başka yapacak iş kalmaz”.³⁵²

“Aşka Kitakse” adlı öykünün geniş mekânı 1940’lı yılların sonlarının İstanbul’udur. İstanbul’da ise Üsküdar semtidir. “Güneş, Üsküdar’daki evlerin camlarında can çekişiyordu”.³⁵³

³⁵¹ Naim Tiralı. (1998). *Aşka Kitakse*. 3.Baskı, Yön Yayıncılık, İst., s.18.

³⁵² Tiralı. a.g.e., s.30.

³⁵³ Tiralı. a.g.e., s.49.

“Picasso Aşk Kaatili” öyküsündeki geniş mekân İstanbul’dur. 1950’li yıllarda fakülteler İstanbul’da olduğu için bu şehri düşünmekteyiz.

“Lâmbo’nun Meyhanesinde” adlı öykünün geniş mekânı İstanbul’dur.

“Konuk” öyküsünün geniş mekânı Giresun’da Piraziz kasabasıdır.

“Kahvede Kavga” öyküsünün geniş zamanı Giresun’da Piraziz kasabasıdır.

“Taburcu” öyküsünün geniş mekânı İstanbul’dur.

“Köprü” öyküsünün geniş mekânı İstanbul’dur.

“İskele” öyküsünün geniş mekânı Giresun’dur.

“Kitaplık” 1940’lı yıllarda yatılı bir okulun kitaplığında geçmektedir. Yıl göz önünde bulundurulduğunda böyle okullar sadece İstanbul’da bulunmaktadır.

“Kavgayı Ayırmak” öyküsünün geniş mekânı İstanbul’dur.

Anlatıcı, “Kopya” öyküsünün geniş mekânı ile ilgili herhangi bir ipucu vermemiştir. Daha önceki okul öykülerinin geniş mekânı İstanbul olduğundan ve bu öyküde de İstanbul olmadığını ispatlayacak herhangi bir bilgi olmadığından öykünün geniş mekânını İstanbul olarak düşünebiliriz.

“Penceredeki Kazaklar” öyküsünün geniş mekânı İstanbul’dur. Yatılı liselerin o yıllarda sadece büyük şehirlerde olması ve devletin İstihbarat Bürosu’nun o apartman dairesinde olabileceği ihtimali şehrin İstanbul olma ihtimalini de beraberinde getirmektedir.

“Yeni Zelandalı” adlı öyküde geniş zaman İstanbul’da Beyoğlu’dur.

“Park” öyküsünün geniş mekânı Giresun’dur.

“Parmak” öyküsünün geniş mekânı İstanbul’dur.

“Çalgılı Gazino” adlı öykünün geniş mekânı İstanbul’da Büyük Cadde’dir.

“Tren, Bir Garip Aile, Genç Kız vs...” öyküsündeki geniş mekân Ankara ile Kayseri arasındaki tren yoludur.

“Otobüste Gösteri” öyküsünde geniş mekân Giresun-Piraziz arasındaki yoldur.

“Anneciğim, Anneciğim...” öyküsündeki geniş mekân Giresun’dur.

“Giresun’da Bir Öğle Sonrası” öyküsünün geniş mekânı Giresun’dur.

“Sisler Arasında” öyküsünün geniş mekânı Giresun’dur.

5.2. Ana Mekânlar

“Buluşma” öyküsünde iki ana mekân vardır. İlki, kadınla buluşacakları duraktan odasının bulunduğu apartmana kadar olan cadde. İkincisi de bekâr odasıdır.

Kadınla buluşmak için büyük bir umutla geldiği durakta kadını iki erkekle görerek umudunu kaybeden erkek, evine kadar yürüdüğü o caddede, kadın gelmeden önce, onu nasıl büyük bir umut ve heyecanla beklediğini düşünür: “Uzunca bir süre, direğin dibinde durarak, hiç ara vermeden akıp giden insan kalabalığı içinde, kiremit rengi manto aradığıma bile içerlediğim yok!”³⁵⁴

“Büyük Cadde” öyküsü mekân odaklıdır. Anlatıcı, bir temayı ya da bir kişiyi ön plana çıkarma amacı gütmemiştir. Büyük Cadde’yi tüm doğallığıyla vermiştir. Caddenin karmaşasını, coşkusunu, konuklarını ve ev sahiplerini tanıtarak kafamızda tüm renkleriyle oluşmasına yardımcı olmuştur.

Anlatıcı, Büyük Cadde’nin görünüşü ile ilgili genel bir bilgi vererek öyküye başlamıştır.

“Büyük caddenin adamı büyüleyen, kendine çeken, dayanılması güç bir görünümü, gürültüsü, hareketi vardır. Koca kentin, uzak yakın her semtinden, kadınlar, kızlar, çocuklar, gençler, yaşlılar, hiçbir konuda uyuşamayacak o kadar değişik insan, bu anlaşılmaz tutkuya kaptırarak kendilerini, soluğu Büyük caddede alırlar.”³⁵⁵

“Büyük Caddeyi birçok yerinden kesen kenar sokakların genişliği, ancak iki otomobilin geçeceği kadardır. Asıl ucuz lokantalar, meyhaneler, dansingler, hep bu dar sokaklardadır”³⁵⁶ Kalabalığa daha çok hafta sonları rastlanmaktadır. Hafta içi ise işlerine gidip gelen insanların rutin adımları duyulur Büyük Cadde’de. Sinemaların önünü mesken tutan kötü kadınlar neredeyse aynıdır. Pazarlığı aynı karaborsacılar yapar. Kadınlar da müşterilerine aşinalık kazanmışlardır. Ünlü pastanede dondurma yiyen beyaz bereli kız bu gidiş gelişlerin sıklığıyla garsonla senli benli olmuştur. Akşam üzeri okuldan çıkan öğrenciler, kıraathanenin önünden geçerken nargile içen adamı göreceklelerinden emindirler. Şekercinin kasasında duran şişman ihtiyarın sürekli hareketsiz oturuşuna bile şaşırırlar. Kızıl saçlı kızla, üniversiteli delikanlı daha hiç konuşmamış olmalarına rağmen günde üç defa karşılaşmaları birbirlerine gülümsemelerini doğal hâle getirmiştir. Sakinler, caddeyi o kadar benimsemişlerdir ki, fotoğrafçının camekânındaki fotoğraf, adeta evlerindeki bir fotoğraf gibi düşünülmeye başlanmıştır. Bu bir günlük koşturmaca hafta içi her gün hiç sırası şaşmadan yaşanmaktadır.

³⁵⁴ Naim Tıralı. (1989). *Yirmibeş Kuruşa Amerika*. 3.Baskı, Yön Yayıncılık, İst., s.5.

³⁵⁵ Tıralı. a.g.e., s.9.

³⁵⁶ Tıralı, a.g.e., s.10.

Tatil günlerinde işsiz güçsüz kalabalık caddeye doluşur. Bu kalabalığı anlatıcı öyle canlı bir şekilde vermiştir ki adeta otomobillerin klakson seslerini, kalabalığın uğultusunu etrafımızda duyarız.

“Dinlence günlerinde, Büyük Caddenin adına hiç de uygun düşmeyen kaldırımları, işsiz güçsüz ve öylesine anlamsız bir insan selinin saldırısına uğrar. Tramvaylar ve otomobiller, çoğu kez yaya kaldırımlarda yürüyenlerden daha az bir hızla ilerlerken, durmadan çan ve klâkson çalarlar”.³⁵⁷

Caddede, sinemalar, pastaneler, kıraathane, şekerçi, fotoğrafçı, tuhafiyeci, kitapçı, berber, birahaneler, çalgılı ya da çalgısız gazinolar, büyük lokantalar, mezciler, sandviççiler, kunduracı, mobilyacı, oyuncakçı, revü tiyatroları bulunur ve bunlar caddede bulunma amaçlarına göre ayrıntılı ya da sadece isimleri zikredilerek verilir.

Caddeyi dolduran kalabalığın büyük bir kısmı da tensel isteklerini tatmin için gelmiştir. Anlatıcının işsiz güçsüz takımı diye nitelediği bir gruptur bu. Caddede bulunan düşmüş kadınların çokluğu ve bu kadınların daimî müşterilerinin oluşu bunu kanıtlar niteliktedir. Otobüsteki saçları ıslak kadın ya da kızları gören delikanlıların, etraflarında olan biten her şeyden koparak cinsel fanteziler kurması, çorapçı vitrininde, afişteki kadının sıyrılan elbisesinden görünen bacağına büyük bir hayranlıkla, “ağızları sulanarak” izleyen adamların çokluğu, revü tiyatrolarında yer bulmanın imkânsızlığı aynı tezi destekler örneklerdir.

En önemli eğlence mekânı ise sinemalardır. Kalabalığı oluşturanların büyük bir kısmı ya sinema saatini beklemektedir ya da sinemadan henüz çıkmıştır.

Sinemalar diğer yerlere oranla daha önemli olduğu için daha ayrıntılı anlatılmıştır. Filmin kurgusuna kendini kaptıran insanların ışıklar açılıp da salonu terk ettikleri o anda hissettikleri, gerçekçi bir biçimde verilmiştir.

“Sinemaların kapılarında güzel bacaklar, öpüşme sahneleri veya kavgalar, toplar, tüfekler, patlayan bombalarla dolu resimler bulunur. İçeriye girebilenler, ürpererek ya da sevinç içinde, beyaz perdede olup bitenleri izlerler. Film sona erince herkesi garip bir hüznün sarar. Salondan ayrılanlar, hergünkü dünyalarına dönmek için, bazı uzun koridorlardan geçip, başka bir kapıdan, kendine özgü bir havası olan daracık sokaklara çıkarlar”.³⁵⁸

Caddenin gecesi, gündüzü, hafta içi ve hafta sonu durumu ayrıntılı bir şekilde verilmiştir.

³⁵⁷ Tirali. a.g.e., s.10.

³⁵⁸ Tirali. a.g.e., s.11.

“Atlanta Barı” öyküsünde bulundukları ilk yer içkili bir lokantadır. Üstü mezelerle bezenmiş, rakıların sohbeti daha da güzel bir hâle getirdiği masada dört arkadaş efkâr dağıtmaktadır. Meyhanenin içinde caddenin uğultusunun duyulması bize oranın cadde üstünde olduğunu anlatmaktadır. Buradan kalkan grup başka bir yere gitmek üzere caddeye çıkmıştır.

“Cadde ne güzeldi: Işıklı, kalabalık. İnsanlar her iki yana akıp duruyordu. İşinden dönenler, işine gidenler, eğlence arayanlar, başıboşlar... İyileri de kötülerini de hepsi cana yakın, güzel görünüyordu. Ve gökyüzünde yıldızlar ne kadar çoktu”.³⁵⁹

Bu ışıklı caddede bulunan bazı meyhanelere ve gazinolara girdikten sonra “renkli ışıkların loş aydınlığıyla donatılmış, yabancı dekorlu bir barda”³⁶⁰ karar kılmışlardır. Ana mekân burasıdır. Bu bar, sahip olduğu bölmelerle müşterilerin rahat hareket etmesini sağlayan, genelde yabancı şarkıların çaldığı, İngiliz ve Amerikalı genç gemicilerin uğrak yeri olan bir yerdir. “Limandaki şileplerin, sarışın, tüysüz tayfalarını, bu salonun karışık havası kendine çekmeye yetmişti”.³⁶¹

Anlatıcının “Dorian Gray gibi yakışıklı” arkadaşı bara yakın bir pansiyonda oturduğu için burası ile ilgili duyduğu hikâyeleri anlatmaya başlamıştır. Atlanta Barı’nın bir casus yatağı olduğunu iddia etmiştir. Gemicilerin ve birtakım garip adamların gidip geldiği bu yerde çok büyük paralar dönmektedir. “Barın eski sahibi, iki ay önceki bir yangından sonra ortadan kaybolmuş. Gerçi adamın yatak odasında, kenetlenmiş durumda, iki yanık ceset bulunmuş, ama kadınla birlikte olan kocası değil, bir başka erkekmiş”.³⁶² Bu bilgileri veren arkadaşının içkinin etkisiyle mi yoksa gerçek olduğu için mi bunları söylediğini pek anlamayan anlatıcı, tüm bunları o anda uydurma ihtimalinin de düşük olması sebebiyle ona inanmıştır.

“Yirmibeş Kuruşa Amerika”nın ana mekânı aynı zamanda öykünün açık mekânının da olan Dolmabahçe’dir. “Dolmabahçe’ye iner, deniz kıyısındaki parkın kanepelerine oturup, hem gemileri görürüz, hem de lâflarız diye düşündüm”. “Teknik Üniversitesinin yanındaki merdivenlerin başında üç ayağını kurarak, gelip geçene on kuruş karşılığında, gemileri iki dakika seyrettirmiyor mu?”.³⁶³

Dolmabahçe’den karaya çıkan denizciler Beyoğlu’nun tanınmış kadınlarıyla kol kola Taksim’e doğru yol alıyorlardı. Anlatıcı, bu denizcilerin ya Kapalıçarşı’ya giderek Türk motifleri taşıyan hediyelik eşyalar alacaklarını ya da

³⁵⁹ Tirali. a.g.e., s.16.

³⁶⁰ Tirali. a.g.e., s.16.

³⁶¹ Tirali. a.g.e., s.16.

³⁶² Tirali. a.g.e., s.18.

³⁶³ Tirali. a.g.e., s.21.

Beyoğlu'nun insanı içine çeken eğlence hayatında kaybolacaklarını anlatarak İstanbul'un bu iki önemli mekânına vurgu yapmıştır.

Öykünün açık mekânı olan Dolmabahçe'den gözüken boğazın bu gemilerle nasıl görüldüğünü etkileyici bir şekilde tasvir etmiştir. "Uçak gemisi ve kruvazörler, hiçbir canlılık belirtisi göstermeyen kocaman deniz yaratıkları gibi, Boğazın orta yerinde çivilenip kalmışlardı".³⁶⁴

İlerleyen dakikalarda da gemileri görmek için Kabataş'a doğru yürümeye koyulmuşlardır. Anlatıcı, motorla çıktığı donanmadaki uçak gemisini şöyle tasvir etmiştir:

"Sıra uçak gemisine gelince herkes heyecanlanmıştı. Kaç katlıydı? İçinde neler yoktu: asansörler, kepenkleri indirilmiş büyük hangarlar... Hoparlörden kalın bir ses duyuluyordu. Güvertede düzinelerle uçak vardı".³⁶⁵

Taşrahılar kendi aralarında konuşurken uçak gemisinde atom bombası yapıldığını belirtmişler ve atom bombasının Kur'an-ı Kerim'de bile yeri olduğunu söylemişlerdir. Anlatıcı, bu zamana kadar yapmadığı bir şey yapmış, dinî bir bilgi vermiştir.

Amerika'nın böylesi büyük ve azametli bir donanmayla İstanbul'a çıkması Türkiye'ye bir göz dağı vermek ve tarafını doğru seçmesine yardımcı olmak içindir.

"Gecenin Üçü" öyküsünde hem ana mekân hem de açık mekân olarak düşünebileceğimiz yer Beyoğlu'dur. Bu semtte gittikleri ilk yer, bardır. Bu bara devamlı gittikleri, orada mesken tutan kadınları tanıdıklarından ve rahatça onlarla dışarı çıkmalarından anlaşılmaktadır. Kamber, Kamber'in arkadaşı ve anlatıcı bar çıkışında Taksim'e doğru yürümeye başlamışlardır. Erkeğin hoşlandığı kadın da kendilerine katılınca önce Tarlabası'na gitmişlerdir. Koço adındaki kişiden rakı almak istemişlerdir. Buradan da bir taksiye atlayıp Tepebaşı'na doğru yola koyulmuşlardır. Buradaki oteller dolu olduğu için Boğaziçi'ne gitmeye karar vermişlerdir. Oradaki otellerde de şanslarını denemişler fakat tüm oteller iki gün önce basıldığından buradan da vazgeçmişlerdir. Ve bu umutsuz yer arayış macerasından sonra dörtlü taksiyle yeniden Beyoğlu'na gelmiştir. Burada da kadınlar arasında çıkan kavga sonucunda erkekler kadınları aynı semtte kaldıkları pansiyonlara bırakarak misafir oldukları eve dönmüşlerdir.

³⁶⁴ Tirali. a.g.e., s.22.

³⁶⁵ Tirali. a.g.e., s.24.

Misafir olarak kaldıkları ev bir apartman dairesidir. Gecenin üçünde apartmanın kapısına dayanmışlar ve kapıcının apartman kapısını açmasıyla eve çıkabilmişlerdir. Apartmanın hangi semtte olduğu açıkça belirtilmemiştir. Fakat başlarına gelen olaylar bitmek üzereyken saat üçe gelmektedir. Apartmanın kapısına geldiklerindeyse saat üçtür. Olay Beyoğlu'nda geçtiği için apartman da ya aynı semttedir ya da Beyoğlu'na en yakın semttedir.

Misafir oldukları evle ilgili de hiçbir bilgi verilmemiştir. Evin bir koridora açıldığı edinebildiğimiz tek bilgidir. “Kamber anahtarı çevirince dairenin kapısı hemen açılıverdi. Elektrik düğmesine dokundum. Koridor kuvvetli bir ışıkla doldu. Rakı şişesi hâlâ elimdeydi”.³⁶⁶

“Pislik ve Kan” öyküsünün geçtiği yer Beyazıt Meydanı'dır. Kazaya bu meydandan geçen tramvay sebep olmuştur. Meydan ayrıntılı bir şekilde verilmemiştir. Kazadan sonra, üç bohçacı kadının ağladığı yeri, havuzun kenarındaki kaldırım olarak vermesiyle meydana bir havuz olduğunu anlayabiliyoruz. Anlatıcının biraz kendine gelmek için oturduğu kanepe de aynı havuza yakındır. “Havuzun suyu, soğuk esintiden ürpermiş”.³⁶⁷

Anlatıcının okuduğu üniversitenin İstanbul Üniversitesi olduğunu tahmin etmek zor değildir. “görmeli giriş kapısı” ifadesi ve olayın Beyazıt meydanında geçmesi, yani üniversiteye gidiş yolu üstünde bu meydanın oluşu, tahminlerimizi doğrular ipuçlarıdır.

Anlatıcı, caddenin de tasvirini yapmıştır. Her sabah olduğu gibi insanların işlerine gidiş telaşları, çocukların okullarına koşturmaları, otobüs, tramvay, otomobil seslerinin yoğunluğu onun bu şehirde yaşayan diğer herkesle bir ortaklık kurmasını sağlamıştır ve bu his ona yaşama sevinci vermiştir.

“Arka Sokak” öyküsünün ana ve açık mekânı Büyük Cadde'dir. Büyük Cadde'de bulunan kahvehaneler ilk olarak tasvir edilmiştir. “Kahvehaneler, sıkıntılı ve pis bir havayla doluydu. Kol gibi vantilâtörler dönüyor, yine de basık tavanlı salonlardan, artık teneffüs edilecek durumdaki sıkıntıyı söküp atamıyorlardı”.³⁶⁸

Dünyadaki savaş Türkiye'yi, Büyük Cadde'nin akışını da etkilemişti. Çalgılı gazino ve barların kapılarına bir bir kilit vurulmaya başlanmıştır. Karanlık olmaya başladı mı herkes başını sokacak bir delik aramaya koyulmaktadır.

³⁶⁶ Tirali. a.g.e., s.27.

³⁶⁷ Tirali. a.g.e., s.35.

³⁶⁸ Tirali. a.g.e., s.37.

Tüm o insanların aksine karanlık sokaklarda yürüyen Nuri ve arkadaşı amaçlarına ulaşabilmek için Nisuaz'a gitmişlerdir. Burası böyle konularla ilgilenenlerin uğrak yeri olan bir mekândır. Burada hizmet eden bir madam ve etrafta da birkaç kadın vardır. Fakat toyluklarından dolayı ne onlar bir adım atabilmiştir ne de oradakiler tarafından ciddiye alınmışlardır.

Buradan sonra gidilen yer "Arka Sokak" olmuştur. Son çare olarak şansını orada denemek istemiştir Nuri. "Birlikte Büyük Caddeden saptılar. Sola kıvrıldılar. Karanlığa, maskelenmiş ışıklara karşın, Abanoz sokağı kalabalıktı. Belki de o saatte, kentin en çok iş gören yeri idi".³⁶⁹

Bu sokak belirli evlerle doludur. İlk numaralılar temiz olanları olduğu için onlardan birine girmiştir. Bekleme salonunda üç kadın ve birkaç erkek vardır.

Kadınla beraber olacağı oda zemin kattadır. Anlatıcı, odanın iç görüntüsünü oldukça ayrıntılı bir şekilde vermiştir.

"Daracık bir yerdi. Mavi, fersiz bir ışığın kör aydınlığında, pencere camlarının özenle siyaha boyanmış olduğu fark ediliyordu. İki kişilik bronz karyolanın bir yanında gardrop, öbür yanında da, kocaman yuvarlak aynalı bir tuvalet vardı".³⁷⁰

Köşede bir koltuk, duvarlarda da birçok fotoğraf vardır. Bu fotoğraflar genellikle Amerikan sinema yıldızlarıdır. Sürekli gelenlerin buraya "Holivut" demesi de bu yüzdendir.

"Oda sokak üstünde ve zemin kattaydı. Bu yüzden, pencereleri açarak ferahlamak olanağı da yoktu. Havanın sıcaklığına, böyle yerlerin o kendine özgü kokusu da eklendiğinden, daracık oda, artık soluk alınmaz hâle gelmişti".³⁷¹

Nuri'nin böyle hissetmesinde istediği ilişkiyi yaşayamamasının, büyük beklentilerle geldiği bu yerde hayal ettiği hiçbir şeyin gerçekleşmemesinin de etkisi büyüktür.

"Esnaf" öyküsünde karşımıza çıkan ilk yer açık mekân da olan Büyük Cadde'dir. Diğeri ise sinemadır. Sinema herhangi bir ayrıntı verilerek anlatılmamıştır. Sadece gösterilen filmin gangster filmi olduğu ve daha ilk görüntüden silahların patlamaya başladığı anlatılmıştır. Anlatıcı, öykünün sonuna doğru gene film hakkında bilgiler vermiştir. "Beyaz perdede, sayılamayacak kadar

³⁶⁹ Tirali. a.g.e., s.39.

³⁷⁰ Tirali. a.g.e., s.39.

³⁷¹ Tirali. a.g.e., s.41.

çok insan ölüyor, son model otomobiller, tüyler ürpertici sesler çıkararak, hızla keskin dönemeçleri aşıyorlardı”.³⁷²

“Bir Çift Bacak” öyküsünde anlatıcı ve arkadaşı Büyük Cadde’de dolaşırken on dörtlük güzel bacaklı kızın peşine takılmışlardır. Bu takip onları başka bir semte getirmiştir. “Büyük Caddeden ayrılmış, bir takım eğri büğrü sokaklardan geçmiştik. Dekor değişmişti. Evler sanki birbirlerinin üzerine yıkılacakmış gibi düzensiz yükseliyorlardı”.³⁷³ Fakat bu semtin normal ailelerin yaşadığı bir yer olmadığı hemen anlaşılmaktadır.

“Göğüslerini pencereden dışarıya sarkıtan kadınlar, kapı eşiklerinde oturmuş genç kızlar, her adımda dikkati çekiyordu. Kentin bu kenar mahallesi de; kendi olanakları ölçüsünde, yanık yağ kokuları, radyodaki şarkılar ve kurulmuş sofralarıyla geceyi karşılamak için seferber olmuştu”.³⁷⁴

Kızı takip etmeye devam eden ikili adeta bir büyüün etkisindeymiş gibi ondan ayrılamıyorlardı. Bu büyü onları bu sefer de toprak bir yola çıkarmıştı.

“Bol elektrikli, küçük bahçeli bir kahvede alaturka plâklar çalınıyordu. Bir sürü adam, pis bir sokağın başında işsiz güçsüz bekliyor, erkekleşmiş kadın seslerinin arada iri lâflar ettiği duyuluyordu”.³⁷⁵

Anlatıcının arkadaşı Yenişehir semtinde olduklarını tahmin etmektedir.

“Tarlabaşı Asfaltına Yağmur Yağıyordu” öyküsünün adından da anlaşıldığı gibi ana mekân ve açık mekân Tarlabaşı’dır. Bu semtin yağmur ve karanlığın etkisiyle aldığı görünüm şöyle verilmiştir:

“Tarlabaşı asfaltına yağmur yağıyordu. Birtakım ara sokaklara saptılar. Yerler çamurluydu. Sokaklar daraldıkça karanlık artıyor, yağmurun sürmekte olduğu, perdesi kapatılmamış odaların dışarıya vuran ışıklarından ayırdedilebiliyordu”.³⁷⁶

Anlatıcı ve akrabasının Tarlabaşı’nda gittikleri yer, “önyüzü dar, bütün perdeleri indirilmiş, küçük bir ev”dir. Akriba, bir gece önce sarhoşluğun da tesiriyle bir kadının peşine takılmış ve bu eve girdiğini saptamıştır.

“Demir kapıdan içeri girer girmez, kendilerini soğuk bir taşlıkta buldular. Suratını ekşitti Nuri. İleride yarı aydınlık, harap bir ahşap merdiven göze çarpıyordu”.³⁷⁷ Merdivenlerden yukarı çıkıldığında daracık bir koridora ulaşmışlardı. Koridorun iki yanında küçük odalar vardı. “Karanlık koridor, bir odun sobasının

³⁷² Tirali. a.g.e., s.48.

³⁷³ Tirali. a.g.e., s.52.

³⁷⁴ Tirali. a.g.e., s.52.

³⁷⁵ Tirali. a.g.e., s.52.

³⁷⁶ Tirali. a.g.e., s.55.

³⁷⁷ Tirali. a.g.e., s.55.

ışığıyla aydınlanıyor; hizmetçi olduğu anlaşılan yaşlı bir kadın, saç bir mangala köz alıyordu”.³⁷⁸

Girdikleri oda ise uyumsuz eşyalarla doludur. Perdeler malûm olduğu gibi sınıksı kapatılmıştır. Hizmetçi kadının getirdiği mangalla odanın dekorasyonu tamamlanmıştır.

“Zürafa” adlı öykü Büyük Cadde’de³⁷⁹ bir bekâr odasında geçmektedir. Bekâr odasının hemen cadde üstünde, çalgılı bir gazinonun yanında olduğu anlaşılmaktadır. “Büyük Cadde’den geçen tramvay ve otomobillerin gürültüsüne artık alışmıştı. Hatta bitişik yapının zemin katındaki çalgılı gazinoda, var güçleriyle bağırان şarkıcıların seslerinden bile rahatsız olduğu yoktu”.³⁸⁰

“Karabiberim”de öykü kişilerinin oturduğu ev, bir apartman katıdır. Bekâr evi olması, normal bir evde bulunması gereken bazı temel eşyaların olmamasını mazur göstermektedir.

“Apartmana girdiğimizde soba yanıyordu. (...) Tabak falan ne gezer. Tarama, sucuk, tereyağı, turşu hep kâğıtların içinde. Yalnız beyaz peynirin, tuzu çıksın diye suya konulması gerekiyordu. Mutfakta küçük bir tas bulup, beyaz peyniri içine yerleştirdik. Biraz da musluktan üstüne su. Hattâ işin başında değil de, tam peynir tükenirken, Garbis o tası sabahları traş için kullandığını söyledi”.³⁸¹

Bu paragraftaki olay, bekâr evlerinin kurulu bir düzeni olmayışının tiksindirici hatalara sebep olabileceğine güzel bir örnektir. “‘Ne yapalım yani, traş oldunsa oldun.’ diyerek, peynirden son lokmaları kapmak için, çatalları traş tasına daldırdık”.³⁸² cümlesiyle ise hovarda ve salaş yaşantılarının da etkisiyle delikanlılarda hijyen anlayışından eser kalmadığı gösterilmektedir.

“Vapur” öyküsü adından da anlaşılacağı gibi bir vapurda geçmektedir. Vapur Vona’nın³⁸³ beş mil açığındadır. Oysa Ordu üzerlerinde olmaları gerekmektedir.

Vapur’un içinde kamaralar, birinci mevki salonu, daracık ikinci ve üçüncü mevki salonları ve bir ambar vardır.

³⁷⁸ Tirali. a.g.e., s.56.

³⁷⁹ Naim Tirali, 1953 yılında kaleme aldığı “Zürafa” öyküsünden önceki “Bir Çift Bacak”, “Esnaf”, “Arka Sokak”, “Büyük Cadde” gibi öykülerinde, Büyük Cadde’ye gelen hiçbir eki ayırmazken bu tarihli öykü ile ekleri ayırmaya başlamıştır.

³⁸⁰ Naim Tirali. (1989). *Yirmibeş Kuruşa Amerika*. 3.Baskı, Yön Yayıncılık, İst., s.63.

³⁸¹ Tirali. a.g.e., s.69.

³⁸² Tirali. a.g.e., s.69.

³⁸³ Ordu’nun ilçesi olan Perşembe’nin eski adıdır.

[http://tr.wikipedia.org/wiki/Per%C5%9Fembe,_Ordu. (10.02.2009)].

Kamaralarda kalamayan yolcular ambarda kalmaktadır. Herkes aynı yerde yediği, içtiği, uyuduğu, oynadığı ve hatta kustuğu için ambarın içini mide bulandırıcı bir koku sarmıştır.

Öykü Karadeniz’de geçtiği için, ambarın içinde çınlayan kemençe sesinin de yadırganmaması gerekir. Bu bölgeyi temsil eden en önemli şey de horan (horon) oyunudur. Fırtına yüzünden hareket bile edemeyen vapura inat, yolcular horan tepmekte, keyiflerini kaçırmamaya çalışmaktadırlar.

“Seyredenlerin halkası içinde, çoğunlukla perçemi alınının üstüne düşmüş delikanlılar, en ufak beden titreşimlerini bile unutmadan, horan tepip terliyorlar ve durmak dinlenmek nedir bilmiyorlardı. Sanki dışarıda fırtına yoktu, gemi sallanmıyordu. Gün bugün, saat bu saat deyip, ver ediyorlardı oyunun gözüne”.³⁸⁴

Anlatıcı, ikinci ve üçüncü mevkileri anlatırken yolculara hâkim olan paniği ve endişeyi de başarılı bir şekilde vermiştir.

“Daracık ikinci ve üçüncü mevki salonlarına, daha bunaltıcı bir hava egemendi. Her kafadan bir ses çıkıyor, bazıları görüp geçirdikleri fırtınaları, yaptıkları tehlikeli yolculukları bire bin katarak, yüksek sesle anlatmayı ihmal etmiyorlardı. (...) Ve vapur hiç ara vermeden sallanıyor, bütün yolcuların asabını bozacak şekilde acı acı bağıırıyordu. Arada bir motorlar durdukça, böyle fırtınalı havada ilk kez yolculuğa çıkanların, kaygı dolu gözlerle çevrelerini süzdükleri, cesaretlerini destekleyecek birkaç lâkırdı bekledikleri, şaşkın duruşlarından belli oluyordu”.³⁸⁵

“Birinci mevki salonu hem büyüktü, hem de öbürleri gibi tıka basa dolmamıştı”.³⁸⁶ Ortada yuvarlak bir masa ve Amerikan bar, köşede de bir koltuk takımı vardır.

“Başarı Belgesi” adlı öykü bir lisede geçmektedir. Lisenin öğretmen yardımcıları odası önem teşkil etmektedir. “Lisenin öğretmen yardımcıları odası, akşam yemeklerinden sonra ömür olurdu. Odanın çıplaklığına, sevimsizliğine karşın, çekici, sıcak bir havası vardı. Herkes orada kendini rahat hisseder, okulun başka bir yerinde bulamayacağı bir serbestlik içinde, bir an görevi, tüm dertleri, kaygıları unutturdu”.³⁸⁷ Bu rahatlık, o odadayken müdür yardımcılarının üstten bakışlarından ve öğrencilerin tahammül edilemez zekice davranışlarından kurtulmalarından kaynaklanmaktadır.

Bu odada uzun tahta bir kanepe ve ortada büyük bir masa vardır.

³⁸⁴ Naim Tırali. (1998). *Aşka Kitakse*. 3.Baskı, Yön Yayıncılık, İst., s.9.

³⁸⁵ Tırali. a.g.e., s.10.

³⁸⁶ Tırali, a.g.e., s.10.

³⁸⁷ Tırali. a.g.e., s.16.

“Ayşecik ya da Cikli Cuklu Öykü”de karşımıza çıkan ilk mekân kızın mahallesidir. Fakat mahallenin hangi semtte olduğu ya da görünümü hakkında bilgi verilmemiştir. Kızın hoşlandığı delikanlılardan biri kızın mahallesine kadar takip ettiği ve burada konuşmak istediği için önemlidir.

“Havuzlu Hamam Sokağı” adlı öyküdeki ilk mekân Aksaray’dır. Burada buluşan arkadaş topluluğu Yenikapı semtinde içmek için yola çıkar. Buradaki meyhanelerden birine girerek birer tane içki içerler.

Yenikapı semtinde tozlu bir sokağa dalarlar. “Önümüze birden, gökyüzüne doğru alabildiğine yığılmış odunlar çıktı. Çevremiz bir film dekorunu andırıyordu. Sanki odun yığınlarının üstünden, ellerinde bıçaklarla iki haydut atlayarak, yolumuzu kesecekti”.³⁸⁸ Bu sokakta bir de gazino vardır.

Sokak kıyıya çıkmaktadır. Buradan bir sandal kiralayarak denize açılmışlardır.

“Kıyıda birçok sandal vardı. Pazarlık ederek birini kiraladık. Bir saat dolaşırız demiştik. Denizin üstü karanlıktı. Açıkta başka sandalların da ışıkları seçiliyordu. Fenerlerini yakmamış olanları tedirgin etmemeye özen gösteriyorduk”.³⁸⁹

Sevimli ve ufak tefek olan arkadaşlarının sevdiği kız Havuzlu Hamam Sokağı’nda oturmaktadır. Onu bu sokakta çok sefer dolaşırken yakalamışlardır. Ayrıca bu sokaktaki hamama gitmek için arkadaşlarına ısrar etmesi de bu yüzdendir. Ayrıca arkadaşlar kendi aralarında konuşurlarken sokak hakkında da bilgi vermişlerdir. Sokak ismini gerçekten var olan havuzlu, güzel bir hamamdan almaktadır. Arkadaşlar, kıza serenat yapmak için ve ufak tefek arkadaşları onu görüp mutlu olsun diye Havuzlu Hamam Sokağı’na doğru yol alırken öykü bitmiştir.

“Motor” öyküsündeki ana mekân önce Samsun Limanı’dır. Kışın ve rüzgârın etkisiyle aldığı görünüm tasvir edilmiştir. “Samsun Limanını bilenler bilir: En ufak esinti öyle bir kalaş denizi yapar ki, artık kıyıdaki kıyıda, vapurdaki vapurdadır”.³⁹⁰

Daha sonra önem kazanan mekân ise motordur. Karadeniz’le boğuşarak vapura ulaşmak için motoru kullanmışlardır.

“Aşka Kitakse” öyküsünde bir tane ana mekân vardır. Bu mekâna, yani oturup konuşacakları bahçeye gidebilmek için öncelikle otobüse binmişlerdir. Otobüs hakkında bir bilgi verilmemiştir. Sadece “içi sıcak ve sıkıntılı” denilerek erkeğin de

³⁸⁸ Tirali. a.g.e., s.27.

³⁸⁹ Tirali. a.g.e., s.27.

³⁹⁰ Tirali. a.g.e., s.31.

içinde bulunduğu bu sıkıntılı ve ne yapacağını bilemez durumun dozu arttırılmıştır. Otobüs, erkek tarafından ilk cümlelerin, başarılı olmasa da, belirli adımların atılmaya çalışıldığı yerdir. “Genç kıza bir şeyler söylemek gerektiğini düşünüyor, kırık dökük cümlelerle, durgun havayı dağıtmaya çalışıyordu”.³⁹¹

Olayların gelişeceği asıl yer ise önceden gitmeye karar verdikleri bahçedir.

“Girdikleri bahçede ancak birkaç masa doluydu. Şöyle kuytu, fakat her yeri gören bir köşeye oturdular. Boğaz, bir yandan Marmara’ya açılıyor, öbür yandan Karadeniz’e doğru uzanıp gidiyordu. Deniz, gemilerle doluydu”.³⁹²

Bu tasvirle bahçede önlerinde uzanan manzara açıkça anlatılmıştır. Buluşulan yeri bahçe (s. 40.) olarak tanımlayan yazar ilerleyen sayfalarda bundan vazgeçerek gazino (s. 44,49.) demeye başlamıştır. Anlatılan bahçe tasvirinde de bazı sorunlar vardır. Başta önü açık, düz bir mekân olarak tasvir edilen bahçe, daha sonra yukarıda seti (s. 45.) olan bir yer olarak anlatılmıştır.

En son ve bahçe kadar önem arz etmeyen yer tren garıdır. Buraya tüm sorunları çözerek gelmişler ve asıl ayrılık kızın tren garından hareket etmesiyle gerçekleşmiştir.

“Picasso Aşk Kaatili” öyküsünün ana mekânı fakültedeki sınıflardır. Öncelikle anlatıcı, fakülte hakkında bir bilgi vermiştir. Fakülte onarımında olduğu için “Bekir Ağa Bölüğü diye ün salmış tarihî salaş binaya” geçmişlerdir. Binanın bir yanı çökme belirtisi gösterince tüm öğrenciler eğitime ara verileceğini düşünmüş fakat bu tatlı hayal gerçekleşmemiştir.

İkinci ve önemli mekân olan sınıf görünümüyle anlatılmamıştır. Anlatıcının kızla aynı ortama girip sohbet etmesi burada gerçekleştiği için önemlidir.

Kızın gittiği sergi de anlatıcının arkadaşlarının sanatla ilgili bir konu açmalarını sağladığı için dolaylı bir önem taşımaktadır.

“Lâambo’nun Meyhanesinde” öyküsünün adından da anlaşılacağı üzere mekân meyhanedir. Burası, sekiz on kişi ile dolmaktadır. Dükkân, “bir tramvay sahanlığından ancak iki kat büyük”tür. Tezgâh, meyhaneyi ikiye bölmektedir. Bir yanında Lâambo, mezeleri hazırlayıp diğer tarafında içki içen müşterilerinin siparişlerini beyaz ilkokul defterine kaydetmektedir.

Meyhanenin duvarlarında bazı sergilerden kalma resimler bulunmaktadır. Fakat yabancı dergilerden kesilmiş çıplak kadın resimleri müşterilerin daha çok

³⁹¹ Tirali. a.g.e., s.39.

³⁹² Tirali. a.g.e., s.40.

ilgisini çekmektedir. Eski model “Philips” marka radyo da meyhanedeki müzik ihtiyacını karşılamaktadır.

“Konuk” öyküsünün ana mekânı ve açık mekânı Piraziz’dir. Piraziz’de ulaştıkları çarşıda ilk göze çarpan şey çeşmedir. “Buna karşın, çarşının içinde bir zafer anıtı gibi yükselen ve ilk bakışta tek parça bir kaya izlenimi uyandıran çeşme, karanlığa karşı koyarak, bize bir yüzünü gösterdi”.³⁹³ Diğer ise hâlâ açık olan Şahan’ın kahvesidir. İlçenin erkekleri akşamları bu kahvede toplanmaktadır. Piraziz’in yolları şöyle anlatılmıştır: “Otobüs, hummalı hastalara benzer biçimde titredi ve alanın gelişigüzel dizilerek, zamanın silindiriyle kendiliğinden düzlenen taşları üstünden, hafiften yaylanarak geçti”.³⁹⁴ Piraziz, İstanbullu gence Anadolu’dan bir parça göstermek için kullanılmıştır.

“Kahvede Kavga”nın ana mekânı adından da anlaşılacağı üzere kahvedir. Piraziz’de Şahan’ın kahvesi olarak bilinmektedir. Bu kasabanın gazino görünümüne en büyük kahvesidir. Buna rağmen kahvenin iç süslemeleri öbürlerinden farklı değildir.

Duvarlarında “bilinmeyen bir yerde, bilinmeyen bir zamanda güzellik kraliçesi olmuş, bir insan teninin alamayacağı renklerle bezeli, memeleri, sarındığı şaldan istemiyerek dışarı fırlamış gibi görünen bir kadın resmi”.³⁹⁵ köylülere seslenen afişler, yabancı devlet başkanları ile Türkiye’nin önemli kişilerinin bir arada olduğu resimler, kahvecinin ve kasabanın delikanlılarının gezgin fotoğrafçılar tarafından çekilmiş fotoğrafları ve diğer kahvelerden farklı olarak gazetelerin ek olarak verdikleri renkli haritalar da vardır.

“Taburcu” öyküsünün ana mekânı okulun reviridir. Tek koğuşlu bir yerdir. Çift çerçeveli büyük pencereleri olan, beyaz badanalı duvarları ile iç açıcı bir yerdir. Revirde sadece dipteki karyola boş kalmıştır.

Revirdeki hastaların bir kısmının durumu ağır olduğundan yataklarında bitkin bir şekilde yatmaktadırlar. Bir kısmı ise odanın ortasındaki uzun masanın etrafında sohbet etmektedir. Genellikle altıncı sınıftakiler burayı doldurmaktadırlar.

“Köprü” öyküsünde karşılaştığımız ilk mekân boş kalmış küçük bir meyhanedir. Sigara dumanı ve yanık yağ kokusu ile dolu basık tavanlı bir yerdir. Kalabalık olmadığı için gürültüsüz olan bu yere kadınlar da uğramadığı için pek

³⁹³ Naim Tırali. (1998). *Park*. 5.Baskı, Yön Yayıncılık, İst., s.11.

³⁹⁴ Tırali. a.g.e., s.12.

³⁹⁵ Tırali. a.g.e., s.17.

kavga çıkmamaktadır. İçeriye giren gezgin satıcılar bile satış yapamayacaklarını hemen anlayıp başka yere yönelmektedirler.

Yaşlıca adam, muhayyilesindeki büyük kenti tasvir etmiştir. Geniş meydanları, uzun caddeleri, kocaman binaları, türlü dert ve sevinçleri yaşayarak hayatı unutmuş insanları vardır.

Ardından adam, geçirdiği bir günün hikâyesini anlatmaya başlamıştır. İlk olarak su kemerlerinin olduğu yere gitmiştir. Böyle eski yapılar ona göre zamanı yenmeye uğraşmaktadırlar ve bu sebepten bu yapılar onda yaşama isteği uyandırmaktadır. Buradan Unkapanı'na doğru inmeye başlamıştır. Bulvarın sol tarafındaki boş arsa çocukların oyun alanları olmuştur. Çünkü burada lunaparka benzer bir alan kurulmuştur. Bir de bayram olunca çocuklar daha bir coşkuyla oynamaya başlamışlardır. Atlıkarınca, salıncaklar çocukların en çok ilgisini çeken oyuncaklardır.

Buradan ayrılan yaşlı adam Atatürk Köprü'süne doğru yürümeye başlamıştır. İki semti birbirine bağlayan demir ve asfalt bileşimi bir yerdir. "İçinden küçüklerin sevinç çığlıkları taşıyan arabaların geçişiyle titreyen köprü üstünde, aylaklar, gemiciler, mahalle çocukları ve işinden dönenler çevreyi izliyorlardı"³⁹⁶

Yaşlı adam yıllar önce yaptığı Sapanca gezisini de buradan etrafı izlerken hatırlamıştır. Trenle aralarından geçtiği zeytin ve kiraz ağaçlarını, Sapanca kıyılarını, istasyondaki şalvarlı kadınları, iri yarı yayla adamlarını anmıştır.

Gezintisine devam eden adam, Haliç'ten Kasımpaşa ve Eyüp sırtlarını izlemeye koyulmuştur.

"Köprü" öyküsünde açık mekân olarak Haliç'in Atatürk Köprüsü'nden görünümü anlatılmıştır.

"Sol tarafta, temellerinin suyun içine nasıl atıldığına bir türlü akıl erdiremediğim taştan yapıların önünde ölü bir sessizlikle yatan, hep aynı boy ve aynı renkte, sürü sürü kömür mavnaları vardı. Öbür tarafta, Yemiş iskelesi önünde motor, sandal ve takalardan kurulu bir küme, yorgunluğunu giderir gibi gayet sakin duruyordu".³⁹⁷

"İskele" öyküsünün ana mekânı Giresun İskelesi'dir. İskelenin etrafında askerî gazino ve kahveler vardır. İskele, "Giresun'un dışarı açılan bir kapısı veya bir penceresi gibi"dir.³⁹⁸ Halk burada toplanıp geleni geçeni izlemektedir.

³⁹⁶ Tirali. a.g.e., s.34.

³⁹⁷ Tirali. a.g.e., s.35.

³⁹⁸ Tirali. a.g.e., s.41.

İskeleden parka giden dar bir yokuş olduğu ve bu koyuşun sağ kenarında kalaslar yığılı olduğu belirtilmiştir.

“Kitaplık” adlı öykünün geniş mekânı bir yatılı okul kitaplığıdır. Okulda Türkçe ve Fransızca kitaplardan oluşan, oldukça zengin iki kitaplık bulunmaktadır. Fakat öğretmenler Türkçe kitaplığı öğrencilere kullandırmamak için çeşitli bahaneler bulmuşlar ve bunları başarıyla kullanmaktadırlar. Bu bakımdan öğrenciler ihtiyaçları olan kitapların hepsini Fransızca kitaplıktan tedarik etmektedirler.

Anlatıcı, birkaç kez girdiği kitaplıkta gözüne çarpan şeyleri şöyle tasvir etmektedir:

“Koskocaman odanın dört duvarı dolaplarla kaplıydı. İnsan başını şöyle bir kaldırıncı, ünlü yazarların, şairlerin fotoğrafları ya da yağlı boya portreleriyle gözgöze gelirdi. Dolapların en üst raflarında, düzenle sıralanmış, hep aynı boy ve renkte dizi dizi Lâtin ve Grek klâsikleri, daha çok girip çıkanların dikkatlerini çekmeye yarıyorlardı”.³⁹⁹

Odada son derece eski bir perdenin takılı olduğu bir pencere vardır. Burası anlatıcının etrafı izlerken hayâl kurduğu yerdir. “İçinde türlü diyarların rüzgârı esen bu kitaplık en güzel hayallerime beşiklik ediyordu”.⁴⁰⁰

Anlatıcının, kitabı aldığı düşünülen çocuğun peşinden çıktığı koridor upuzun ve karanlıktır. Çocuğa bir şey söylememeyi seçen ve kitaplığa doğru gitmek için yeniden koridorda yürümesi gereken anlatıcının her şey etrafında dönmeye başlamıştır. Yaşadığı şey, kararının doğruluğunu sorgulama sürecidir. Tüm karmaşa bu yüzdendir.

“Kitaplıktan kitap kaçırdığı sanılan öğrenci, onun ardından beni koşturan öğretmen, koridor, başımın içinde, hiçbir düzene uymadan dönüp duruyorlardı... Koridor, uzuyor, kısalıyor, kıvrılıyor...”.⁴⁰¹

“Kavgayı Ayırmak” öyküsünde Tahsin Habiboğlu’nun, Asmaaltı’ndan Eminönü’ne çıkmak için, geçmesi gereken dar ve kötü görünümlü bir sokak vardır. Olay bu sokakta cereyan etmiştir. Sokak fazlasıyla kalabalıktır. Cumartesi oluşu bu kalabalığı açıklamaktadır. İnsanlar sanki tüm işlerini sadece bugün halletmek zorundaymış gibi sokağa dökülmüşlerdir.

Kavgayı ayırmak isterken suçlu duruma düşen Tahsin, kaçmak için tramvaya Eminönü’nden binmeyerek, Mısır Çarşısı’na sapmıştır. Büyük Postane’ye uğrayıp birkaç iş için telgraf çekmiştir. Sirkeci durağında da Maçka-Beyazıt

³⁹⁹ Tirali. a.g.e., s.46.

⁴⁰⁰ Tirali. a.g.e., s.47.

⁴⁰¹ Tirali. a.g.e., s.49.

arabasının gelmesini uzunca bir süre beklemek zorunda kalmıştır. Ancak Köprü'ye doğru arabanın içine kendini atmayı başarmıştır.

“Kopya” öyküsünün ana mekânı bir sınıftır. Anlatıcı bu sınıfın dış görünümü ile ilgili pek bilgi vermemiştir. Sadece sınıfın bahçe tarafına bakan pencereleli bir bölümü olduğunu bilmekteyiz. Mekân konuyu tamamlamak açısından önemlidir. “Kopya” adlı bir öykü elbette bir sınıfta geçmelidir. Bu yüzden mekânı çok detaylı verme gereği duymamış olabilir.

“Penceredeki Kazaklar” öyküsünün ana mekânı yatılı bir lisedir. Bu lisenin etrafı büyüklü küçüklü apartmanlarla çevrilmiştir.

Bu apartmanlardan lisenin karşısına düşeni de önemli diğer mekânımızdır. Akşamları ders sonrası çocukların en büyük eğlencesi bu apartmanda olup biteni izlemektir.

Kazaklar, son sınıfların bulunduğu kısmın karşısına düşen en büyük apartmandadır. Bu apartmanın üçüncü katındaki geniş pencerelerin birinde sürekli olarak birkaç kazak asılı durmaktadır.

“Yeni Zelandalı” öyküsündeki ana mekân Beyoğlu'nda bir bardır. Öykü önce bir Beyoğlu tasviri ile başlamıştır. Taksim ile Galatasaray arasındaki alanda insanlar amaçsızca dolaşmakta, insan kalabalığı yüzünden araçlar bile kolay hareket edememektedir.

Anlatıcı, sinemalarda yer bulamayınca, “köşe başındaki, renkli ampulleri yanan ve camekânları içinde her tipten kadın fotoğrafı yer alan bir bar”a girdiklerini dile getirmiştir. Gardrop paralarını ödeyip duvardaki aynada da üstlerini düzelttikten sonra oldukça loş olan orta büyüklükteki salona girmişlerdir. Sağ köşede derme çatma bir orkestra vardır. Pistin etrafındaki masalar doludur. Anlatıcı ve arkadaşları asıl salona bitişik olan küçük bir bölmeye geçmişlerdir. Oradaki üç dört masadan en uygun olanına oturmuşlardır.

Anlatıcı ve arkadaşlarının hemen yan masasına taşralı zengin adam oturtulmuştur. Masasına gelen kadınlardan biri karşısına, diğeri yanına oturmuştur. Masanın üstünde bir tabak dolusu meyve ve garsonların sürekli taşıdığı içkiler vardır.

“Park” öyküsünün adından da anlaşılacağı gibi ana mekân Yalı Park'ıdır. Kayaların üstündeki küçük bir toprak parçasına yapılmıştır. “Bir gemi bordası gibi denize yaslanan taş duvarı da epeyce gösterişli olan Yalı Parkı'nı, önce Giresun'un

en yüksek yerinden seyretmeli".⁴⁰² Park, kaleden bakılınca küçücük ve geometrik şekillerden ibaret görünmektedir. Mermer merdivenlerinden çıkıldığında ise, düzenli toprak yollar, ağaçlar, çiçekler, çamlar ve bu güzelliklerin heba edilmemesi için çiçeklere ve ağaçlara dokunulmamasını rica eden bir yazı. Akasyalı yollardan hangisi izlenilirse izlensin, istenilen yere gidilebilmektedir.

"Park, genellikle üç bölümdür: Deniz tarafındaki sandalyeler; büfe ile lokanta arasında kalan, üstü tenteli yerdeki hasır koltuklar; yollar boyunca ve havuzun çevresinde sıralanmış kanepeler".⁴⁰³

Sandalyeli bölümde, masa ve sandalyelerin orta yerinde bir pist bulunmaktadır. Fakat burada dans edildiği görülmemiştir. Niçin yapıldığı da bilinmez. Bazı pazar akşamları Belediye Bاندosu gelerek birkaç parça çalmaktadır. Park, özellikle 1 Temmuz'da yapılan şenliklerde tıklım tıklım olmaktadır.

Üstü tente ile örtülü alanın bir köşesindeki sahnede bazı yaz akşamlar manzumeler okunmakta, temsiller verilmektedir. Hatta bir gece, futbol kulüplerinin birinin yaranına bir gece düzenlenmiş ve boş kalan alanda çiftler dans etmiştir. Aynı gece Shakespeare'in bir oyunu da bu sahnede katledilmiştir.

Parkın tuvaletleri ise en bakımsız yeridir. "İşeme yerlerinin çinileri kırılmıştır. Suları akamaz. Büyük aptes bölümlerinin kapıları arkasında, her türden yazı ve resim bulmak mümkündür. Hatta şiirlerinde, dünyanın en güzel kadınlarından nasibini aldığını söyleyen bir şairin, badanalı duvarlara çizdiği, uyarıcı çıplak resimler yüzünden mahkemelik olduğunu da duymayan kalmamıştır".⁴⁰⁴

"Parmak" öyküsünde karşımıza çıkan ilk mekân bir belediye hastanesinin ameliyat odasıdır. İçi sıcak ve pencereleri sımsıkı kapalıdır. Anlatıcı burada parmağıyla ilgili bir operasyon geçirmiştir.

İkinci mekân ise sanatkârın götürdüğü ve ikisinin çalıştığı kurumun reviridir. Anlatıcının parmağının mikrop kapmasına sebep olan müdahale burada yapılmıştır. Fakat revirin görüntüsüyle ilgili bir bilgi verilmemiştir.

"Çalgılı Gazino" adlı öyküdeki gazino şehrin tam göbeğindedir. Tramvaylar hemen yanında, otobüsler biraz ilerisinde ve otomobiller eşiğinin önünde durmaktadırlar. Gazinonun rengarenk ışıklarından bayağılık akmaktadır. Şehrin tüm geçit törenlerinin yapıldığı alanın bir kenarındadır bu gazino. Gazinonun salonu

⁴⁰² Naim Tiralı. (1998). *Park*. 5.Baskı, Yön Yayıncılık, İst., s.73.

⁴⁰³ Tiralı. a.g.e., s.74.

⁴⁰⁴ Tiralı. a.g.e., s.77.

sahneye yakınlı uzaklı masalarla doludur. Önden girenler sahneye yakın masalara hemen yerleşmişlerdir. Bunların çoğu da bekâr memurlar ya da öğrencilerdir. Gazinonun restoran bölümü de vardır ve burada bazı insanlar kuşsütü eksik sofralar kurdurmuşlardır.

İnsanlar gazinoya günlük yorgunluklarını atmak, kafalarındaki sorunlardan kurtulmak için gelmektedirler.

“Tren, Bir Garip Aile, Genç Kız vs...” öyküsündeki ana mekân trendir. Fakat tren herhangi bir özelliğiyle tasvir edilmemiştir.

“Otobüste Gösteri” öyküsünde anlatıcı, yirmi beş yıl önceki Doğu Karadeniz kıyı yolunu hatırlamıştır. O dönemde Ordu-Giresun arası bile henüz tamamlanmamıştır. Ortalıkta kamulaştırma söylentileri dolaşmaktadır ve bu da fındık bahçesi olanların işine gelmektedir. Hem ellerine para geçecek hem de kıyı yoluna yakın bahçeler değerlenecek diye.

Giresun-Ordu arasındaki yol çok dönemeçlidir ve bu da taşıtların yolculuk yapmasını zorlaştırmaktadır. Ulaş ve Kavuş diye adlandırılan iki kaptıkaçtıdan (motorlu taşıt) biri Ordu’dan diğeri Giresun’dan sabah yola çıkmakta akşam da geri dönmektedir.

Anlatıcı, “yürürken her yanından sesler veren, tavanlarının basıklığı yüzünden de ancak oturularak yolculuk edilebilen bu otobüslerden”⁴⁰⁵ birindedir. Taşıtın görevinde son yıllarıdır. Giresun’dan Piraziz’e doğru yola çıkmışlardır. Anlatıcının yeri şoförün arkasındaki sıradadır. Taşıt, Fiskobirlik’in yeni fabrikaları ve sosyal konutları bulunan yere, Güre Irmağı’na yaklaşmıştır. Ardından Eriklimanı’nı geçmişler ve Burunucu’na yaklaşmışlardır.

“Anneciğim, Anneciğim...” öyküsündeki ilk mekân Giresun’daki Necatibey İlkokulu’dur. İkinci bir mekân ise anlatıcının beşinci sınıfı okuduğu Gazipaşa İlkokulu’dur. Ancak bu mekânlar herhangi bir özellikleriyle tasvir edilmemişlerdir. Anlatıcının anlattığı hatıralarının geçtiği mekânlar olmalarıyla önem kazanmaktadırlar.

“Giresun’da Bir Öğle Sonrası” öyküsünde anlatıcı tarafından belediye alanı ve alanda bulunan çiçeklerle donatılmış Atatürk anıtından bahsedilmiştir. Uğradığı ikinci bir yer *Yeşilgiresun* gazetesidir. Ardından, Debboy’daki inşaatı Bahtiyar Dayımoğlu’nu görmek için giden anlatıcı onu bulamayınca karşısındaki Asmalı

⁴⁰⁵ Naim Tiralı. (1998). *Piraziz Nere Berlin Nere*. 2.Baskı, Yön Yayıncılık, İst., s.73.

Kahve'ye gitmiştir. İçeride sigara dumanından oturulamayacağı için dışarıda oturmayı tercih etmektedir. Yanında Fikret Karadeniz de vardır.

Kahve'de yapılan söyleşinin ardından yazar Giresun'dan Piraziz'e dönmek üzere bineceği belediye otobüsünü kaçırmamak için çarşıya doğru yürürlerken öykü son bulmuştur.

"Sisler Arasında" öyküsünde Piraziz'den Kümbet yaylasına uzanan alan öykünün mekânıdır. Aksu deresi, Dereli ilçesi, Giresun-Kulakkaya-Şebinkarahisar yolu, İkisü, Tamdere, Bulancak, Uzundere köyü Kümbet yaylasına ulaşılan dek bahsedilen diğer yerlerdir.

"Dere boyunca, her dönemeçte karşımıza çıkarak, yeşilin değişik tonlarını sergileyen güzel görünüm, sıcak yaz günlerinde yağışlı ve serin bölgeler arayan turistler yok mudur acaba, sorusunu getirdi sık sık usumuza. Hele Dereli'den sonra, yol daha da dikleşip, çamlıklar ve orman başlayınca, Bavyera ve İsviçre'yi çağırırdı bana gördüklerim".⁴⁰⁶

"Bin metrenin üstündeydik. Bir yandan genişletilip, bir yandan asfaltlanan, yapım halindeki yolu güçlükle geçerek, İkisü ile Tamdere arasından, bizi Kümbet'e ulaştıracak, dar fakat oturmuş orman yoluna vurduk. Uzundere köyü içinden geçen bu yol, on kilometre bile tutmuyor. 1700 metre yükseklikteki Kümbet yaylasına vardığımızda, sisten çiseden çevre görülüyordu".⁴⁰⁷

Gittikleri bir başka yer de kapalı bir et lokantasıdır.

5.3. Mekân-İnsan ve İnsan-Eşya İlişkisi

"Aşka Kitakse" öyküsünde bahçeyi ve boğazı tasvir eden cümlelerle yetinmeyen anlatıcı, "karşı Anadolu yakası, seyredenlerin içinde bulundukları ruhsal duruma göre, hüznü veya insana erinç ve dinginlik veren bir görünüme bürünüyor, belki de sadece anlamsız uzanıp duruyordu".⁴⁰⁸ cümlesini de eklemiştir. Anadolu yakasının insanda bıraktığı bu farklı intibalardan hangisine erkeğin daha yakın olduğu öykünün gidişine göre şekillenecektir. Fakat bu cümleleri kurduğu anlarda henüz kızla konuşamaması ve bir belirsizliğin hâkim olması erkek için anlamsız uzanıp durduğu düşüncesini arttırmaktadır. Öykünün sonuna kadar da kızdan duygusal anlamda cevap alamaması Anadolu yakasındaki hüznü beraberinde getirecektir.

"Buluşma" öyküsünde erkek, kadını kiremit renkli manto ile bütünleştirmiştir.

⁴⁰⁶ Naim Tıralı. (1999). *Çılgınca Şeyler*. 2.Baskı, Yön Yayıncılık, İst., s.80.

⁴⁰⁷ Tıralı. a.g.e., s.80.

⁴⁰⁸ Naim Tıralı. (1998). *Aşka Kitakse*. 3.Baskı, Yön Yayıncılık, İst., s.41.

“...hiç ara vermeden akıp giden insan kalabalığı içinde, kiremit rengi manto aradığıma bile içerlediğim yok! Her yaklaşan kiremit renkli manto, bana sizi getiriyordu”.⁴⁰⁹

Kiremit renkli manto giyen her kadın, erkeğe beklediği kişiyi çağrıştırmaktadır. Erkek önce mantoya sonra onu giyen kişinin yüzüne dikkat etmektedir.

6. BAKIŞ AÇISI VE ANLATICI

Her öykücü, öyküsünü kaleme alırken kurguladığı olayı anlattıracağı bir anlatıcı seçmek durumundadır. Anlatıcı, “romanda bulunan her şeyi okuyucuya aktaran, sunan kişidir”. Anlatıcı bunu yaparken öznel ya da nesnel davranabilir. Aktardığı olayı takdir ettiğini ya da tasvip etmediğini hissettirebilir. Olayları ve şahısları olduğu gibi vermenin yanı sıra araya girip yorumlar yaparak ya da ek bilgiler vererek sunabilir.⁴¹⁰

“Bakış açısı, anlatma esasına bağlı metinlerde vaka zincirinin ve bu zincirin meydana gelmesinde kullanılan mekân, zaman, şahıs kadrosu gibi unsurların kim tarafından görüldüğü, idrâk edildiği ve kim tarafından, kime nakledilmekte olduğu sorularına verilen cevaptan başka bir şey değildir”.⁴¹¹

Öykücünün seçtiği bakış açısı, kendisinin değil anlatıcının bakış açısıdır.

1. Anlatıcının Konumu

Tahkiyeli eserlerde dört değişik bakış açısıyla karşılaşırız.⁴¹²

- a. Tanrısal (Hâkim) Bakış Açısı
- b. Gözlemci Figürün (Müşahit) Bakış Açısı
- c. Tekil (Kahraman Anlatıcı) Bakış Açısı
- d. Çoğul Bakış Açısı

“Buluşma”da tekil (kahraman anlatıcı) bakış açısı söz konusudur. Öykünün başkişisi olan erkek, aynı zamanda öykünün anlatıcısı konumundadır. Sadece onun anlattığı kadarını bilebilmekteyiz. Kadının dış görünüşünü, yıllar içindeki değişimini, kendi hayal kırıklığını, geçirecekleri o bir günü ve o günün kadına ve erkeğe etkilerini biz sadece erkeğin bakış açısından öğreniyoruz.

“Beni atlatılabileceğinizi de düşünmedim sanmayın. Fakat çoğunlukla boş hayaller kuruyordum... Nasıl olsa gelecektir diyordum. İyi yanlarınız ne kadar da çokmuş, hayret! Hep onlarla oyalanıyordum. Ah bir gelseydiniz”.⁴¹³

⁴⁰⁹ Naim Tiralı. (1989). Yirmibeş Kuruşa Amerika. 3.Baskı, Cem Yayınevi, İst., s.5.

⁴¹⁰ Nurullah Çetin. (2005). *Roman Çözümleme Yöntemi*. Öncü Kitap, Ankara, s.103.

⁴¹¹ Şerif Aktaş. (2003). *Roman Sanatı ve Roman İncelemesine Giriş*. Akçağ Yayınları, Ankara, s.78.

⁴¹² Mehmet Tekin. (2001). *Roman Sanatı-Romanın Unsurları I*. Ötüken, İstanbul, s.51-55.

Yazarın anlatıcı olarak erkeği seçmesi ve onun bakış açısıyla olayları vermesi onun tarafında olduğunu gösterir. Erkeğin başına gelenleri trajik bir şekilde anlatarak okuyucuda erkeğe karşı bir sempati yaratmıştır. Kadının onu ciddiye almayan davranışları, buluşmaya başka erkeklerle gelerek erkeğin gururunu kırması ile okuyucunun kadından nefret etmesini sağlamıştır.

Öyküde tekil bakış açısının yanı sıra “sen anlatıcı”yla da karşılaşırız. “Biliyorum, karşı koyacaksınız. Daha tanışalı dün bir bugün iki diyeceksiniz” “Galiba saat beşte buluşacaktık değil mi?”⁴¹⁴ “Beni atlatılabileceğinizi de düşünmedim sanmayın (...) iyi yanlarınız ne kadar da çokmuş, hayret!” “Siz de elbet koluma girecektiniz” “Canım ne çabuk unuttunuz!”⁴¹⁵

Anlatma zamanıyla vaka zamanı örtüşmemektedir. Yaşanılanlar daha sonradan anlatılmaktadır.

“Galiba saat beşte buluşacaktık değil mi? Sanki neden soruyorum. Bu kesin. Saat beşte, yani onyedide, durağın önünden geçtiniz. Bir an için yüzünüzü seçebildim. Fakat ben sizi yalnız bekliyordum. Yanınızda iki erkek vardı. Dikkat de edemedim. Şeytan görsün suratlarını...”⁴¹⁶

“Büyük Cadde” öyküsünün bakış açıcı Tanrısal (hâkim) bakış açısıdır. Caddede gelişen tüm bu olayları bilen bir anlatıcı vardır. “Bu büyük akım, daha çok tatil günlerine rastlar. Öbür günler, Büyük Caddede hiçbir olağanüstülük yoktur”⁴¹⁷

Anlatıcı Tanrısal bakış açısına sahip olduğu için, caddedeki herkese ve her şeye eşit uzaklıkta kalmayı başarmış ve bize kendi öznelliği içinde objektif bir Büyük Cadde tarif etmiştir.

Öyküde, her gün olagelen olayları, anlatıcı bir süre bunları gözlemledikten sonra, kaleme almış izlenimi uyanmaktadır. Bu açıdan anlatma zamanı ile vaka zamanı farklıdır.

“Akşamüzeri okuldan dönen öğrenciler, camları buğulanmış, kiraathanede, nargile fokurdatan adamı göreceklelerinden emindirler ve köşedeki şekerinin kasasındaki şişman ihtiyarın, olduğu yerde, bir biblo gibi durmasına hiç de şaşmazlar”⁴¹⁸

Anlatıcı, gerçek yaşamdaki Büyük Cadde’yi kendi gözlemleriyle anlatarak okuyucuya vermek istemiştir. Bu öyküde asıl olan Büyük Cadde’nin bir günlük yaşantısıdır. Olaylar araç olarak kullanılmıştır.

⁴¹³ Naim Tıralı. (1989). *Yirmibeş Kuruşa Amerika*. 3.Baskı, Cem Yayınevi, İst., s.6.

⁴¹⁴ Tıralı. a.g.e., s.5.

⁴¹⁵ Tıralı, a.g.e., s.6.

⁴¹⁶ Tıralı. a.g.e., s.5.

⁴¹⁷ Tıralı. a.g.e., s.9.

⁴¹⁸ Tıralı. a.g.e., s.9.

“Atlanta Barı”na tekil (kahraman anlatıcı) bakış açısı hâkimdir. Anlatıcı, barı ve başlarına gelen olayları kendi bakış açısından bize aktarır.

“Duygusallığım öyle kabarmıştı ki, kızın Amerikalıyı tutkuyla öptüğünü gördükçe, gözlerim doluyordu”.⁴¹⁹ “Polisler, el koyacak bir durum olmadığını görerek, çekilmek istediler. Barda çalışanlar, hep bir ağızdan sızlanmalarını sürdürüyorlardı”.⁴²⁰ “Üç arkadaş, barın kapısında şöyle bir durduk. Çalımımızdan geçilmiyordu. Tarifsiz bir mutluluk içinde, sallana sallana yola koyulduk”.⁴²¹

Anlatıcı, nesneleri kişileştirerek öyküyü zenginleştirmiştir. “İki şişe klüp rakısı, sofrada gülüp duruyordu”. “alkolün dostluğu”, “Masanın perişan görünüşünü, şişelerin boşaldıktan sonraki üzgün duruşlarını, şöyle böyle anımsıyorum”.⁴²²

Tirali, bir yazısında da bu öyküdeki kişileri oluştururken bazı arkadaşlarından faydalandığını ve yaşadıkları bir olaydan esinlendiğini belirtmiştir.

“Tam kırk altı yıl önce, bir Beyoğlu gecesinde birkaç saat birlikte olduğumuz (karikatürcü) Şinasi’nin adını olmasa da görüntüsünü, bunca bellek zayıflığıma karşın unutmayışımın bir nedeni vardı kuşkusuz. O gecenin sıcaklığı sıcaklığına öyküsünü karalamıştım. 1947 yılında yazdığım ve ‘Yirmibeş Kuruşa Amerika’ adlı yapıtımda yer alan ‘Atlanta Barı’ öyküsünün dört kafadarı bizdik. Besim (Akımsar), Cihat (Gökçek), ben. Bir de Şinasi. Şinasi o gece ‘Atlanta Barı’nda piyano çalmış, parlak bir Amerikalı denizciye sulanmıştı”.⁴²³

“Yirmibeş Kuruşa Amerika” öyküsünde sen anlatıcı tekniği kullanılmıştır. “Ama sen bütün işleri bozdun sevgilim. Sen söylersin de ben yapmaz olur muyum?”. “Çok şükür ki, beceriksiz, sıradan biri olduğumu bilirdin”.⁴²⁴

Öykünün genelinde ise tekil (kahraman anlatıcı) bakış açısı hâkimdir. “Bana kalsa, yerimden bile kıpırdamazdım. Her gün gazetelerde, sinemalarda, savaş gemileri görmekten usanmıştım”.⁴²⁵

Anlatıcı, öyküyü ikiye bölerek anlatmıştır. İlk kısımda, Amerikan gemileri Türkiye’ye ilk geldiğinde o zaman sevgili olduğu kişiyle geçirdiği günü geriye dönerek anlatmıştır.

“‘Yirmibeş kuruşa Amerika!’ Bu kadar ucuza önerilen bir ülkeyi, kim görmek istemezdi ki? Nitekim motorlar, beş on dakikada dolup yola koyuluyorlardı. ‘Haydi iki kişi daha,

⁴¹⁹ Tirali. a.g.e., s.17.

⁴²⁰ Tirali. a.g.e., s.19.

⁴²¹ Tirali. a.g.e., s.20.

⁴²² Tirali. a.g.e., s. 15.

⁴²³ Naim Tirali. (Temmuz-Ağustos 1993). *Günlük. Türk Dili Dergisi*, 37: 37.

⁴²⁴ Naim Tirali. (1989). *Yirmibeş Kuruşa Amerika*. 3.Baskı, Cem Yayınevi, İst., s.21.

⁴²⁵ Tirali. a.g.e., s.21.

yirmibeş kuruşa Amerika!’ Diye bağırın, en öndeki motorun çığırtkanını duyar duymaz, ikimiz de oraya koştuk”.⁴²⁶

Öykünün finaline kadar olan bölümde anlatıcı, geçmişte olan bir olayı hikâye etmiştir. Geçmiş zamanı vurgulayan zaman ekleri kullanması ve finalde, yaşananların mazide kaldığını vurgulayan cümleler sarf etmesi ile anlatma zamanı ile vaka zamanının ayrı olduğunu ifade eder.

İkinci bölümde ise anlatıcı, aylar sonra bu hikâyeyi hatırlamasını Amerikan gemilerinin yeniden gelişine bağlayarak öyküyü sonlandırmıştır. “Kaç ay geçti, bilmiyorum. Bak yine Boğaziçine dost Amerikan gemileri gelmiş.yine İstanbul tüysüz denizcilerle dolu”.⁴²⁷ Bu cümlelerle erkek, geçmişe duyduğu özlemi de dile getirmiştir.

Anlatma zamanı ise bu olayların geçtiği yıldan bir sonraki yıldır. Öykünün tamamı geçmişte geçtiği için anlatma zamanı ve vaka zamanı farklıdır. Öykünün ikinci bölümü anlatma zamanına daha yakındır. İlk bölümse tamamen bir anının yeniden hatırlanışı şeklinde kaleme alınmıştır.

“Gecenin Üçü” öyküsü tekil (kahraman anlatıcı) bakış açısıyla kaleme alınmıştır. Anlatıcı, öyküdeki erkektir. “Köşebaşında rakı şişesini cebimden çıkardım. Kamber kızgınlıktan dudaklarını ısıırıyordu. Başımıza böyle iş gelmemişti”.⁴²⁸

“Gecenin Üçü” öyküsü sondan başlamıştır. İlk bölümde başlarına gelen olaydan sonra arkadaşlarının evine dönen ikili olan biteni anlatmak ve ellerinde kalan rakıyı içmek için ev sahibini uyandırmışlardır. Aslında burası, öykü giriş, gelişme, sonuç olarak kurgulanşaydı sonuç bölümü olabilirdi. Uyanan arkadaşlarına hikâyeyi anlatmaya başlamaları ve hikâyenin şekillenmesi gelişme bölümünü oluşturmuştur. Sonuç ise ikilinin olayı sonlandırması ve ev sahibinin, arkadaşlarının durumlarından aldığı keyifle ellerinde kalan rakıya takılmasıyla şekillenmiştir. Kronolojik açıdan baktığımızda da öyküde sondan başa gidildiğini açıkça görebiliriz. Öykünün anlatıcısı erkektir. Fakat öykünün içinde anlatılan hikâyeyi beraber anlatmışlardır. Hikâyeyi anlatmaya Kamber başlamıştır, erkek de arada söze atılarak ortak bir anlatma yolu izlemişlerdir.

⁴²⁶ Tirali. a.g.e., s.23.

⁴²⁷ Tirali. a.g.e., s.25.

⁴²⁸ Tirali. a.g.e., s.27.

Anlatıcı, “Sabah oldu uyansana, gül yastığa dayansana”.⁴²⁹ şeklinde başlayan bir Rumeli türküsünü öyküye dahil ederek hareket kazandırmıştır.

“Pislik ve Kan” adlı öyküde tekil (kahraman anlatıcı) bakış açısı söz konusudur. “Sokağa çıkar çıkmaz kıvançla gökyüzüne baktım” “Yürüdüğüm yol boyunca, derin derin soluk alıyor, sonra ağzımdan çıkararak hemen dağılan kalın dumanın yok oluşunu, eğlenerek seyrediyordum”.⁴³⁰

Vaka zamanı ve anlatma zamanı birbirinden ayrıdır. Anlatıcının, öyküyü oluşturan olayı yaşaması başka bir zamanda olmuştur. Kaza ise anlatıcının yaşadığı olaydan daha önce gerçekleşmiştir. Anlatma zamanı ise 1947 yılıdır. Bu bilgiler göz önüne alındığında üç farklı zaman vardır. Yazar kaza anını anlatmamıştır. Kazanın anlatıcı üstündeki etkisini vermiştir.

Öykü, hayatın gerçeği olan bir kazayı konu etmiştir. Kazayı geçirenin ve yakınlarının hayatlarının kazadan sonra değişeceği, onu tanımayan insanların bile yaşanan olayın üzücülüğünden etkilendikleri verilmiştir. Olay bir örnek teşkil etmesi açısından önemlidir.

“Arka Sokak” adlı öyküde Tanrısal bakış açısı hâkimdir. Her şeyi daha önceden bilen bir anlatıcı vardır. Nuri’ye, arkadaşına, kadına aynı uzaklıktan bakmaktadır. Fakat Nuri’nin baş kişi olması onu bir adım öne çıkartmasını gerekli kılar. “Ne numaracı karıymış diye düşünmeye başladı Nuri” “Odada, bir aşağı bir yukarı dolaşan Nuri, beklenmedik bir kararla, giyinmeğe koyuldu”.⁴³¹

Öyküdeki anlatma zamanı ile vaka zamanı aynıdır. “Tüm bitkinliğine ve yorgunluğuna karşın, gözlerine bir türlü uyku girmiyor, terden bunalıyordu”.⁴³² “Sıcaktan bunalan Nuri, ceketini çıkararak, köşedeki koltuğun üstüne atıp, duvarlardaki fotoğrafları seyre daldı”.⁴³³

Anlatıcı, hayatın önemli bir gerçeğini ele almıştır. Bu tarz evlerde çalışmak zorunda kalan hayat kadınları ve müşteri olan genç erkekler. Olay, bu gerçeklerin okuyucu tarafından anlaşılması için araç olarak kullanılmıştır.

“Esnaf” öyküsünde Tanrısal bakış açısı söz konusudur. Her şeyi bilen ve gören anlatıcıdır.

⁴²⁹ Tirali. a.g.e., s.27.

⁴³⁰ Tirali. a.g.e., s.33.

⁴³¹ Tirali. a.g.e., s.42.

⁴³² Tirali. a.g.e., s.43.

⁴³³ Tirali. a.g.e., s.39.

“Otobüsten birlikte indiler dedik. Fakat birlikte yürümediler. Bunun şaşılacak bir yanı yok. Eğer arkadaşınız âşıkça, onu yitirmişsinizdir. Bunu böylece bellek gerek. Nusret bu fikirdedir. Ve o yüzden, Bebe Raşid’i, Büyük Caddenin kalabalığı içinde, yüzünden hiç eksilmeyen gülücüğüyle başbaşa bıraktı. Biliyordu ki, Bebe Raşid, kafasından söküp atmadığı tatlı belâsına giderken, yalnız olmayı sever”.⁴³⁴

Öykünün vaka zamanı ile anlatma zamanı aynıdır. “Perde açıldı. Gözleri karanlığa alışınca, Nusret’in ilk işi, çevresini yoklamak oldu. Yanında, iri yarı genç bir adam vardı”.⁴³⁵ “Öbür kızın yanında oturan aşk şairi, Nusret’in ne halt ettiğinden habersiz, kendi kendine tasarılar kuruyordu”.⁴³⁶

“Bir Çift Bacak” öyküsü tekil (kahraman anlatıcı) bakış açısı ile kaleme alınmıştır. Öykünün başkişisi olan delikanlı aynı zamanda anlatıcıdır. “Hâlâ genç kızın peşindeydik. Ama hava iyiden iyiye kararmış ve bir çift güzel bacağı bizden tamamıyla uzaklaştırmıştı” “Nedeni bilinmez bir albeniye tutulmuş, önümüzde yürüten, masallaştırdığımız iki yaratığın ardından, körlemesine gidiyorduk”.⁴³⁷ Öykünün anlatma zamanı ile vaka zamanı aynıdır.

Bu öyküde de insanî zaafılar ön plandadır. Herkesin başına gelebilecek bir konu ele alınmıştır. Her insan hiç tanımasa da birinin cazibesine kapılıp onun peşine düşebilir. Onunla ilgili hayaller kurup nasıl bir hayat yaşadığını tahmin etmeye çalışabilir. Yani olay yaşanmış gerçeklere dayanmaktadır. Öyküde öncelikli olan olayın kendisi değil, kişilerin iç dünyalarıdır.

“Tarlabaşı Asfaltına Yağmur Yağıyordu” öyküsünde Tanrısal bakış açısı söz konusudur. Anlatıcı, yaşanılanları önceden bilmektedir ve her şeye hâkimdir. “Ne diyeceğini şaşırmıştı. Elbette beğenmemişti. Ama bunu açıktan açığa söyleyebilmek kolay mıydı?”.⁴³⁸ “Onları en çok coşturan da, Bayram Aracı’nın sazi olmuştu. ‘Yürü yavrum yürü!’ dedikçe, ikisi de şarkıya katılıyor, sonra da karıyla sarmaşdolaş, sazın havasına uyarak yürümeğe çalışıyorlardı”.⁴³⁹

Anlatıcı, Nuri’nin başından geçen olayı anlatarak genç, ihtiyar tüm erkeklerin başına gelebilecek bir olayı hikâye etmiştir. Olayın kaynağı hayat tecrübeleri, yaşanmışlıklardır.

⁴³⁴ Tirali. a.g.e., s.45.

⁴³⁵ Tirali. a.g.e., s.46.

⁴³⁶ Tirali. a.g.e., s.47.

⁴³⁷ Tirali. a.g.e., s.52.

⁴³⁸ Tirali. a.g.e., s.56.

⁴³⁹ Tirali. a.g.e., s.57.

“Zürafa” öyküsünde Tanrısal bakış açısı ile karşılaşmaktayız. Anlatıcı her şeyi önceden bilen ve gören biridir. “Kendiliğinden titremesi geçen Nuri, şarkılar mırıldanmak, ıslık çalmak, bağırıp çağırmak istiyordu. Gecenin o saatinde olacak şey değildi elbet”. “Nuri’nin suratı buruştu. Hâlâ geceki sinir bozukluğunun etkisinden kurtulmamıştı”.⁴⁴⁰

Öykünün anlatma zamanı ile vaka zamanı farklıdır. “Çaresizlik içinde, ceketini sırtına alarak, odayı boydan boya adımlamaya başladı. Böylece belki yorgun düşer, yeniden yatınca kolayca uyuyabilirdi”.⁴⁴¹ “Ertesi sabah saat onbire doğru, odayı temizlemeye gelen kapıcı kadının gürültüsüyle uyandı Nuri”.⁴⁴²

Olayın kaynağı, yaşanmış gerçek olaylardır ve eşcinsellik olgusunu hatırlatmak için olay araç olarak kullanılmıştır.

“Karabiberim” öyküsünde tekil (kahraman anlatıcı) bakış açısı mevcuttur.

“Ama insaf edin... Şu anlattıklarımın zerre kadar yalanım varsa, bir daha ağzıma içki sürmeyeyim. Söyleyin bakalım, bu benim anlattıklarımı yapmak için, insanın mutlaka çok mu sarhoş olması gerek?”.⁴⁴³

Öykünün vaka zamanı ile anlatma zamanı birbirinden farklıdır. Bunu, anlatıcının daha ilk paragrafta söylediklerinden anlıyoruz.

“Çocuklara kalsa, daha beklemekte olduğumuz kadın gelmeden, ben filmi koparmışım. Doğrusu bu kadarı da haksızlık. İşte her şeyi apaçık bir biçimde anlatıyorum. Bakın, dinleyin biraz”.⁴⁴⁴

Öyküde gerçek hayatta da var olan hovarda bekâr erkeklerin yaşam tarzı ve onların vazgeçilmez partnerleri düşmüş kadınlar anlatılmıştır. Gerçekler tüm çıplaklığıyla verilmiş ve okuyucu yanıltılmaya çalışılmamıştır. Olay, bu yaşam tarzının idrak edilmesi için araç olarak kullanılmıştır.

“Vapur” adlı öyküde Tanrısal bakış açısı hâkimdir. “Vapurun yalpası, birkaç dakika olsun durmuyordu. Arada acı acı bağırdıkça da, ‘Yoksa bir yere mi yaklaşıyoruz?’ diye umuda kapılanlar, hemen denize bakarak, gözlerini ancak yüz metrelik bir uzaklık içinde boşuna yorup duruyorlardı”.⁴⁴⁵

Anlatıcı, öykünün içine Amerikalı Ermeni yazar William Saroyan’ın kaleme aldığı ve Suat Taşer’in radyoda seslendirdiği “Berber’in Amcası” adlı öyküyü almıştır. Yazar, anlatıcının ağzından öykü ve seslendiren Suat Taşer ile ilgili

⁴⁴⁰ Tirali. a.g.e., s.67.

⁴⁴¹ Tirali. a.g.e., s.66.

⁴⁴² Tirali. a.g.e., s.67.

⁴⁴³ Tirali. a.g.e., s.77.

⁴⁴⁴ Tirali. a.g.e., s.69.

⁴⁴⁵ Naim Tirali. (1998). *Aşka Kitakse*. 3.Baskı, Yön Yayıncılık, İst., s.9.

kişisel görüşlerini vererek diğer öykülerinden farklı olarak burada varlığını hissettirmiştir.

“Hem ne güzel öyküydü ‘Berberin Amcası’. Sonra Suat Taşer de gayet iyi okuyor, öyküye bir canlılık, bir sıcaklık veriyordu. Sanki kendisi yazmıştı o satırları. Öyle içten, öyle insanı saran bir anlam vardı sesinde”.⁴⁴⁶

Öykünün anlatma zamanı ile vaka zamanı bir değildir.

“Vapurun funda demir ettiğini duyar gibi olanlar, kulakları kampana sesinde beklemeye koyuldular. Gemi, sıtmal hastalar gibi titreyerek geri geri giderken, baş taraftaki kampana, birbiri ardı sıra üç kez vurdu. Bu, koca vapurun, başının bağlandığına işaretti”.⁴⁴⁷

Naim Tirali, Giresunlu olduğu için denize aşinadır. Bu öyküde kullandığı kelimelerle de denizcilik terimlerine hâkim olduğunu anlıyoruz. Lomboz, kamarot, kaptan köprüsü, gemi makinelerini boşa almak, yol kesmek, funda demir etmek ve kampana gibi kelime ve kelime grupları bu terimlere örnektir.

Anlatıcı, öyküye William Saroyan ve Suat Taşer gibi gerçekte yaşayan kişileri de dahil etmiştir. Bunlar hatırlanmış kişilerdir.

“Başarı Belgesi” öyküsünde Tanrısal bakış açısı hâkimdir. “Zühtü: ‘Zaten sen de sınıf yönetecek adam değilsin ya’ diye düşündü. Fakat arkadaşının durumuna acımış gibi görünerek, ona bazı öğütler verdi”.⁴⁴⁸ “Zühtü Ektöner’in dakikaları, tatlı hayaller içinde geçti. Babasına yazacağı mektupta, aldığı belgeden nasıl söz edeceğini düşündü”.⁴⁴⁹ Öykünün anlatma zamanı ile vaka zamanı aynıdır.

“Ayşecik ya da Cikli Cuklu Öykü”de Tanrısal bakış açısı mevcuttur. Anlatıcı, her şeyi bilen ve görendir. Cevabını bildiği sorular sorarak öyküyü anlatma yolunu seçmiştir. “Hem senin başına gelen de bir şey mi ki hoppacık? Ne etti yani sevgilin? Giderilmesi imkânsız bir zararı mı oldu sana? Yook!..”.⁴⁵⁰ “Bu sözün bir genç kızın ağzından çıkması, ne demektir?”.⁴⁵¹

Anlatıcı, Ayşe’ye bir yol gösterici, bir ağabey gibi öğütler vermiştir. Kıza şefkatle yaklaşarak onu rahatlatmaya, üzüntüsünü azaltmaya çalışmıştır. “Sen ne bilirsin ki zaten tontoncuk”. “Dayanamazdın bebecik”. “Nasıl olmuştu kumrucuk?”.⁴⁵² “Güzelleştin de haspacık...”, “Ne diyorsun yavrucuk”.⁴⁵³

⁴⁴⁶ Tirali. a.g.e., s.11.

⁴⁴⁷ Tirali. a.g.e., s.13.

⁴⁴⁸ Tirali. a.g.e., s.17.

⁴⁴⁹ Tirali. a.g.e., s.19.

⁴⁵⁰ Tirali. a.g.e., s.23.

⁴⁵¹ Tirali. a.g.e., s.22.

⁴⁵² Tirali. a.g.e., s.21.

⁴⁵³ Tirali. a.g.e., s.22.

Anlatıcı, hem delikanlılara hem de Ayşe'ye aynı uzaklıkta kalmaya özen göstermiştir. Delikanlıların da kendilerince haklı oldukları yönleri söylemekten çekinmemiştir. Öyküde anlatıcı ve Ayşe karşılıklı oturmuş dertleşiyorlar havası vardır. Ayşe'nin başından geçenleri anlatıcı, kişisel görüşleriyle değerlendirmektedir. Öyküde vaka zamanı ile anlatma zamanı aynıdır.

“Havuzlu Hamam Sokağı” adlı öyküde tekil (kahraman anlatıcı) bakış açısı hâkimdir. “Otobüsten iner inmez, kulaklarıma kadar kızardığımı hissettim”.⁴⁵⁴ “Arkadaşları tanımazlıktan gelmek geçti aklımdan. Olanaksızdı. Cancığer dostlarımdı. Bunun verdiği güvenle, tutup beni bir de iyice hırpalayabilirlerdi”.⁴⁵⁵

Öykünün anlatma zamanı ile vaka zamanı farklıdır. “O sırada kürekleri ben çekiyordum. Sandalın başını kıyıya çevirerek, belki vazgeçerler diye tüm gücümle asıldım. Saatundan önce döndüğümüz için, kayıkçı, memnun olmuştu. Parasını ödeyerek, birer ikişer sandaldan atladık”.⁴⁵⁶

Anlatıcı ve arkadaşları sandal sefası yaparken aralarından biri, “Âheste çek kürekleri” diyerek bize Yahya Kemal'i hatırlatmıştır. Arkasından anlatıcı “...mehtâb uyanmasın” ile diğer dizeyi de anmıştır. Arkadaşının şiirin hemen ardından denize işemesi üzerine de esprili bir şekilde “Harcadın yine koca Yahya Kemal'i” diyerek şairi hatırlanmış bir kişi olarak öyküye dâhil etmiştir.

“Motor” öyküsünde tekil (kahraman anlatıcı) bakış açısı söz konusudur. Romanın baş kişisi olan anlatıcının ağzından hikâye edilmiştir. “Ben en geride kalmıştım. Elimi cebime soktum. Bir ikibuçuk lira çıktı. Durakladım. Ne aksilik, tek bir lira da yok diye düşündüm”.⁴⁵⁷

Öykünün anlatma zamanı ile vaka zamanı aynıdır. “Bizi vapura esenlikle ulaştıran motor, rüzgâra, dalgalara ve karanlığa karşı savaşım vererek, Samsun İşkelesi'ne yaklaşıyor olmalıydı”.⁴⁵⁸

“Aşka Kitakse” öyküsü tanrısal (hâkim) bakış açısı ile kaleme alınmıştır. Delikanlının da genç kızın da yaşadıklarını bilen, neler olacağını öngören bir anlatıcı söz konusudur.

“Delikanlının kızla buluşmasını bir arkadaşı sağlamıştı. Kendilerine kalsa, karşılaştıkları zaman ancak görgü kurallarına uygun biçimde selâmlaşırlar, zoraki ve kaçamak

⁴⁵⁴ Tirali. a.g.e., s.24.

⁴⁵⁵ Tirali. a.g.e., s.24-25.

⁴⁵⁶ Tirali. a.g.e., s.29.

⁴⁵⁷ Tirali. a.g.e., s.37.

⁴⁵⁸ Tirali. a.g.e., s.37.

gülümserlerdi birbirlerine. Hepsi o kadar. Delikanlı her seferinde, gidip bir konuşmalı diye düşünürdü. Ama olmazdı”.⁴⁵⁹

Tanrısal bakış açısıyla kaleme alınmış olmasına rağmen anlatıcı öykü kişilerine aynı uzaklıkta kalmayı başaramamıştır. Anlatıcının, öykü genelinde erkeğin tarafını tuttuğunu açıkça gözlemleyebiliyoruz. Kızı ana hatlarıyla verirken, delikanlının ruh hallerine ağırlık vermiştir. Kızın, delikanlının sevgisini kabul etmesini istediği de anlaşılabilir.

“...düşünüyordu da, kızın davranışlarına anlam vermekte, pek de hatalı sayılmazdı. Bu üç beş günlük bir olay değildi ki, tam iki yıl olmuştu. Ve bu iki yıl içinde kimbilir kaç kez karşılaşmışlardı. Gerçi bu karşılaşmaların çoğu umut verici gelişmelerle sonuçlanmamıştı. Fakat yine de, aralarındaki ilgiyi engelleyecek şekle dökülmemişti”.⁴⁶⁰

Öykünün vaka zamanı ve anlatma zamanı aynıdır.

“Sözünü bitirir bitirmez sırtından bir ter boşandığını hissetti ve uzun süre sustu. Kahvesini içerken, karşısında gayet kayıtsız oturan genç kıızı, iki yıldır hayalini bir an olsun kafasından söküp atamadığı sevgilisini, tepeden turnağa süzmeye koyuldu”.⁴⁶¹

“Picasso Aşk Kaatili” öyküsünde tekil (kahraman anlatıcı) bakış açısıyla karşılaşmaktayız. Öykü, anlatıcının bakış açısıyla verilmiştir. Genç kıızı da anlatıcının bakış açısından tanımaktayız. “Zaten başka türlü de yapamazdım. Bu konuda, en küçük bir kişisel deneyimim bile yoktu. Ve ilişkimizin, onların çabalarıyla gelişmesini beklemeyi uygun buldum”.⁴⁶²

Öyküde anlatma zamanı ile vaka zamanı farklıdır. Hikâye edilen olayı anlatıcı bizimle sonradan paylaşmıştır. “Ders yılının son pazartesi günüydü. Hocalarımızdan biri gelmediğinden, teneffüste başlayan söyleşimizi sınıfta sürdürmekte sakınca görmemiştik”.⁴⁶³

Anlatıcı, gerçek hayatta karşımıza çıkabilecek bir konu seçmiştir. Kaynağını yaşamdan almaktadır. Sevdiğimiz birinin bilmediğimiz yönleri ya da eksikleri ondan soğumamıza sebep olabilir. Konu da bu duygunun anlatılması için araç olarak kullanılmıştır.

Sanatla ilgili kişisel görüşlerini de öyküye katmıştır. “Bütün sanat kollarında, yeninin en ileri ve değerli sanatçılarca yürütülme”sinin başarıyı getireceğini ifade etmiştir.

⁴⁵⁹ Tirali. a.g.e., s.38.

⁴⁶⁰ Tirali. a.g.e., s.43.

⁴⁶¹ Tirali. a.g.e., s.41.

⁴⁶² Tirali. a.g.e., s.60.

⁴⁶³ Tirali. a.g.e., s.61.

Picasso'yu "sanatı yıllardır resmin güncel konusu olmayı sürdüren, o ünlü çizgi ve renk sihirbazı" olarak tanıtmıştır.

"Lâmbö'nun Meyhanesinde" adlı öyküde Tanrısal bakış açısı mevcuttur. Anlatıcı her şeyi bilen ve görendir. "Eleştirmen arkadaşı, genç yazarı, çevresindekilerle tanıştırdı. Oradakilerin, soyadlarını değil, yalnız adlarını söylüyor, öbürü de, her birinin kim olduğunu kestiriyordu".⁴⁶⁴

Anlatma zamanı ile vaka zamanı aynıdır.

"Orhan Kemal'i savunan şair aktör birden parlayıverdi: 'Ulan sen sus bakalım! Sen kim oluyorsun da Sait aleyhinde konuşuyorsun? Senin adın ne? Sen ne bok yazdın bu zaman kadar? Sait'i, Orhan'ı ağzına alacak herif misin sen?..'".⁴⁶⁵

Anlatıcı, 1950'li yıllarda sanatın konuşulduğu bir meyhaneyi anlatmıştır. O dönemde kahvelerde ve kiraathanelerde de sanatçılar ya da sanata düşkün gençler bir araya gelir bu konuları konuşurlardı. Kitaplar, dergiler masaları süsler, çıkan her yazı, her şiir tartışılarak tek tek üstünde durulurdu. Bu mekânlarda tam bir kültür hizmeti verilirdi. Bu meyhanede de "sosyal kaygı", "Bilinç altını hikâyeye sokmak", "Komplekslerin şiir havası içinde verilmesi", "Topluma karşı sanatçının yüzyıllar boyunca süregelen tepkisi" gibi cümleler sarf edilerek sanatçının sorumluluğu, dil sorunu, şive öykünmesi gibi konulardan bahsedilerek anlatıcının da bu konuşulanlara uzak olmadığı sezdirilmiştir.

Anlatıcı, montaj yapma tekniği ile öyküdeki genç oyuncunun yazdığı bir şiiri olduğu gibi öyküye almıştır. Buraya alınması, çıkan tartışmanın bu şiirle son bulması sebebiyledir.

"Konuk" adlı öykünün bakış açısı tekil (kahraman anlatıcı) bakış açısıdır. Piraziz'i ve anlatıcının arkadaşını, anlatıcının gözünden görmekteyiz. "Burada, Batı görgü kurallarının gereği sayılan bir yığın lâkırdı, 'Merhaba' sözcüğünde toplanıyordu. Bu alışkanlığı nasıl bozacaktım?".⁴⁶⁶

Anlatma zamanı ile vaka zamanı aynıdır. "Karanlık bütün kasabayı sarmıştı. Otobüs, fındık kırma fabrikası önündeki bayırı tırmanırken, yorgun ve dermansız hayvanlar gibi, boğuk boğuk inliyordu. Dönemeci sapınca, karanlıkta ara sıra yanıp sönerek, plâkayı ışıtan küçük lambası da görünmez oldu".⁴⁶⁷

⁴⁶⁴ Tirali. a.g.e., s.66.

⁴⁶⁵ Tirali. a.g.e., s.69.

⁴⁶⁶ Naim Tirali. (1998). *Park*. 5.Baskı, Yön Yayıncılık, İst., s.13.

⁴⁶⁷ Tirali. a.g.e., s.15.

Anlatıcı, dönemin önemli bir hastalığı olan Anadolu'yu tanınamayı işlemiştir. İstanbul'daki fil dişi kulelerinde oturup Anadolu meselesini düşünen, çözüm üretmeye çalışan kişilerin asıl gerçeklerden ne denli uzak oluşu verilmiştir. Bu düşüncedeki bir gencin de Anadolu ile ilgili tüm kitapları, makaleleri okuması orada dört beş günden fazla yaşamasını sağlayamamıştır. Çünkü içinde yaşadığımız koşullar değişince gerçek asıl yüzünü göstermiştir. Delikanlı ise bu gerçekle başa çıkacak kadar cesur değildir. Çünkü gerekli olan donanıma sahip değildir. Olay bu gerçeğin gösterilmesi için araç olarak kullanılmıştır.

“Kahvede Kavga” öyküsünde Tanrısal bakış açısı söz konusudur. “Dörtkol domino oynayanlardan ikisi dövüşe başlamış, fakat araya girenler onları ayırmıştı”.⁴⁶⁸

Öyküde anlatma zamanı ile vaka zamanı aynıdır. “İskele başından geri dönerken, pantolon cebinden çıkarıp, denize fırlattığı domino taşının, az önce üstüne tartışılan dübeşten başka bir şey olmadığıнын, kimse farkına bile varmamıştı”.⁴⁶⁹

Anlatıcı, hayatın her aşamasında karşımıza çıkabilecek kötü insanlardan birini anlatmıştır. Bu tür insanların varlığı ve yapabilecekleri kötülükler çeşitlidir. Burada hileye başvuran, iftira atan biri söz konusudur. Olay, bu kişileri ve kendilerini kurtarmak için yapabileceklerinde sınır olmadığını göstermek için kurgulanmıştır.

“Taburcu” öyküsünde tekil (kahraman anlatıcı) bakış açısı söz konusudur. Anlatıcı, reviri, burada yatan öğrencileri ve hastalığı kendi bakış açısıyla anlatmıştır. “Elimdeki pijama ve havluyu, yatağın kıyısına fırlatarak, soyunmadan şöyle bir uzanıverdim. Dermansızlığım biraz geçince de, çevremi seyretmeye koyuldum”.⁴⁷⁰

Öykünün anlatma zamanı ile vaka zamanı farklıdır. Olay olup bittikten sonra anlatıcı öykülemiştir. “Sabahı bir türlü gelmek bilmeyen geceleri, bu koğuşun sağır ve dilsiz duvarları arasında geçirdim”.⁴⁷¹

Öykünün konusu gerçek hayattan alınmıştır. Olay, kişilerin psikolojisini anlamamız için araç olarak kullanılmıştır.

Anlatıcı, ölen arkadaşına yazdığı mektubu montaj tekniğiyle öyküye dâhil etmiştir. Hastalık psikolojisiyle ölümü düşünmesi ve arkadaşına duyduğu güzel hisleri anlamamız açısından öyküye zenginlik katmıştır.

⁴⁶⁸ Tirali. a.g.e., s.17.

⁴⁶⁹ Tirali. a.g.e., s.21

⁴⁷⁰ Tirali. a.g.e., s.22.

⁴⁷¹ Tirali. a.g.e., s.28.

“Köprü” öyküsünde çoğul bakış açısı söz konusudur. Öykü iki anlatıcıya sahiptir. İlki bayramı unutabilmek için meyhaneye gelen, meyhaneyi ve yaşlı adamı tasvir eden kişidir. Birinci plandaki anlatıcı odur. “Upuzun bir bayram gününü eğlencesiz geçirmenin sıkıntısı insanı çileden çıkarabilir. Oysa ki ben, kentin çeşitli caddelerindeki elektrikli reklâmların yanıp sönmeye başladığı saatten sonra, dar sokakların birindeki boş kalmış küçük meyhaneye dek sürüklenecek gücü kendimde bulmuştum”.⁴⁷²

Yaşlı adamsa geçirdiği bir günü kendi ağzından anlatmıştır. Unkapanı’nı, Haliç’i, Atatürk Köprüsü’nü ve onda yarattığı izlenimleri kendisinden öğreniyoruz. “Ha... Nerede idim? Köprüde değil mi? Devam edeyim. Öteki yaya kaldırımına geçtim. İç tarafta sıra sıra, küçük balıkçı sandalları dizilmişti”.⁴⁷³

Öykünün vaka zamanı ile anlatma zamanı farklıdır. “Yorgo’ya açıklamaları için teşekkür ederek, meyhaneden ayrıldım. Pansiyonuma dönmek için karanlık sokaklarda, köşelere kıvrılarak uyuyan köpekleri tedirgin etmekten çekinerek özenle yürüyordum”.⁴⁷⁴

Yaşlıca olan adam insanoğluyla ilgili genel bir kanıda bulunmuştur. “Yeryüzünde, bir insan denli merak uyandırıcı varlık bulunmadığı herkesçe bilinir. Fakat yine kesinlikle üstünde durulması gereken büyük bir gerçek varsa, o da bir ölümlünün bir diğeri hakkında fikir yürütemeyeceğidir”.⁴⁷⁵

Öykü gerçek hayattan alınmıştır. Ailesi, sevdikleri yanında olmayan insanlar bayramdan hoşlanmaz ve kendileri gibi insanlar olduğunu bilecekleri yerlere gitmek isterler. Anlatıcı, kendisine böyle bir yer olarak meyhaneyi seçmiştir. Anlatıcı, burada ilginç bir insanla tanışarak kendi derdini unutmuştur. Dinlediği hikâye ile de kendisinden daha büyük sıkıntıları olan insanlar da olduğunu hatırlamıştır.

“İskele” öyküsünde Tanrısal bakış açısı hâkimdir. Anlatıcı, iskeleye gelen herkesin hangi düşüncelerle geldiğini, kimi beklediğini, kimi yolcu ettiğini önceden bilmektedir. “İskeledeki insanlar, her dakika biraz daha meraklanıyorlardı. Bazıları, kayıkların geç dönmesinden memnun oluyordu. Çünkü şunun bunun karısını, kızını, doyasya seyretmek vardı defterde...”.⁴⁷⁶

⁴⁷² Tirali. a.g.e., s.30.

⁴⁷³ Tirali. a.g.e., s.35.

⁴⁷⁴ Tirali. a.g.e., s.37.

⁴⁷⁵ Tirali. a.g.e., s.32.

⁴⁷⁶ Tirali. a.g.e., s.39.

Öyküde anlatma zamanı ile vaka zamanı aynıdır. “Sonunu duyamadı. Bu şarkı sanki onun için söylenmiş gibiydi. Gemi kalkacak ve sevdiği, ama sevildiğini bilmeyen erkeği alıp götürecekti”.⁴⁷⁷

Bu öyküde asıl olan iskelede bekleyen kişilerin ruh durumlarının verilmesidir. Olay ve iskele tasviri bunun için kullanılmıştır. Bu yüzden öyküde hayattan alınmış gerçek sahneler söz konusudur.

Anlatıcı, teğmeni ondan habersiz yolcu eden kızın, evde kalmış ve çirkin oluşuyla ilgili şunları söylemiştir: “Herhalde ortada yakasına yapışılacak birisi vardı. Ve bu çok kötü birisiydi. Lâkin Allah kötü olamazdı. Allah çok büyüktü. Büyükler daima iyi olurlardı. Hem Allah’ın bir kulunu çirkin yaratmaktan zevk alacak kadar gaddar ve anlamsız olmayacağı da ortadaydı”.⁴⁷⁸

Anlatıcı, bir Rumeli türküsü olan *Gemi Kalkar Sulara Akar*’ın “Gemi kalkar, sulara akar. Giymiş mor fee... (fesini)” şeklindeki iki dizesini montaj tekniğiyle olduğu gibi öyküye dâhil etmiştir. Genç kızın sevdiği gencin, gemiyle Giresun’dan ayrılışı esnasında bu türkünün duyulması son derece manidardır.

“Kitaplık” adlı öyküde tekil (kahraman anlatıcı) bakış açısı söz konusudur. “Hayatımda, kendi kendimle bu denli çekişmeli bir an yaşadığımı hatırlamıyorum. Boğazıma sanki kocaman bir yumruk tıklmıştı. Ağzımdan tek bir sözcük çıkmıyordu”.⁴⁷⁹

Öykünün anlatma zamanı ile vaka zamanı birbirinden farklıdır. “O gece, mütalâanın sonuna dek kitaplıkta oturmam gerekiyordu. Dayanarak, zil çalınca kadar bekledim. Sonraki günlerde ise, bir daha kitaplığa uğramadım”.⁴⁸⁰

Öykünün hikâyesi gerçek hayattan alınmıştır. Herkes bazı durumlarda kritik kararlar vermek zorunda kalır. Ve bu kararlarda öngörüler ve hâl, hareketler önemli bir yer tutar. Pişman olunabilecek kararlar verildiğinde dâhi bunların arkasında durabilmek esastır. Olay insanoğlunun yaşadığı bu iç karmaşayı verebilmek için araç olarak kullanılmıştır.

“Kitaplık” adlı öyküde anlatıcı, kitaplıkta ders çalışmaya kendini fazlasıyla kaptıran bir öğrencinin kompozisyon ödevinden bir parçayı montaj tekniğiyle olduğu gibi almıştır. Öykünün konusu ve kompozisyonun konusu paraleldir. Kitap okumanın önemi. Anlatıcı, bu kompozisyonu okurken birinin kitabının arasında kitaplığa ait bir

⁴⁷⁷ Tirali. a.g.e., s.44.

⁴⁷⁸ Tirali. a.g.e., s.43.

⁴⁷⁹ Tirali. a.g.e., s.49.

⁴⁸⁰ Tirali. a.g.e., s.50.

kitap götürdüğünü de görememiştir. Tüm bunlara rağmen bu kompozisyonu öyküden çıkarttığımızda öyküde bir eksilme olmamaktadır. Anlatıcı konusu kitap okumak olan bir kompozisyon okuduğunu söyleseydi de öyküde bir kayıp yaşanmayacaktı.

“Kavgayı Ayırmak” adlı öyküde Tanrısal bakış açısı hâkimdir. Anlatıcı, her şeyi bilen ve gören biridir. “Polis lâfını duyan Tüccar, kendini biraz toparlar gibi oldu. Çantasının bir köşesine kan da sürülmüştü. Durum nazikti. Bu çingeneler, insanın başına beklenmedik dert açabilirlerdi”.⁴⁸¹

Öyküde anlatma zamanı ile vaka zamanı aynıdır. “Bu davranışının farkına varanlardan bazıları, tuhaf tuhaf bakıştılsa da, yüzünde tanımlı güç bir yorgunluk okunan garip adamın, yersiz telâşına bir anlam veremediler”.⁴⁸²

Öykünün konusu gerçek hayatta herkesin her an başına gelebilecek bir olaydır. İyilikten maraz doğar atasözü bu öykü için çok yerinde olacaktır. Olay da bu olguyu açıklamak için araç olarak kullanılmıştır.

Anlatıcı, öyküde kavga eden iki çocuğu kimsenin ayırmaması ile ilgili genel bir fikir beyan ederken öykünün bildirisini de vermiş olmaktadır: “İnsanların, ~~sırf öz çıkarlarını tanır, başkalarının işi için sıkıntıya katlanarak başlarını ağrıtmayan~~ yaratıklar olduğunu, zaten öteden beri bilirdi”.⁴⁸³

“Kopya” adlı öyküde Tanrısal bakış açısı mevcuttur. Anlatıcı sınıfta olan olayları önceden bilmektedir. “Dersin başında söylediği sözlerden sonra, pek de öyle kopya çekmeye yeltenecek kadar vurdumduymazların bulunabileceğini sanmıyor; fakat, yine de açıp gazetesini okumaya gönlü yatmıyordu”.⁴⁸⁴

Anlatma zamanı ile vaka zamanı aynıdır. “Ve o da arkadaşına, öbür öğrenciler gibi, sonraki ders zili çalınca kadar, soruları nasıl cevaplandıracağını anlatmaya başladı”.⁴⁸⁵

Anlatıcı, öyküde her öğrencinin öğrencilik hayatında en az bir kez teşebbüs ettiği kopya konusunu işlemiştir. Olay, kopya olgusunun öğrenciye ve öğretmene göre değişen anlamını görmemiz açısından araç olarak kullanılmıştır.

“Penceredeki Kazaklar” öyküsünde Tanrısal bakış açısı mevcuttur. Anlatıcı, öğrencilerin yaşamlarını bilmekte, onların düşüncelerini önceden tahmin etmektedir.

⁴⁸¹ Tirali. a.g.e., s.55.

⁴⁸² Tirali. a.g.e., s.56.

⁴⁸³ Tirali. a.g.e., s.53.

⁴⁸⁴ Tirali. a.g.e., s.59.

⁴⁸⁵ Tirali. a.g.e., s.61.

“Tüm son sınıf öğrencileri, bu kazakların apartman dairesiyle dışarının ilişkisini sağlamak için kullanıldığı düşüncesini, oybirliğiyle kabul etmişlerdi”.⁴⁸⁶

Öykünün anlatma zamanı ile vaka zamanı birbirinden farklıdır. “kazaklar, sürekli biçimde, hatta yağmurlu günlerde bile, çocuklarla alay edercesine, apartmanın penceresinde sallandı durdu. Kimi gün sarı, kırmızı, yeşil, mavi. Kimi gün yeşil, turuncu, gri, siyah...”.⁴⁸⁷

Öyküde yatılı okulda okuyan öğrencilerin psikolojisi anlatılmıştır. Yaşadıkları kapalı hayat onların anlamsız şeylerde bile anlamlar yaratmalarını sağlamıştır. Kazak olayı içinde bulundukları ruhsal durumu anlamamız için araç olarak kullanılmıştır.

“Yeni Zelândalı” öyküsünde tekil (kahraman anlatıcı) bakış açısı söz konusudur. “Arkadaşlar dansa kalktıkça yalnız kalıyordum. Kulağıma cazın gürültüsüne karışan kesik kahkahalar geliyordu”.⁴⁸⁸

Öyküde anlatma zamanı ile vaka zamanı aynıdır. “Adamın haline acımamak elde değildi. Karşı kaldırıma geçerlerken, durmadan çiseleyen yağmurdan hızı kesilen hafif bir rüzgar, soğuk bir el gibi yüzünde dolaşınca, suratını ekşitti”.⁴⁸⁹

Öykü, gece hayatında olagelen olayları konu etmiştir. Konsomatris kadınların ve bar sahiplerinin zengin birini bulduklarında sömürmeye çalışmaları, diğer müşterilerden farklı davranılması ve sonunda kurban olarak seçilen adamın bir duvar dibinde uyanıp başına gelenleri anlaması bu dünyanın genel kurallarındandır. Bunu bilmeyenlerse oyun dışı kalmaya mahkûmdurlar. Bunlar düşünüldüğünde olay gerçek hayattan alınmıştır ve o yaşantıları göstermek açısından olay araç olarak kullanılmıştır.

Öyküde anlatıcının arkadaşı, Nasrettin Hoca’nın adını zikretmiş ve ona ait olduğu söylenen dört beş fıkrayı anlatmıştır. Böylece Hoca öyküye hatırlanmış bir kişi olarak katılmıştır.

“Park” öyküsünde Tanrısal bakış açısı hâkimdir. “Kayaların üstündeki bu küçük toprak parçasını park yapmayı akıl eden, kesinlikle beğeni sahibi biriymiş”.⁴⁹⁰

Anlatma zamanı ile vaka zamanı birbirinden farklıdır. Öykü Yalı Parkı’nın mevsimlere göre değişmesini anlatmaktadır ve bu önceden bir gözlem

⁴⁸⁶ Tirali. a.g.e., s.63.

⁴⁸⁷ Tirali. a.g.e., s.65.

⁴⁸⁸ Tirali. a.g.e., s.69.

⁴⁸⁹ Tirali. a.g.e., s.72.

⁴⁹⁰ Tirali. a.g.e., s.73.

gerektirmektedir. Bu gözlem süresince yaşananları anlatıcı daha sonra öyküleştirmiştir. “Yaz akşamları Park en güzel saatlerini yaşar. Hava çoğu kez bulutsuzdur. Gökyüzü son derece açık bir mavi ile boyanmıştır”.⁴⁹¹

Bu öyküde parkta oturan kişilerin maddî durumları ile parkın bölümleri arasında bir bağlantı kurulmuştur. Olaylar ve parkın tasviri öyküyü zenginleştirmek için kullanılmıştır. Öyküde hayattan alınmış gerçek sahneler ve mekânlar söz konusudur.

Öykünün son kısmında Türkçe yayın yapan yabancı bir radyo istasyonunda yayın yapan kadının sözleri montaj tekniğiyle aynen alınarak öyküye dâhil edilmiştir. Ve konuşmanın dünya barışı ile ilgili oluşu ve radyonun çeşitli ülkelerin şarkılarını yayınlaması müziğin evrensel gücü ile ülkelerin birbirine yakınlaştırılabileceği ve mutlaka dünya barışının sağlanacağı mesajları taşımaktadır.

“Parmak” öyküsünde tekil bakış açısı mevcuttur. Anlatıcı başına gelen olayları kendi bakış açısından vermektedir. “Bir hastabakıcının ıslak eli, alnımda dolaştı durdu. Yakamı açtılar parmağımın sarılması da bitince, kalkmak istedim”.⁴⁹²

Öyküde anlatma zamanı ile vaka zamanı birbirinden farklıdır. “Şimdi parmağımda sivilce çıkan günleri düşünüyorum. Dört aydan çok oluyor”.⁴⁹³

Anlatıcı öyküde geri dönerek zamanda genişleme yapmıştır. Öykünün gelişme bölümünde üç dört ay önce meydana gelen müdahaleyi anlatarak okuyucunun durumu daha iyi kavramasına yardımcı olmuştur.

Bu öyküde anlatıcının parmağının mikrop kapması örnek bir olaydır. Olay öykünün temasını belirginleştirmek açısından kullanılmıştır. Aynı tema başka bir örnekle de aktarılabiliyordu. Bu açıdan önemli olan olay değil yarattığı psikolojik etkidir. Öyküde hayattan alınmış gerçek sahneler söz konusudur.

“Çalgılı Gazino” adlı öyküde Tanrısal bakış açısı hâkimdir. “Birtakım insanlar, birahane ve sinemaları bol caddeyi niçin olduğunu bilmeden arşınlayıp duruyorlardı”.⁴⁹⁴

Öyküde anlatma zamanı ile vaka zamanı aynıdır. “Paytak bacaklı, kocaman kışkı bir kadın, bütün coşkunluğuyla “Fosforlu Cevriye” şarkısını söylerken, sol tarafta bir patırtıdır koptu”.⁴⁹⁵

⁴⁹¹Tirali. a.g.e., s.77.

⁴⁹²Tirali. a.g.e., s.83.

⁴⁹³Tirali. a.g.e., s.87.

⁴⁹⁴Tirali. a.g.e., s.88.

⁴⁹⁵Tirali. a.g.e., s.91.

Bu öyküde bir gazinoda yaşanan olaylar gerçekçi bir gözle verilmiştir. Öyküde hayattan alınmış gerçek sahneler ve mekânlar söz konusudur.

“Tren, Bir Garip Aile, Genç Kız vs...” öyküsünde tekil bakış açısı mevcuttur. Anlatıcı kendi bakış açısıyla trene binenleri, özellikle karşısında oturan aileyi ve hoşlandığı kumral kızı anlatmıştır. “Hava kararınca da, bol yıldızlı gecede, birkaç dakika gökyüzüne baksak ve sevdiğim şairlerden aklımda kalan dizeler mırıldansam...”⁴⁹⁶

Öykünün anlatma zamanı ile vaka zamanı farklıdır. “Bu garip aileyi oluşturanların, gece yatma zamanı gelinceye dek ağızları boş durmadı. Üstelik fazla kirlenen ellerini de, herkesin içinde, testilerden vagon döşemesine su dökmekten çekinmeyerek yıkadılar”.⁴⁹⁷

Bu öyküde trendeki kişilerin davranışları yaşam standartlarıyla paralel şekilde verilmiştir. Öyküde hayattan alınmış gerçek sahneler ve mekânlar söz konusudur.

“Otobüste Gösteri” adlı öyküde tekil bakış açısı mevcuttur. Olanları, şoförü ve diğer yolcuları anlatıcının kendi gözünden görmekteyiz. “Eski gazete kesikleri arasında, yirmibeş yıl önce yayımlanan bir köşe yazıma rastlayınca gülümsedim. Birden, o yazıyı yazdığım günler canlandı gözlerimde...”⁴⁹⁸

Öykünün anlatma zamanı ile vaka zamanı farklıdır. “Demokrat Partili olmadığını incelikle açıklayan şoförün, sergilediği oyundaki ustalığı hoşuma gitmişti, bir. Hiç beklemediğim bir anda ve biçimde, ertesi günü gazeteye postalayacağım yazının konusu çıkmıştı, iki”.⁴⁹⁹

Bu öyküdeki taşıtta tartışılan konular yazıldığı dönemde güncelliği olan konulardır. Öyküde hayattan alınmış gerçek sahneler ve mekânlar söz konusudur.

“Anneciğim, Anneciğim...” öyküsünde tekil bakış açısı söz konusudur. Olan olaylar anlatıcının çocukluk hatıraları olduğu için tekil bakış açısının kullanılması isabetli bir seçim olmuştur. “Başöğretmen, tahminimin tersine, davranışımı yadırgamıyor. Hatta bana öyle geliyor ki, bir gün önceki kararının yerindeliği kanıtlandı diye, içten içe memnun bile”.⁵⁰⁰

⁴⁹⁶Tirali. a.g.e., s.99.

⁴⁹⁷Tirali. a.g.e., s.98.

⁴⁹⁸Tirali. a.g.e., s.72.

⁴⁹⁹Naim Tirali. (1998). *Piraziz Nere Berlin Nere*. 2.Baskı, Yön Yayıncılık, İst., s.76.

⁵⁰⁰Naim Tirali. (1999). *Çılgınca Şeyler*. 2.Baskı, Yön Yayıncılık, İst., s.83.

Öykünün vaka zamanı ile anlatma zamanı birbirinden farklıdır. “Giresun’da Necatibey İlkokulu’nun üçüncü sınıfındaydım”.⁵⁰¹ “Nicedir, nerede bunu anımsatacak bir olay olsa ya da bir söz geçse: ‘Anneciğim, anneciğim...’ diye mırıldanır; rahmetli annemi içim sızlayarak anarım”.⁵⁰²

Öyküdeki olaylar anlatıcının başından geçmiş gerçek olaylardır ve örnek teşkil etmektedir. Birçok ailede anne ve çocuk arasında bu tarz diyaloglar yaşanmaktadır. Hassasiyet gösterilmesi gereken konular olması annenin davranışını önemli kılmaktadır. Çocuğa takınılan tavır ve çocuğun sağduyusu gerçekte olması gerekeni de işaret etmektedir.

“Giresun’da Bir Öğle Sonrası” öyküsünde tekil bakış açısı mevcuttur. Anlatıcının hayatı ile ilgili bilgiler ve geçirdiği bir günün ayrıntıları verildiği için tekil bakış açısı kullanılması akla daha uygundur. “Ziya Bey’i her görüşümde heyecanlanırım. Acaba çocukluk yılıarımda, o güzel eczanesinin vitrininde, tüylerim ürpererek seyrettiğim, kavanozlar içindeki cenin ve yılanlar yüzünden mi?”.⁵⁰³

Öykünün anlatma zamanı ile vaka zamanı birbirinden farklıdır. “Piraziz’e dönmek için, son belediye otobüsünün saatiyle bağımlı olduğumdan daha uzamak eğilimindeki söyleşiyi tadında kesip, Dayımoğlu’na esenlikler dileyerek, Fikret Karadeniz’le birlikte, Debboy’dan çarşıya doğru yola koyulduk”.⁵⁰⁴

Bu yazı bir günlük olma özelliğinden dolayı ve yazarın geçmişine ışık tuttuğu için gerçek hayattan alınmış sahnelerden bahsetmesi kaçınılmazdır. Kişiler kurgu değil gerçek kişilerdir. Mekânlar gerçek yaşamdaki mekânlardır. Zaman bile Naim Tiralî’nin gerçekten Giresun’da bulunduğu gündür.

“Sisler Arasında” öyküsünde tekil bakış açısı mevcuttur. Anlatıcının anıları ve geçirdiği bir günün ayrıntıları verildiği için tekil bakış açısı kullanılması akla daha uygundur. “Arabalardan çıkmadan önce kazaklarımızı giydik. Sonra ıslanmamak için hemen kapalı bir et lokantasına girdik”.⁵⁰⁵

Öykünün anlatma zamanı ile vaka zamanı birbirinden farklıdır. “Dönüşte güya Kulakkaya yolundan geçerek, çocukluk anılarımızı canlandıracaktık. Ama yapım halindeki yolu yeniden gözümüz kesmedi”.⁵⁰⁶

⁵⁰¹ Tiralî. a.g.e., s.82.

⁵⁰² Tiralî. a.g.e., s.85.

⁵⁰³ Tiralî. a.g.e., s.77.

⁵⁰⁴ Tiralî. a.g.e., s.78.

⁵⁰⁵ Tiralî. a.g.e., s.80.

⁵⁰⁶ Tiralî. a.g.e., s.80.

Bu yazı bir günlük olma özelliğinden dolayı ve yazarın geçmişine ışık tuttuğu için gerçek hayattan alınmış sahnelerden bahsetmesi kaçınılmazdır. Kişiler kurgu değil gerçek kişilerdir. Mekânlar gerçek yaşamdaki mekânlardır.

SONUÇ

Naim Tirali, Cumhuriyet Devri Türk Edebiyatı'nın tanınmış öykü yazarlarından biridir. Edebiyata öykü ile başlayan sanatçı bu alanda kendine saygın bir yer edinmiştir.

Yazmaya olan ilgisini, 7 Ağustos 1943 yılında *Yeşilgiresun*'da tefrika edilen ilk öyküsü "Arkadaşlar" ile ispat etmiştir.

Yayımlanan ikinci öyküsü "Kahvede Kavga"dır. Temmuz 1983'te *Yazko Edebiyat* adlı dergide yayımlanmıştır. 24 Haziran 1944 Cumartesi günü *Yeşilgiresun*'da bu öykü "Kavga" ismiyle yayımlanmıştır. 310-311 sayılı 1-15 Haziran 1946 tarihli *Karlık* dergisinde de "Kavga" ismiyle yayımlanmıştır. Bu öyküsünü *Park* adlı kitabının üçüncü baskısı için hazırladığını 15 Haziran 1984 yılında kaleme aldığı "Unuttuğum Öyküler" başlıklı yazısından öğreniyoruz. Aynı yazıda bu öyküsünü ve "Arkadaş" adlı diğer öyküsünü herhangi bir kitapta yayımlamadığı için bir anlamda onlara yaptığı vefasızlığı telafi etmek için bu kitaba aldığını ve isimlerini "Konuk" ve "Kahvede Kavga" olarak değiştirdiğini görüyoruz.

Tirali, yazmanın kendisi için bir ihtiyaç olduğunu belirtmiştir. İnsanın bir sevinci, bir üzüntüyü dostuyla paylaşması gibi yazar da yaşadıklarını yazarak okuyucusuyla paylaşmaktan keyif almaktadır. Yazı bir derdi paylaşmak için yazıldığında okuyucunun da bundan bir pay çıkartıp öyküden olumlu olarak etkilenebileceğine inanmaktadır. Öykü anlıktır. O anın macerasının ileriye ve geriye atıflarda bulunularak anlatılmasıdır. Ona göre öykünün açık ya da gizli muhakkak bir bildirisi olmalıdır. Roman yazmanın daha geniş bir kurgu işi olduğunu belirten yazar hiç roman yazmayı düşünmediğini belirtmiştir. Türkiye'deki oturmamışlık ve değişimler öykü için çok zengin bir malzemedir. Öykü bir zıtlıklar yumağı Tirali için. Bu zıtlıklardan, ki bu genelde siyasette fazlasıyla vardır, en güzel öykülerin çıkacağını ifade ediyor. Ve mutluluğu öykü yazmakta bulduğunu itiraf ediyor.

Tirali'nin öykücülüğü ile ilgili de çeşitli yazılar yazılmış, olumlu, olumsuz eleştirilerde bulunulmuştur. Genel kanı olarak yazar, çok basit olarak görülen bir

olaydan bir öykü yaratmasını bilmiş ve bunu özgün bir tavırla, rahat, akıcı bir dille vererek kalıcı eserler yaratmıştır. Öykülerindeki yerler ve kişiler kurgu değildir. Yazarın hayatının geçtiği yerleri mekân olarak, dostlarını, kendisini, ailesindeki fertleri de öykü şahısları olarak görüyoruz.

Öykülerini, Sait Faik ve Oktay Akbal gibi, ‘insancıl bir gerçekçilik’ çizgisinde yazmıştır. Tirali’nin öykülerinin genelinde alaycı bir anlatım tarzına rastlarız. Bunu yapmasına ele aldığı konunun kendi yapısında bulunan çelişkilerin sebep olduğunu vurgulamıştır.

Tirali, yazılarında Türk Dil Kurumu’nun amaçlarına uyan kelimeleri kullanmaya özen göstererek dil devrimlerinden yana olduğunu açıkça ortaya koyar. Yazar için, uygar bir yaşam uygar bir dili şart koyar. Zengin bir dili olmayan uygar bir toplum yoktur. Çağdaş uygarlık düzeyine ulaşma hedefinde öncelikli uygulanması gereken devrim dil devrimidir.

Tirali’nin yazdığı tüm öyküler kitaplaştırılmıştır. Bu öyküler altı kitap hâlinde yayımlanmıştır. Gazete yazılarını bir araya getirdiği de üç kitabı bulunmaktadır. 27 Mayıs 1960 öncesi yazılarını topladığı *Şapkasını Yiyen Bakan*, 27 Mayıs askerî yönetim dönemi yazılarını topladığı *Karanlığa Işık Tutmak* ve iç politika konuları ile ilgili yazılarını topladığı *Devrimden Önce Devrimden Sonra*. Bu kitaplarının yanı sıra bir de sivil yönetime dönüşün sorunlarını irdeleyen yazılarını topladığı *Tencere Dibin Kara* kitabını yayınlamak istemiştir ama bu isteği hayata geçirememiştir. *Avrupa’daki Amerika* adlı eseri “Bir gazeteci grubunun, Nato çağrılısı olarak, Avrupa’ya yaptığı bir gezinin öyküsüdür”. Gazeteci olarak İsrail’e yaptıkları gezinin notlarını ve bir deprem sonrası Ege’ye yapılan beş altı günlük gezinin notlarını bir dizide toplamıştır. Yetmişli yıllarda Bülent Ecevit’in muhalefet lideri olarak Batı Almanya’ya yaptığı geziyi de “Kalabalıklar İçinde Bir Yalnız Adam” başlığı altında uzunca bir dizi olarak yayımlamıştır. Ardından bu dört diziyi bir araya toplayarak *İki Şalom Arasında* adlı gezi yazılarından oluşan kitabı yayımlamıştır. Uzun öykü ya da roman olarak düşünülebilecek *Severim Kıratı* adını verdiği projeyi ise gerçekleştirememiştir. Tirali, yazacağı yazıların, öykülerin önce başlıklarını koyup daha sonra kaleme alır. Eski edebiyat dergilerinde yayımlanmış sanatçı portreleri ve söyleşilerini, eksiklerini tamamlayarak, bir kitapta toplamak istemiştir fakat bunu yapamamıştır.

Kitap hâlinde bir araya getirilen gazete yazıları, yazıldıkları yılların siyasal, toplumsal, kültürel, ekonomik gerçeklerini algılamak açısından önemli birer belge

olma özelliği taşırlar. Tirali, yazılarında olabildiğince nesnel kalmaya özen gösterdiği için bahsettiğimiz konuların objektif bir şekilde anlaşılmasına yardımcı olur. En önemlisi de Tirali, düşünce ve değerlendirmelerinde toplumun tarihsel gelişimini, geleceğini esas alan bir bakış açısına sahiptir.

Naim Tirali, müstear adlarını pek sık kullanmamıştır. Bu adlar, ihtiyaç hissedilen kısa dönem içerisinde kullanılmış ve bırakılmıştır. Tirali'nin kullandığı müstear adlar Naim H. Tirali ve Nureddin Şafgil'dir. Yazılarında daha çok Naim Tirali ya da Naim H. Tirali adlarını kullanmıştır.

Öyküleri, günlükleri, çevirileri, tefrikaları, gezi yazıları, kendisiyle yapılan söyleşi, soruşturma ya da röportajlar *Büyük Doğu, Yeditepe, Varlık, Yeni Adam, Kovan, Aksu, Yenilikler, Fikirler, Seçilmiş Hikâyeler, Kaynak, Yeditepe, Yenilik, Sözcü, Türk Dili, Yazko Edebiyat, Çağdaş Eleştiri, Yeni Aksu, Türk Dili Dergisi, Aksu, Yeni Ufuklar, Milliyet Sanat, Hürriyet Gösteri, Aksiyon, Erkekçe, Şadırvan ve Onüç* gibi dergilerle *Vatan, Yeşilgiresun, Karadeniz Postası, Bayram, Karadeniz 52, Milliyet, Yeni And, Cumhuriyet, Dünya, Ulus, Mim, Akis, Barış, Yeni Gün, Tercüman ve Hürriyet* gazetelerinde yayımlanmıştır.

Öykülerde işlenen temalar, ferdi ve psikolojik temalar başlığı altında, aşk, cinsellik, Gençlik ve Hayat ve Diğer Konular olarak sınıflandırılmıştır.

Tirali'nin öykülerindeki aşk teması, daha çok karşılıksız aşklara dayanmaktadır. Bu öyküler genç kızlara ulaşamayan genç erkeklerin gözünden yazılmıştır. Kavuşulamayan sevgilinin yarattığı aşk acısı daha çok tensel boyutlarıyla işlenmiştir. Sevgili kaşı, gözü, fiziği ile ön plandadır. Ruhsal portreleri ise yok denecek kadar azdır. Cinsellik ise Tirali'nin vazgeçemediği temalar arasındadır. Daha çok kadın cinselliği ön plana çıkarılmıştır. Kadın daha çok cinsel bir meta olarak görülmektedir. Düşmüş kadınların randevu evlerinde ya da bekâr evlerinde erkeklere yaşattıkları sahte zevkler ve onların bu mecburi yaşamı konu edinmiştir. Fakat bu öykülerde kadınlar adeta yaşamaz. Gençlik ve Hayat temasında yazar kendisinin ve çevresindeki insanların lise ve üniversite anılarından yola çıkarak bu öyküleri şekillendirmiştir. Diğer Konular başlığı altında topladığımız temalar ise bir tek öyküde geçen ve diğer öykülerle ortaklık kurulamayan temalardır.

Tirali'nin öykülerindeki kişiler daha çok fizikî özellikleriyle verilmiştir. Psikolojik çıkarımlar yapmak pek mümkün değildir. Öykülerinde hep kalabalıklar içindeki insanlar anlatılır. Onları genellikle bir arada ve eğlenceli ortamlarda görürüz. Kadınlar, kişi kadrosu içinde erkeklere nazaran ikinci planda kalırlar.

Öykülerdeki mekânlar yazarın gerçek yaşamının geçtiği yerlerdir. Tirali, öykülerinde hep yaşadıklarından ve gördüklerinden yola çıktığı için mekân konusunda da kurguya gitmemesi şaşılabilecek bir durum değildir.

Öykülerin zamanı ile sosyal zaman arasında ise bir kopukluk gözlemlemeyiz. Yıllar öncesine dayanan öyküler yerine güncel ve dönemi ilgilendiren öyküler yazmayı tercih etmiştir.

Tirali, siyasî görüşlerini hiçbir zaman öykülerine yansıtmamıştır. Gazeteciliği döneminde yazdığı yazılarda CHP taraftarı olduğunu ve DP'nin aleyhinde bir duruş sergilediğini söylemekten kaçınmazken edebiyat dünyasında siyaseti ve çekişmeleri sokmamıştır. Orada anlattığı insanlar her yerde karşılaşılabileceğimiz insanlar, olaylar her an herkesin başına gelebilecek olaylardır.

Tirali uzunca bir dönem öykü yazmaya ara vermesine rağmen Türk öykücülüğüne önemli katkıları olmuş bir yazardır ve 55 yıllık sanat hayatı için az sayılacak altı öykü kitabına imza atmıştır. Fakat bu kitaplardaki öyküler geçen yıllara rağmen güncelliğini yitirmeyen ve her kuşağa seslenebilen kalıcı eserlerdir. Bu açılarından son söz olarak Naim Tirali Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı'nın önemli yazarlarından biri olarak dikkate alınmalı ve değeri takdir edilmelidir.

KAYNAKLAR

- Ahmet Emin Yalman 'VATAN'dan Ayrıldı. *Karadeniz Postası*, (01.02.1961).
- Ahmet Emin Yalman'ın Telgrafı. (16.04.1960).
- Akbal, O. Gerçek Düşten de Beter. *Vatan*, (30.01.1960).
- Akbal, O. Olgunlaşan Genç. *Vatan*.
- Akbal, O. Öykücü Öykücü Kalır. *Cumhuriyet*.
- Akbal, O. Pulliam'ı Kim Hatırlar?. *Cumhuriyet*, (25.06.1983).
- Aktaş, Ş. (2003). *Roman Sanatı ve Roman İncelemesine Giriş*. Akçağ Yayınları, Ank., s.78.
- Altan, Ç. Çilekeşler Zinciri. *Milliyet*, (18.12.1959).
- Atay, F. R. Bir Faydasını Görüyorlar mı Sanki. *Dünya*, (29.12.1959).
- Atay, F. R. Milletlerarası Teşhis Altında. *Dünya*, (22.12.1959).
- Aykın, C. (2002). Naim Tirali'yi Yeniden Okurken. *Türk Dili Dergisi*, 93:24-27.
- Bize Gelen Kitaplar. (1949). *Seçilmiş Hikâyeler Dergisi*, 18-19(3):74-79.
- Bize Gelen Kitaplar. (1954). *Seçilmiş Hikâyeler Dergisi*, 24(9):17.
- Bostancı, E. Tirali Gidiyor. *Akis*, (03.02.1960).
- Bozkır, N. 'Park' ve Naim Tirali. *Yeşilgireson*, (22.03.1947).
- Buğra, T. Dergi Çıkarmak. *Tercüman*, (03.11.1974).
- Buyrukçu, M. (1994). Yaşamımızı Renklendiren Bir Kitap. Cumhuriyet Kitap.
- Cılızoğlu, T. (26 Mayıs 1954). Kitaplar Arasında: Kitakse ve Aralık Kapı Üzerine. *Onüç*, 4:11.
- Çakır, A. Başlarken. *Radikal*, (22.07.2001).
- Çetin, N. (2005). *Roman Çözümleme Yöntemi*. Öncü Kitap, Ank., s.103, 121.
- Faik, B. İnat ve Gurur. *Dünya*, (22.12.1959).
- Gazap Rüzgârı. *Mim*, (23.12.1959).
- Giresun Bölgesinin Çinko İhtiyacı Karşılıyor. *Karadeniz Postası*, (27.11.1961).
- Giresun C.H.P Milletvekilleri Bugün Ankaraya Gidiyorlar. *Karadeniz Postası*, (24.10.1961).

- Gülgün, S. (1983). Sanatının 40. Yılında Naim Tiralı. *Erkekçe*.
- Güneş, S. Park ve Öykücülüğü Üzerine Naim Tiralı'yla Söyleşi. *Yankı*.
- Güngör, N. (1995). Naim Tiralı ile Piraziz'de. *Hürriyet Gösteri*, 181: 46.
- http://tr.wikipedia.org/wiki/Per%C5%9Fembe,_Ordu, (10.02.2009).
- http://tr.wikipedia.org/wiki/So%C4%9Fuk_Sava%C5%9F, (20.05.2009).
- <http://www.cnnturk.com/2009/yasam/diger/05/28/naim.tirali.son.yolculuguna.ugurlandi/528539.0/index.html>, (28.05.2009).
- <http://www.turkiyeinternette.com/haber/4646-yazar-arressam-yazar-nam-tral-vefat-etti.html>, (26.05.2009).
- Işık, İ. (2002). Naim Tiralı. *Türkiye Yazarlar Ansiklopedisi*, Elvan Yayınları, Ank., s.58.
- İhtilâl Gününü Yeniden Yaşamak. *Karadeniz Postası*, (05.06.1961); (06.06.1961); (07.06.1961).
- İlk Öyküsü Kırk Yıl Önce Yayınlanan Naim Tiralı İle Söyleşi. (1983). *Varlık*, 911, s.8-9.
- Kabacalı, A. Yaşama Çağırın Öykü. *Cumhuriyet*, (19.06.1989).
- K., T. D. Naim Tiralı 'Düşçübaşımız'. *Varlık*
- Kalyoncu, C. A. (2000). 2. Mahmud. *Aksiyon*, 309: 42-45.
- Karadeniz, F. Naim Tiralı'nın Park Adlı Kitabında Gerçekten Kaçan Konuk *Yeşilgişesun*.
- Karaosmanoğlu, Y. K. Bir Basın Dâvası Üzerine. *Ulus*, (22.12.1959).
- Karaveli, O. (1982). Adnan Menderes'le Amerika. *Kişiler ve Köşeler*. Koza Yayıncılık, İstanbul, s.102-103.
- Kılıç, A. (2000). İnsanoğlundan Ümit Kesilmez. *Şapkasını Yiyen Bakan*. Yön Yayıncılık, İstanbul, s.5-10.
- Kocabekir, R. A. (1955). Aşka Kitakse. *Yeni Ufuklar*, 18(3). s.385-386.
- Kolcu, A. İ. (2005). *Servet-i Fünûn Edebiyatı*. Salkımsöğüt Yayınları, Ankara, s.107-108.
- Konal, E. (1986). Öcü Ömer. *Yeni Aksu*, 6: 13-14].
- Korkmaz, R., Argunşah, H., Kolcu, A. İ., Külahlıoğlu, İ., Gariper, C., Gündüz, O., Özcan, T., (2005). *Yeni Türk Edebiyatı El Kitabı*. 2.Baskı, Grafiker Yayınları, Ank., s.321-324.
- Malkoç, Ü. (1986). 'Vapur'la Biten Özlem. *Yeni Aksu*, 5(1):17.
- Nadi, N. Görünen Köy. *Cumhuriyet*, (20.12.1959).

- Nadi, N. Görünen Köy. *Cumhuriyet*, (20.12.1959).
- Naim Tirali 3 Aynı Doldurdu. *Karadeniz Postası*, (18.05.1960).
- Naim Tirali Bugün Giresunda Olacak. *Karadeniz Postası*, (27.01.1960).
- Naim Tirali Dün Cezaevinden Çıktı. *Karadeniz Postası*, (29.05.1960).
- Naim Tirali Dün Cezaevine Girdi. *Karadeniz Postası*, (18.02.1960).
- Naim Tirali Dün Giresuna Geldi. *Karadeniz Postası*, (28.01.1960).
- Naim Tirali Dün Savcılığa Müracaat Etti. *Karadeniz Postası*, (29.01.1960).
- Naim Tirali ile Söyleşi. (1983). *Varlık*, 911: 8.
- Naim Tirali Salı Günü İstanbuldan Ayrılacak. *Karadeniz Postası*, (23.01.1960).
- Naim Tirali Savcılığa Dün Müracaat Etti. *Karadeniz Postası*, (29.01.1960).
- Naim Tirali ve M. Kemal Çilesiz Dün Ankaraya Hareket Etiler. *Karadeniz Postası*, (25.10.1961).
- Naim Tirali Yarın Giresuna Geliyor. *Karadeniz Postası*, (26.01.1960).
- Naim Tirali'nin Günlüğü. (1987). *Varlık*, 952: 24.
- Naim Tirali'nin İnfaz Evrakı Geldi. *Karadeniz Postası*, (08.02.1960).
- Naim Tirali'nin Sahil Palasta ilk Sekiz Günü. *Karadeniz Postası*, (26.02.1960).
- Naim Tirali'nin Teşekkürü. *Karadeniz Postası*, (29.05.1960).
- Naim Tirali'ye Gönderilen Telgraflar Devam Etmekte. *Karadeniz Postası*, (22.02.1960).
- Naim Tirali'ye Saygı. (1997). *Türk Dili Dergisi*, 61: 63.
- Ohri, M. Vatan Kapanırken. *Yeni And*, (18.12.1959).
- Okay, O. (1990). *Yeni Türk Edebiyatı Ders Notları*. Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Yayınları, Erzurum, s.29-33.
- Olgaç, T. (1949). Bu da mı Türk Hikâyeciliği. *Şadırvan*, 6(1), s.7.
- Ovalı, A. (1988). İki Ayn İçinden. *Türk Dili Dergisi*, 7: 46-47.
- Özer, A. (1987). Naim Tirali ile Söyleşi. *Kıyı*.
- Özpay, A. (2004). *Kemal Bilbaşar'ın Romancılığı*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, s.652,662.
- Özyalçın, A. (1993). Yazarlığının 50. Yılında Naim Tirali'yle Söyleşi. *Varlık*, 1034: 40.
- Özyalçın, A. (1984). Öykücülüğünün Kırkıncı Yılında Naim Tirali ile Konuşma. *Yazko Edebiyat*, 49-50: 97.
- Piraziz Nere Berlin Nere-Naim Tirali. (1985). *Çağdaş Eleştiri*, 4: 62-63.
- Savcı, B. (1988). 47'lerin 87'lere, Öykülerle. *Milliyet Sanat*, 195: 54.

- Sipahioğlu, E. (1962). Naim Tirali ile Bir Konuşma. *Yeditepe*, 75: 11.
- Soley, C. (Her Ay Bir Sahife) İçin Bir Konuşma. *Yeşilgireson*, (7 I. Teşrin 1944).
- Süsoy, Y. Gökşin Sipahioğlu: 'Türkiye'de Erken Baskı Reformunu Ben Yaptım. *Hürriyet*, (29.11.1999).
- Şendil, S. (1947). Park. *Aksu*, 44(4):8.
- Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi*. (2003). YKY, İstanbul, s.989.
- Tekin, M. (2001). *Roman Sanatı (Romanın Unsurları) 1*. Ötüken Yayınları, İstanbul, s.51-55, 67-68.
- Tirali, N. (2000). *Karanlığa Işık Tutmak*. Yön Yayınları, İst., s.5-378.
- Tirali, N. (2000). *Şapkasını Yiyen Bakan*. Yön Yayınları, İst., s.5-303.
- Tirali, N. (1965). *Devrimden Önce Devrimden Sonra*. Yenilik Basımevi, İst., s.2-64.
- Tirali, N. (1989). *Yirmibeş Kuruşa Amerika*. 3.Baskı, Cem Yayınları, İst., s.5-110.
- Tirali, N. (1998). *Aşka Kitakse*. 3.Baskı, Yön Yayıncılık, İst., s.7-111.
- Tirali, N. (1998). *Park*. 5.Baskı, Yön Yayıncılık, İst., s.7-127.
- Tirali, N. (1998). *Piraziz Nere Berlin Nere*. 2.Baskı, Yön Yayıncılık, İst., s.7-127.
- Tirali, N. (1999). *Çılgınca Şeyler*. 2.Baskı, Yön Yayıncılık, İst., s.7-127.
- Tirali, N. (1999). *Aşk Dediğin*, 2.Baskı, Yön Yayıncılık, İst., s.7-125.
- Tirali, N. (1945).Edmond Rostand. *Yeni Adam*, 574: 3,11.
- Tirali ve M. K. Çilesizin Yeni Bir Kanun Teklifi. *Karadeniz Postası*, (20.11.1961).
- Tirali, N. (1960). Nasreddin Hocayı Anış. *Vatan 1960 Yıllığı*. Vatan Gazetecilik ve Matbaacılık T.A.Ş., İst., s.261-262.
- Tirali, N. (1965). Birkaç Söz. *Devrimden Önce Devrimden Sonra*. Yenilik Basımevi, İst., s.2.
- Tirali, N. (2000). Yazmak ya da Yazamamak. *Karanlığa Işık Tutmak*. Yön Yayınları, İst., s.6.
- Tirali, N. (1987). Günlük. *Varlık*, 959: 26.
- Tirali, N. (1987). Günlük. *Varlık*, 959: 26.
- Tirali, N. (1987). Günlük. *Türk Dili Dergisi*, 2: 33.
- Tirali, N. (1992). Günlük. *Türk Dili Dergisi*, 32: 56.
- Tirali, N. (1990). Günlük. *Türk Dili Dergisi*, 21: 52.
- Tirali, N. (1987). Günlük. *Türk Dili Dergisi*, 3: 36.
- Tirali, N. (1988). Günlük. *Türk Dili Dergisi*, 3: 35.
- Tirali, N. (1992). Günlük. *Türk Dili Dergisi*, 33: 50.
- Tirali, N. (1989). Günlük. *Türk Dili Dergisi*, 11: 35.

- Tirali, N. (1955). Esendalı Son Ziyaret. *Yenilik*, 29: 18-19.
- Tirali, N. (1985). Günlük. *Çağdaş Eleştiri*, 5: 12.
- Tirali, N. (1988). Günlük. *Türk Dili Dergisi*, 6: 30-31.
- Tirali, N. (1988). Günlük. *Türk Dili Dergisi*, 6: 28-29.
- Tirali, N. (1955). Şu Bizim Sanatçı Dostlar- Oktay Akbal. *Yenilik*, 28: 13-14.
- Tirali, N. (1955). Şu Bizim Sanatçı Dostlar- Necati Cumalı. *Yenilik*, 25: 20.
- Tirali, N. (2001). Necati Cumalı: Yazarlık mı, Avukatlık mı?. *Türk Dili Dergisi*, 84: 36-39.
- Tirali, N. (2000). Günlük. *Türk Dili Dergisi*, 76: 56-57.
- Tirali, N. (2001). Günlük. *Türk Dili Dergisi*, 82: 54-56.
- Tirali, N. (1946). Türk Edebiyatında Hikâye. *Yenilikler*, 1: 10.
- Tirali, N. (1996). Günlük. *Türk Dili Dergisi*, 55: 52.
- Tirali, N. (1993). Günlük. *Türk Dili Dergisi*, 37: 37.
- Tirali, N. (1997). Günlük, Sabahattin Kudret Aksal'ı Anarken. *Türk Dili Dergisi*, 61(11):42-43.
- Tirali, N. (2000). Olduğu Gibi ya da Yaşama Felsefesinden Yaşam Gerçeğine. *Türk Dili Dergisi*, 79: 44-50.
- Tirali, N. 'İnkılâp' Değil 'İnkılâp'. *Vatan*, (21.07.1960).
- Tirali, N. 'Köye Gazete'. *Vatan*, (07.07.1960).
- Tirali, N. 'Maksadı Mahsus'lar Üzerine. *Vatan*, (15.11.1959).
- Tirali, N. 'Murad Usta'. *Vatan*, (25.02.1961).
- Tirali, N. 'Ruh'lu Demokrasi. *Vatan*, (28.10.1959).
- Tirali, N. 'Sansür Öldü, Yaşasın Sansür!'. *Vatan*, (24.07.1959).
- Tirali, N. 'Yarı İlâh' Olabilmek İçin. *Vatan*, (07.11.1959).
- Tirali, N. 147'ler Konusunda Gerçekçi Olmak. *Vatan*, (06.03.1961).
- Tirali, N. Aksu. *Yeşilgireson*, (28.07.1945).
- Tirali, N. Anadolu Gazeteleri ve Valiler. *Karadeniz Postası*, (08.06.1961).
- Tirali, N. Ateşi Yeniden Yakmak. *Vatan*, (09.06.1960).
- Tirali, N. Aydınların Savaşı. *Vatan*, (03.08.1960).
- Tirali, N. Basın Suçları ve Meslek Sorumluluğu. *Vatan*, (17.08.1959).
- Tirali, N. Basının Kendi Kendini Kontrolü. *Vatan*, (18.06.1960).
- Tirali, N. Beş Küçük Mikrofon. *Vatan*, (03.11.1959).
- Tirali, N. Bilgi Yarışmaları ve Eğitim Programlarımız. *Vatan*, (02.12.1959).
- Tirali, N. Bir 17 Şubat. *Vatan*, (18.02.1961).

- Tirali, N. Bir Garip Alış-Veriş. *Vatan*, (12.07.1959).
- Tirali, N. Bir Garip Hastalık. *Vatan*, (28.03.1960).
- Tirali, N. Bir Genel Af Şart Olmuştur. *Vatan*, (12.06.1960).
- Tirali, N. Bir Yolcu. *Yeşilgireson*, (28.08.1943).
- Tirali, N. Biraz Daha Ciddiyet. *Vatan*, (10.09.1959).
- Tirali, N. Boris Vian Ölmüş. *Vatan*, (02.09.1959).
- Tirali, N. Bölge Ruhu ve Demokrasimiz. *Vatan*, (18.09.1959).
- Tirali, N. Bugünkü Şiirimiz. (1946). *Varlık*, 308-309: 291-292.
- Tirali, N. Buluncak Cezaevini Ziyaret. *Vatan*, (29.07.1960).
- Tirali, N. Denize Değil Derelere. *Vatan*, (06.09.1959).
- Tirali, N. Devrimin İlkeleri ve Bazı Yeni Kanunlar. *Vatan*, (09.07.1960).
- Tirali, N. Dil Devrimi ve Yazarlar. *Vatan*, (26.07.1960).
- Tirali, N. Dizgi Yanlışları Üzerine. *Vatan*, (10.07.1959).
- Tirali, N. Düdükler Çalarken. *Vatan*, (11.11.1959).
- Tirali, N. Eski Arkadaşlara Saygı Gerek. *Vatan*, (12.09.1959).
- Tirali, N. Galatasaray Lisesi ve Hoşgörü. *Vatan*, (09.06.1959).
- Tirali, N. Gazetelerde Sermaye ve Dağıtım. *Vatan*, (27.07.1960).
- Tirali, N. Genç Nesil Konuşuyor. *Yeşilgireson*, (30.06.1945).
- Tirali, N. Gericilik mi İlericilik mi?. *Karadeniz Postası*, (06.07.1961).
- Tirali, N. Giderayak. *Vatan*, (08.02.1960).
- Tirali, N. Günlük. (1986). *Varlık*, 949: 22.
- Tirali, N. Günlük. (1989). *Türk Dili Dergisi*, 14: 34.
- Tirali, N. Günlük. (1988). *Türk Dili Dergisi*, 9: 36.
- Tirali, N. Günlük. (1989). *Türk Dili Dergisi*, 15: 36-37.
- Tirali, N. Günlük. (1991). *Türk Dili Dergisi*, 27:52.
- Tirali, N. Günlük. (1998). *Türk Dili Dergisi*, 65: 54.
- Tirali, N. Günlük. (1999). *Türk Dili Dergisi*, 71: 49.
- Tirali, N. Günlük. (2000). *Türk Dili Dergisi*, 77: 56-57.
- Tirali, N. Günlük. (1985). *Çağdaş Eleştiri*, 5: 10.
- Tirali, N. Günlük. (1985). *Çağdaş Eleştiri*, 5: 10-12.
- Tirali, N. Günlük. (1985). *Çağdaş Eleştiri*, 4: 24-27.
- Tirali, N. Günlük. (1985). *Çağdaş Eleştiri*, 4: 26.
- Tirali, N. Günlük. (1988). *Varlık*, 965: 30-31.
- Tirali, N. Günlük. (1988). *Türk Dili Dergisi*, 7: 36-37.

- Tirali, N. Günlük. (1992). *Türk Dili Dergisi*, 31: 44.
- Tirali, N. Günlük. (1997). Sabahattin Kudret Aksal'ı Anarken. *Türk Dili Dergisi*, 61(11): 42.
- Tirali, N. Günlük. (1990). *Türk Dili Dergisi*, 19: 56-58.
- Tirali, N. Günlükler. (2002). *Türk Dili Dergisi*, 88: 51.
- Tirali, N. Günlükler. (2002). *Türk Dili Dergisi*, 88: 51.
- Tirali, N. Günlükler. (2002). *Türk Dili Dergisi*, 88: 51-53.
- Tirali, N. Günlükler. (2001). *Türk Dili Dergisi*, 85: 53-54.
- Tirali, N. Hâfıza Yanıltır Kitap Yanıltmaz. *Vatan*, (20.07.1959).
- Tirali, N. Halkevlerinin Yerine. *Vatan*, (20.02.1961).
- Tirali, N. Hapishanedeki Dostlarıma Mektup. *Vatan*, (26.12.1960).
- Tirali, N. Hasan-Âli Yücel. *Vatan*, (28.02.1961).
- Tirali, N. Haşmet Akal'ın Onuncu Köyü. *Vatan*, (07.03.1961).
- Tirali, N. Hata İnsan İçindir *Vatan*, (16.07.1959).
- Tirali, N. İki Başlı Ejderha. *Vatan*, (22.10.1959).
- Tirali, N. İlk Tedavi *Vatan*, (06.07.1960).
- Tirali, N. İstanbul'dan Mektuplar:2- Hamdullah Suphi Tanrıöver'in Konferansı. *Yeşilgireson*, (23 1. Teşrin 1943).
- Tirali, N. İsveç'ten İki Mektup. *Vatan*, (02.07.1960).
- Tirali, N. Jean Cocteau'nun İstanbul Günleri. (1995). *Türk Dili Dergisi*, 47: 52-54.
- Tirali, N. Kadın Kıyafetindeki Erkekler. *Vatan*, (19.11.1959).
- Tirali, N. Kapalı Çarşı. (1946). *Aksu*, 41-42: 18.
- Tirali, N. Kapılar, Merdivenler ve Koridorlar. *Vatan*, (22.07.1960).
- Tirali, N. Karagöz, Kukla ve Gençlik Tiyatrosu. *Vatan*, (27.11.1959).
- Tirali, N. Karpuz Sergisi Değil Kitap Sergisi. *Vatan*, (04.07.1959).
- Tirali, N. Kötü Politikacı ve Fıkra Yazarları. *Vatan*, (15.08.1959).
- Tirali, N. Köy Enstitüleri ve 'Nutuk Tutumu'. *Vatan*, (01.08.1959).
- Tirali, N. Naim Tirali'nin Günlüğü. (1987). *Varlık*, 963: 29.
- Tirali, N. Naim Tirali'nin Günlüğü. (1986). *Varlık*, 949: 22-23.
- Tirali, N. Naim Tirali'nin Günlüğü. (1987). *Varlık*, 957: 15.
- Tirali, N. Naim Tirali'nin Günlüğü. (1987). *Varlık*, 952: 24.
- Tirali, N. Naim Tirali'nin Günlüğü. (1989). *Varlık*, 976: 25.
- Tirali, N. Naim Tirali'nin Günlüğü. (1989). *Varlık*, 976: 25.
- Tirali, N. Naim Tirali'nin Günlüğü. (1986). *Varlık*, 946: 16.

- Tirali, N. Naim Tirali'nin Günlüğü. (1986). *Varlık*, 946: 16.
- Tirali, N. Naim Tirali'nin Günlüğü. (1986). *Varlık*, 946: 16-17
- Tirali, N. Naim Tirali'nin Günlüğünden. (1986). *Yeni Aksu*, 8: 6.
- Tirali, N. Nasreddin Hoca'yı Anış. *Vatan*, (26.06.1959).
- Tirali, N. Nobel ve Türk Şairleri. *Vatan*, (09.11.1959).
- Tirali, N. Okutmak İçin Okumak. *Vatan*, (20.10.1959).
- Tirali, N. Onlara Lâyık Olabilmek İçin. *Vatan*, (11.06.1960).
- Tirali, N. Öğrenciye Okul Okula Öğretmen. *Vatan*, (08.10.1959).
- Tirali, N. Politikada Açıklık. *Vatan*, (25.03.1961).
- Tirali, N. Sait Faik Abasıyanık. Genç Edebiyatçılar. *Yedigün*
- Tirali, N. Sait Faik Hâtıra Evi ve San'ata Saygı. *Vatan*, (21.08.1959).
- Tirali, N. Sanat Şehri Ankara. *Vatan*, (19.04.1961).
- Tirali, N. Sütten Ağzı Yanan. *Vatan*, (17.11.1959).
- Tirali, N. Tatil Dönüşü. *Vatan*, (28.09.1959).
- Tirali, N. Tenkit, Yağmur. *Yeşilgireson*, (30.09.1944).
- Tirali, N. Tevfik Fikret Tam Zamanında Ölmüş. *Vatan*, (29.08.1959).
- Tirali, N. Toplumdan Kopmamak. *Vatan*, (14.07.1959).
- Tirali, N. Türkçe Ezan Arapça Ezan. *Vatan*, (02.03.1961).
- Tirali, N. Ürkütülen Kurbağa. *Vatan*, (02.08.1960).
- Tirali, N. Viski ve Kitap. *Vatan*, (18.07.1959).
- Tirali, N. Viski Yerine Kitap. *Vatan*, (13.07.1960).
- Tirali, N. Viyana Kapılarında Türk Sanatçıları. *Vatan*, (09.12.1959).
- Tirali, N. William Şaroyan ve Bir Gerçek. *Vatan*, (13.06.1959).
- Tirali, N. Yabancılar ve Yerliler. *Vatan*, (11.12.1959).
- Tirali, N. Yahya Kemal'le Sohbetler. *Vatan*, (06.12.1959).
- Tirali, N. Yazar Baban'ı Aratmamak İçin. *Vatan*, (23.04.1961).
- Tirali, N. Yazarlara Düşen. *Vatan*, (22.07.1959).
- Tirali, N. Yazarlara Düşen. *Vatan*, (22.07.1959).
- Tirali, N. Yeniden Başlarken. *Bayram*, (08.06.1960).
- Tirali, N. Yine 147'ler. *Vatan*, (14.03.1961).
- Tirali, N. 'Olağanüstü Türk' Filmi Neden Gösterilmiyor. *Vatan*, (27.08.1959).
- Tok, P. Ellinci Yaşında Naim Tirali'yle Söyleşi. *Nesin Vakfı 1976 Edebiyat Yılığ*. *Türkçe Sözlük*. (1974). Bilgi Basımevi, Ankara, s.587.
- Uyguner, M. (1988). Aşk Dedğin. *Varlık*, 972: 30.

- Uyguner, M. (1985). Kitaplar. *Varlık*, 932: 22-23.
- Uyguner, M. (1996). Çılgınca Şeyler. *Türk Dili Dergisi*, 54: 60-61.
- www.msxlab.org/forum/osmanli-imparatorlugu/177566-yavuz-ve-midilli-kruvazorleri.html, (20.05.2009).
- Yahya Kemal'e Dair Anket. (1950). *Kaynak*, 30: 143.
- Yalçın, D. (2005). *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi II*. Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, s.578.
- Yangın, İ. Türkiye'deki Amerikan Rezaleti!. *Kırmızı Çizgi*, (25.07.2007).
- Yavuz, H. Naim Tirali İçin. *Zaman*. (03.06.2009).
- Yeşil, A. (2001). *Türkiye'de Çok Partili Siyasi Hayata Geçiş*. 2.Baskı, TC. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, s.62.
- Yetkiner, A. 13 Yıl Önce. *Barış*, (28.05.1973).
- Yırcalı, S. Yassıada Günlüğü. *Yeni Gün*, (06.06.1973).
- 'Vatan'cılar Dün Yalmana Cevap Verdi. *Karadeniz Postası*, (02.02.1961).

EKLER

NAİM TİRALİ TARAFINDAN YAPILAN KANUN TEKLİFLERİ VE KONUŞMALAR⁵⁰⁷

1. Kanun Teklifleri

4. — Giresun Milletvekili Naim Tirali ve 4 arkadaşlarının, ilkokul öğretmenleriyle ilkokul öğretmenliğinden gelip de muhtelif dereceli okullarda ve Millî Eğitim Bakanlığı, üniversite, bakanlıklar teşkilâtında ve İktisadi Devlet kurumlarında çalışanların aylık dereceleri hakkındaki 6273 sayılı Kanununa ek kanun teklifi (2/192) (Millî Eğitim ve Bütçe komisyonlarına)

15. — C. Senatosu Ağrı Üyesi Veysi Yardımcı ve 22 arkadaşı ve Gaziantep Milletvekili Ali İhsan Göğüş ile Diyarbakır Milletvekili Vefik Piriçcioğlu ve C. Senatosu Tunceli Üyesi Mehmet Ali Demir ve C. Senatosu İzmir Üyesi Nevzat Özerdemli ve Giresun Milletvekili Naim Tirali ve 4 arkadaşı ile Sakarya Milletvekili Yusuf Ulusoy ve 10 arkadaşının, ilkokul öğretmenleriyle ilkokul öğretmenliğinden gelip de muhtelif dereceli okullarda ve Millî Eğitim Bakanlığı, üniversite, bakanlıklar teşkilâtında ve İktisadi Devlet Kurumlarında çalışanların aylık dereceleri hakkındaki 6273 sayılı Kanuna ek kanun teklifi ve Millî Eğitim ve Plân komisyonları raporları (2/154, 2/156, 2/176, 2/188, 2/192,2/195) (S. Sayısı: 377) [Dağıtma tarihi: 03.09.1963]

GİRESUN MİLLETVEKİLİ NAİM TİRALİ VE DÖRT ARKADAŞININ TEKLİFİ

⁵⁰⁷Naim Tirali'nin milletvekilliği döneminde yaptığı kanun teklifleri ve meclis kürsüsünden konuşmaları TBMM zabıtlarına dayanılarak, herhangi bir değişiklik yapılmadan, word ortamına aktarılmıştır.

İlkokul öğretmenleriyle ilkokul öğretmenliğinden gelip de muhtelif dereceli okullarda ve Millî Eğitim Bakanlığı, üniversite, Bakanlıklar teşkilâtında ve İktisadi Devlet Kurumlarında çalışanların aylık dereceleri hakkındaki 6273 sayılı Kanuna ek kanun tasarısı

MADDE 1. — 6273 sayılı Kanundan faydalananlardan bu kanunun tatbiki neticesinde 1.3.1954 tarihinde yapılması lâzımgelen yükseltmeleri kadrosuzluk sebebiyle daha sonraki bir tarihte yapılanların bu terfileri kadro aranmaksızın 1.3.1954 tarihine götürülerek düzenlenir.

MADDE 2. — 1. maddeye göre durumları düzeltilenlerin mezkûr tarihten sonraki terfileri de başarıları tesbit edilmiş olduğu takdirde gene kadro aranmaksızın, terfi süresini doldurdıkları tarihlere götürülür ve artan hizmet müddetleri son maaş derecelerine eklenir.

MADDE 3. — 6273 sayılı Kanundan faydalanmış olup da 1.3.1954 tarihinden sonra herhangi bir sebeple ilişiği kesilen, emekliye ayrılan veya ölenler hakkında da yukardaki hükümlere göre işlem yapılır ve bunların emekli aylıkları ile dul ve yetimlerine bağlanan aylıklar ve toptan ödemeleri T. Cumhuriyeti Emekli Sandığı tarafından bu esaslara göre düzeltilir. Ancak, kendilerine toptan ödemede bulunulmuş olanların yükseltildikleri derecelere göre Emekli Sandığına ödemeleri icabeden kesenekleri aranmaz, Devletçe verilecek olan kesenek karşılıkları Millî Eğitim Bakanlığınca toptan ve tasarruftan T. G. Emekli Sandığına ödenir.

MADDE 4. — Bu kanun hükümlerine göre maaşları düzeltilenlere geçmiş zaman için tazminat ve maaş farkı namıyla her hangi bir tediye yapılmaz.

MADDE 5. — 6273 sayılı Kanun hükümleri mezkûr kanunun tesbit ettiği şartları haiz olup, halen üniversiteler öğretim ve yönetim hizmetlerinde, Bakanlıklar ve bunlara bağlı teşkilâtta ve özel idareler ile belediyelerde ve İktisadi Devlet Kurumlarında çalışanlara da uygulanır. Ancak, bunların 1938 yılında ve daha önceki yıllarda geçirdikleri başarılı hizmet müddetlerinin üçte ikisi bahis konusu kanunda sayılan esaslara göre bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte almakta bulundukları maaş derecelerine eklenir ve artan hizmet müddetleri yükseltildikleri derecede iki seneyi aşmamak üzere kendilerine kıdem olarak verilir.

MADDE 6. — Millî Eğitim Bakanlığı kuruluş kadrosu ile merkez kuruluş ve görevleri hakkındaki 2287 sayılı Kanunda değişiklik yapılmasına dair olan 4926 sayılı Kanuna bağlı (1) sayılı cetvelin ilgili hükümlerine ilişik (1) sayılı cetveldeki

kadrolar eklenmiş, aynı cetvelin ilgili bölümlerinden ilişik (2) sayılı cetveldeki kadrolar çıkarılmıştır.

MADDE 7. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 8. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

M. Meclisi (S. Sayısı: 377)

Millî Eğitim Komisyonu raporu

Millet Meclisi

Millî Eğitim Komisyonu 6 .10 .1962

Karar No. : 20

Esas No. : 2/176, 2/188, 2/195, 2/156, 2/154, 2/192

Yüksek Başkanlığa

Başkanlığınız tarafından Komisyonumuza havale buyrulan Cumhuriyet Senatosu Tunceli Üyesi Mehmet Ali Demir'in; İlkokul öğretmenleri ile, ilkokul öğretmenliğinden gelipte muhtelif dereceli okullarda ve Millî Eğitim Bakanlığı, üniversite, bakanlıklar teşkilâtında ve İktisadi Devlet Kurumlarında çalışanların aylık dereceleri hakkındaki 6273 sayılı Kanuna ek kanun teklifi, Cumhuriyet Senatosu İzmir Üyesi Nevzat Özerdendi'nin, Sakarya Milletvekili Yusuf Ulusoy ve 10 arkadaşının, Cumhuriyet Senatosu Ağrı Üyesi Veysi Yardımcı ve 212 arkadaşının, Gaziantep Milletvekili Ali İhsan Göğüş, Diyarbakır Milletvekili Naim Tirali ve 4 arkadaşının aynı mahiyetteki kanun teklifleri; teklif sahipleri ve ilgili Bakanlık temsilcilerinin iştirakiyle tetkik ve müzakere edildi. Mezkûr kanun tekliflerinin altısı da 6273 sayılı İntibak Kanununun tatbikine dair kanun teklifleri olduğundan, tevhihedilerek görüşülmesine Komisyonumuzca karar verildi. 6273 sayılı İntibak Kanunu, ilkokul öğretmenlerimi veya bu öğretmenlikten gelipte daha yüksek dereceli okullarda ve Millî Eğitim Bakanlığı teşkilâtında çalışanların 1938 yılından evvel özel idarelerde maaş almakta iken kendilerine atfı mümkün olmıyarak meydana gelen terfi gecikmeleri dolayısıyla uğradıkları kayıpların telâfisi maksadiyle kabul edilip meriyete konmuştu. Millî Eğitim Bakanlığı bu kanunu; hazırlanış sebebini göz önünde tutarak, 6331 sayılı Kanunla alınan kadrolardan istifade ederek 31.3.1904 tarihinde şümülü içine aldığı öğretmenlere tatbik etmiştir. Öğretmenlerden bir kısmı yapılan muamelelere karşı idari dâva açmış, bu dâvalardan büyük bir ekseriyeti Millî Eğitim Bakanlığı aleyhine neticelenmiştir. Gerek Danıştay kararlarının infazı ve gerekse aynı kanundan istifade edipte hak talebinde bulunmıyan bir kısım mağdur

öğretmenlerin mağduriyetini telâfi maksadiyle, umuma şâmil olmak üzere bu kanun teklifleri hazırlanmıştır. Bu hususta Komisyonumuza havale edilen 6 kanun teklifimin 5 tanesinin her biri 8 madde halinde, gerek metin ve gerekse gerekçeleri bakımından tamamıyla biri diğerinin aynı olup, bir diğeri Cumhuriyet Senatosu İzmir Üyesi Nevzat Özerdemli tarafından verilen kanun teklifi ise (2/188) üç madde halinde tanzim edilmiş olup aynı maksadı ifade etmektedir. Komisyonumuz 8 madde halinde tanzim olunan kanun tekliflerimin:

a) Başlığını metnin maddelerinde yaptığı değişikliğe uygun olarak yeniden aşağıdaki şekilde tanzim etmiştir.

(İlkokul öğretmenleri ile ilkokul öğretmenliğinden gelipte muhtelif dereceli okullarda ve Millî Eğitim Bakanlığı teşkilâtında çalışanların aylık dereceleri hakkındaki 6273 sayılı Kanuna ek kanun teklifi.)

b) Komisyonumuz kanun tekliflerinin birinci maddesini maksadı daha iyi ifade etmesi bakımından yeniden kaleme almak suretiyle değişik şekilde aşağıdaki gibi kabul etmiştir.

(6273 sayılı Kanuna göre 1.3.1954 tarihinden sonra yapılan intibaklar kadro aranmaksızın bu tarihe götürülerek düzeltilir.)

c) Kanun tekliflerinin ikinci maddesi birinci maddeye uygun olarak aynen kabul edilmiştir.

d) Komisyonumuz kanun tekliflerinin üçüncü maddesini yalnız halen vazifede bulunan öğretmenlerin istifade etmesi mütalâası ile kabul etmiyerek metinden çıkarmıştır.

M. Meclisi (S. Sayısı : 377),

Bütçe ve Plân Komisyonu raporu

Millet Meclisi

Bütçe ve Plân Komisyonu

Esas No: 2/154,2/156,2/176,2/188,2/192,2/195

Karar No: 142

Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

Cumhuriyet Senatosu Ağrı Üyesi Veysi Yardımcı ve 22 arkadaşının, İlkokul öğretmenleriyle ilkokul öğretmenliğinden gelip de muhtelif dereceli okullarda ve Millî Eğitim Bakanlığı, Üniversite, bakanlıklar teşkilâtında ve İktisadi Devlet kurumlarında çalışanların aylık dereceleri hakkındaki 6273 sayılı Kanuna ek

kanun teklifi ile aynı mahiyetteki 2/156 esas sayılı Gaziantep Milletvekili Ali İhsan Göğüş ve Diyarbakır Milletvekili Vefik Pirinçcioğlu'nun, 2/176 esas sayılı Cumhuriyet Senatosu Tunceli Üyesi Mehmet Ali Demir'in, 2/188 esas sayılı, Cumhuriyet Senatosu İzmir Üyesi Nevzat Özerdendi'nin, 2/192 esas sayılı Giresun Milletvekili Naim Tirali ve 4 arkadaşının, 2/195 esas sayılı Sakarya Milletvekili Yusuf Ulusoy ve 10 arkadaşının teklifleri ve Millî Eğitim Komisyonunca hazırlanan rapor, komisyonumuza havale edilmiş olmakla, teklif sahipleri ve ilgili Hükümet temsilcilerinin iştirakiyle tetkik ve müzakere edildi.

Hükümetin görüşünü esas alan komisyonumuz;

1. Portesinin, Devlet ekonomik kurumları için beş milyon ve Emekli Sandığı için de on milyon lira ilâvesiyle ceman 45 milyon lira miktarında bulunduğu;

2. Giderlerin genel bütçeye en az 30 milyon lira ilâve bir külfet teşkil edeceği;

3. İntibakların sadece Millî Eğitim dâvası olarak değil, genel olarak yeni personel kanunu tasarısının hazırlanmasında ele alınacağı, prensip itibariyle yapılacak sınıflandırma ameliyesini zorlaştıracığı ve barem derecelerinin mahrut teşkil etmesi ve sair personel rejimi prensiplerine aykırı düşeceği;

4. Personel politikası bakımından yetersiz ve öğretmen ihtiyacını karşılayacak mahiyette olmaması bakımından da Beş Yıllık Plânla uygunluk arz etmediği; Cihetle muvafık mütalâa edilmemiş ve teklifler reddedilmiştir.

Genel Kurulun tasvibine arz edilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

2. Konuşmalar

Giresun Milletvekili Naim Tirali'nin, fındık üreticilerini güç durumdan kurtarmak için, Hükümetin fındık politikasının üreticileri koruyucu istikamette açıklaması ve fındık mubayaasına devam edilmesi konularında gündem dışı demeci 49:50

Giresun Milletvekili Naim Tirali'nin, Antalya Milletvekili İhsan Ataöv'ün 111. Birleşimde Adalet Bakanından sorduğu, (Tedbirler Kanununun uygulanması hakkında) ki soruda Vatan Gazetesini de misal alması dolayısıyla sözleri ve İhsan Ataöv'ün açıklaması (354)

BAŞKANLIK DİVANININ GENEL KURULA SUNUŞLARI

1. — Giresun Milletvekili Naim Tirali'nin, Antalya Milletvekili İhsan Ataöv'ün 111 nci Birleşimde Adalet Bakanından sorduğu (Tedbirler Kanununun uygulanması hakkında) ki soruda Vatan gazetesini de misal alması dolayısıyla sözleri ve İhsan Ataöv'ün açıklaması.

NAİM TİRALİ (Giresun) — Zaptı sabık hakkında söz istiyorum efendim.

BAŞKAN — Buyurun efendim.

NAİM TİRALİ (Giresun) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; 3 Eylül Pazartesi günkü Meclis toplantısında, sözlü soruların görüşülmesi sırasında Antalya Milletvekili İhsan Ataöv arkadaşımız, Adalet Bakanından, Tedbirler Kanununun uygulanması hakkında sorduğu suale aldığı cevaptan sonra, bu kürsüye gelerek yapmış olduğu konuşmada, bâzı İstanbul ve Ankara gazetelerinin isimlerini saymıştır. Bu gazetelerin Tedbirler Kanununu ihlâl ettiği halde haklarında takibata geçilmediği bir şikâyet mevzuu olarak ortaya atılmıştır. Bu konuşma sırasında ismi geçen gazeteler arasında Vatan gazetesinin de bulunduğunu hayretler içinde dinledim. Belki bir yanlışlık vardır diye bu zaptı bulup görmek istedim. Tutanak Müdürlüğüne başvurduğum, oradan öğrendim ki, Tutanak Müdürlüğü halen bu zaptı bastırmış değildir. İhsan Ataöv arkadaşımızdan rica ediyorum, şayet bir zühul eseri olarak Vatan gazetesini konuşmasında zikretmiş ise bu zabıtlardan çıkarılsın veya burada, kendisi bunu söylesin ve zabıtlara doğru şekilde intikal etsin. Şayet hakikaten Vatan gazetesinin Tedbirler Kanununu ihlâl ettiği iddiasında ise bu iddiasına dair belgeleri birlikte sunsun, biz de ona göre tedbirimizi alalım. Bir Milletvekili ve Vatan gazetesinin sorumlu bir mensubu olarak bilhassa bunu rica ediyorum. Hürmetlerimle.

Giresun Milletvekili Naim Tirali'nin, Ankara Gazeteciler Cemiyetinin öncülüğü ile Mecliste futbol takımları kurulduğu yolunda neşriyat yapan bâzı gazeteler hakkında Başkanlık Divanınca bu gibi hafifliklerin önlenmesi ve gereken tedbirin alınması yolunda gündem dışı demeci (193)

2. — Giresun Milletvekili Naim Tirali'nin, Ankara Gazeteciler Cemiyetinin öncülüğü ile Mecliste futbol takımları kurulduğu yolunda neşriyat yapan bâzı gazeteler hakkında Başkanlık Divanınca bu gibi hafifliklerin önlenmesi ve gereken tedbirin alınması yolunda gündem dışı demeci.

NAİM TİRALİ (Giresun) — Söz istiyorum.

BAŞKAN — Ne hususta söz istiyorsunuz?

NAİM TİRALİ (Giresun) — Başkanlık Divanının dikkatini iki dakika için bir husus üzerine çekeceğim.

BAŞKAN — Buyurun.

NAİM TİRALİ (Giresun) — Sayın Başkan, sayın arkadaşlarım; birkaç gün evvel bâzı gazetelerde hattâ bir tanesinde birinci haber olarak Mecliste futbol takımları kurulduğu haberi yayınlandı. Mensubu olmaktan şeref duyduğum bir meslekin, Ankara Gazeteciler Cemiyetinin önyak olarak hazırlamış olduğu böyle bir teşebbüste bâzı milletvekillerinin adı geçiyor ve organizasyonu yaptıkları haber veriliyordu. Güya, bu şekilde Meclis içinde Galatasaray, Fenerbahçe, Beşiktaşlı eski futbolcuların ve bu kulüp sempatzanlarının bir arada toplanıp takımlar kurarak, bunları Ankara Gazeteciler Cemiyeti yararına bir turnuvaya iştirak ettirip, hattâ, bunun için bir de Spor-Toto tertibedileceğinden bahsediliyordu. Çok muhterem arkadaşlarım, öyle zannediyorum ki, aramızda bâzı fantazistler çıkabilir, bâzı eski kulüp idarecileri de olabilir. Bunların Yüksek Meclisin adını karıştırarak ve Mecliste cereyan edegelmekte olan birtakım çalışmaları hattâ bir takım inanç ve fikir kavgalarını böyle futbol temaslarına benzetmek asla doğru olmadığı gibi, milletvekillerinin memleket işlerini Büyük Millet Meclisi kürsüsünde ve Millet Meclisi komisyonlarında konuşmaları yerine; anlaşılarak futbol sahalarında dostluk kurması gibi bir nevi bizleri küçültücü, milleti hürmetsizlik telâkki ettiğim yazılar karşısında üzüntümü belirtmek isterim. (Alkışlar) Bu kabîl davranışlara, hafif hareketlere zannediyorum Büyük Millet Meclisi Başkanlık Divanı engel olabilir. Şayet İctüzük, Millet Meclisi Başkanlık Divanına bu hafif hareketlere engel olması için yetki tanımıyorsa; Yüce Heyetinizden Başkanlık Divanı bunu oya koyar, böyle bir hafiflik ile Meclisin ilgisi olmadığı kamu oyuna ilân edilir. Saygılarımla. (Alkışlar).

Toplantı ve Gösteri yürüyüşü hürriyeti hakkında kanun tasarısı ve İçişleri ve Adalet komisyonları raporları (1/91) (8. Sayısı: 278) (1)

BAŞKAN — Naim Tirali.

NAİM TİRALİ (Giresun) — Sayın arkadaşlar, bu 7 nci maddedeki 48 saat önce beyanname verilmesi şartı, kanaatimce, tatbikatta birçok güçlükler doğuracaktır. Çok defa toplantı ve gösteri yürüyüşleri esnasında bâzı nahoş hâdiseler cereyan etmektedir. Bu hâdiseyi, bir siyasi parti veya gençlik teşekkülleri yahut dernekler, protesto etmek niyeti ile harekete geçmiştir; bu protesto hareketinde yahut yürüyüşünde 48 saat gibi bir müddet beklemek çok defa imkânsızdır. Bu müddeti

beklemeden yapılacak toplantılar, yürüyüşler kanuna aykırı olacak ve zabıta ile bu hareketi bu toplantıyı, bu yürüyüşü tertibedenler arasında lüzumsuz tartışmalar veya birtakım sert hareketler olacaktır. Bunun için İçişleri Komisyonunun yaptığı, tadil teklifinin kabul edilmesinin daha yerinde olacağını sanıyorum. İçişleri Komisyonu, 7nci maddedeki 48 saat önce beyanname verme şartını 24 saate indirmiş, Adalet Komisyonu ise, bunu tekrar 48 saate çıkarmıştır. Kanaatimce 24 saat önce beyanname vermek şartı kâfidir. Bunu 48 saate çıkarmak birçok güçlükleri doğuracaktır. Bu tadili temin için ayrıca bir takrir sunuyorum. Dikkate alınmasını rica ederim.

BAŞKAN — Sayın Güner'in geriverme önergesini oylarınıza arz ediyorum. Nazarı itibara alınmasını kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmemiştir. 68 numaralı takriri, sahibi Fahir Giritlioğlu geri almıştır. Şimdi 69 No.lu takrire geçiyoruz. Millet Meclisi Başkanlığına Beş Yıllık Kalkınma Plânı tasarısının 107. sayfasının (g) fıkrasında fındık ürününden bahsedilirken şöyle denilmektedir: «Fındık üretimindeki artış, özellikle iyi bir gübreleme, koruma ve bakımla elde edilecektir. Ekim alanının ancak yüzde 4 kadar artacağı tahmin edilmiştir.» Bu ibareye: «Bu artışın daha çok Doğu - Karadeniz bölgesinde gelişmesi dikkate alınacak, kolaylaştırılacaktır» cümlesinin eklenmesi için, Plânın Hükümete iadesinin oya sunulmasını, saygılarımla arz ederim.

Giresun

M. K. Çilesiz

Giresun

Naim Tirali

Gerekçe

Doğu - Karadeniz bölgesi kıyı şeridinde 2 milyon civarında insan oturmaktadır. Dar ve çok arızalı bir bölge olan Doğu - Karadeniz bölgesinin başlıca ürünü fındıktır. Dünyanın en lezzetli, en namlı fındığının yetiştiği bu bölgenin bâzı kesimlerinde, fındıktan başka ürün yetiştirmek de, verimsizliği yüzünden imkânsızdır. Bölgenin bu özelliği dikkate alınarak, fındıktan başka her çeşit ürünü yetiştiren öteki bölgelerde fındık fidanı dikmek teşvik edilmemelidir. Karadeniz'in doğusunda teşvik edilecek fındık dikimi, halen hiçbir işe yaramıyan fundalıkların açılarak, tarım arazisine eklenmesini sağlayacaktır. öbür bölgelerdeki verimli tarlaları fındık bahçesi haline sokmanın, yurt ekonomisine hiçbir faydası olmayacaktır. Genel olarak ihraç malı olan fındık üretimi arttıkça fiyatı düşen bir üründür. Bu gerçek son yılların fındık

ürünü toplamı ile fiyat seviyesinin ters orantılı yürüyüşünden de anlaşılmaktadır. Doğu - Karadeniz bölgesi fındığının nefaseti, dünya piyasalarında tercih edilişi yanında, Doğu - Karadeniz bölgesindeki nüfus yoğunluğu da hesaba katılırsa, teklifimizdeki isabeti teslim etmemek imkânsızdır.

BAŞKAN — Komisyon?

PLÂN KARMA KOMİSYONU ADINA SEKİP İNAL (Hatay) — Katılmıyoruz.

BAŞKAN — Hükümet?

MALİYE BAKANI FERİD MELEN — Katılmıyoruz; tahdidedilmesi plân prensibine aykırıdır.

BAŞKAN — Sayın Tirali.

NAİM TİRALİ (Giresun) — Çok sayın arkadaşlarım, önergemde teklif ettiğim husus bir bölgecilik endişesini taşımamaktadır. Memleket iktisadiyatı yararına olan bir tekliftir; plânın umumi havası ile çatışma halinde değildir. Gönül isterdi ki, Karma Komisyon ve Hükümet, bu teklifimin plânın bir sayfasında yer almasına müsaade etsin. Ama müsaade etmediklerine ve oya konulduğu zaman tasvibedilmeyeceğine göre bu önergem üzerinde ısrar etmiyorum. Bu önergem oya konulmamasını istiyorum. Bu kadarcık tescil edilmesi kâfidir.

BAŞKAN — Oya konulmaması istemekle bir şey olmaz; oya koymak lâzımgelir. Eğer, geri alıyorsanız, o zaman başka...

NAİM TİRALİ (Devamla) — Geri alıyorum.

BAŞKAN — Geriverilmiştir.

Millet Meclisi Başkanlığına

Plânın 129 ncu sayfasında, «Üretim artışını destekleyici tedbirler» arasında zikredilen «toprak reformu» bahsinde mülkiyet dağılımı incelenirken mesele,

- a) İşletmelerin genişliği,
- b) Toprak toplulaştırmaması,
- c) İşletmelerin rasyonelleştirilmesi,
- d) Dağıtılacak toprak,

fasıllarında ele alınmıştır. Bunlara şu fıkranın da eklenmesi için, plânın Hükümete geriverilmesinin oylanmasını, saygılarımla arz ederim.

Eklenmesini istediğim fıkra :

- e) Satın alınacak toprak

Topraksız köylünün, toprak reformunda dağıtımına tabi tutulacak veya tutulmayacak özel mülk topraklarından satın almak istediği ve mülk sahipleriyle uyduğu hallerde, topraksız köylüye kredi imkânı sağlanacaktır. Topraksız köylüler arasında; ortakçılar; kiracılar önceliğe sahibolmalıdır.»

Giresun Milletvekili

Naim Tirali

Gerekçe

Yıllardır sözü edilen toprak reformunu sağlayacak kanun çıksa bile, bütün yurdu kapsıyan bir toprak reformu uygulaması daha uzun zamana ihtiyaç gösterecektir. Bunun da tarım sahasında plânın öngördüğü üretim artışının teminini imkânsız kılacağı muhakkaktır. Hem plânın hedeflerine, hem toprak reformu anlayışına uygun olarak, toprak reformuyla topraksız köylüye dağıtılacak veya dağıtılmıyacak ve mal sahipleri tarafından işletilmiyen tarım arazisi ve meyvalıkları, topraksız köylülerin, tercihan o toprağı işliyen kiracı ve ortakçıların satın almalarında, hem tarım politikamız, hem sosyal politikamız bakımından büyük faydalar vardır. Ancak; topraksız köylüye, üstünde oturduğu veya işlediği toprağı, mal sahibinin de rızası ile satın alabilmesi için kredi sağlamak lâzımdır. Alacağı toprağın gerçek değeri üstünden köylüye açılacak uzun vadeli kredi ile; kısa zamanda yurdumuzda topraksız köylü sayısı bir hayli azalacak ve çıkarılacak Toprak Reformu Kanununun uygulanması çok kolaylaşacaktır. Ayrıca, plâna konulacak böyle bir fıkranın ışığı altında alınacak tedbirler; gösterilecek kolaylıklar; sosyal bakımdan da faydalar sağlayacak; arazi anlaşmazlıklarını büyük ölçüde önliyecektir. Bunun dışında; ellerinden fazla tarım arazisini çıkaran mal sahipleri de sattıkları toprak bedelleriyle; plânda, çok ümit bağlanan «Sermaye piyasası» na geniş ölçüde katılmak imkânına kavuşmuş olacaklardır. Böyle bir kredi imkânı ile; kamulaştırılarak halka; topraksız köylüye toprakları dağıtılacak büyük toprak sahipleri de; topraklarını kendi rızasıyla elden çıkaracakları için; toprak reformunun asıl güç ve psikolojik bir mukavemet doğuracak kısmına; özel mülk topraklarının kamulaştırma yoluyla dağıtımına uygulamada lüzum bile kalmayacaktır. Bütün bu psikolojik; sosyal ve tarımsal sebepler bir arada düşünülünce; yukarda plâna girmesini teklif ettiğim üç satırlık cümlelerin önemi ve faydaları daha açık şekilde ortaya çıkmaktadır.

BAŞKAN — Komisyon.

PLÂN KAKMA KOMİSYONU SÖZCÜSÜ ARİF HİKMET ONAT (Ordu)

— Toprak reformu kanunu geldiği zaman enine boyuna müzakere edilebilir. Bu itibarla iştirak etmiyoruz.

BAŞKAN — Hükümet?

MALİYE BAKANİ FERİD MELEN- İştirak etmiyoruz.

BAŞKAN — Sayın Tirali. (Yok sesleri) Efendim; Naim. Tirali tarafından verilen geriverme önergesini; gerekçesiyle birlikte oyunza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Millet Meclisi Başkanlığına

(Beş Yıllık Kalkınma Plânının 125 ve 126 ncı sayfalarında ormancılıktan ve ormanın korunmasından bahsedilirken, ormanın tahribini önlemek için dam örtüsü problemi ele alınmamıştır. Aşağıdaki fıkranın plâna dâhil edilmesi için plânın Hükümete geri verilmesinin oya konulmasını saygılarımla arz ederim.

Giresun

Naim Tirali

Teklif edilen fıkra :

Orman bölgesinde oturanların, dam örtüsü ihtiyaçlarını ormandan karşılamalarını önlemek için, köylünün oluklu çinko temininde kolaylıklar sağlanacaktır.

Gerekçe

Orman bölgesinde ve orman bölgesi civarında oturan vatandaşlarımız, dam örtüsü olarak ince tahtalar veya Doğu - Karadeniz bölgesinde olduğu gibi "hartama" kullanmaktadırlar. Orman mevzuatının yasaklamalarına rağmen, bilhassa «hartama» için ormanlarımız büyük ölçüde tahribedilmektedir. Bunun en gerçekçi bir görüşle önlenmesi, köylünün dam örtüsü ihtiyacını karşılamakla mümkündür. Bu yüzden dam örtüsü olarak kullanılan oluklu çinko temin edebilmesi için köylüye, imkân sağlamak lâzımdır. Bu imkân oluklu çinko ithalinde kolaylık sağlanması, köylünün, orman bölgesi köylüsünün kullanacağı dam örtüsünden gümrük resminin kaldırılması ve orman bölgelerindeki köylüye kredi ile oluklu çinko temin edilmesiyle gerçekleşecektir. Orman Genel Müdürlüğü ve Tekel Bakanlığının da bu

konuda çalışmaları vardır. Ancak, teklif ettiğim fıkranın plâna alınması, bu çalışmaları daha da buzlandıracaktır. Bir güvene kavuşturacaktır.

BAŞKAN — Komisyon...

PLÂN KARMA KOMİSYONU ADINA ARÎF HÎKMET ONAT (Ordu)—
Teklife katılmıyoruz. Yalnız, bu hususta Hükümet bir beyanda bulunacaktır.

BAŞKAN — Hükümet adına.

BAŞKAN — Hükümet adına Gümrük ve Tekel Bakanı.

GÜMRÜK VE TEKEL BAKANI ORHAN ÖZTRAK (Tekirdağ) —
Muhterem arkadaşlarım, Hükümet iktisadi ve içtimai mülâhazalarla her zaman gümrük tarifelerinde indirim ve muafiyete kadar gitme yollarını her zaman bulabilir ve buna: yetkilidir. Binaenaleyh ormanlarımızı korumak için zaten detay plânlarında bulunan bâzı tedbirlerle bu bahsolunan hususlar bize intikal ettirilmiş hususlar arasındadır. Bu hususta çalışmalar vardır, plânda yer almasına lüzum yoktur. Bu bakımdan arkadaşımızın teklifine katılamıyoruz, arz ederim.

BAŞKAN — Naim Tirali.

NAİM TİRALİ (Giresun) — Sayın arkadaşlarım, ormanın muhafazasında ve korunmasında orman bölgesinde oturan köylülerin dam örtüsü ihtiyacını düşünmek, kanaatimce başta gelen tedbirlerden biridir. Plânda ormanın korunması bakımından 7-8 madde halinde birçok tedbirler sıralanmıştır. Bu maddelere bir de, dam örtüsü ihtiyacını karşılama maddesi eklenirse kanaatimce yerinde bir iş yapılmış olur. Bilhassa, Türkiye'de en çok yağış alan ve geniş ormanlarla kaplı bulunan Doğu-Karadeniz bölgesinde, köylü vatandaşlar, yıllardır muztariptir. Çünkü, Orman Kanunu, ormana girmesini ve ormanda ağaç tahribetmesini haklı olarak menetmiştir. Fakat ihtiyaçla karşı karşıya kalan vatandaş, her çeşit cezayı göze alarak yine ormana girmekte ve ladin ağaçlarından hartama çıkarmak için ormanı tahribetmektedir. Bu tahribin önüne geçmek yalnız kanunlardaki cezai müeyyideleri artırmakla olmaz, vatandaşın ihtiyacını temin etmekle olur. Bunun için de vatandaşın oluklu çinkoya ihtiyacı vardır ve bu çinkonun memlekete bol miktarda getirilmesi ve vatandaşa dağıtılmak üzere Gümrük Resminden muaf tutulması lâzımdır. Doğu-Karadeniz bölgesindeki köylü vatandaşlar evlerinin damlayan, akmyan yerlerini bulmak için güçlük çekmektedirler. Bu bakımdan, Doğu-Karadeniz bölgesi köylüsünün bir ıstıraibını dile getirmek ve buna çare bulmak için bu küçük fıkranın plâna konulmasında fayda görüyorum. Reylerinizi istifham ediyorum. Saygılarımla...

Millet Meclisi Başkanlığına

Beş yıllık kalkınma plânının kredi konusunu inceliyen kısmının tarım kesiminde kredi bahsinde 355 inci sayfanın 8 nci satırından sonra aşağıki cümlelerin de plâna konulması için plânın hükümete geriverilmesinin oylanmasını saygılarımla arz ederim.

Giresun

Naim Tirali

Teklif edilen cümle :

Ziraat Bankasının kredi politikası, ticari alandan çok tarım alanına çevrilmeli, tarım alanında da, bilhassa çoğunluğu teşkil eden küçük çiftçi göz önünde tutulmalıdır. Müstahsilin tefeciler elinden kurtarılması için de Ziraat Bankası başlıca sorumu taşımaktadır.

Gerekçe :

Tarım alanında kredi politikası düzenlenirken küçük çiftçinin Tarım Kredi Kooperatiflerinden faydalanan müstahsilin durumu üstünde durulmamıştır. Oysa ki, büyük kütleyi teşkil eden küçük çiftçinin, Tarım Kredi Kooperatiflerinin yetersizliği yüzünden, tefecilerin ve mahsulün idrakinden önce avans veya peşin bedel vermek suretiyle mahsulü çok ucuza kapatan tüccarın elinde perişan olduğu, bilinen bir gerçektir. Ziraat Bankası, kredi imkânlarını tarım alanına teksif etmedikçe ve tefecilerin, fırsatçı tüccarın elinden küçük müstahsili kurtarmadıkça, tarım alanında beklediğimiz gelişme, tarım ürünlerinden beklenen artış gerçekleşmeyecektir. Ayrıca tefecilerin ve fırsatçı tüccarın gayri-meşru kazançları da önlenememiş, bu önemli sosyal yaranın tedavisine gidilmemiş olacaktır.

BAŞKAN — Komisyon iştirak ediyor mu?

PLAN KARMA KOMİSYON SÖZCÜSÜ AKÎF HİKMET ONAT (Ordu)

— Katılmıyoruz, efendim.

BAŞKAN — Hükümet'?

TİCARET BAKANI MUHLİS ETE (Ankara)— izah edeyim, efendim.

BAŞKAN — Sayın Tirali.

NAİM TİRALÎ (Giresun) — Sayın milletvekilleri; Komisyon da, Hükümet de bu önergeye katılmadılar. Niçin katılmadıklarını, sayın vekilin izahatına rağmen, anlamış değilim. Türkiye'de bugün yürekler acısı bir istismar vardır. Bu istismar tefecilik, faizcilik şeklinde belirmektedir. Benim istirhamım, bilhassa küçük çiftçiye,

bu bakımdan ne şekilde bir yardım yapılacağıdır. Küçük çiftçiye yapılacak yardımın ilki, tefeciliğin kaldırılması şeklinde olmalıdır. Çoğunuz bilirsiniz, bu istismar sonunda % 50, % 60 faiz alınmaktadır. Köylü, çiftçi istismar edilmektedir. Bu tefecilerden memleketin her yanında para alınmaktadır. Tefeciler küçük çiftçiye mahsul sonuna kadar, *beş* altı ay için para vermektedirler. Çiftçi mahsulünü idrak edince, bu parayı faizi ile birlikte geri almaktadır. Gene küçük çiftçi, yarı parasını peşin vermek suretiyle bazı ihtiyaçlarını tedarik etmekte ve gene küçük çiftçi böylece kalkamıyacak duruma sokulmaktadır. (Bravo sesleri) Çok sayın arkadaşlarım; Plânda, umumi felsefe olarak, fikir olarak, her çeşit istismar için bir hava vardır. Plânda, küçük çiftçiye, büyük kütelleri koruyacak, memleketin kalkınmasını sağlayacak bir anlayış vardır. Teklif ettiğim bir cümle, **Ziraat Bankasına** belki birtakım külfetler yükliyecektir. Fakat, plânın önemi üzerinde, plânın anlayışı, sosyal anlayışı üzerinde tamamen uygundur. Bu istismar, elbette gerek Hükümette, gerekse Mecliste önlenmesi gereken bir istismardır. Fakat, plânda bir cümle halinde, bir temenni halinde bu istismarın önlenmesine dair bir hüküm koyarsak her halde bundan hiç kimse zarar görmez. Bu kürsüde sosyal adalet, bu kürsüden köylü haklarının, çiftçi haklarının savunmasını gerek komisyon gerekse Hükümet üyelerinden çok dinledik. Fakat bu mevzuda küçük bir teklif yapılınca anlaşılmaz bir taassupla reddediyorlar. (Sayın arkadaşlarım, ne plânın muhtevasına aykırı, ne de bütçe fikrine aykırı düşecek bir teklif değildir, teklifim. Plânın umumi havasına uygundur. Parlâmentonun anlayışına da uygun olan bu teklifim. Hükümet programlarına uygun bir tekliftir. Bunun için reylerinizi esirgememenizi istirham ediyorum, saygılarımla.

BAŞKAN — Buyurun Ticaret Bakanı,

TİCARET BAKANI MUHLİS ETE (Ankara)— Muhterem arkadaşlarım, zannedirim ki, mevzu üzerinde esaslı surette durmak lâzımdır. Birçoklarımızın bildiğiniz gibi, Türkiye'de her yerde şubesi olan banka Ziraat Bankasıdır. Birçok bölgelerimizde Ziraat Bankasından başka banka yoktur. (Kaldı ki, ticaret erbabı aldığı bu kredi zirai mahsullerin alım satımında kullanırlar. Bu mahsulün değerlendirilmesine, ticari kredi de hizmet eder. Ziraat Bankasının ticaret erbabına kredi vermemesi bankacılık prensiplerine de uygun değildir, Türkiye ziraatına da uygun değildir. O itibarla çok hassas olmak lâzımdır. Kaldı ki plânın muhtelif yerlerinde zirai kredinin genişlemesi için muhtelif hükümler vardır. Türkiye'nin bugünkü zirai kredi ihtiyacı 6 milyarı aşmaktadır. Binaenaleyh bugünkü imkânlar

içinde Ziraat Bankası, elinden geldiği kadar zirai kredi vermektedir ve plânda zirai kredinin genişlemesinin 'birtakım hususiyetleri' vardır. Arkadaşlar; çok rica ederim, bu mevzu pek çok hassastır. Her şeyden evvel, Mithat Paşa'nın kurduğu bu müesseseyi zedelememek, bozmamak lâzımdır.

BAŞKAN — Naim Tirâli.

NAİM TÎRALİ (Giresun) — Çok sayın arkadaşlarım Ticaret Vekilinin Ziraat Bankasının çalışması bakımından, Ziraat Bankasının imkânları bakımından meseleye temas edişi Kendi yönünden haklı olabilir. Ziraat Bankasının işleyiş tarzı bakımından, bankacılık anlayışı bakımından haklı olabilir. Ama biz bankacılık anlayışı üzerinde, burada milletvekilleri olarak, halkın temsilcileri olarak, istismar edilen halkı, faizcinin, tefecinin elinde perişan vaziyete düşürülen köylünün durumunu düşünmek zorundayız. Ben Ziraat Bankası mutlaka ticari kredileri kessin ve likidite imkânlarını kaybetsin ve olanca parasını köylüye, küçük çiftçiye dağıtsın» demiyorum. Benim dediğim, benim istediğim aşırı faizciliğin, tefeciliğin önlenmesi imkânının bulunmasıdır. Ben istiyorum ve teklif ediyorum: Ziraat Bankasının vazifesi, tüccarın kredi kesmesi değil, tüccardan ziyade Ziraat Bankası ismine de uygun olarak küçük çiftçinin bankası olması yoluna gitmesidir. Bu demek değildir ki, Ziraat Bankası büyük şehirlerdeki şubelerini kapatsın, Ziraat Bankası kasabalardaki tüccara, esnafa kredi açmasın. Bu, katiyen bu anlama gelmez. Ama Ziraat Bankası, adından da anlaşılacağı üzere, asıl ödevi küçük çiftçinin, tarım sahasının finanse edilmesidir. Banka bu fonksiyonu kâfi derecede yapıyor mu, yapmıyor mu? Mesele budur. Hükümet ısrar ederse ben Ziraat Bankasının çalışmalarının yönlendirilmesi bakımından yaptığım teklifte Ziraat Bankası adını da çıkarırım. Ama ben şunun üzerinde ısrar ediyor, milletvekillerinin de ısrarla üzerinde durduklarını tahmin ediyor ve diyorum ki, plânda faizciliğin, tefeciliğin bu yoldan yapılan her çeşit istismarın önlenmesi için bir cümle bulunması şarttır. Bir cümle bulunması katiyen çok değildir ve katiyen plân ve sosyal adalet fikrine aykırı değildir. Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Sayın Tirali.

NAİM TÎRALİ (Giresun) — Sayın arkadaşlarım; biraz önce de konuştum. Huzurunuzu fazlaca işgal ediyorum, özür dilerim. Ancak; daha evvel de konuşurken bir noktayı kâfi derecede açıklamış olduğumu sanıyorum : Ziraat Bankasının çalışmalarına her hangi bir şekilde müdahale etmek, yahut Ziraat Bankasının çalışmalarını şu veya bu şekilde aksatmak gibi bir fikre asla sahip değilim. Ve biraz evvel de dediğim gibi hepimizin istediği; faizciliğin, tefeciliğin ortadan kaldırılarak

küçük çiftçinin ezilmesinin önlenmesidir. Bu, şu şekilde yapılır, bu şekilde yapılır. Lâkin plâna bu mahiyette bir cümlelerin girmesi her halde faydadan uzak değildir ve ben takririmde geçen, Ziraat Bankası ile ilgili kısmın çıkarılmasına hazırım. Yeter ki, komisyon, Hükümet bu plânın tefeciliğin, faizciliğin aleyhinde bir plân olduğunu ve bu fikri taşıdığını belirtsin. Bir cümleyi lütfen kabul etsin. Bu da her halde fazla bir şey değildir. Saygılarımla.

BAŞKAN — Tirali arkadaşımızın önergesini gerekçesiyle birlikte oyunza sunacağım. Dikkate alınmasını kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

23. — Giresun Milletvekili Naim Tirali'nin, bâzı fikir ve sanat kişilerinin, pasaport alma işinde uğradıkları güçlüklerin düzeltilmesinin düşünülüp düşünülmediğine dair İçişleri Bakanından sözlü sorusu (6/448)

Naim TİRALİ (Giresun)— Dün istanbul'da bir siyasi partinin ilçe teşkilâtı kurmak için yaptığı merasimde çıkan hâdiseler hakkında [10-12-1962].

NAİM TİRALİ (Giresun) — Aleyhinde konuşmak istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun.

NAİM TİRALİ (Giresun) — Sayın milletvekilleri; Yüce Meclisin bir görevi de murakabe vazifesini yapmaktır. Murakabe vazifesini milletvekilleri ancak sözlü sorularla yapabilmek durumundadırlar. Gerçi bu sözlü sorular arasında çok defa murakabe vazifesiyle ilgili olmıyanlar da bulunuyor ama, her defasında özlü soruların geri bırakılıp kanunların görüşülmesini teklif eden önergeler geldikçe Meclisin murakabe hakkına bir engel çıkarılmış olmaktadır. Sözlü sorular arasında aylarca evvel verilmiş fakat Bakanların Meclise devam etmemeleri yüzünden görüşülemiyen birçok sözlü soru vardır. Bu sözlü sorulardan bâzıları da aktualitelerini kaybetmişlerdir. Sözlü soruların dışında, gündem dışı söz istekleri de, biraz önce yaptığım müracaatta görüldüğü gibi, Başkanlık Divanınca reddedilmektedir. Bu, yüzden milletvekillerinin murakabe vazifelerini yerine getirebilmelerini sağlamak için, hiç değilse muayyen nisbette sözlü sorular görüşülmedikçe kanun tekliflerinin görüşülmemesini rica ediyor, hepinizi hürmetle selâmlıyorum.

BAŞKAN — Kanun teklif ve tasarılarının sözlü sorulardan evvel görüşülmesini muhtevi teklifi biraz evvel okuttum. Şimdi oyunza arz ediyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler...önerge reddedilmiştir.

— Giresun Milletvekili Naim Tiralı'nın; geçen birleşimde Ordu Milletvekili Sadi Pehlivanhoğlu'nun Vatan Gazetesinin Marxiste temayülleri destekleyici yayınlarda bulunduğuna dair yaptığı demece cevabı

NAİM TİRALİ (Giresun) — Zaptı sabık hakkında söz istiyorum.

BAŞKAN — Gündemimiz doludur. Ayrıca bir gensoru önergesi vardır. Bunu bir başka güne talik etsek?

NAİM TİRALİ (Devamla) — Bir başka gün zaptı sabık hakkında söz almak, takdir buyurursunuz, imkânsız olacaktır.

BAŞKAN — Zaptı sabıkta temas edeceğiniz konu nedir?

NAİM TİRALİ (Giresun) — Temas edeceğim konu; mensubu olduğum, sahibi bulunduğum Vatan gazetesi bu kürsüden çok ağır bir şekilde itham edilmiştir. Kendimi buna cevap vermek mecburiyetinde hissediyorum.

BAŞKAN — Lütfen kısa olsun, buyurun.

NAİM TİRALİ (Devamla) — Sayın arkadaşlar, bu kürsüden, bir sözlü soru münasebetiyle, Ordu Milletvekili Sadi Pehlivanoğlu arkadaşımız basın bir kısmını, özellikle sahiplerinden bulunduğum Vatan gazetesi ve Yön dergisini, açıkça komünist diye damgalamadı, ama, komünizme uygun bir zemin hazırlamakla, yahut Marksizm görüşünü memlekette yaymakla, ağır bir şekilde itham etti. (Sağdan, yalan mı? sesleri) Bu ağır ithamları sükûnetle ben köşemde dinledim ve bu ağır ithamlara cevap vermek için Tüzük icabı bugünü bekledim. Lütfen bu ağır ithamlara hiçbir sorumluluk duygusu duymadan katılmış olanlar sükûnetle beni dinlemek lütfunda bulunsunlar. Sadi Pehlivanoğlu arkadaşımız burada Vatan gazetesinin neşriyatını suçlarken, Vatan gazetesinin İzmir Puanı münasebetiyle bir fuar nüshası yayınlamış olduğunu ve bu nüshası ile Sovyet Rusya'nın propagandasını yapmış olduğunu söylediler. Arkadaşlar; burada size gösterilen Vatan gazetesi fuar sayısı, fuara katılan memleketler hakkında gazete tahrir heyetinden hiç kimsenin tek bir kelime ilâve etmeden, Fuar Tertip Heyeti tarafından resmî şekilde yayınlanmış Fuar gazetesinden iktibas edilmiş satırlardır. Demek oluyor ki, gazetede yayınlanmış ve Vatan gazetesini itham etmesine sebep teşkil eden yazılar, doğrudandogruya Fuarın resmî komitesi tarafından tanzim edilmiş, tertibedilmiş ve yayınlanmıştır. Fuar Komitesi de suçlu bir duruma düşüyor, Şâdi Pehlivanoğlu arkadaşımıza göre. Ancak gözden kaçan bir hususu burada yeri gelmişken Şâdi Pehlivanoğlu arkadaşımızın ve onun gibi düşünenlerin de üzerinde titizlikle eğilmeleri için dikkatinize sunmayı bir vazife

sayıyorum. Arkadaşlar, biz bir fuar ilâvesi yaparak, fuarın hakiki çehresini, fuara katılan milletlerin, hükümetlerin ne nisbette katıldığını belirtmek mecburiyetinde idik. Bizi üzen bir husus da şu olmuştur arkadaşlarım; İzmir Enternasyonal Fuarına, politik sebepler göz önünde tutularak, diğer dost memleketlerden ziyade Sovyet Rusya büyük bir şekilde katılmış ve orada büyük ve geniş bir şekilde kendi reklâmını yapmak imkânı bulmuştur. (Soldan, bu sözlerin zaptı sabıkla ne alâkası var, sesleri) Zaptı sabık hakkında konuşuyorum.

BAŞKAN — Efendim; siz zaptı sabık hakkında söz istediniz. Halbuki geçen Birleşimde söylenen sözlere cevap verme mahiyetinde konuşuyorsunuz. Bu, zaptı sabık hakkında konuşmak değildir. Eğer zapta yanlış geçmiş bir husus varsa onu düzeltereksiniz. (Soldan, soru halinde meseleyi getir, sesleri)

NAİM TÎRALÎ (Devamla) — İtham etmek kolaydır. Lütfen savunma hakkımı tanıyın ve beni dinleyin.

BAŞKAN — Sayın Naim Tirali, burada savunma hakkınızı istimal ediyorsunuz. Bu hakkı daha iyi bir şekilde kullanmak istiyorsanız, başka türlü yollar da mevcuttur. Siz zaptı sabık hakkında söz istemiştiniz. Ancak, zaptı sabıkta yanlış geçmiş bir husus varsa, bunu da kısaca söylemeniz lâzımdır. Bu şekilde olmak üzere müdafaanızı da başka türlü yollardan da yapmanız mümkün olur.

NAİM TÎRALÎ (Devamla) — Arkadaşlar, sanıyorum ki, yapılmış olan bir ithamı sığağı sığağına reddetmek için, kürsüye çıkmış durumdayım. (Gürültüler) Burada zaptı sabık hakkında konuşuyorum. Ve Şâdi Pehlivanoglu arkadaşımın o gün bu kürsüden yaptığı ithamların düzeltilmesini, tashihi hiç değilse zabıtlarda değilse bile, zihinlerde tashihi için konuşuyorum. Zannedirim bu benim sarîh hakkımdır. (Gazetede yaz sesleri) Ayrıca Sadi Pehlivanoglu, Vatan gazetesinin birçok yazarlarının sınıf mücadelesine teşvik ettiklerini ve bu yolda komünizm propagandası yaptıklarını söylemiştir. Çok muhterem arkadaşlarım, Sadi Pehlivanoglu'nun şikâyet ettiği, ihbar ettiği...

BAŞKAN — Sayın Tirali, yeni bir karışıklığa fırsat veriyorsunuz. Burada mühim olan şu söylenmiş olup da, zapta yanlış geçmiş bir husus varsa, buna işaret etmek lâzımdır. Zaptı sabık budur. Diğer husustaki cevaplarınızı başka bir Birleşime bırakınız.

NAİM TÎRALÎ (Devamla) — Sayın Başkanımız, eğer zapta yanlış geçmiş hususlar varsa onu düzeltereksiniz buyuruyorlar. O halde düzeltiyorum; Sadi

Pehlivanoglu'nun Vatan gazetesi aleyhinde söyledikleri sözlerin hepsi yanlıştır, yalandır, iftiradır, düzmecedir. Bunun bu şekilde zapta geçmesini istiyorum. Eğer bu hususta şikâyetleri varsa, bir şüpheleri varsa, onun gibi düşünenler varsa biz adalet huzurunda açık alınla her zaman hesap vermeye hazır olduğumuzu, Vatan gazetesi sahiplerinden biri olarak arz ederim. Saygılarımla.

İsmail Hakkı Paşa

ÖZGEÇMİŞ

Yasemin Gül GEDİKOĞLU, 1985 yılında Samsun'da doğdu. Gaziantep Üniversitesi, Fen- Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden 2007 yılında mezun oldu. Aynı yıl, Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalında yüksek lisans öğrenimine başladı.

VITAE

Yasemin Gül GEDİKOĞLU was born in 1985 in Samsun. She graduated from the Department of Turkish Language and Literature, Faculty of Sciences and Letters, Gaziantep University, in 2007. In the same year, she started her Master of Arts in the Department of Turkish Language and Literature, Graduate School of Social Sciences, Gaziantep University.